

РЕГИОНАЛНО ПАРТНЕРСТВО
ЗА ЗЕЛЕНА АГЕНДА

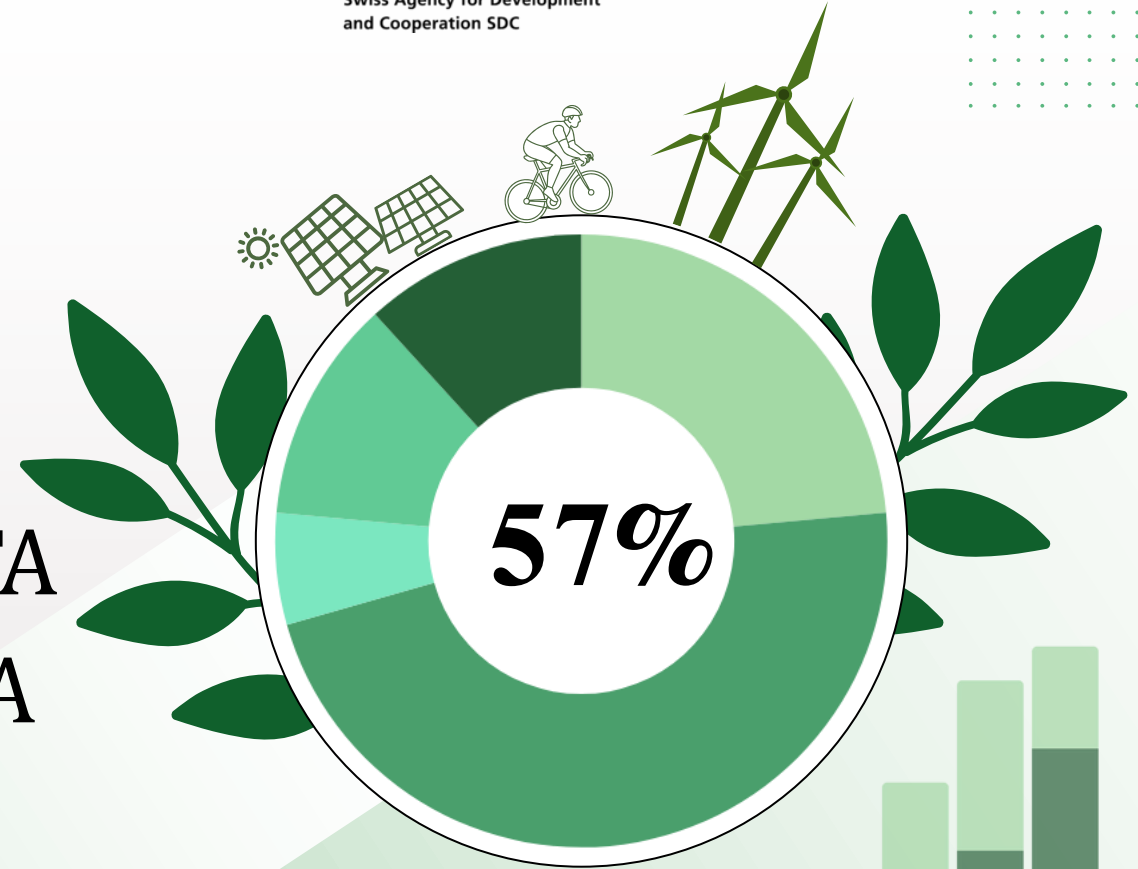
Citizens for change!

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

ЗЕЛЕНА АГЕНДА ЗА ЗАПАДЕН БАЛКАН ПЕРЦЕПЦИЈА НА ОПШТАТА ЈАВНОСТ ВО МАКЕДОНИЈА

Одрекување од одговорност

Содржината на оваа публикација е единствена одговорност на Центар за климатски промени и на ниту еден начин не смее да се смета дека ги одразува гледиштата на Владата на Швајцарија, Цивика Мобилитас или на организациите што ја спроведуваат.

Користење на податоците

Дозволено е користење на податоци и информации од оваа анализа. Притоа при користење Ве молиме наведете го изворот: **Перцепција на општата јавност во Македонија за Зелена Агенда за Западен Балкан, Центар за климатски промени – Регионално партнерство за подобро спроведување на ЗАЗБ на локално ниво, Скопје, 2024 година.**

Содржина

1. Општи информации
2. Кратко резиме
3. Методологија
4. Преглед на демографија на испитаниците (род, годишна возраст, ниво на образование, статус на вработување, тип на живеалиште, регион на живеење)
5. Перцепција на граѓаните за главните закани и состојбата со животната средина
6. Климатски промени и природни ресурси
7. Шуми и шумски ресурси
8. Енергетика и енергетска сиромаштија
9. Циркуларна економија, отпад и рециклирање
10. Вода за пиење
11. Биодиверзитет
12. Одржливост во обезбедувањето храна
13. Заклучок

1. Општи информации

Оваа анализа е изработена во рамките на проектот „**Регионално партнерство за подобро спроведување на Зелена Агенда за Западен Балкан на локално ниво**“ спроведуван од Центар за климатски промени во соработка со партнерите Еко зелено движење од Берово, Геосфера од Битола, Екотуризам 2016 од Охрид, Креактив од Кавадарци, Фондација за локален развој и развој на информатички технологии (ФЛОРИТ) од Гевгелија, Национален ромски центар од Куманово и Есо Action од Тетово. Проектот е финансиран од страна на Швајцарската Влада преу програмата Цивика Мобилитас и ќе се спроведува до септември 2027 година.

Целта на проектот е да се овозможи транзицијата на Македонија кон целите на ЕУ за јаглеродно неутрално општество, преку инклузивно и транспарентно спроведување на Зелената агенда за Западен Балкан во РСМ. Следејќи ги амбициозните политики на државата за постигнување на барањата на Европската Унија и таргетите поставени во националните придонеси кон Договорот од Париз, сметаме дека е неопходно да ја анализираме перцепцијата на граѓаните за разбирањето на Зелена Агенда и нивните приоритети во однос на барањата од Зелена Агенда. Основата за ова истражување е стратешката политичка рамка или Зелена Агенда за Западен Балкан (ЗАЗБ), усвоена од страна на лидерите на земјите од Западен Балкан во ноември 2020 година во Софија, една година по усвојувањето на Европскиот Зелен Договор*, со што се усвоија политики кои се однесуваат на:

- ✓ постојана работа за постигнување јаглеродно неутрален континент до 2050 година заедно со ЕУ, преку интегрирање на строга климатска политика и реформирање на енергетскиот и транспортниот сектор во сите земји од Западен Балкан,
- ✓ транзиција од линеарна кон кружна економија, со целосна свесност за неопходноста од истражување и иновации кои ќе ја поддржат оваа транзиција, се со цел понатамошен придонес кон заштитата на животната средина и минимизирање на количината на отпад генериран во регионот,
- ✓ намалување на загадувањето на воздухот, водата и почвата во сите земји од Западен Балкан како заеднички интерес, кој произлегува од грижата за здравјето на граѓаните,
- ✓ трансформација на земјоделскиот сектор, со минимизирање на неговото негативно влијание врз животната средина и климата, паралелно со обезбедување достапна и здрава храна за граѓаните на Западен Балкан,
- ✓ дефинирање на рамката за биодиверзитет по 2020 година и развој на долгорочна стратегија за запирање на загубата на биодиверзитетот, заштита и обновување на екосистемите и богатата биолошка разновидност.

За да се постигне ова неопходно е да се работи на развој на програми и преземање на неопходни активности за зголемување на административните капацитети за спроведување на Зелената агенда за Западен Балкан, со цел следење, промовирање и обезбедување усогласеност со еколошките обврски, како и обезбедување ефективни механизми за јавно учество, пристап до информации, пристап до правда во еколошки прашања и еколошко известување. Истовремено, неопходно е да се работи на план за активности за подигнување на свеста на економски и регионално ниво во сите пет столба, вклучувајќи ја интеграцијата на Зелената агенда за Западен Балкан во реформите на образовните системи.

Во таа насока и ова истражување ги анализира ставовите на граѓаните во однос на моменталната состојба и главните закани за животната средина, приоритетите и познавањето за Зелена Агенда, климатските промени и причините поради кои се појавуваат, промената на шумскиот фонд и природните ресурси, енергијата и извори на греење, одржливо производство на храна, состојбата со површинските води и квалитетот на вода за пиење.

* (https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en)

2. Кратко резиме

Документот ги анализира ставовите на испитаници од цела држава, при што освен вкупниот процент даден е преглед и по региони, а за некои прашања направена е анализа и по возраст, месечни примања, образование, род и средина во која живее испитаникот (урбана-рурална).

Во однос на секторите, истите ги следат приоритетите на Зелена Агенда, односно испитаниците одговараат на прашања за климатски промени, кој е одговорен за климатските промени, дали во иднина ќе бидат почести природните непогоди и слично. Исто така испитаниците одговараат на прашања за моменталната состојба со животна средина, енергија и загадување, квалитет на вода за пиење, состојба со шумите и биодиверзитетот,

Анкетниот прашалник започнува со прашања поврзани со приоритизацијата на животната средина во однос на економскиот развој, и **она што е значајно е дека 93% од испитаниците сметаат дека може да се инвестира во економијата а притоа да не се занемари грижата за животната средина.** Во однос на прашањето дали **аерозагадувањето не е важен проблем доколку луѓето немаат основни намирници за живот, 85% се согласуваат со оваа изјава.** Од друга страна пак **висок е процентот на испитаници (над 90%) кои сметаат дека економскиот развој треба да биде одржлив и да не предизвикува штети по животната средина.** Единствено помал процент на испитаници кои се согласуваат со оваа изјава се во Североисточниот и Полошиот регион (под 70%). Од особено значење е тоа што **80% од сите испитаници сметаат дека екологијата и економијата треба да бидат подеднаков приоритет.** Ваквите резултати јасно зборуваат мнозинството ја препознаваат потребата од здрава животна средина и дека истата треба да се осигури паралелно со економскиот развој. Разбирливо е дека основните намирници се поважни од чистиот воздух, но од друга страна пак економскиот раст и развојот се подеднаков приоритет со здравата животна средина.

На прашањето **што е Зелена агенда, 44% одговориле дека знаат а 35% дека знаат но не се потполно сигурни.** Интересно е тоа што разбирањето за Зелена Агенда се зголемува со зголемувањето на возраста, па така испитаниците на возраст од 50-64 години и тие над 65 години во најголем процент одговориле со Да, односно дека знаат што е Зелена Агенда.

Во однос на проблемите во животна средина кои ги загрижуваат граѓаните, во Вардарскиот регион најголем проблем кој ги загрижува луѓето е загадувањето на водата, во Источниот пак загадувањето на воздухот. Во останатите региони **како најголеми проблеми се истакнуваат загадувањето на воздухот на прво место, загадувањето на водата на второ место, додека пак дивите депонии се на третото место кај испитаниците од сите региони.** Уништувањето на зелените површини и илегалната сеча се издвојуваат со заеднички 24% кај Источниот регион, додека **климатските промени претставуваат загриженост за околу 10% од испитаниците во сите региони.**

Најголем дел од испитаниците во сите плански региони одговориле дека **„државата не прави ништо“ или „прави многу малку“ за решавање на претходо наведените проблеми.** Речиси и да нема одговори кои тврдат дека државата „прави се за да ги спречи проблемите во животната средина“. За да се спречи загрозувањето на животната средина **неопходно е да зголемат казните за фабриките, компаниите, рудниците, но и да се спречи уништување на шумите.** Висок е процентот на испитаници кои сметаат дека треба да се зголемат и казните за граѓаните. Сепак, на прашањето **дали се подготвени да плаќаат повеќе за здрава животна средина најголем процент одговаат дека не се спремни затоа што не се сигурни дека парите ќе се инвестираат во заштита на животна средина.**

Климатските промени се проблем за човештвото за 77%, но значајно е тоа што во Полошкиот регион 57% од испитаниците сметаат дека тие се проблем, но претерано се зборува за нив (28%). Во сите региони **најголем процент сметаат дека човекот и неговите активности се најголемиот виновник за климатските промени.** Мнозинството од испитаниците од сите плански региони сметаат дека споменатите екстремни временски настани ќе се случуваат почесто во иднина, а најодговорна за последиците е државата и нејзините институции. За да се намалат негативните последици потребно е да се зголеми шумската површина, сметаат наголем % од испитаниците во сите региони.

За штетното влијание од производството на електрична енергија во државата најсвесни се испитаниците од Пелагонискиот регион (66%), а 25% се свесни, но сметаат дека нема подобро решение. Во останатите региони преовладува мислењето дека начинот на производство е донекаде штетен, но нема подобро решение. **Разочарува високиот процент на испитаници кои не се подготвени да плаќаат повисока цена за производство на „чиста“ електрична енергија.**

Во однос на шумите и природните ресурси, **мнозинство од испитаниците во сите плански региони смета дека денес во местото во кое израснале е значително помала површината која е прекриена со шуми. Најголем број од испитаниците кои го тврдат ова се од Источниот регион (84%).** Меѓу најголемите виновници за оваа состојба се граѓаните со своите постапки, државата со своите институции и индустријата и комерцијалниот сектор. Функциите на шумите се јасни за скоро сите испитаници, но најголем процент сметаат дека основната функција е да обезбедуваат кислород.

Во однос на начинот на греење **шпоретот на дрва преовладува кај испитаниците од Источниот регион, додека во останатите со исклучок на Скопскиот, клима уредите се главните уреди за греење.** Во Скопскиот регион централното греење како начин на греење преовладува кај поголем процент од испитаниците. **Најголем дел од граѓаните не се подготвени за нови вложувања, пред се заради тоа што немаат потреба, но и заради тоа што немаат доволно финансиски средства. Сепак, доколку државата обезбеди субвенции за набавка на ново грејно тело или промена на начинот на греење најголем процент од испитаниците се спремни да инвестираат.** Во однос на инвестиции во топлинска изолација во скоро сите региони, мнозинството испитаници не може да инвестира затоа што нема доволно пари за таква инвестиција. И овде, доколку се обезбедат субвенции, **подготвеноста ќе се промени кај најголем процент од испитаниците за поставување топлинска изолација.** Во Вардарскиот регион како најповолен начин на греење за мнозинството испитаници е електричната енергија. Во останатите региони, висок е процентот за електрична енергија, но и за природен гас. За најголем процент од испитаниците од Источниот регион, огревното дрво е најекономичен начин на греење.

Информациите за квалитетот на воздухот се следат често, односно неколку пати неделно од страна на мнозинството анкетирани од Скопскиот, Пелагонискиот и Југозападниот регион. Останатите региони овие информации ги следат повремено или еднаш во неделата. Секој ден ги следат информациите за квалитетот на воздухот 33% од испитаниците од Вардарскиот регион. **Процентот на испитаници кои ги следат овие информации често, значајно варира кај повиските возрасни групи (40-49, 50-64 и над 65 години).** Она што е значајно е дека најголем процент од испитаниците малку се задоволни или не се задоволни од информациите кои ги добиваат за квалитетот на воздухот. Исто така интересен е фактот што голем процент од испитаниците поради загадениот воздух понекогаш ги откажуваат активностите на отворено. Значителен дел **од испитаниците, над 50%, во сите плански региони сметаат дека воздухот е ист како порано или полош. Во Скопскиот регион половината од испитаниците сметаат дека воздухот е многу полош отколку пред десетина години,** што е највисок процент меѓу анкетираниите од сите плански региони. Државата и економијата, индустријата и претпријатијата се меѓу најодговорните за загадувањето на воздухот. За да го подобрат квалитетот на воздухот најголем процент од испитаниците би го промениле начинот на греење, но има и значаен процент испитаници кои би се приклучиле на акциите за пошумување. Помалку од 10% од анкетираниите во сите плански региони се определуваат за купување на електричен автомобил и плаќање поскапа енергија од обновливи извори.

Само (34%) од испитаниците знаат што претставува циркуларна економија, но има и граѓани кои не се потполно сигурни (28%). Со повисокото ниво на образование расте знаењето за циркуларната економија, што укажува на потребата од нејзино воведување во образовните програми на пониски нивоа. Највисока информираност, со 48% кои целосно знаат што претставува циркуларна економија се кај групата со постдипломски студии. **Значаен е процентот на граѓани кои не го селектираат отпадот (50%),** а има значаен процент кој селектираниот отпад или вредни работи оставаат покрај контејнерите. **42% од испитаните се изјасниле дека ќе го селектираат отпадот доколку имаат посебни канти за селекција во своето домаќинство,** а за понатамошен поттик за селекција неопходно е да се намалат цените на комуналните услуги за оние кои ќе селектираат. На најголем процент од граѓаните, не им е важна амбалажата, освен на оние во Североисточниот регион каде преферираат стаклена амбалажа. Слични се резултатите и во однос на производи од рециклирани материјали, каде мнозинството се изјасниле дека не обрнуваат внимание.

Една третина од испитаниците во сите плански региони сметаат дека водата за пиење е безбедна. За ваквата состојба одговорни се и граѓаните, државата, општините, индустријата и бизнисите. Непречистувањето на отпадните води, загадувањето на почвите и реките се причина квалитетот на водата за пиење да опаѓа, сметаат мнозинството од испитаниците и тоа не само од сите региони, туку и од различните живеалишта, односно урбаните и руралните средини. Значајно е тоа што поголемиот дел од испитаните во сите региони се спремни да плаќаат малку повеќе отколку што плаќаат сега за да се обезбеди чиста вода за пиење. Во однос на хидролошката состојба, 49% сметаат нивоата на реките и потоците во близина на нивните живеалишта имаат понизок водостој од претходно. Во Вардарскиот регион е највисок уделот на испитаници кои го делат ова мислење.

Мнозинството испитаници сметаат **дека бројот на диви животински видови се намалил поради уништување на природните живеалишта и влијанието на земјоделството** а најодговорен за тоа е човекот со своите активности.

Македонските земјоделски производи се поквалитетни од увозните за 48% од испитаниците. Најголем дел од испитаниците пазарат и на пазар и во супер маркет. Сепак поголем процент од жителите во урбана средина претпочитаат да купуваат на пазари за разлика од оние во рурална средина. **Мнозинството од испитаници сметаат дека македонските производители не се грижат за квалитетот на храната,** но и дека би платиле малку повеќе за производ за кој знаат дека е поздрав. **Во однос на подготовеноста да се плати повисока цена за органска храна голем процент сметаат дека нема голема разлика од традиционалната храна.** За наводнување најчесто се користат површинските води и вода од чешма. Дождовницата е опција кај многу мал процент од испитаниците.

3. Методологија за спроведување на истражувањето за Зелената агенда

Истражувањето е спроведено од **Центар за климатски промени** во соработка со партнерските организации во секој од регионите на Северна Македонија во периодот **април – септември 2024 година**. Главната цел беше да се добијат релевантни податоци за ставовите, перцепциите и информираноста на граѓаните во однос на Зелената агенда и нејзиното влијание врз локалниот развој.

1. Дизајн на примерокот

Истражувањето беше спроведено на **репрезентативен примерок од 1200 испитаници**, на возраст од над **18 години**. Примерокот беше селектиран **по случаен избор**, но со обезбедена **рамномерна застапеност на испитаниците според планските региони**.

За да се осигура репрезентативноста на податоците, беше применет **стратификуван случаен избор**, при што беа земени предвид **демографските, географските и економските карактеристики на населението**.

2. Начин на анкетирање

Анкетирањето се реализираше со **комбинирана методологија**:

- **Електронски пат (онлајн прашалник)** – Анкетата беше спроведена преку дигитални платформи, при што испитаниците добија линк до прашалникот.
- **Директно анкетирање со обучени анкетари** – За групите кои имаа потешкотии со пристап до онлајн алатките, истражувањето беше спроведено со директни интервјуа на терен.

3. Структура на прашалникот

За собирање на податоците беше користен **стандардизиран прашалник** составен од **76 прашања**. Прашалникот вклучуваше:

- **Општи прашања** (демографски карактеристики на испитаниците)
- **Прашања за информираност за Зелената агенда**
- **Ставови и мислења за климатските промени и одржливите практики**

Најголем дел од прашањата беа со **понудени опции (затворен тип на прашања)**, со цел **олеснување на обработката на податоците**, но во некои делови беа вклучени и **отворени прашања** за собирање квалитативни информации.

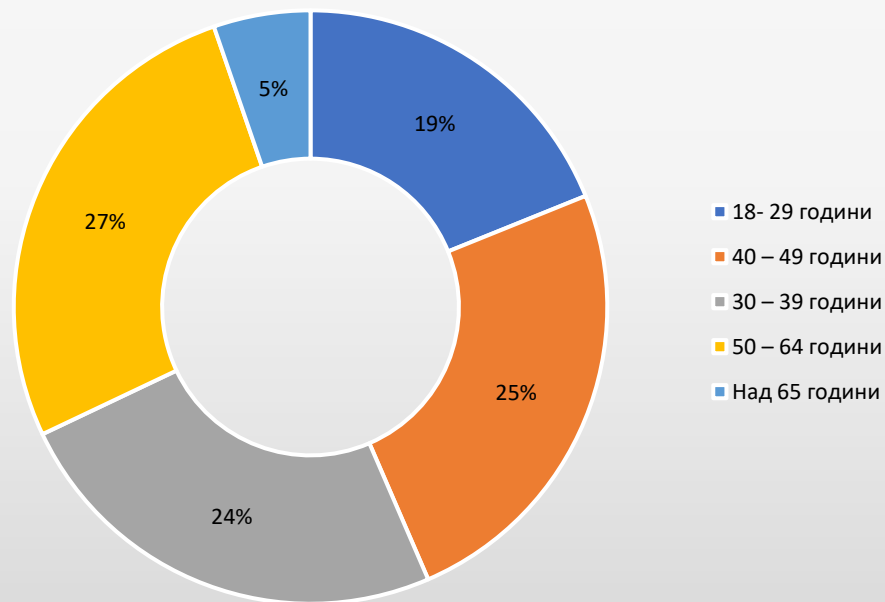
4. Анализа на резултатите

По завршувањето на анкетирањето, **Центарот за климатски промени** ги обработи и анализираше податоците, користејќи **статистички методи за истражување на јавното мислење**. Анализата беше спроведена од страна на **експертскиот тим** на Центарот, кој располага со потребните човечки ресурси и експертиза за обработка и интерпретација на податоците.

4. Преглед на демографија на испитаниците

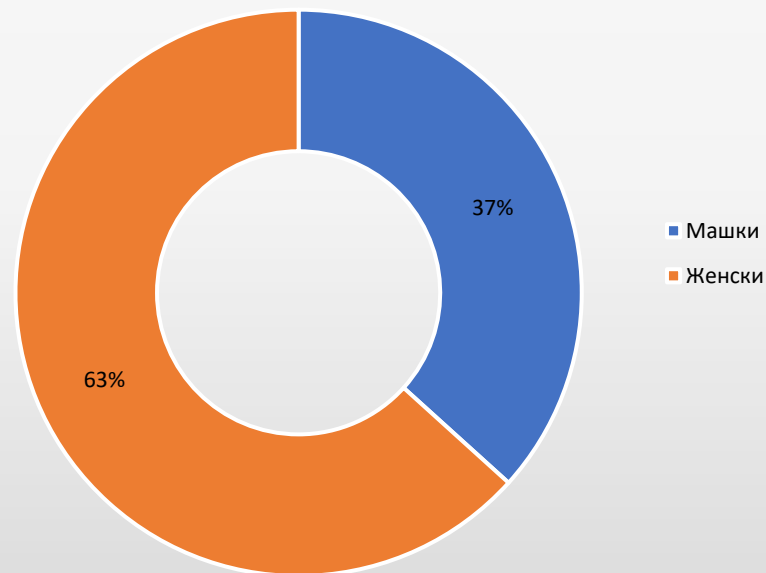
Во продолжение се дадени општите информации за структурата на испитаниците, во однос на нивната возраст, пол, општина на живеење и регион, степен на образование, како и статусот во однос на вработување или друг ангажман. Исто така, испитаниците се категоризирани и во однос на тоа дали живеат во урбана или рурална средина.

4.1. Годишна возраст

Најзастапена возрастна категорија е онаа од 50 – 64 години (27%), додека најмалку застапена е категоријата над 65 години (5%). Младите, односно возрастната категорија од 18-29 години се застапени со солидни 19%.

4.2. Пол

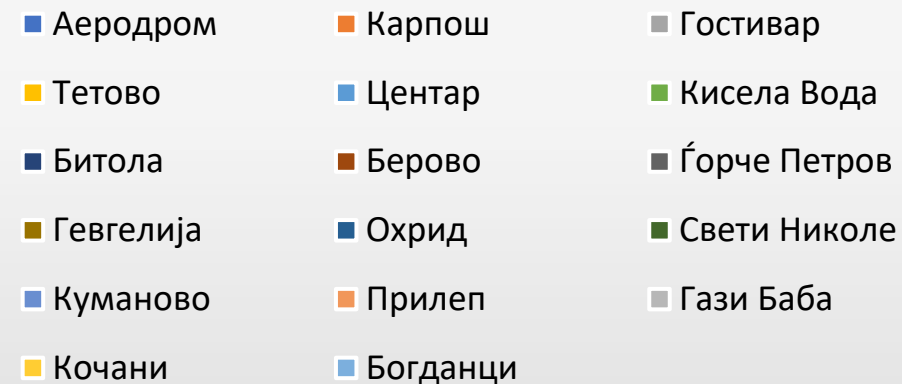
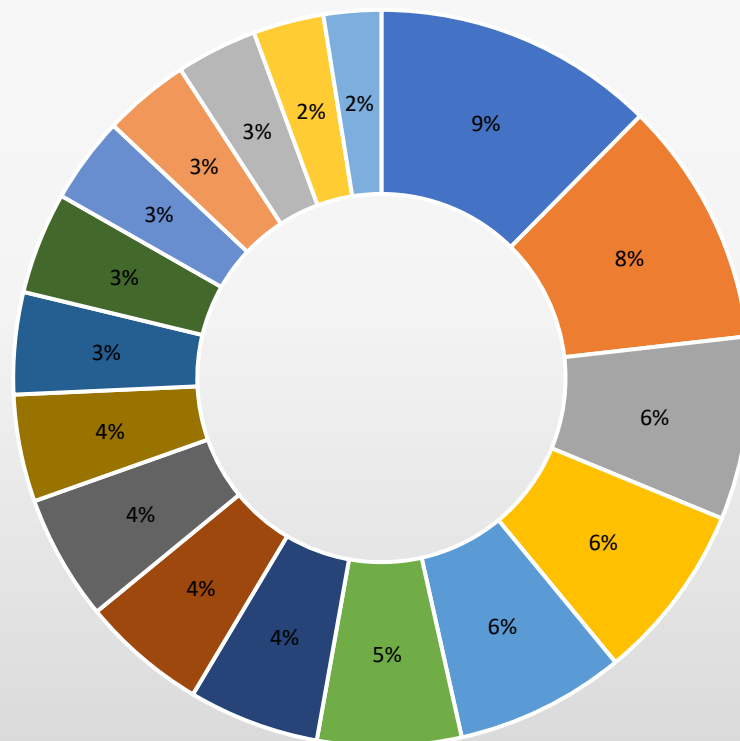

Значително позастапени меѓу испитаниците биле претставниците од женски пол со 63%.

4.3. Општина на живеење

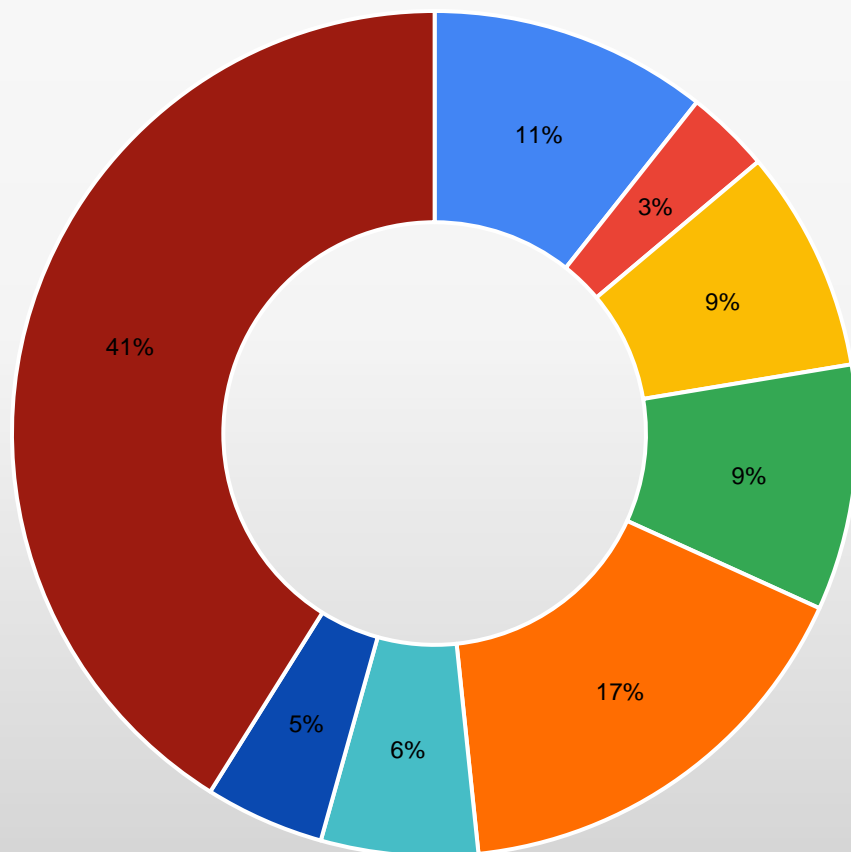
Состојбата во однос на општината на живеење на испитаниците е поприлично воедначена, при што само неколку општини се истакнуваат сонезначително број на испитаници. Тоа се Аеродром (9%) и Карпош (8%). Потоа следуваат 3 општини со по 6% учество – Гостивар, Тетово и Центар. Најмал број на испитаници доаѓаат од општините Кочани и Богданци – по 2%.

4.4. Регион на живеење

Распореденоста на испитаниците по плански региони, покажува значително висок удел на Скопскиот регион (41%), по што следува Полошкиот (17%). Вардарскиот регион имал најмало учество на испитаници со 3%.

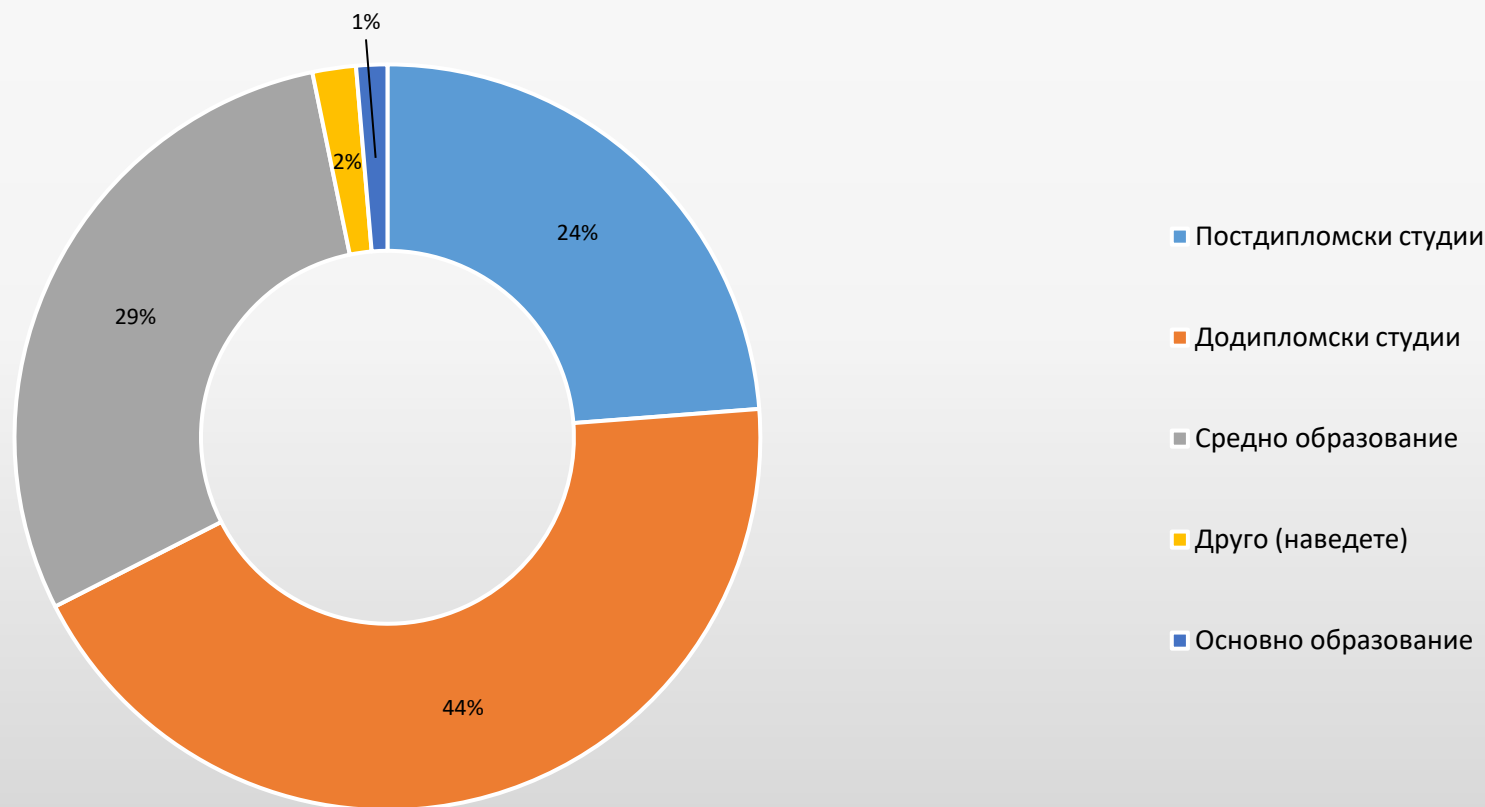

- Источен регион
- Вардарски регион
- Југоисточен регион
- Пелагониски регион
- Полошки регион
- Југозападен регион
- Североисточен регион
- Скопски регион

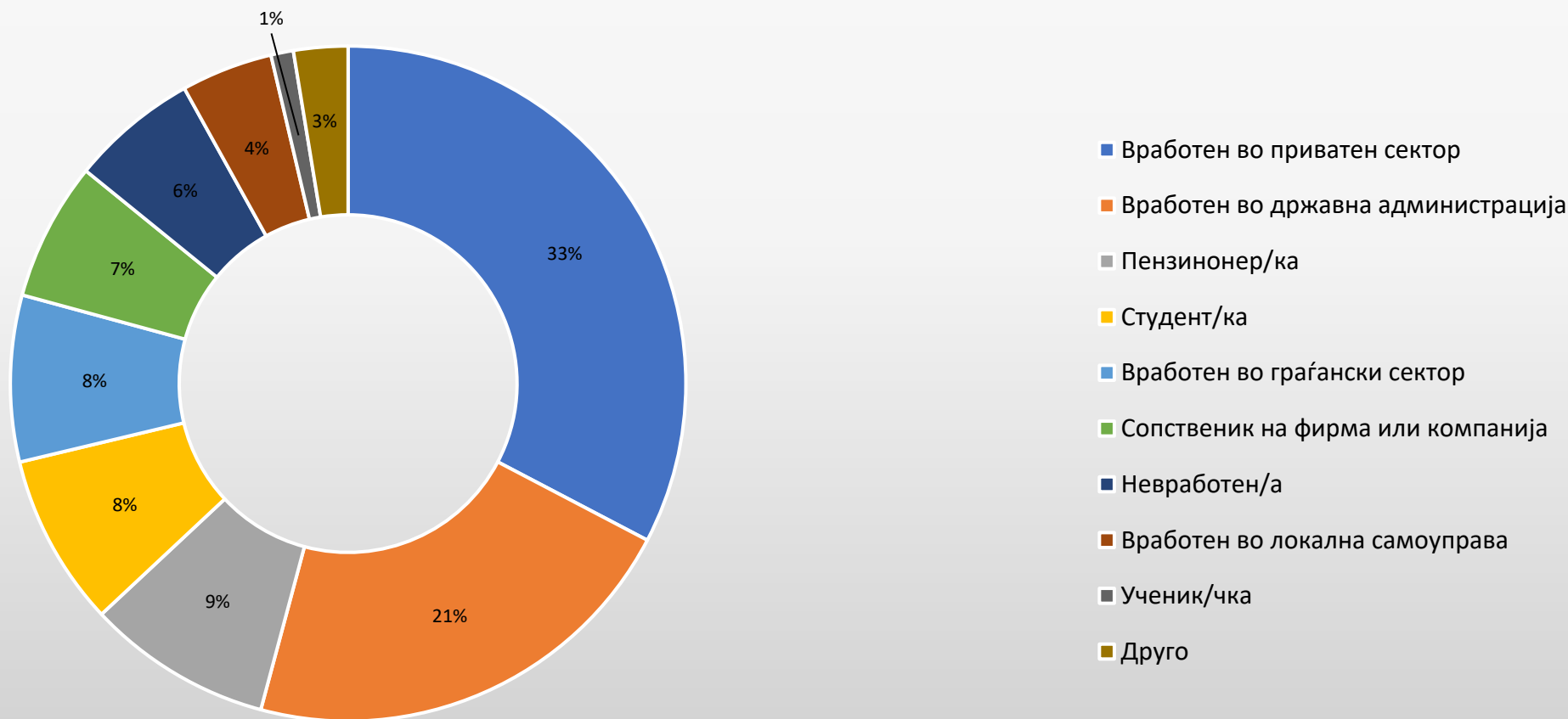
4.5. Степен на стекнато образование

Повеќе од половина од испитаниците имаат најмалку високо образование (44% додипломски и 24% постдипломски студии), додека само 1% од испитаниците имале основно образование.

4.6. Моментален статус во однос на активноста на испитаниците

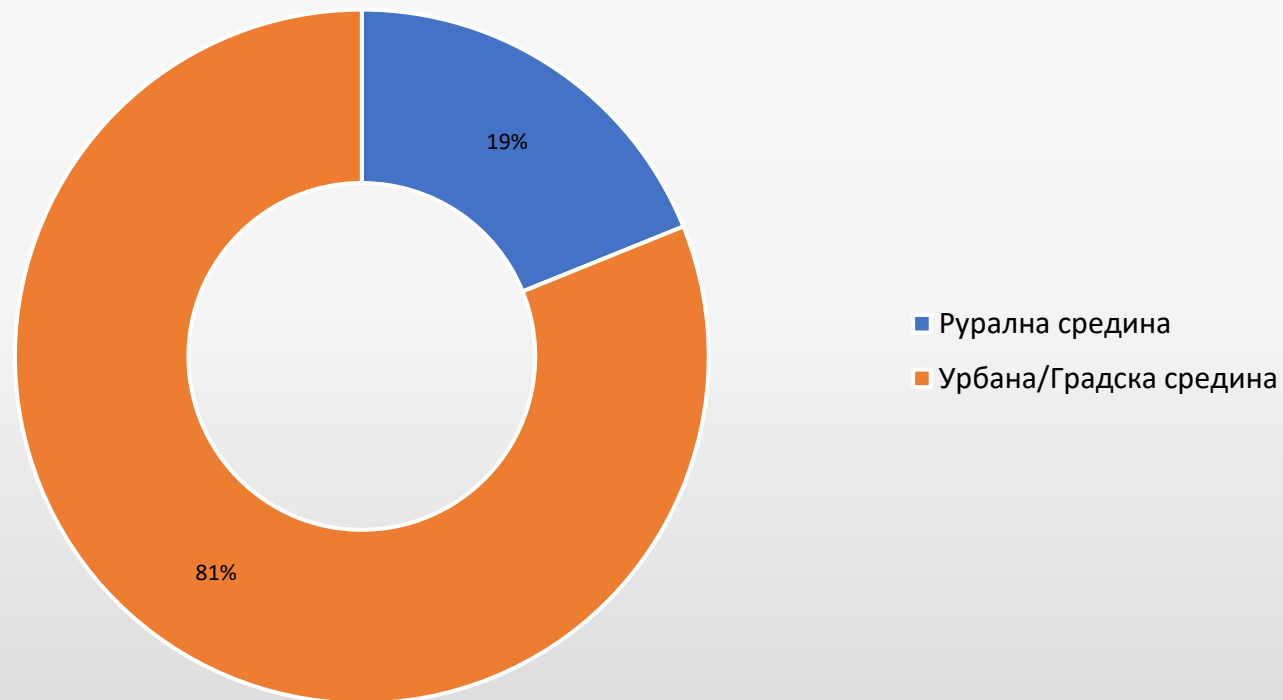
Во однос на активноста на испитаниците и видот на нивниот ангажман, најголем дел односно 33% се вработени во приватниот сектор, по што следуваат вработените во државната администрација со 21%. Најмалку застапени се испитаниците вработени во локалната самоуправа (4%) и учениците со 2%.

4.7. Дали живеете во рурална или урбана средина?

Сериозно мнозинство од испитаниците живее во урбана/градска средина, додека уделот на испитаници од рурална средина е 19%.

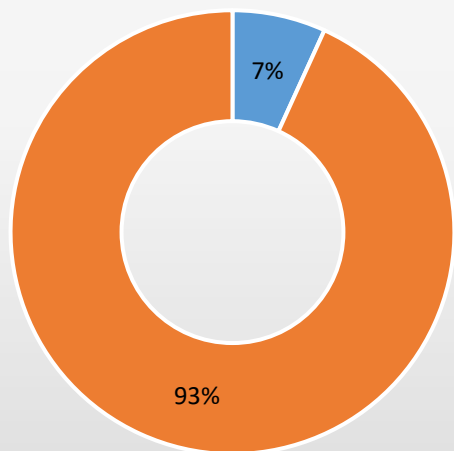
5. Перцепција на граѓаните за главните закани и состојбата со животната средина

- 93% од испитаниците веруваат дека економски развој и заштита на животната средина можат да одат рака под рака.
- Главни еколошки загрижености: Квалитетот на воздухот (25%) и водата (17%) се на врвот на загриженостите на национално ниво.
- Над 80% од граѓаните сметаат дека државата не прави доволно за справување со еколошките проблеми, што открива потреба од посилни и поконкретни акции.
- Најголем број испитаници предлагаат зголемување на казните за компании (30%) и поголема заштита на шумите (26%) да спречи загрозување на животната средина

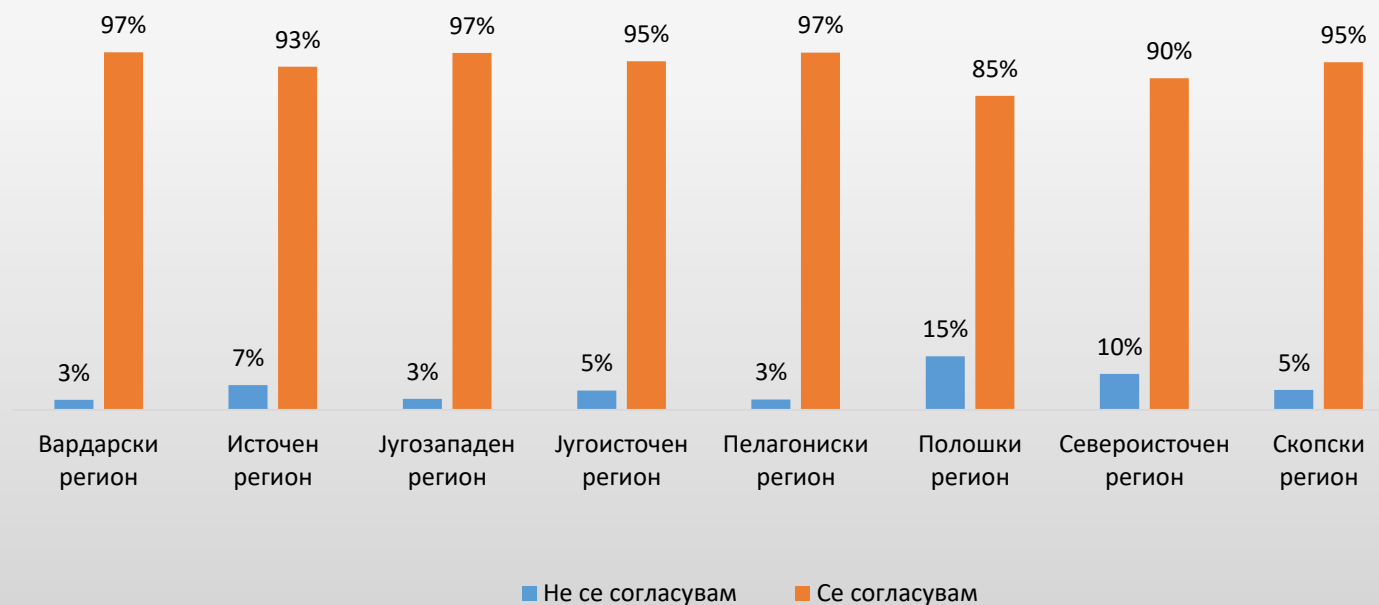
5.1. Што е приоритет за граѓаните? Економијата или животната средина? (вкупно и по региони)

На прашањето дали е возможно да се инвестира во економијата и да се остварува умерен раст а притоа да се заштитува животната средина 93% од испитаниците одговориле дека се согласуваат со оваа изјава.

Резултатите покажуваат дека во сите региони, голем процент од граѓаните сметаат дека возможно е да се инвестира во економијата со умерен раст, а животната средина да не биде занемарена. Највисока согласност за ваквото тврдење е забележана во Вардарскиот, Југозападниот и Пелагонискиот регион (97%), а најниска во Полошкиот регион (85%). Во Полошкиот регион е забележан највисок процент на несогласување (15%), додека во другите региони несогласувањето се движи од 3% до 10%.

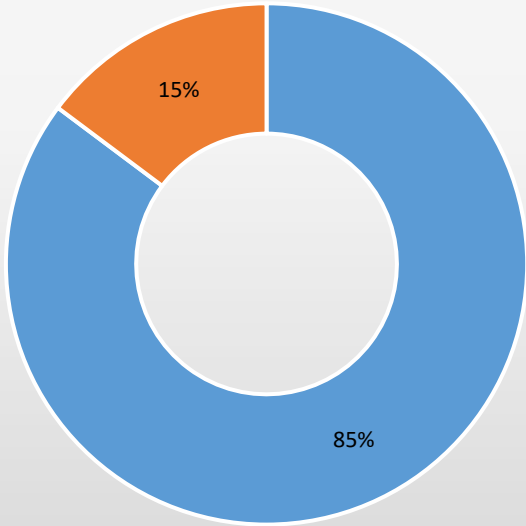
■ Не се согласувам ■ Се согласувам

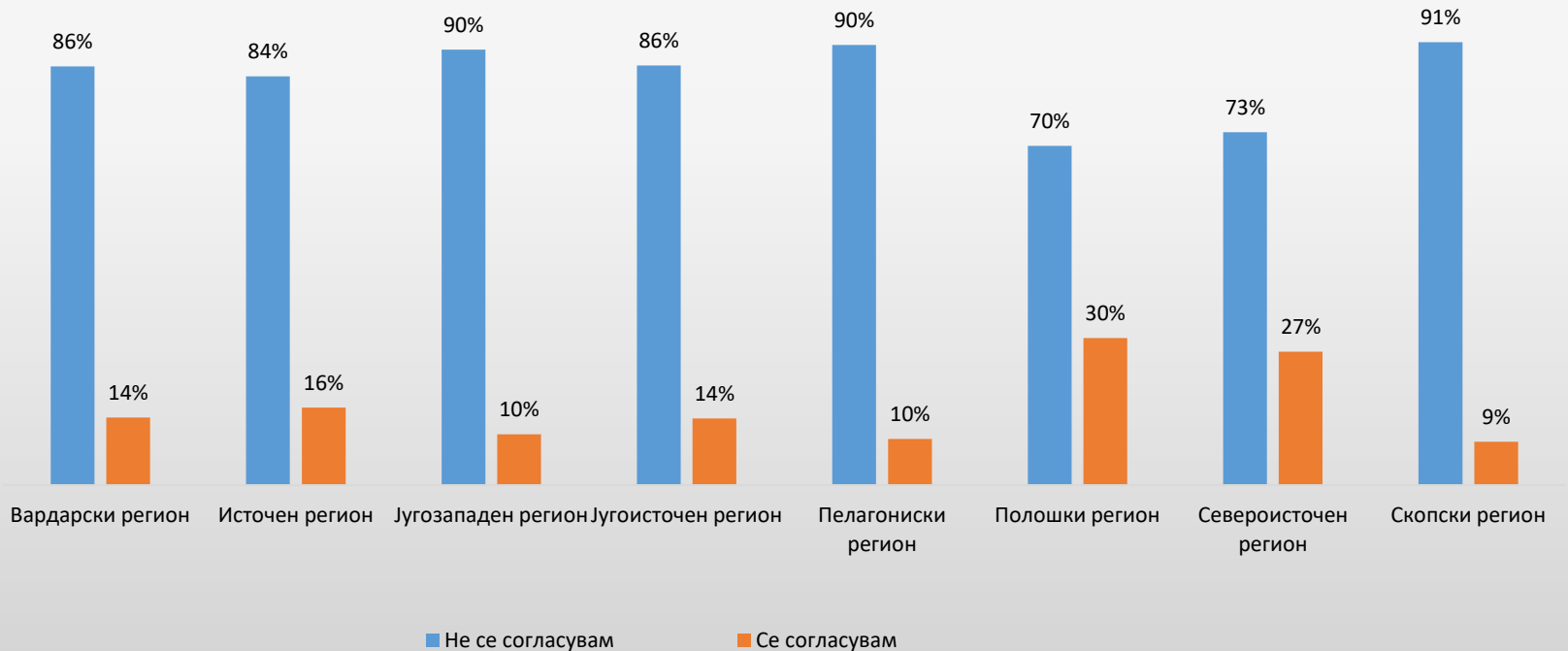
■ Не се согласувам ■ Се согласувам

5.2. Што е приоритет за граѓаните? Економијата или животната средина (вкупно и по региони)

На прашањето дали квалитетот на воздухот не е важен проблем, доколку граѓаните немаат доволно пари за храна и основни намирници 85% од испитаниците се согласуваат со оваа изјава.

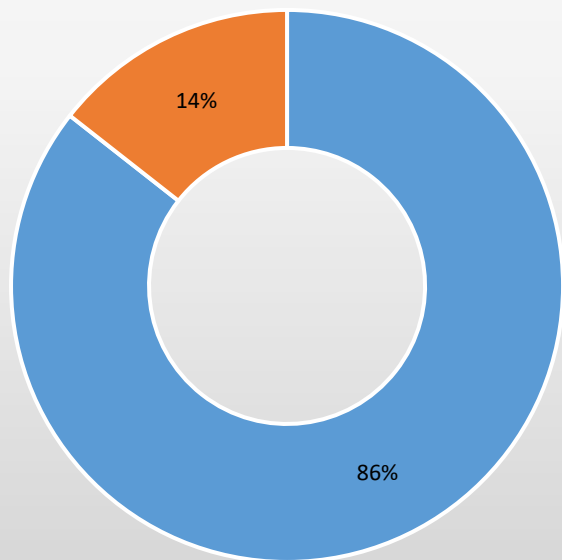

Прашањето на квалитетот на воздухот, за испитаниците од Скопскиот регион е поважно од поседувањето доволно средства за храна и основни животни потреби (91%). Од друга страна, 30% од испитаниците во Полошкиот регион сметаат дека основните животни потреби се поважни од квалитетот на воздухот.

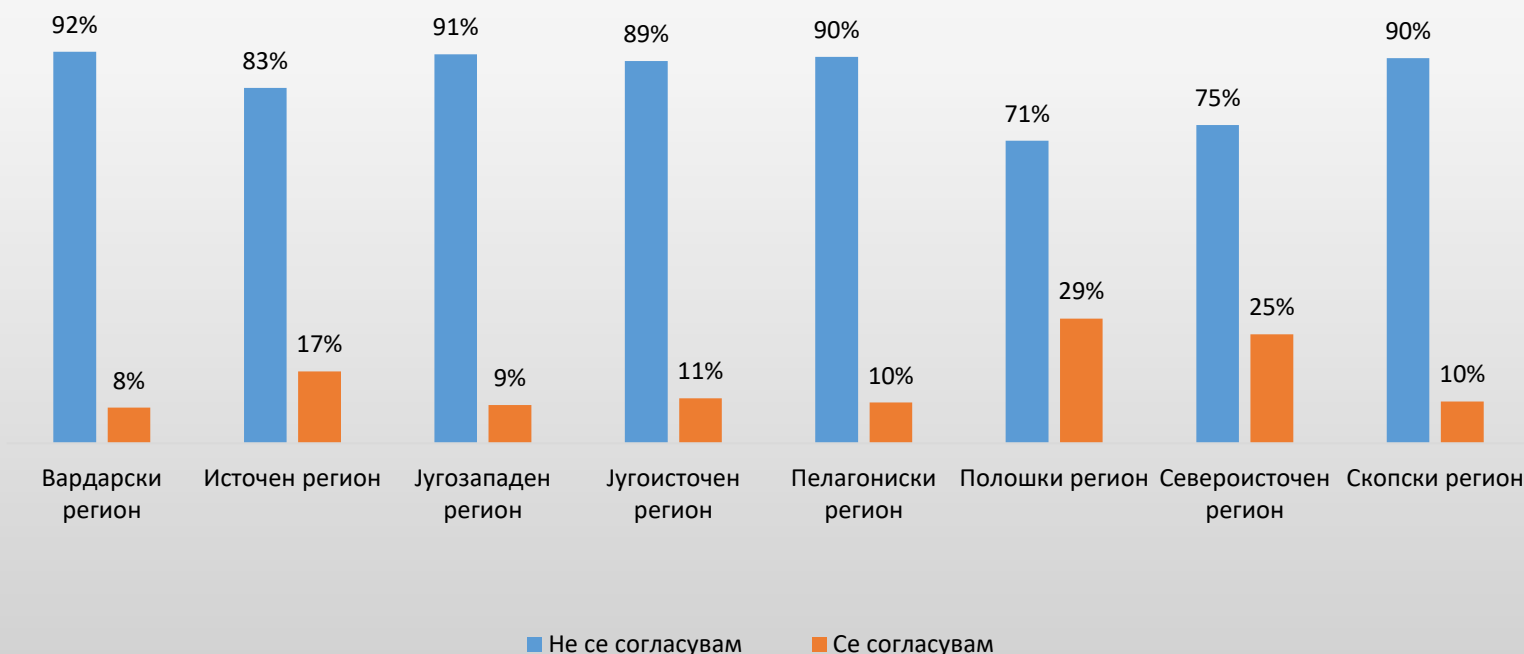

5.3. Што е приоритет за граѓаните? Економијата или животната средина (по региони и вкупно)

На прашањето дали Македонија треба да се фокусира исклучиво на економскиот развој, иако тоа значи дека состојбата со животната средина нема да биде многу добра 86% не се согласуваат, односно сметаат дека економскиот развој не треба да биде приоритет пред животната средина.

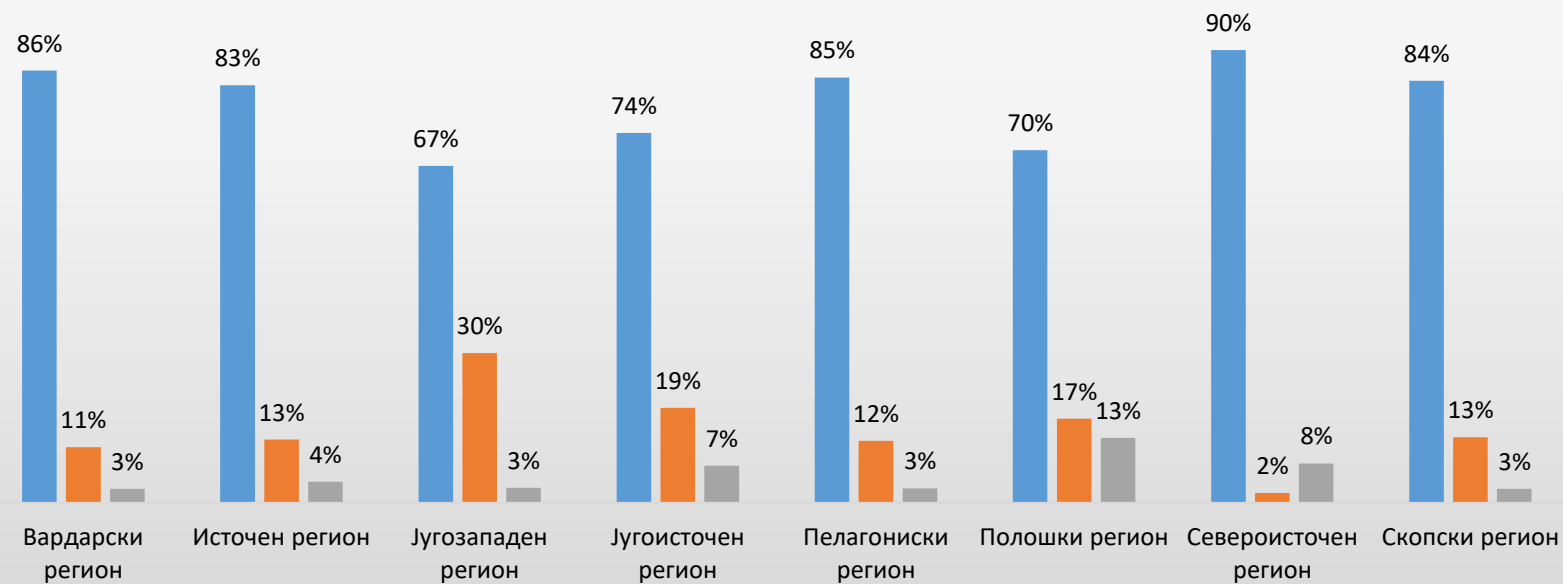
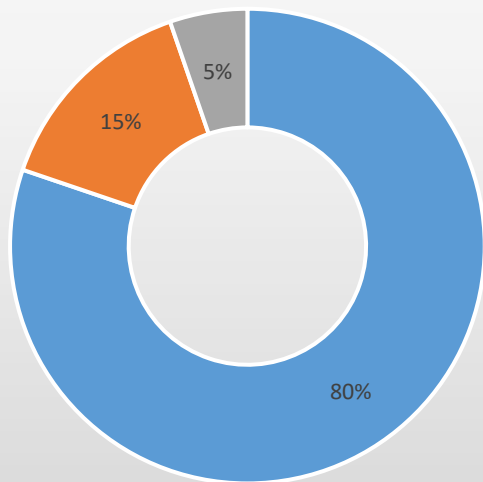

Огромно мнозинство од испитаниците од сите плански региони не се согласуваат со економски развој кој нема да биде одржлив, односно ќе предизвикува штети врз животната средина. Вардарскиот регион е најголем поборник за одржлив економски развој (92%), додека Полошкиот регион во најголема мера го преферира економскиот развој без оглед на последиците по животната средина (29%).

5.4. Што е приоритет за граѓаните? Економијата или животната средина (по региони и вкупно)

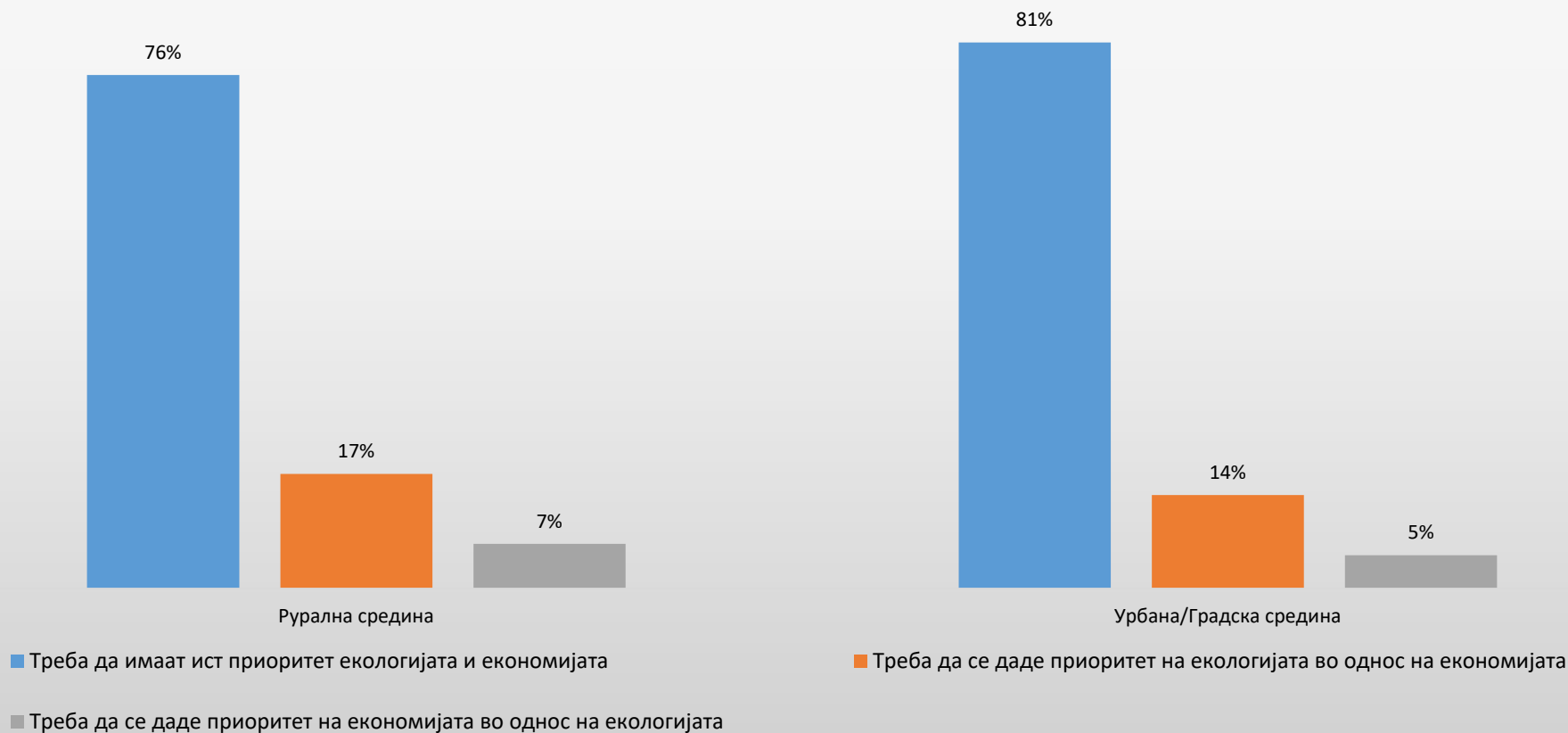
На прашањето што треба да биде приоритет животната средина или економијата, Најголем дел од испитаниците во сите плански региони и даваат приоритет на заштитата на животната средина пред економијата, и тоа е најизразено во Североисточниот (90%), а најмалку изразено во Југозападниот регион (67%). Од друга страна пак, во Полошкиот регион е највисок процентот на испитаници кои сметаат дека економијата треба да има поголем приоритет во однос на заштитата на животната средина (13%).

- Треба да имаат ист приоритет екологијата и економијата
- Треба да се даде приоритет на екологијата во однос на економијата
- Треба да се даде приоритет на економијата во однос на екологијата

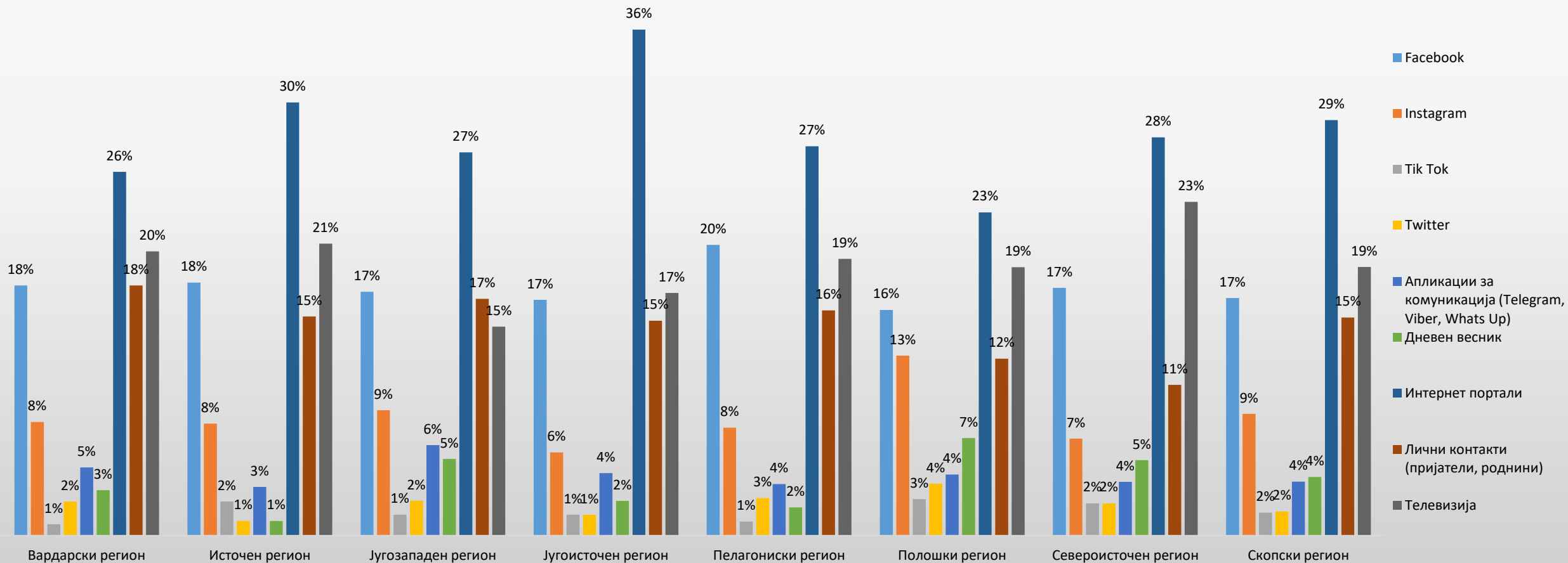
5.5. Што е приоритет за граѓаните? Економијата или животната средина (по средина на живеење)

Граѓаните во урбаните и во руралните средини сметаат дека екологијата и економијата треба да имаат еднаков приоритет, додека урбаните средини се малку поконзистентни во ставот за еднаков приоритет (81% наспроти 76%). Додека пак, во руралните средини има поголема подготвеност да се даде приоритет на екологијата (17% наспроти 14%).

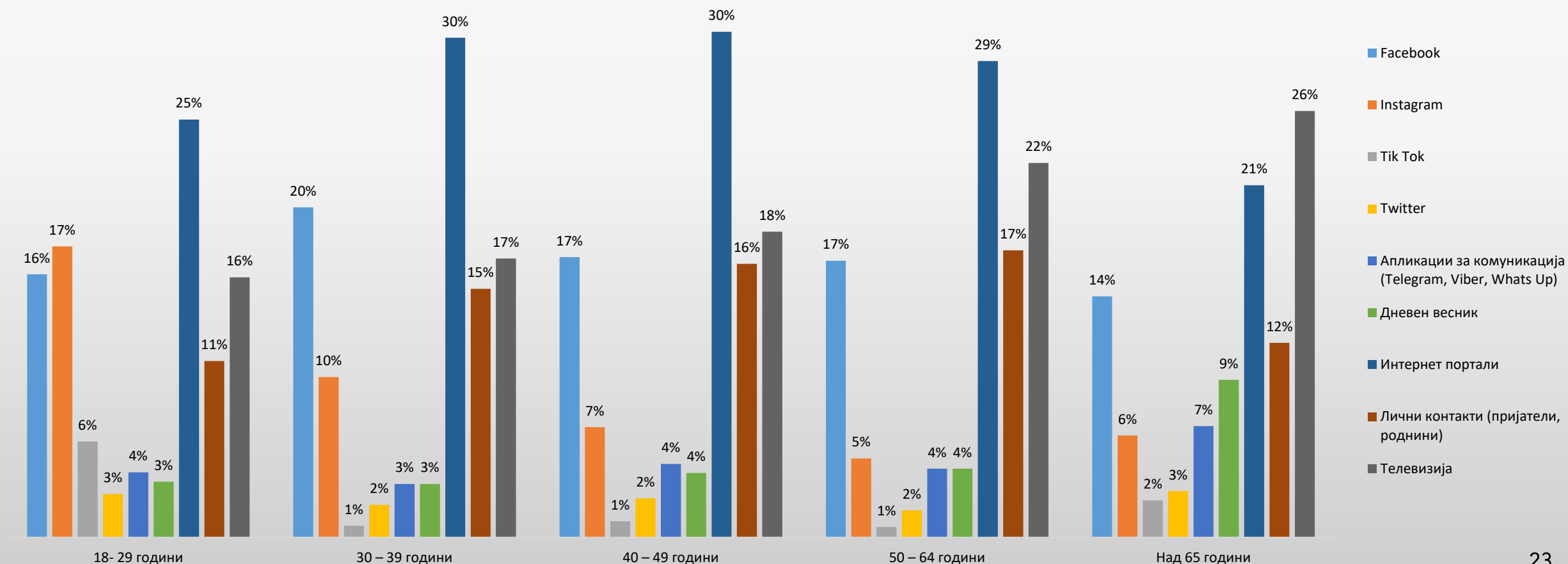
5.6. Начин на информирање за прашања поврзани со животната средина (по региони)

Резултатите за начинот на информирање за прашања поврзани со животната средина покажуваат дека граѓаните најчесто користат интернет портали и телевизија, додека социјалните мрежи, личните контакти и апликациите за комуникација се умерено популарни, а традиционалните медиуми како дневните весници имаат најниска застапеност. Интернет порталите се најчесто користен извор во сите региони, со највисока застапеност во Југоисточниот регион (36%) и најниска во Полошкиот регион (23%).

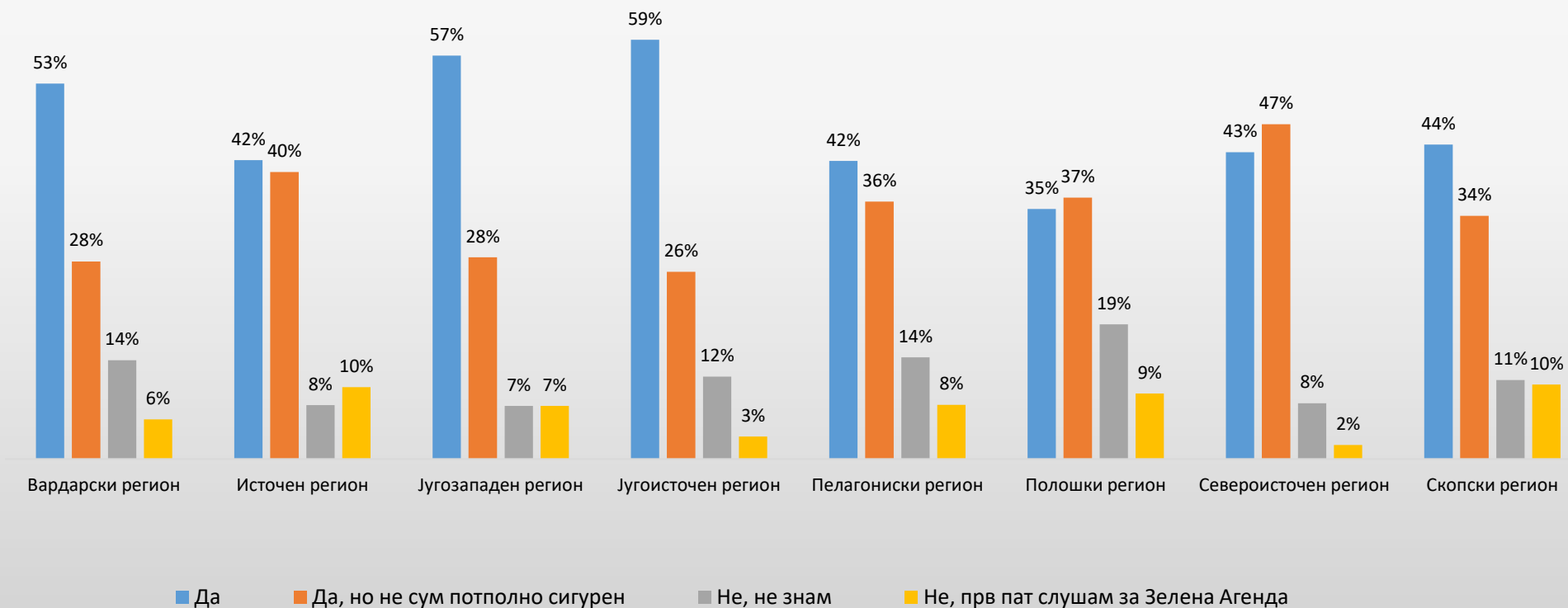
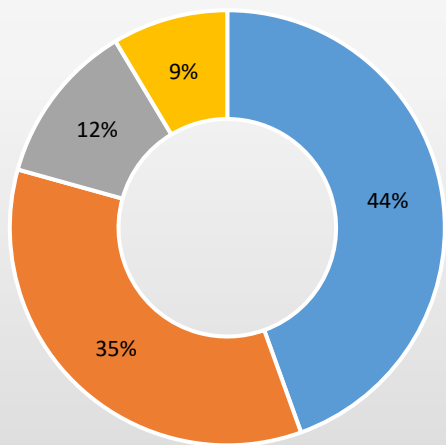
5.7. Начин на информирање за прашања поврзани со животната средина (по возраст)

Младите (18–29 години) претежно се информираат преку социјалните мрежи, и тоа преку Instagram (17%) и Facebook (16%) како водечки платформи. Во возрастната група од 30–39 години, интернет порталите доминираат со 30%, додека Facebook (20%) е најпопуларната социјална мрежа. Телевизијата, пак, е особено важна за постарите, со највисока употреба кај оние над 65 години (26%). Забележливо е и дека во оваа група дневните весници (9%) имаат највисока застапеност.

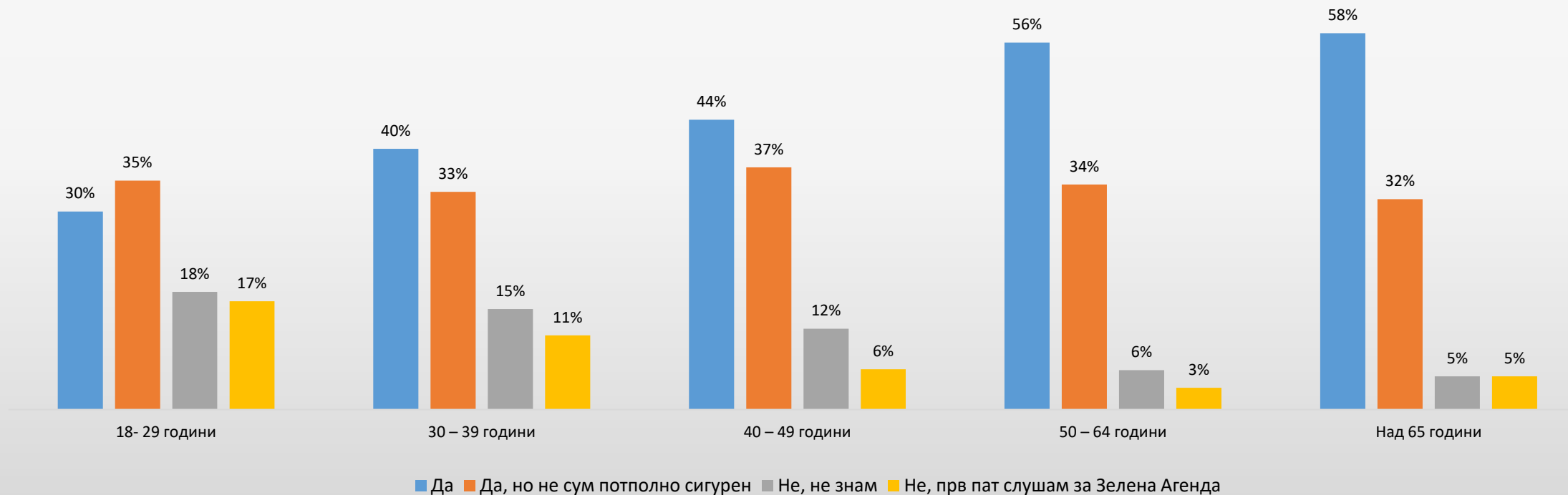
5.8. Што претставува ЗЕЛЕНА АГЕНДА? (вкупно и по региони)

Повеќе од половината од испитаниците во Југозападниот и Југоисточниот регион знаат што претставува Зелената агенда за Западен Балкан, додека истото го тврдат 42% од испитаниците од Пелагонискиот регион. Висок е процентот на испитаниците во речиси сите плански региони кои се изјасниле дека се запознаени, но не се доволно сигурни што точно претставува ЗАЗБ. 10% од испитаниците во Источниот регион и Скопскиот регион никогаш не слушнале за Зелена Агенда. Во останатите региони, процентот на оние кои никогаш не слушнале изнесува под 10%.

5.9 Што претставува ЗЕЛЕНА АГЕНДА? (по возраст)

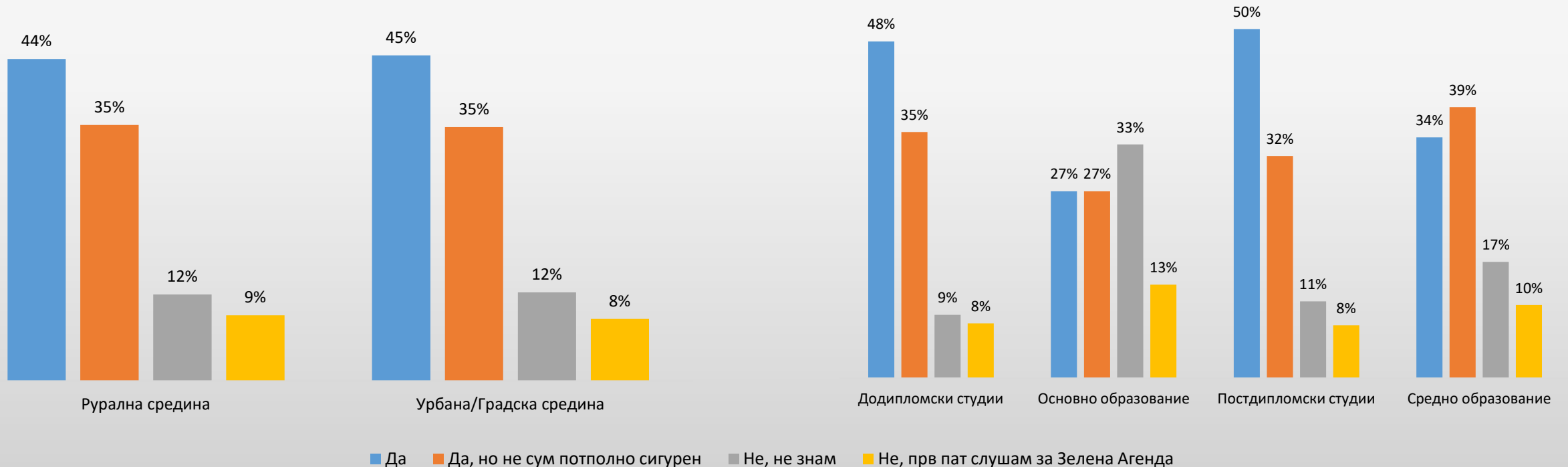
Со возраста расте и познавањето на Зелена Агенда, при што најголема информираност се забележува кај испитаниците над 50 години (56–58%). Младите, пак, се помалку информирани, односно 30% од возрастната група од 18-29 години е целосно запознаена со поимот.

5.10. Што претставува ЗЕЛЕНА АГЕНДА? (вид на средина во која живеат и образование)

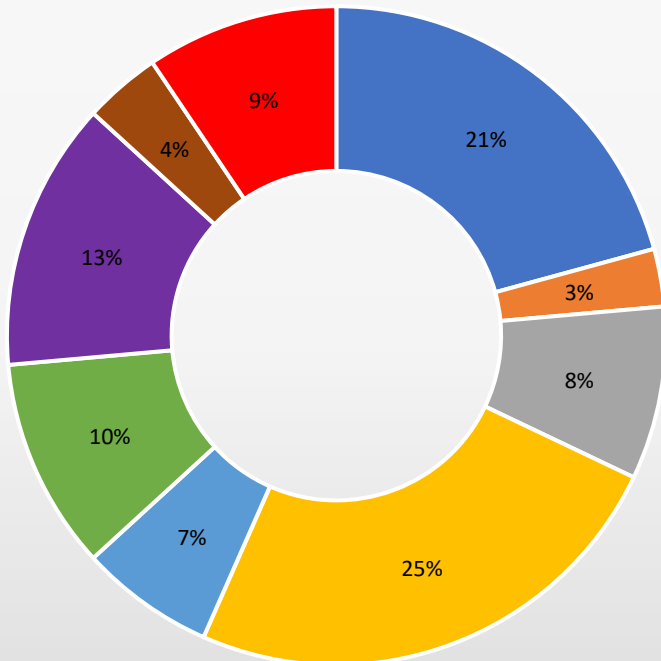
Видот на средината во која живеат испитаниците не допринесува за запознаеноста со поимот Зелена Агенда. Идентичен е процентот на оние кои живеат во урбана и рурална средина (околу 40%) и се запознаени со овој поим, и исто така и на оние кои не се потполно сигурни (околу 35%, па дури и оние испитаници кои не знаат (12%) или прв пат слушаат за Зелена Агенда (околу 9%).

Образованието значително влијае врз информираноста за Зелена Агенда. Лицата со повисоко образование (додипломски и постдипломски студии) имаат највисоко ниво на познавање (48–50%), додека кај испитаниците со основно образование информираноста е најниска (27% целосно запознаени).

5.11. Проблеми во животна средина кои ги загрижуваат граѓаните?

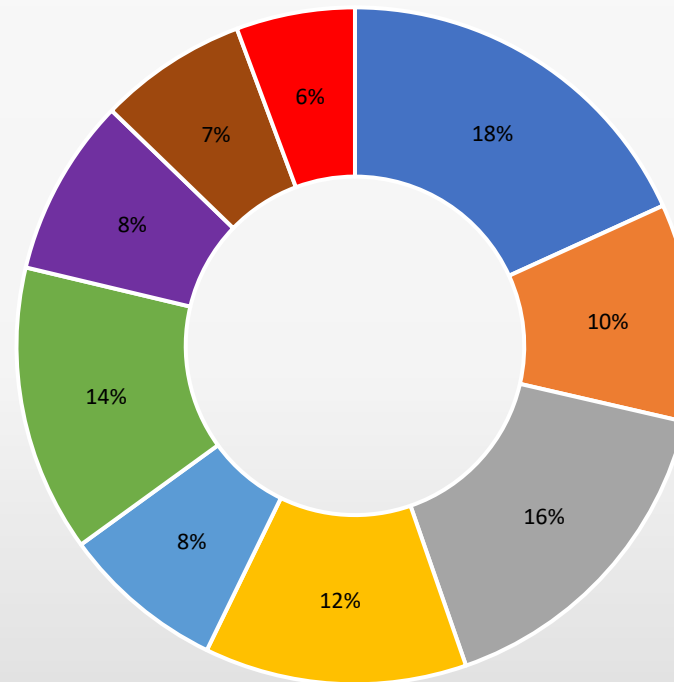
Вардарски регион

Во Вардарскиот регион, најголема загриженост кај испитаниците предизвикува и квалитетот на водата (25%). Следно, загадувањето на воздухот е исто така високо рангиран како проблем (21%), што може да се поврзе со индустриски активности или транспортни емисии, кои значително влијаат врз здравјето и животната средина.

- Загадување/Квалитет на воздухот
- Илегална сеча
- Загадена храна/пестициди/ГМО
- Загадување/Квалитет на водата (реки, езера, питка вода за пиење)
- Загадување/Квалитетот на почвата
- Уништување на зелени површини
- Дивите депонии
- Почистување на отпадни води од канализација
- Климатски промени/Глобално затоплување

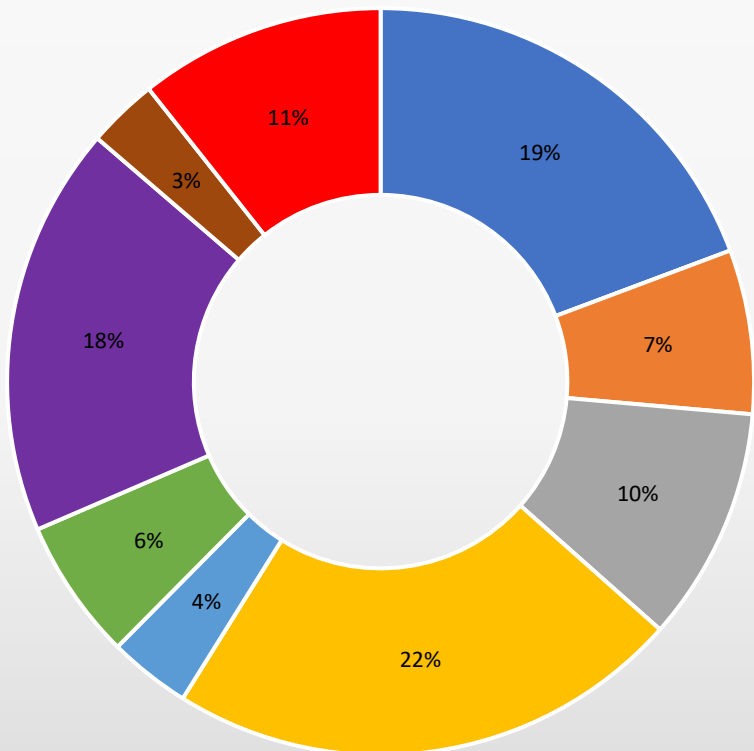
Источен регион

Во Источниот регион, загадувањето на воздухот (18%) е најчестиот извор на загриженост, што истакнува слични проблеми како во Вардарскиот регион. Веднаш по него, загадената храна, вклучувајќи пестициди и ГМО (16%), претставува најзначајна грижа кај граѓаните од Источниот плански регион.

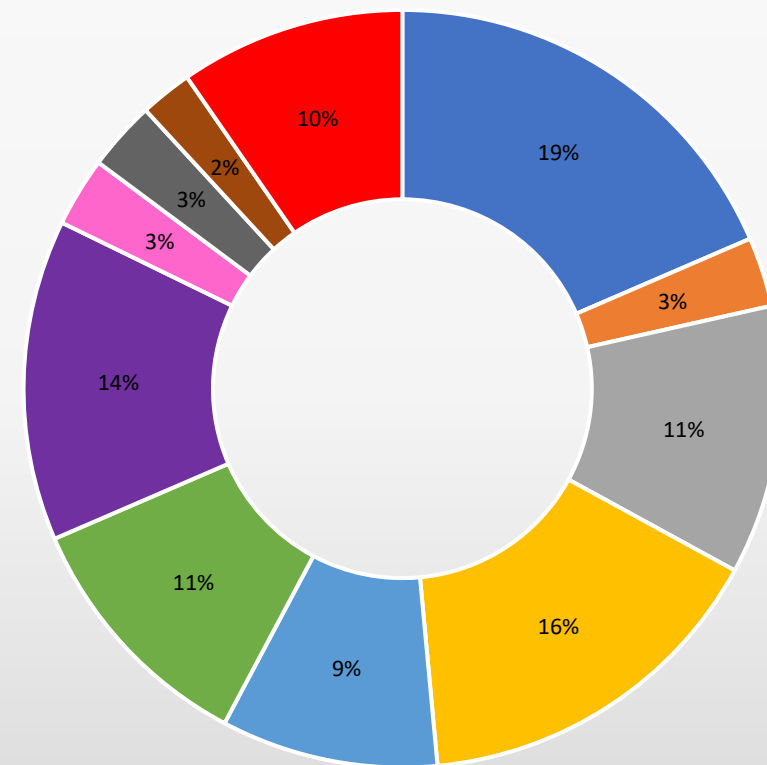
5.11. Проблеми во животна средина кои ги загрижуваат граѓаните?

Југозападен регион

Во Југозападниот регион, најизразен проблем според испитаниците е загадувањето и квалитетот на водата (22%). Веднаш зад него е загадувањето на воздухот (19%).

Југоисточен регион

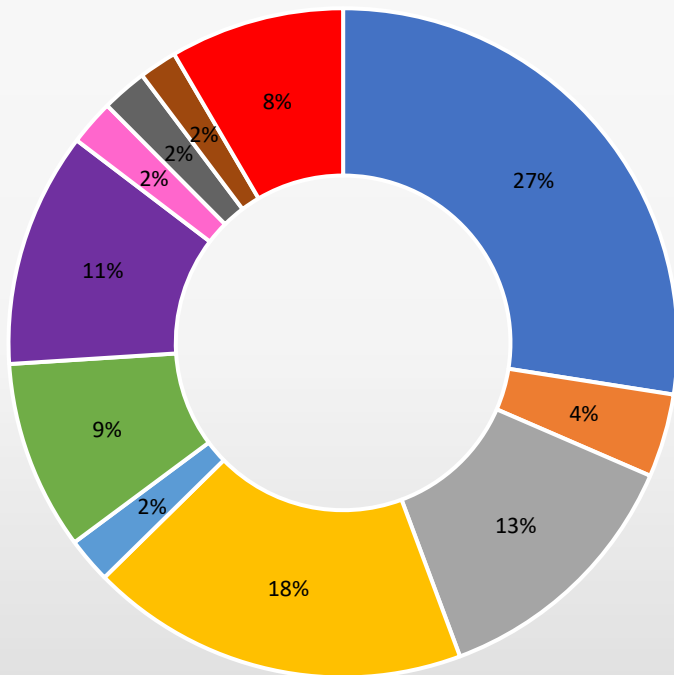

Во Југоисточниот регион, граѓаните најмногу се загрижени за квалитетот на воздухот (19%). Вториот најголем проблем е загадувањето на водата (16%).

- Загадување/Квалитет на воздухот
- Илегална сеча
- Загадена храна/пестициди/ГМО
- Загадување/Квалитет на водата (реки, езера, питка вода за пиење)
- Загадување/Квалитетот на почвата
- Уништување на зелени површини
- Дивите депонии
- Работа на рудниците
- Отворање на нови рудници
- Почистување на отпадни води од канализација
- Климатски промени/Глобално затоплување

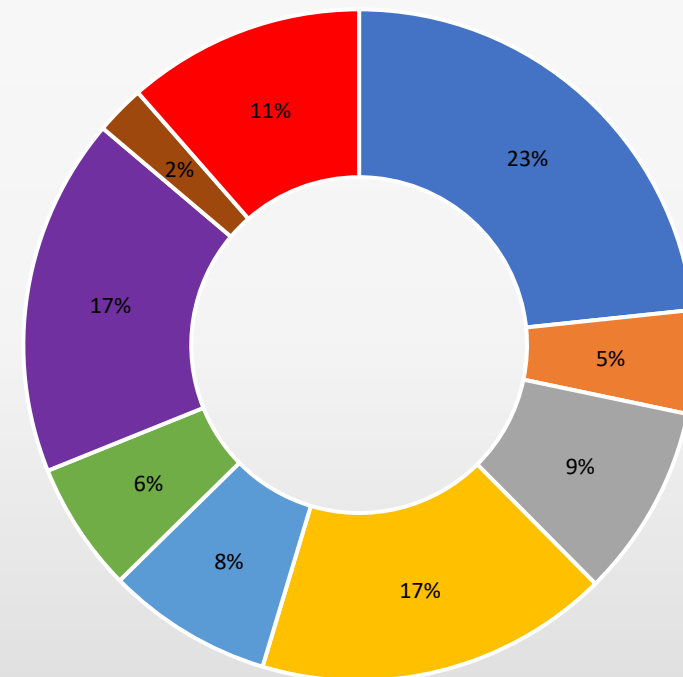
5.11. Проблеми во животна средина кои ги загрижуваат граѓаните?

Пелагониски регион

Во Пелагонискиот регион, загадувањето на воздухот (27%) се издвојува како најголема загриженост кај испитаниците. Веднаш по тоа, загадувањето и квалитетот на водата (18%) е вториот најзначаен проблем.

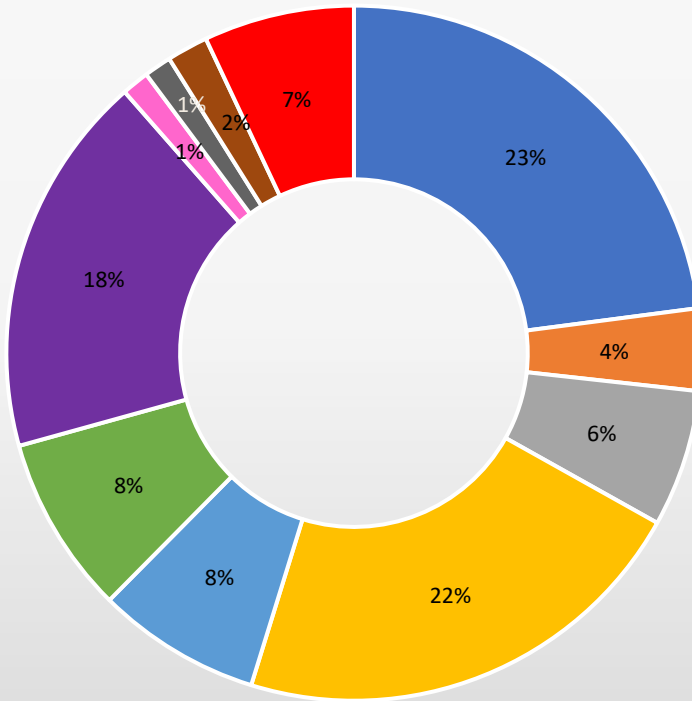
Полошки регион

Во Полошкиот регион, квалитетот на воздухот (23%) останува примарен извор на загриженост. Дивите депонии и загадувањето на водата (по 17%) се исто така високо ранжирани.

5.11. Проблеми во животна средина кои ги загрижуваат граѓаните?

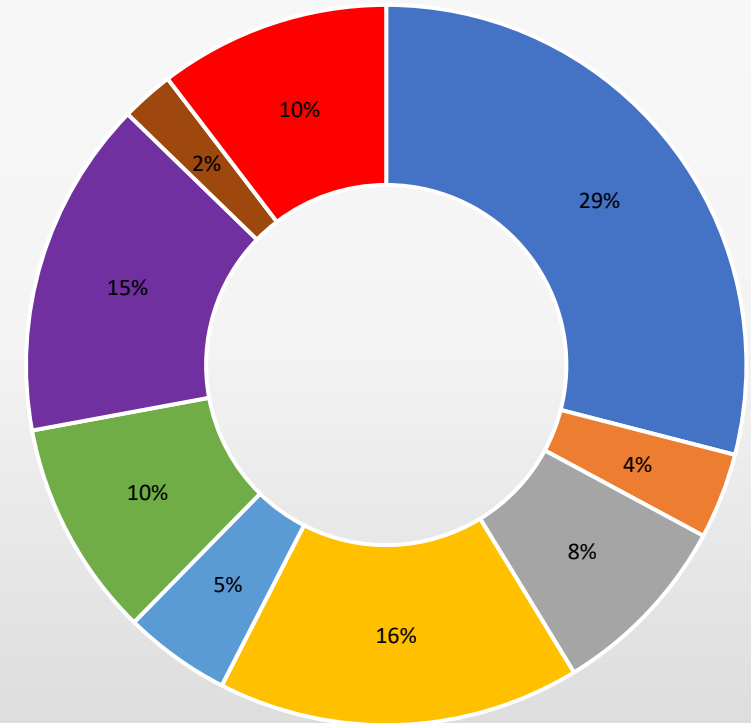
Североисточен регион

- Загадување/Квалитет на воздухот
- Илегална сеча
- Загадена храна/пестициди/ГМО
- Загадување/Квалитет на водата (реки, езера, питка вода за пиење)
- Загадување/Квалитетот на почвата
- Уништување на зелени површини
- Дивите депонии
- Работа на рудниците
- Отворање на нови рудници
- Почистување на отпадни води од канализација
- Климатски промени/Глобално затоплување

Во Североисточниот регион, загадувањето на воздухот (23%) и загадувањето на водата (22%) се најголеми извори на загаженост.

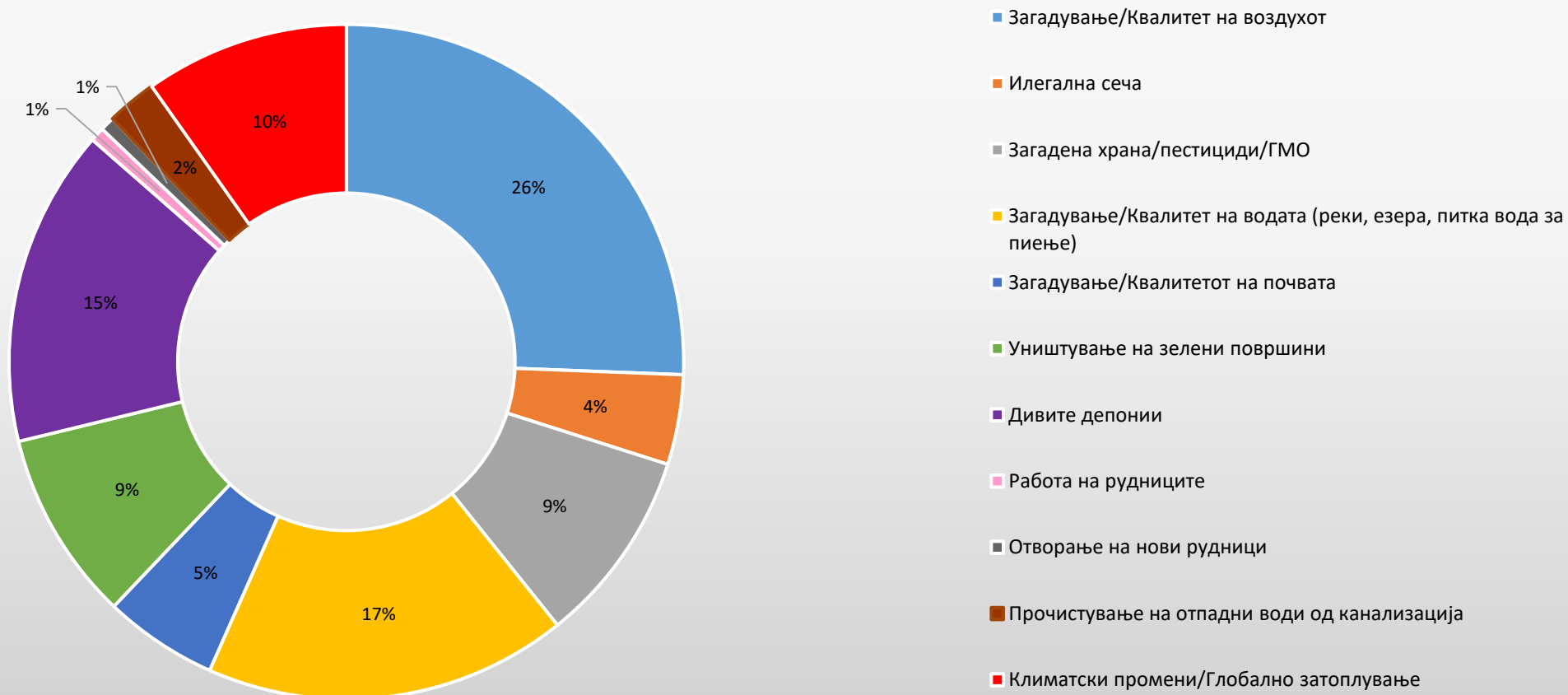
Скопски регион

Во Скопскиот регион, загадувањето на воздухот (29%) е доминантен проблем. Второ по значење е загадувањето на водата (16%).

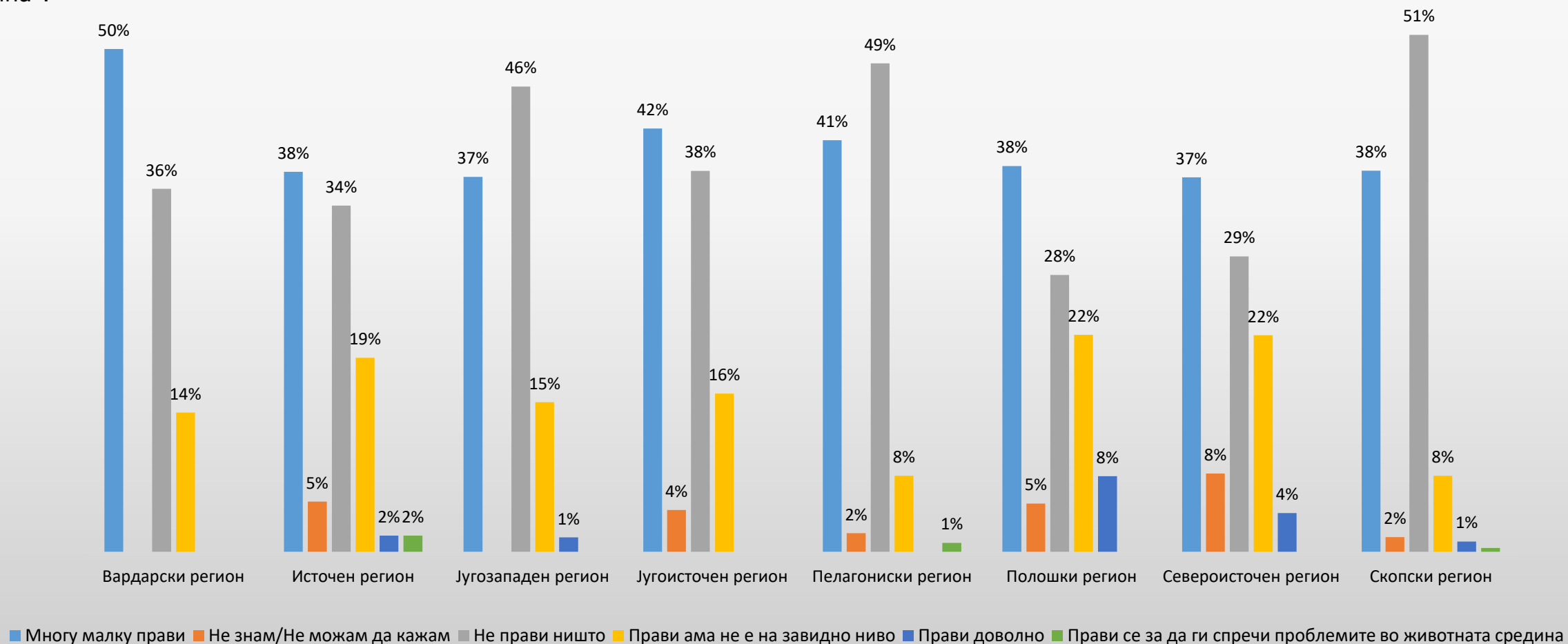
5.11. Проблеми во животна средина кои ги загрижуваат граѓаните? (вкупно)

Од вкупниот број испитаници, 26% се загрижени за квалитетот на воздухот, а 17% за квалитетот на водите (реките, езетата, водата за пиење). Дивите депонии претставуваат грижа за 15% од вкупните испитаници а климатските промени за 10% од испитаниците. Помалку од 10% се загрижени за загадената храна и уништувањето зелени површини.

5.12. Дали државата прави доволно за да ги спречи проблемите во животната средина?

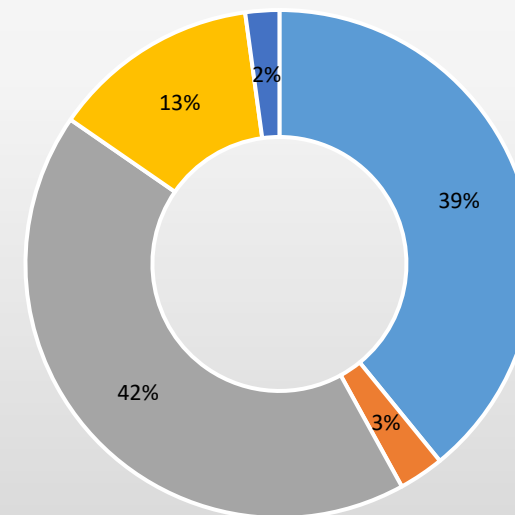
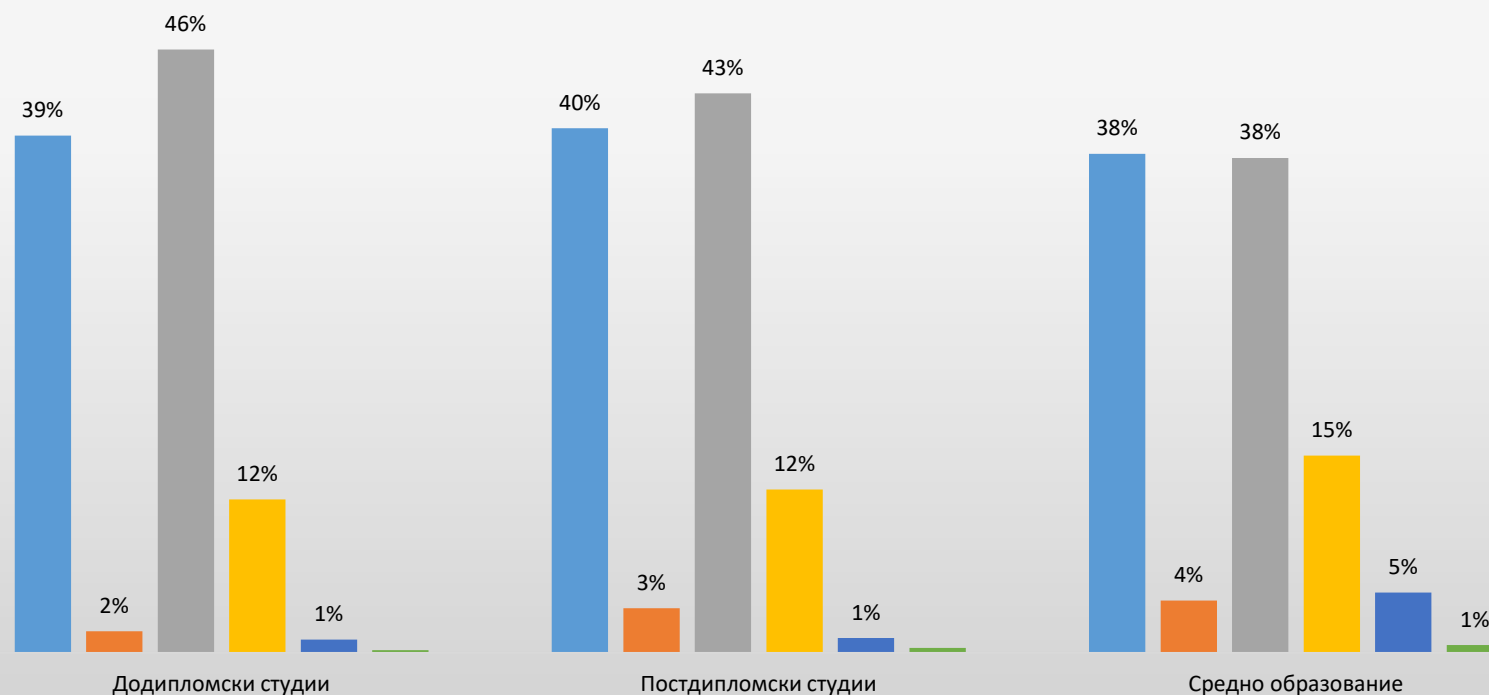
Најголем дел од испитаниците во сите плански региони одговориле дека „државата не прави ништо“ или „прави многу малку“ за решавање на претходо наведените проблеми. Речиси и да нема одговори кои тврдат дека државата „прави се за да ги спречи проблемите во животната средина“.

5.13. Дали државата прави доволно за да ги спречи проблемите во животната средина? (вкупно и по вид на образование)

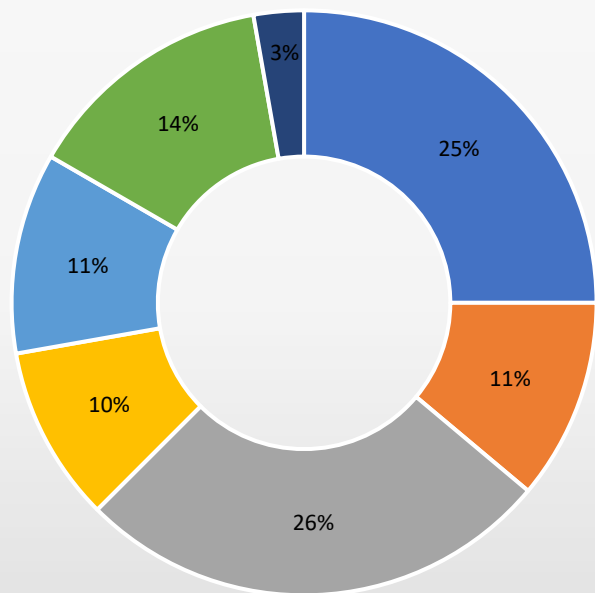
Повеќето граѓани, без разлика на нивото на образование, сметаат дека државата нема доволен ангажман во справување со еколошките проблеми. Најголем процент од испитаниците (43–46%) сметаат дека државата „не прави ништо“, додека минимален дел (1–5%) веруваат дека вложувањата се доволни.

■ Многу малку прави ■ Не знам/Не можам да кажам ■ Не прави ништо ■ Прави ама не е на завидно ниво ■ Прави доволно ■ Прави се за да ги спречи проблемите во животната средина

5.14. Кои две работи се потребни да ги направи државата за да спречи загрозување на животната средина

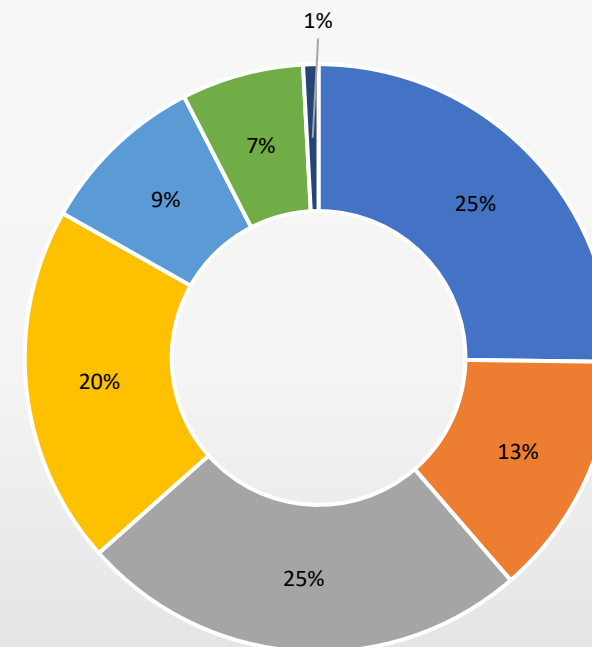
Вардарски регион

Во Вардарскиот регион, граѓаните најчесто сметаат дека најважно е да се спречи уништувањето на шумите и да се работи на пошумување (26%). Втората приоритетна мерка е зголемување на казните за компаниите, фирмите и рудниците (25%), што покажува потребна од поголема одговорност на индустријата во заштитата на животната средина.

- Да се зголемат казните за компаниите, фирмите, рудниците
- Да се зголемат казните за граѓаните
- Да се спречи уништувањето на шумите и да се работи на пошумување
- Да се поддржат организациите кои се занимаваат со заштита на животната средина
- Да се субвенционираат граѓаните и бизнисите кои прават селекција на отпадот
- Да се субвенционираат граѓаните кои инвестираат во топлинска изолација и почист начин на греење
- Не знам/Не можам да кажам

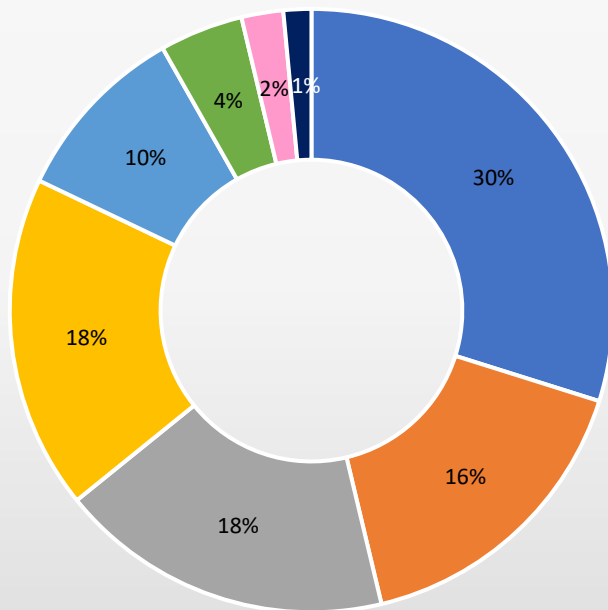
Источен регион

Во Источниот регион, највисок приоритет имаат истите мерки како и во Вардарскиот регион – спречување на уништувањето на шумите и пошумувањето (25%) и зголемувањето на казните за компаниите и рудниците (25%). Дополнително, значителен процент од испитаниците (20%) сметаат дека поддршката за организациите кои работат на заштита на животната средина е клучна за подобрување на состојбите.

5.14. Кои две работи се потребни да ги направи државата за да спречи загрозување на животната средина

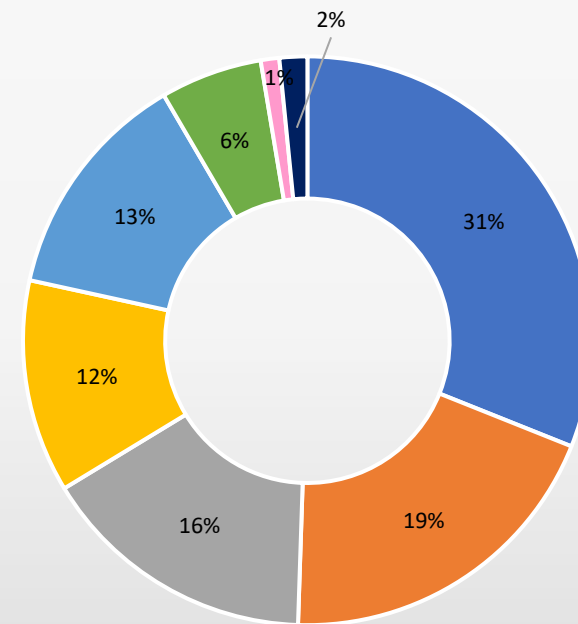
Југозападен регион

Во Југозападниот регион, најголем процент од испитаниците сметаат дека е неопходно зголемување на казните за компаниите, фирмите и рудниците (30%). Како втора најважна мерка, граѓаните подеднакво ја рангираат потребата од спречување на уништувањето на шумите и пошумување (18%) и поддршката на организациите кои се занимаваат со заштита на животната средина (18%).

- Да се зголемат казните за компаниите, фирмите, рудниците
- Да се зголемат казните за граѓаните
- Да се спречи уништувањето на шумите и да се работи на пошумување
- Да се поддржат организациите кои се занимаваат со заштита на животната средина
- Да се субвенционираат граѓаните и бизнисите кои прават селекција на отпадот
- Да се субвенционираат граѓаните кои инвестираат во топлинска изолација и почист начин на греење
- Да се зголеми цената на електричната енергија и водата со цел да се намали нивната потрошувачка, а разликата во цената да се вложува во заштита и унапредување на животната средина
- Не знам/Не можам да кажам

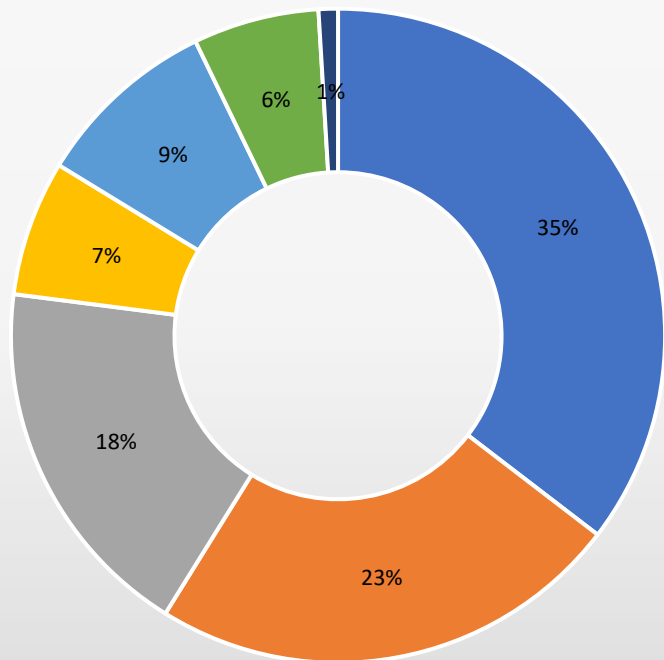
Југоисточен регион

Во Југоисточниот регион, приоритет е исто така зголемувањето на казните за компании, фирми и рудници (31%). Второ по значење е зголемувањето на казните за граѓаните (19%), што покажува дека испитаниците ги препознаваат и индивидуалните одговорности за еколошките штети.

5.14. Кои две работи се потребни да ги направи државата за да спречи загрозување на животната средина

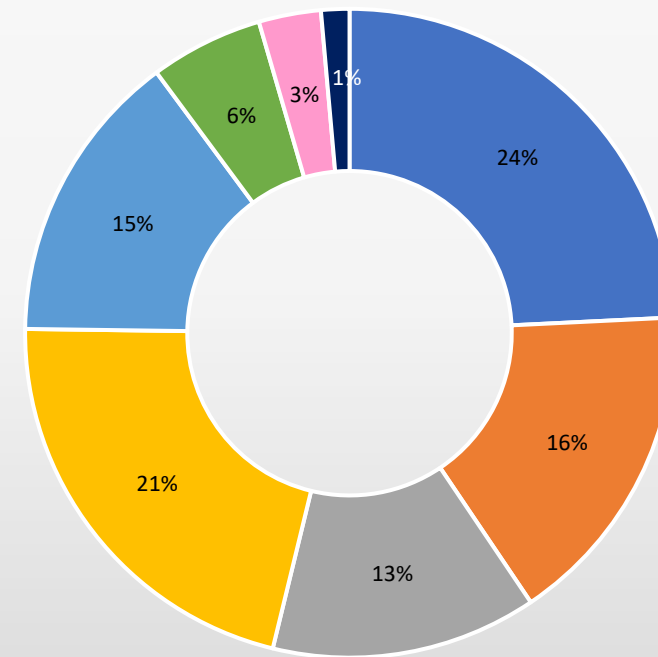
Пелагониски регион

Во Пелагонискиот регион, најголем дел од испитаниците ја идентификуваат потребата од зголемување на казните за компаниите, фирмите и рудниците (35%) како најзначајна мерка за заштита на животната средина. Веднаш зад ова, висок процент (23%) смета дека и граѓаните треба да се сочат со строги санкции за неодговорното однесување.

- Да се зголемат казните за компаниите, фирмите, рудниците
- Да се зголемат казните за граѓаните
- Да се спречи уништувањето на шумите и да се работи на пошумување
- Да се поддржат организациите кои се занимаваат со заштита на животната средина
- Да се субвенционираат граѓаните и бизнисите кои прават селекција на отпадот
- Да се субвенционираат граѓаните кои инвестираат во топлинска изолација и почист начин на греење
- Да се зголеми цената на електричната енергија и водата со цел да се намали нивната потрошувачка, а разликата во цената да се вложува во заштита и унапредување на животната средина
- Не знам/Не можам да кажам

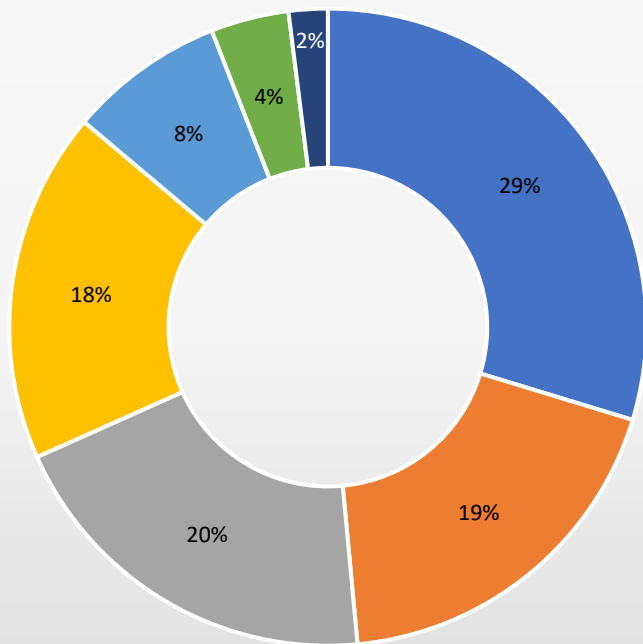
Полошки регион

Во Полошкиот регион, покрај зголемувањето на казните за компаниите (24%), граѓаните во значителен дел ја посочуваат потребата од поддршка на организациите кои се занимаваат со заштита на животната средина (21%).

5.14. Кои две работи се потребни да ги направи државата за да спречи загрозување на животната средина

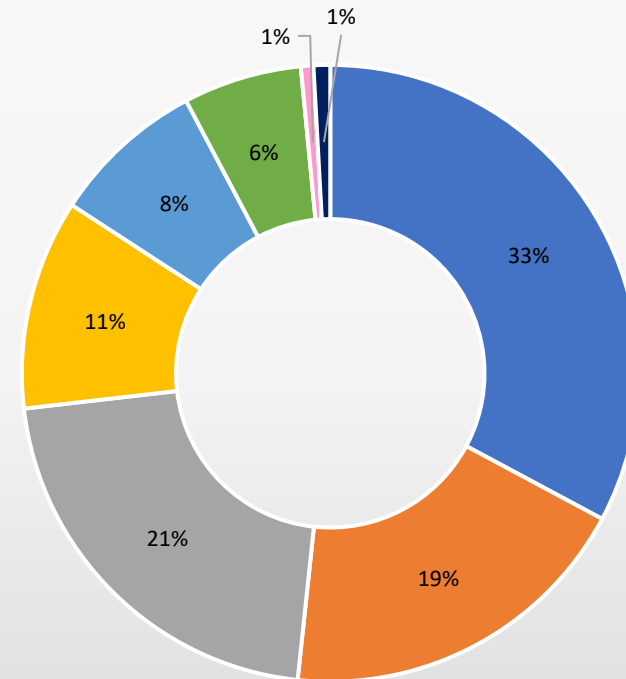
Североисточен регион

Во Североисточниот регион, зголемувањето на казните за компании, фирми и рудници (29%) е најважна мерка според испитаниците. Веднаш по ова, значителен дел од анкетираниите (20%) ја истакнуваат потребата од спречување на уништувањето на шумите и пошумување.

- Да се зголемат казните за компаниите, фирмите, рудниците
- Да се зголемат казните за граѓаните
- Да се спречи уништувањето на шумите и да се работи на пошумување
- Да се поддржат организациите кои се занимаваат со заштита на животната средина
- Да се субвенционираат граѓаните и бизнисите кои прават селекција на отпадот
- Да се субвенционираат граѓаните кои инвестираат во топлинска изолација и почист начин на греење
- Да се зголеми цената на електричната енергија и водата со цел да се намали нивната потрошувачка, а разликата во цената да се вложува во заштита и унапредување на животната средина
- Не знам/Не можам да кажам

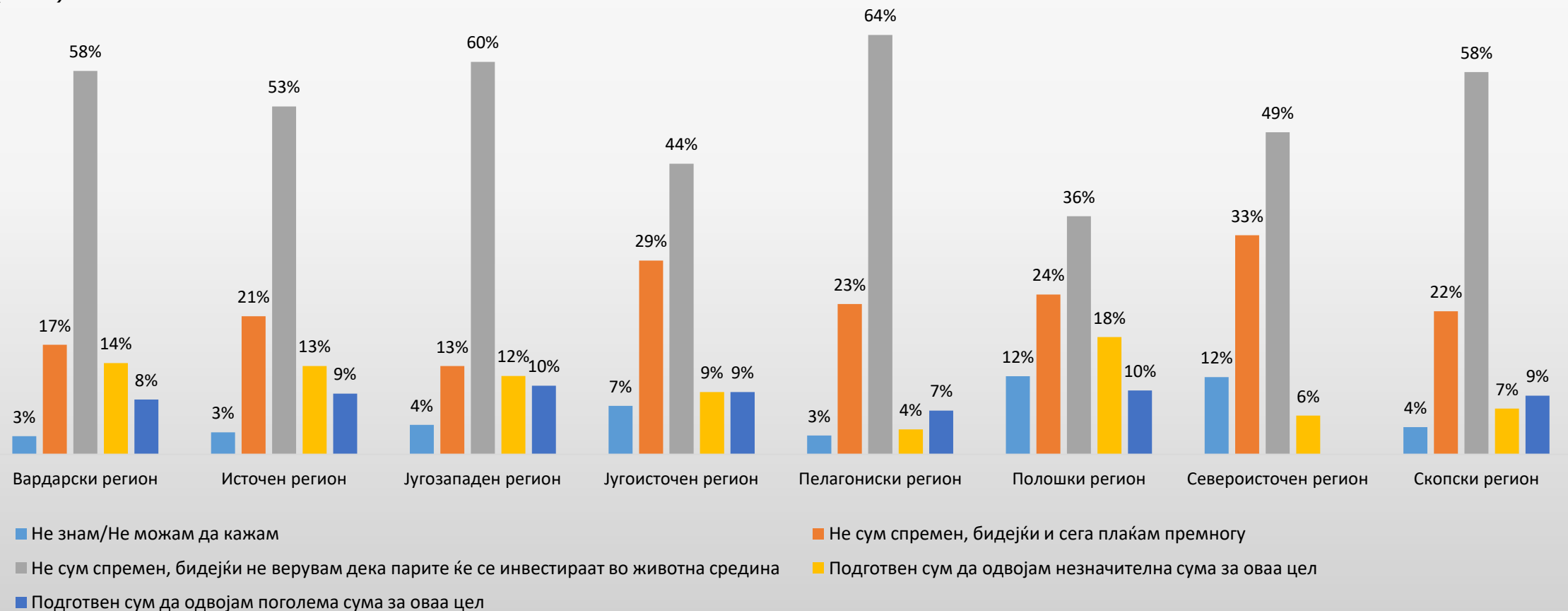
Скопски регион

Во Скопскиот регион, најголем приоритет за испитаниците е зголемувањето на казните за компании, фирми и рудници (33%). Понатаму, втор најголем приоритет (21%) е посветен на спречувањето на уништувањето на шумите и акциите за пошумување, што ја истакнува потребата од подобрување на еколошкиот баланс во најурбанизираниот регион во државата.

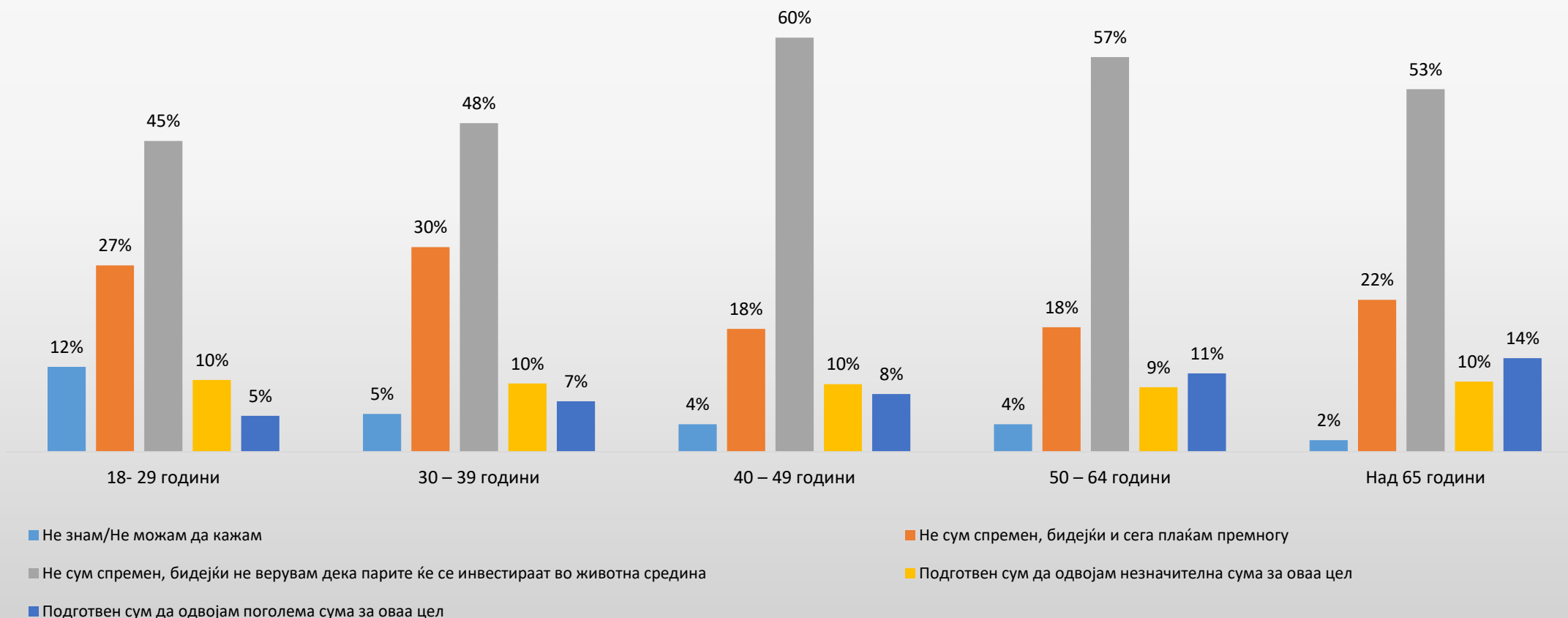
5.15. Подготвеност на граѓаните да плаќаат повеќе за здрава животна средина (по региони)

Најголем дел од испитаниците во сите региони не се согласни на повисоки давачки за споменатите услуги, бидејќи изразуваат недоверба дека средствата навистина би се инвестирале во заштита на животната средина. Притоа, најрезервирани се граѓаните од Пелагонискиот регион (64%), додека најголема подготвеност за повисоки давачки со цел подобра животна средина изразиле испитаниците од Полошкиот регион (18%).

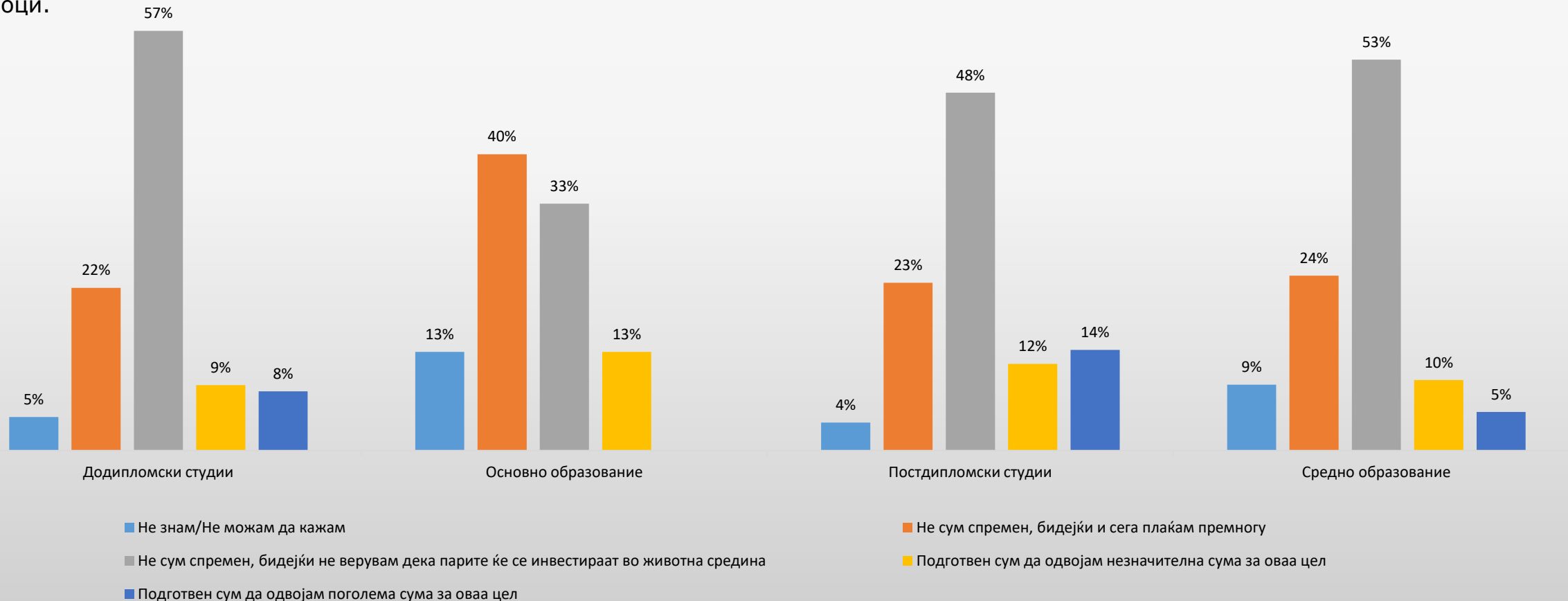
5.16. Подготвеност на граѓаните да плаќаат повеќе за здрава животна средина (според возраст)

Во сите возрастни групи, најголемиот процент од испитаниците не се подготвени да плаќаат повеќе поради недоверба дека парите ќе бидат искористени за еколошки цели. Највисока недоверба постои кај лицата од 40-49 и 50-64 години (60%). Подготвеноста да се плаќа повеќе е највисока кај постарите (над 65 години) со 14%, додека најниска е кај помладите (18-29 години) со само 5%.

5.17. Подготвеност на граѓаните да плаќаат повеќе за здрава животна средина (според образование)

Лица со високо образование (додипломски и постдипломски студии) се повеќе скептични во однос на вложувањата во животната средина, со најголем процент на недоверба (57% и 48%). Лицата со основно образование (40%) одговориле дека не се спремни, бидејќи веќе плаќаат премногу, а оние со средно образование исто така покажуваат висока недоверба (53%). Заедничка за сите образовни групи е недовербата во ефикасноста на инвестициите и низок процент на подготвеност да се платат поголеми давачки, особено кога се во прашање високи трошоци.

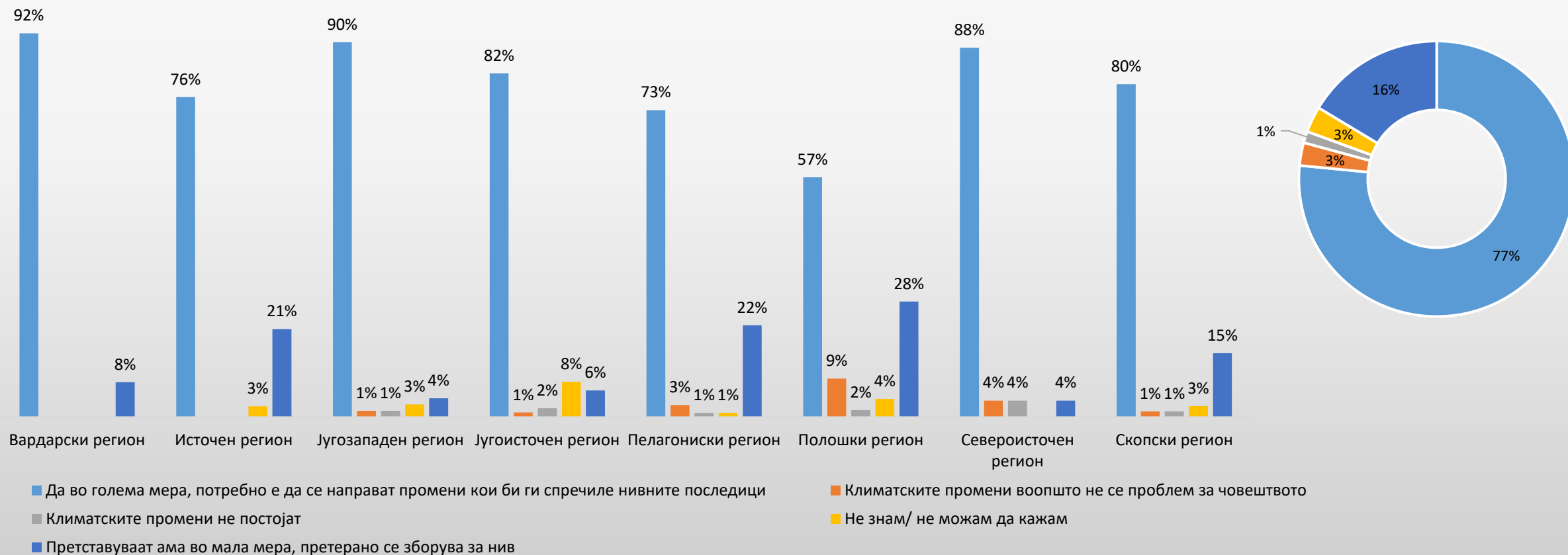
6. Климатски промени

- 88% од испитаниците во Североисточниот регион ги сметаат климатските промени за значаен проблем. Сепак, 28% од испитаниците во Полошкиот регион мислат дека за темата се зборува претерано.
- Човековите активности се идентификувани како главен виновник (над 60% во сите региони). Во Полошкиот регион, индустријата е исто така посочена како главен причинител (39%).
- 66% од испитаниците во Пелагонискиот регион веруваат дека моменталниот начин на производство на електрична енергија е штетен. Од друга страна пак, само 27% од Полошкиот регион го делат ова мислење.
- Повеќето граѓани не се подготвени да платат повеќе за обновливи извори на енергија (највисок отпор во Југоисточниот регион – 57%).

6.1. Климатските промени и човештвото? (според региони и вкупно)

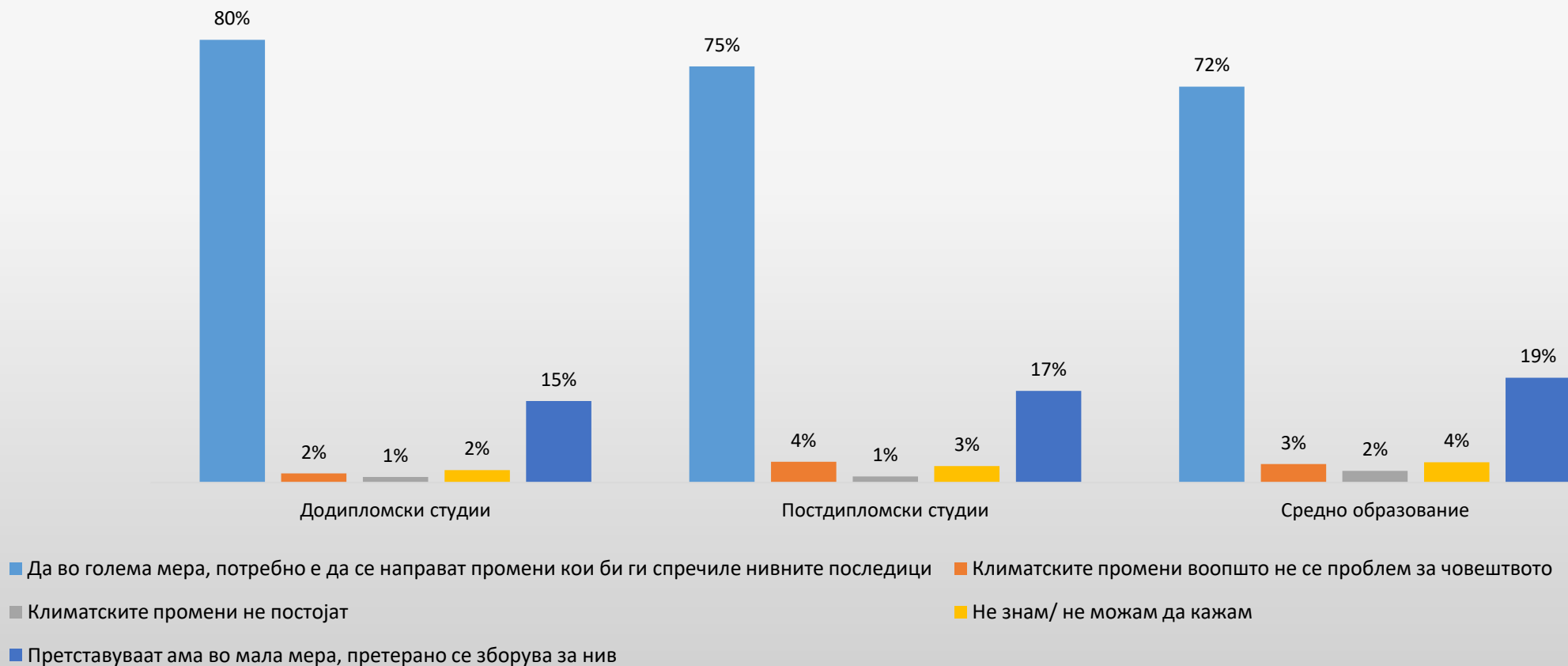
На прашањето дали климатските промени се проблем за човештвото, огромно мнозинство од испитаниците во сите региони сметаат дека климатските промени се проблем за човештвото – највеќе во Североисточниот регион (88%). Во Полошкиот регион 57% од испитаниците сметаат дека истите се проблем, но претерано се зборува за нив (28%). 77% од вкупниот број испитаници сметаат дека потребно е да се направат промени кои би ги спречиле нивните последици.

6.2. Климатските промени и човештвото? (според образование)

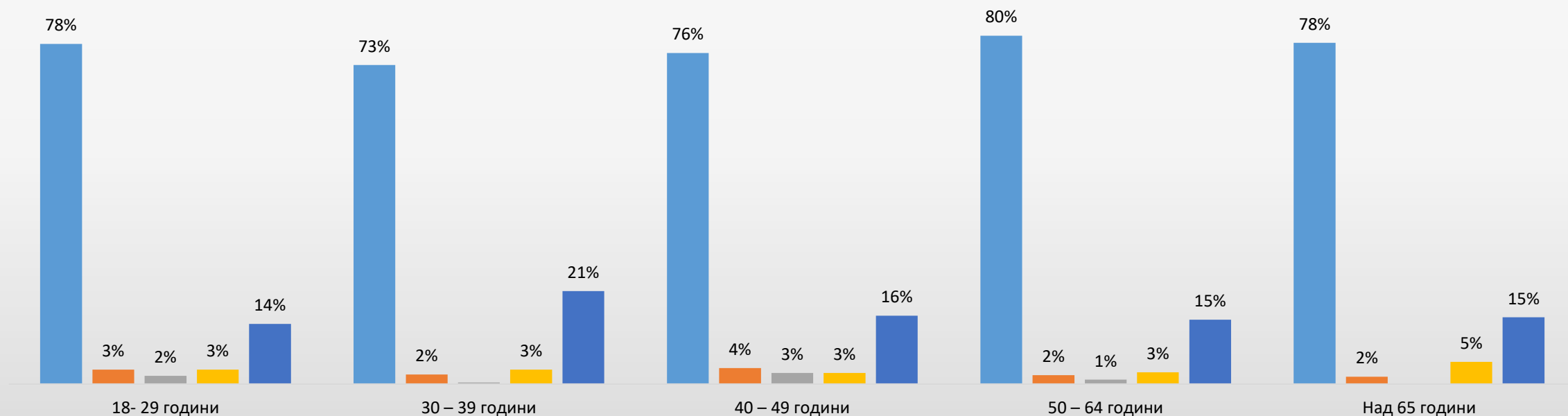
Големо мнозинство од испитаниците (72–80%) го признаваат значењето на климатските промени и потреба од активности за нивно спречување. Сепак, значителен дел, особено кај испитаниците со средно образование (19%), сметаат дека за нив претерано се зборува.

6.3. Климатските промени и човештвото? (според возраст)

Сите возрастни групи во голема мера препознаваат дека климатските промени се проблем (73–80%), но забележителен дел од младите и возрастните од 30–39 години (14–21%) сметаат дека темата е преувеличена. Најголема загриженост е присутна кај возрастните од 50–64 години (80%).

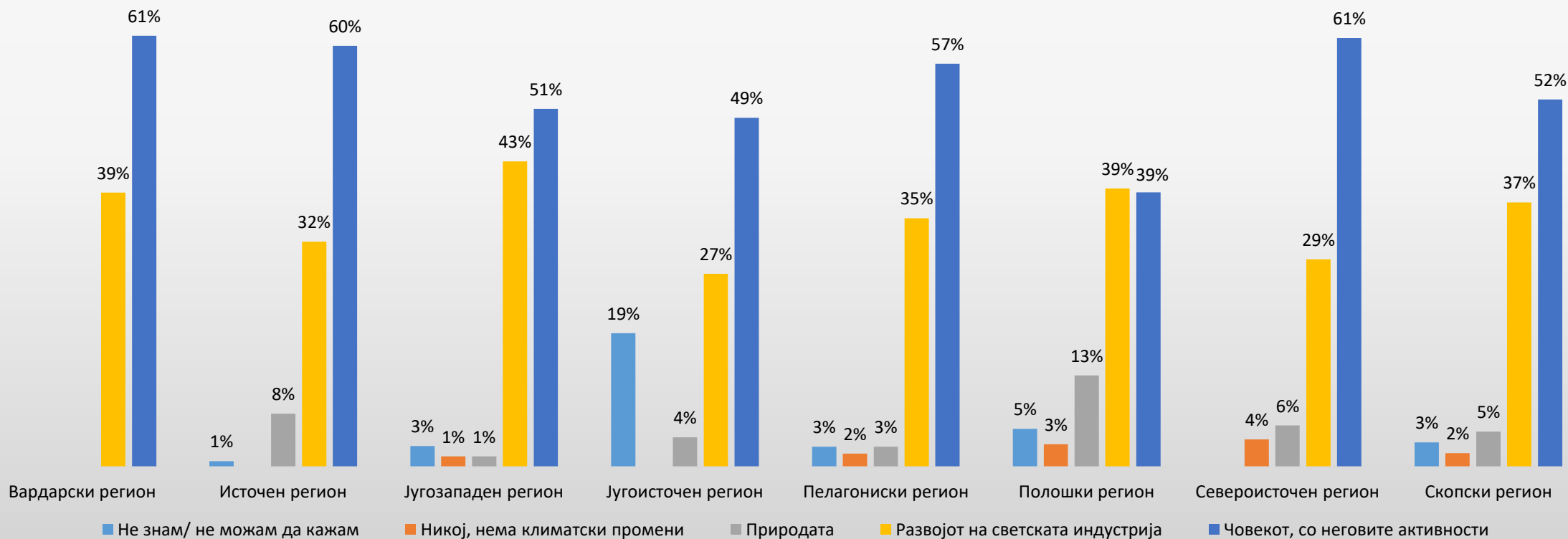

- Да во голема мера, потребно е да се направат промени кои би ги спречиле нивните последици
- Климатските промени воопшто не се проблем за човештвото
- Климатските промени не постојат
- Не знам/ не можам да кажам
- Претставуваат ама во мала мера, претерано се зборува за нив

6.4. Кој е главен виновник за климатските промени?

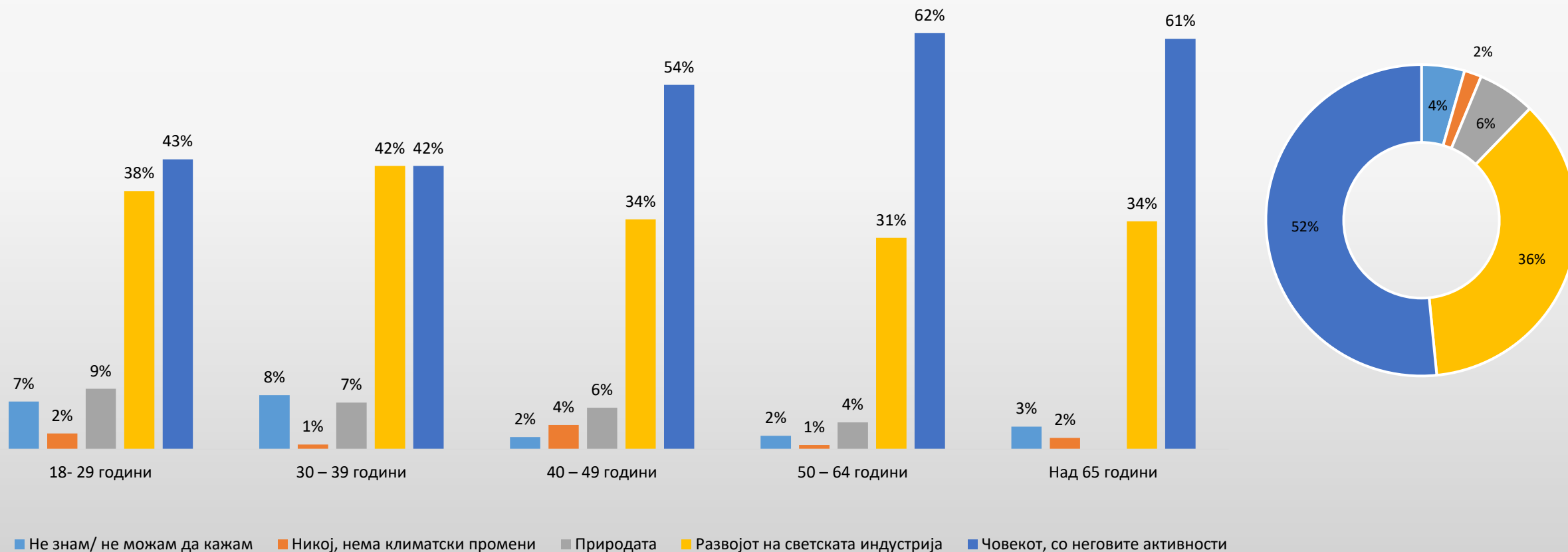
Повеќе од половина од испитаниците од сите региони го задржуваат ставот дека главниот виновник за климатските промени е човекот со неговите активности, освен мислење на испитаниците од Полошкиот регион (39%) кои сметаат дека за климатските промени е одговорен развојот на светската индустрија и исто така 39% кои сметаат дека човекот е главен виновник.

6.5. Кој е главен виновник за климатските промени? (според возраст и вкупно)

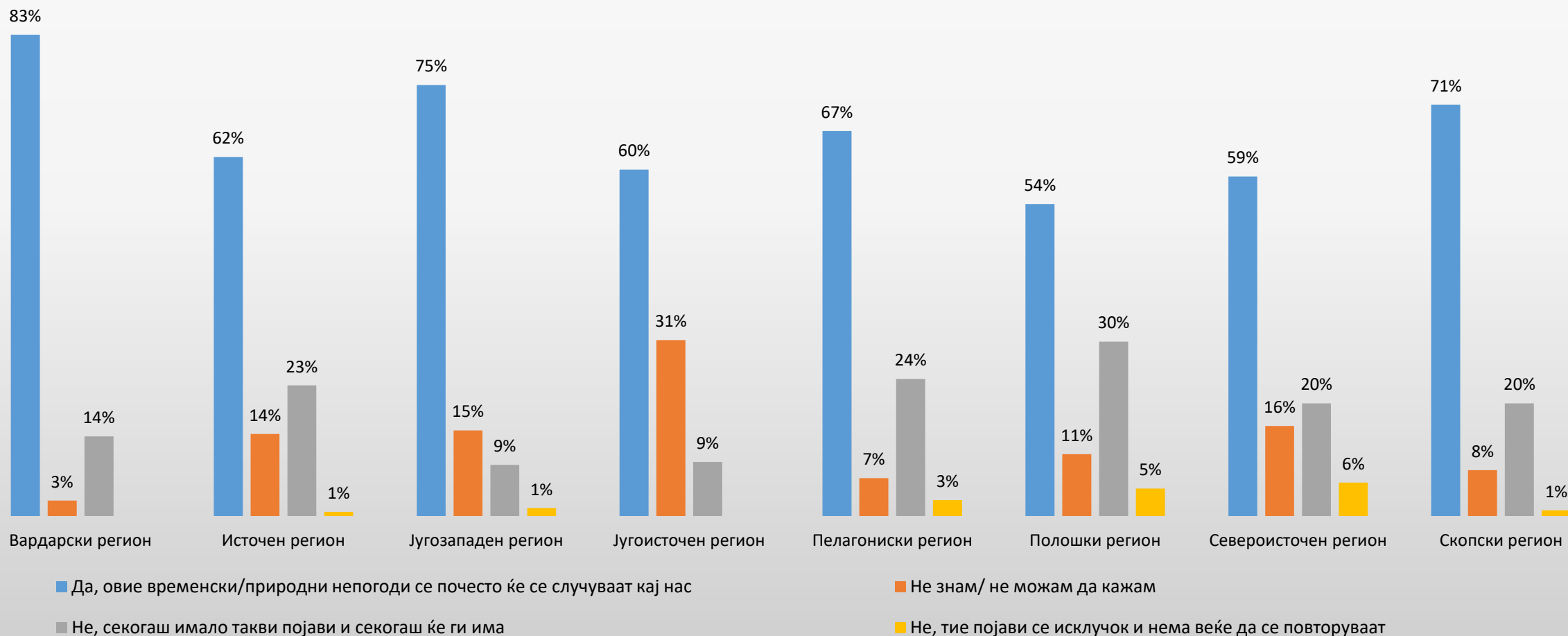
Човекот и неговите активности се сметаат за главни виновници за климатските промени во сите возрасни групи, со највисок процент кај постарите возрасни групи (50–64 години: 62%; Над 64 години: 61%). Развојот на индустријата исто така е значително посочен „виновник“, особено кај младите и возрасните од 30–39 години, каде што одговорноста е поделена.

6.6. Временски непогоди во иднина?

Значително мнозинство испитаници од сите плански региони сметаат дека споменатите екстремни временски настани ќе се случуваат почесто во иднина. Речиси една третина од испитаниците од Полошкиот регион сметаат дека такви појави имало и секогаш ќе ги има.

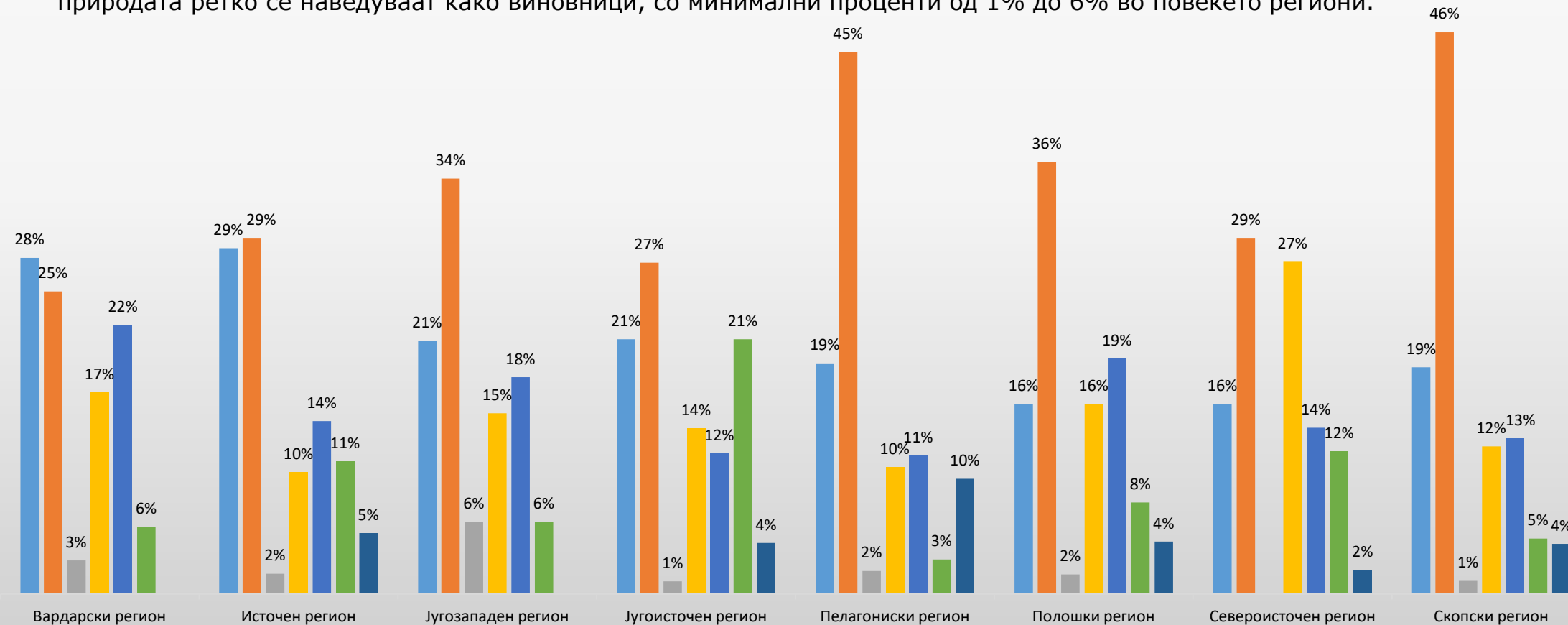

6.7. Кој е најодговорен за последиците од временските/природни непогоди

Во однос на тоа кој е најодговорен за последиците од временските и природните непогоди, постојат разлики меѓу регионите, но генерално, државата и нејзините институции се најчесто посочувани како главни одговорни, особено во Скопскиот регион (46%) и Пелагонискиот регион (45%). Граѓаните преку нивната негрижа исто така често се наведуваат како виновници, особено во Источниот (29%) и Вардарскиот регион (28%). Локалните самоуправи и природата ретко се наведуваат како виновници, со минимални проценти од 1% до 6% во повеќето региони.

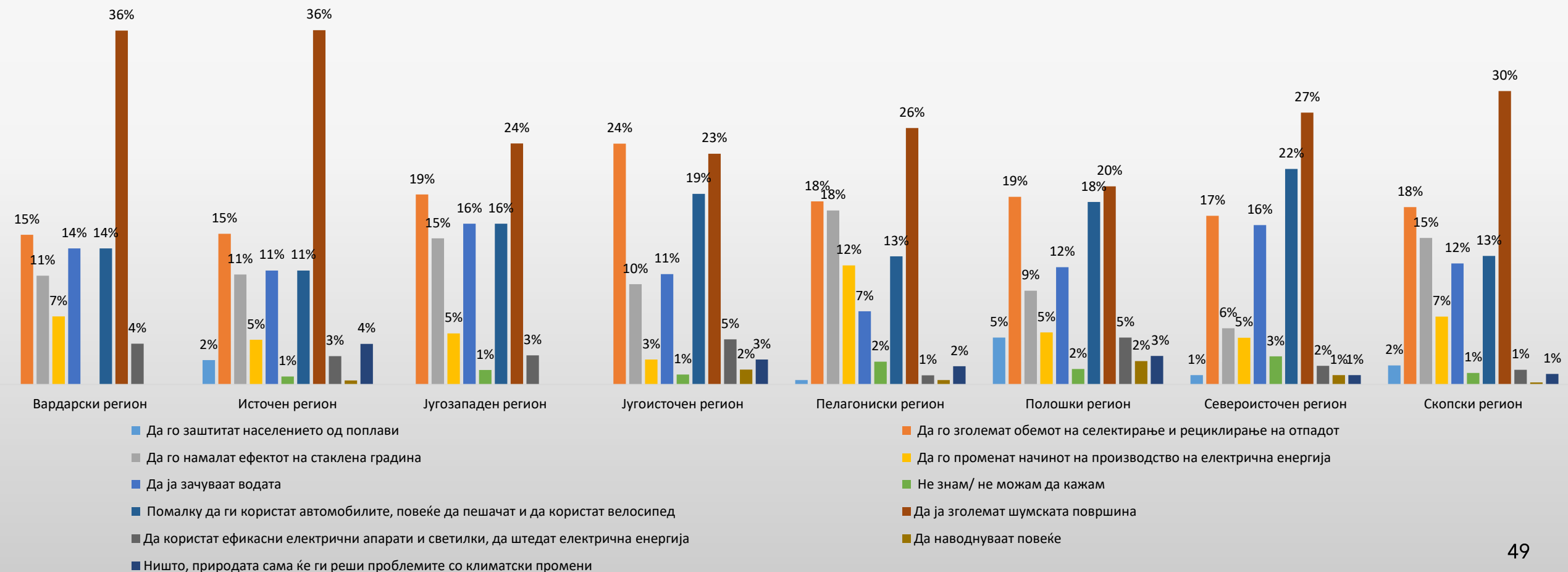
- Граѓаните преку нивната негрижа и невнимание
- Државата и нејзините институции кои се одговорни за заштита на животната средина
- Единиците на локалната самоуправа
- Економијата, индустрија и претпријатија
- Климатските промени
- Не знам/ не можам да кажам
- Природата

6.8. Што треба да направат државата и граѓаните за климатските промени?

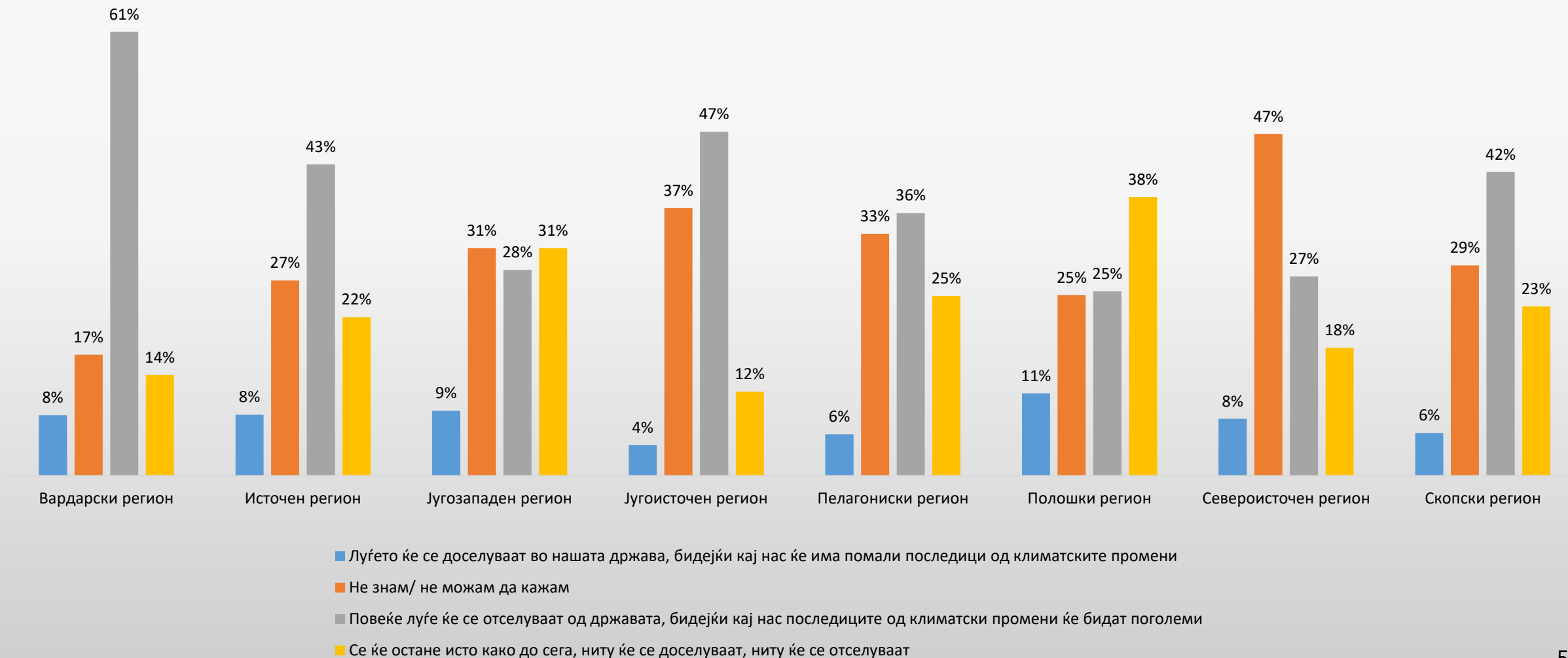
Во сите региони доминира ставот дека треба да се зголеми шумската површина, со највисоки проценти во Скопскиот (30%), Вардарскиот (36%), и Источниот регион (36%). Значаен број од испитаниците исто така сметаат дека селектирањето и рециклирањето на отпадот е клучно, со највисок удел во Југоисточниот регион (24%), Полошкиот и Југозападниот регион (19%). Други мерки, како зачувување на водата и промена на начинот на производство на електрична енергија, имаат умерена поддршка, додека малкумина сметаат дека природата самата ќе го реши проблемот.

6.9. Климатските промени причина за миграции

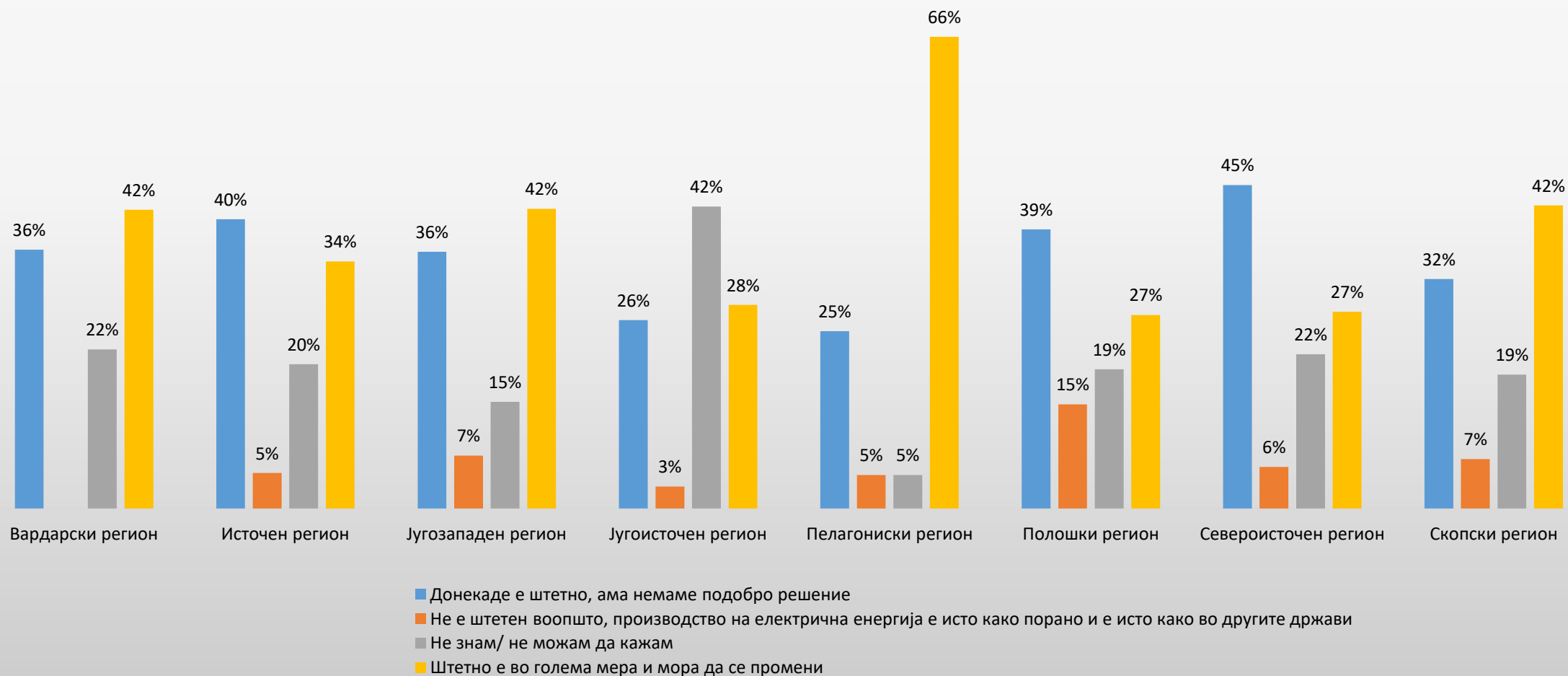
Миграцијата во нашата земја поради проблеми предизвикани од климатски промени не се смета дека ќе се случува во значителна мера. Мнозинството од испитаниците сметаат дека граѓаните ќе се иселуваат од нашата држава во други земји.

6.10 Ефекти од производството на електрична енергија врз здравјето на луѓето

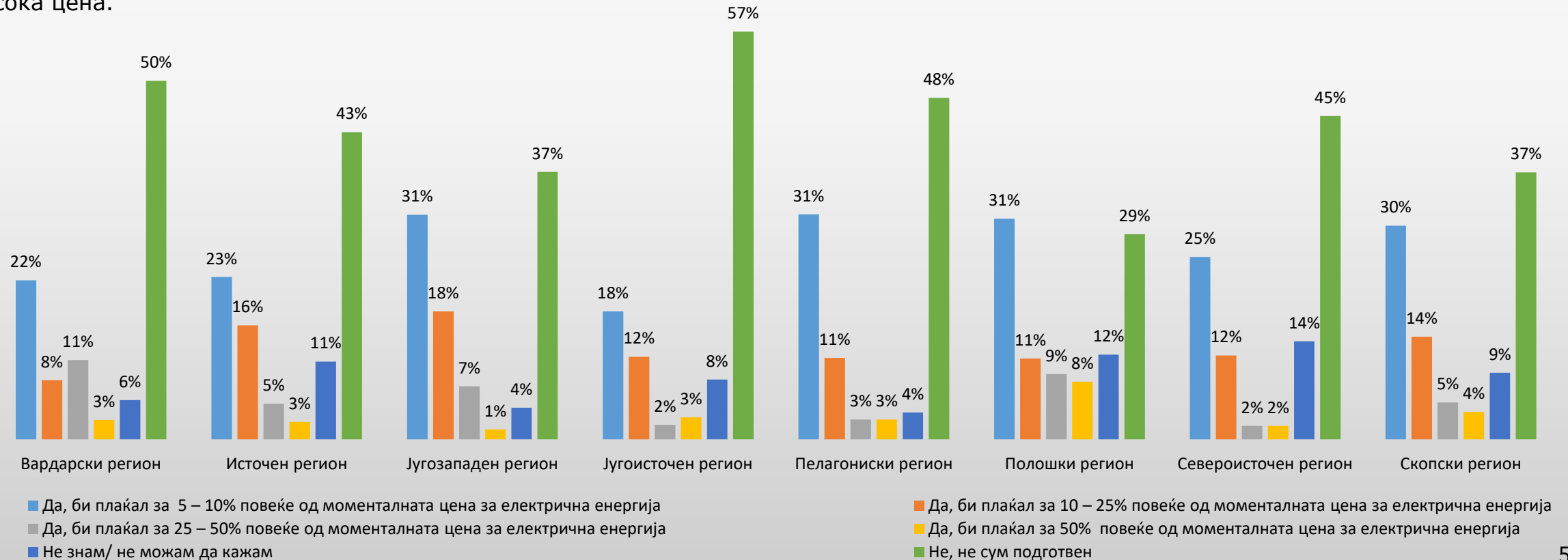
Високи 66% од испитаниците во Пелагонискиот регион сметаат дека сегашниот начин на производство на електрична енергија во државата е штетен за граѓаните и дека во голема мера мора да се промени, а само 27% од испитаниците од Полошкиот регион го тврдат истото. Просечно речиси една третина од сите испитаници сметаат дека донекаде е штетен, но дека немаме друг избор.

6.11. Дали би биле подготвени да платите повеќе за електрична енергија произведена од ветер/сончева/геотермална енергија (обновливи извори) и да придонесете за промена на начинот на производство на електрична енергија?

Мнозинството од граѓаните во сите плански региони **не** се подготвени да плаќаат повисока цена за енергија од обновливи извори, а во Југоисточниот регион овој процент е највисок (57%). Оние пак кои се подготвени да го сторат тоа, се ограничуваат на 5-10% повисока цена.

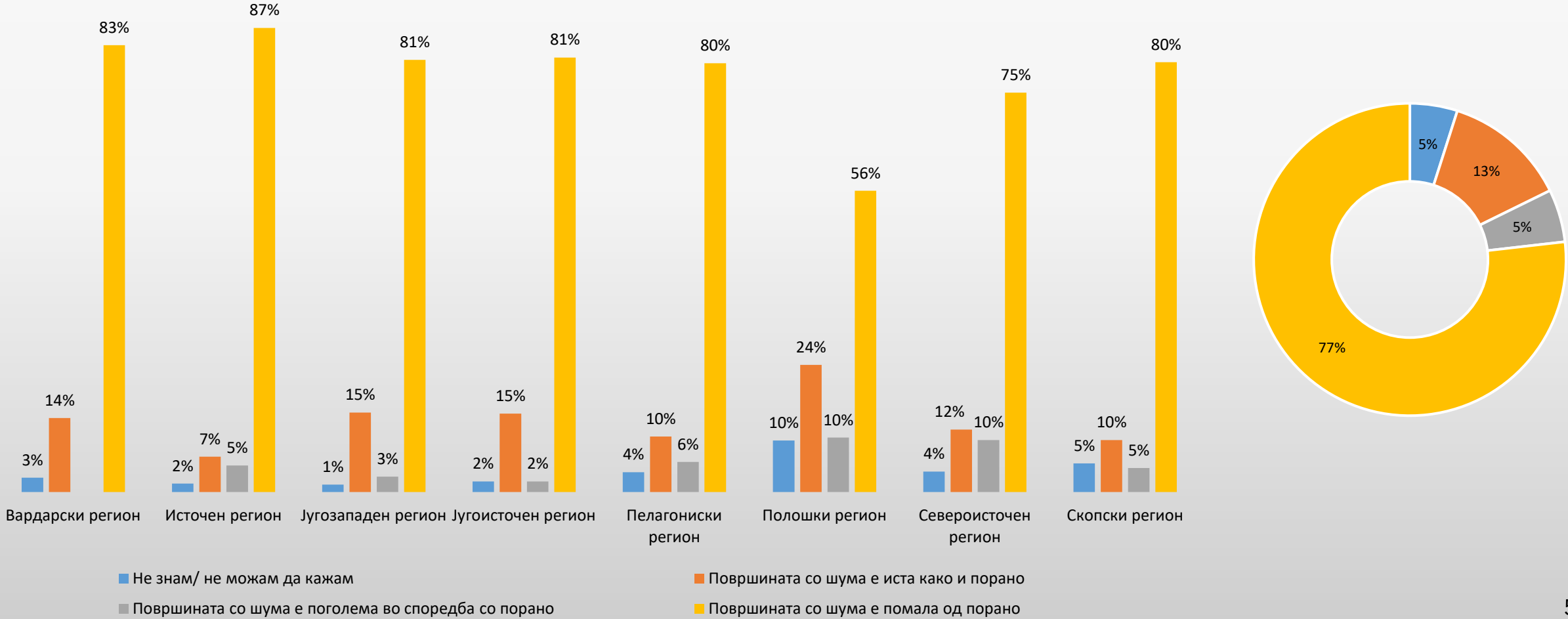
7. ШУМИ И ПРИРОДНИ РЕСУРСИ

- Најголем дел од испитаниците од скоро сите плански региони сметаат дека површината на шумите значително се намалила во нивното место на живеење.
- Граѓаните и државните институции се посочени како главни одговорни за неконтролирана сеча и палење. Исто така, Економијата и индустријата се сметаат за „многу одговорни“ во повеќето региони, особено во Североисточниот регион.
- Шумите најчесто се сметаат за најважни за обезбедување на кислород, намалување на температурите и како природни живеалишта за различни животински и растителни видови. Шумите често се гледаат и како ресурси за огревно дрво и мебел.
- Над 50% од испитаниците би учествувале во акции за пошумување. Постарите возрасни групи (40-64 години) покажуваат најголема подготвеност за личен ангажман.
- Многу мал процент (2-5%) се подготвени да плаќаат повисоки даноци за пошумување.

7.1. Површина на шуми денес и кога бевте дете? (по региони и вкупно)

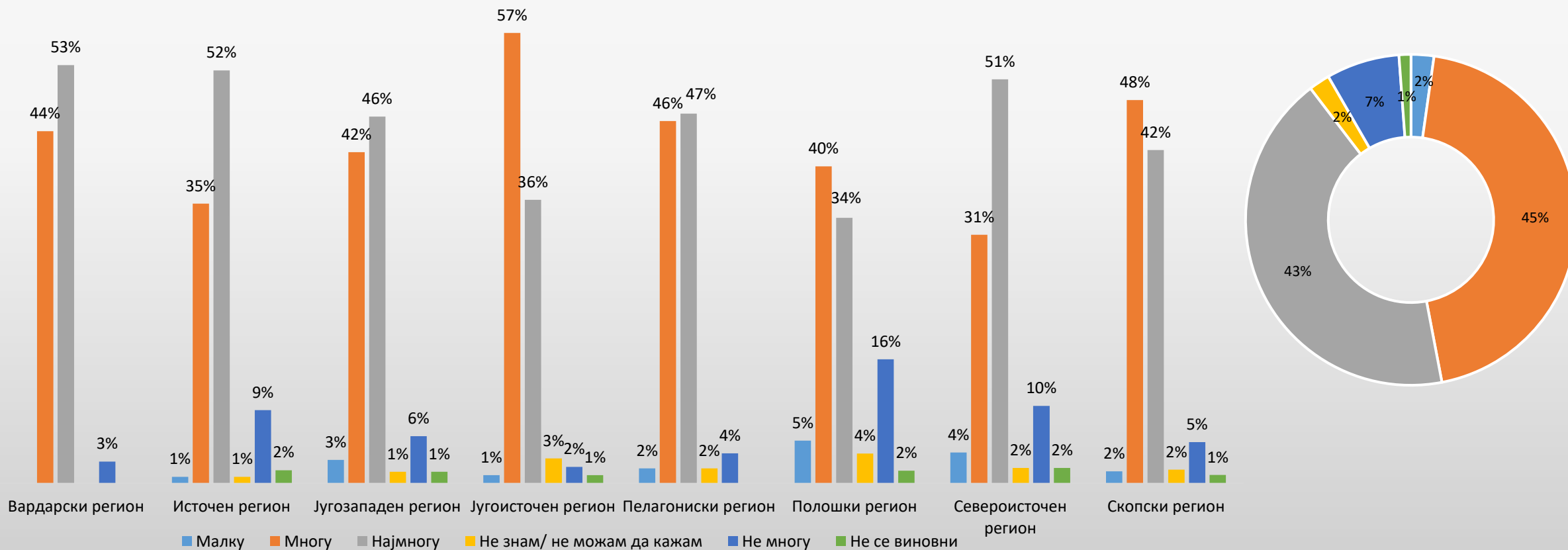
Огромно мнозинство од испитаниците во сите плански региони смета дека денес во местото во кое израснале е значително помала површината која е прекриена со шуми. Најголем број од испитаниците кои го тврдат ова се од Источниот регион (84%).

7.2. Колку граѓаните со своите постапки за неконтролирано сечење и палење се одговорни за состојбата на шумите во државата? (по региони и вкупно)

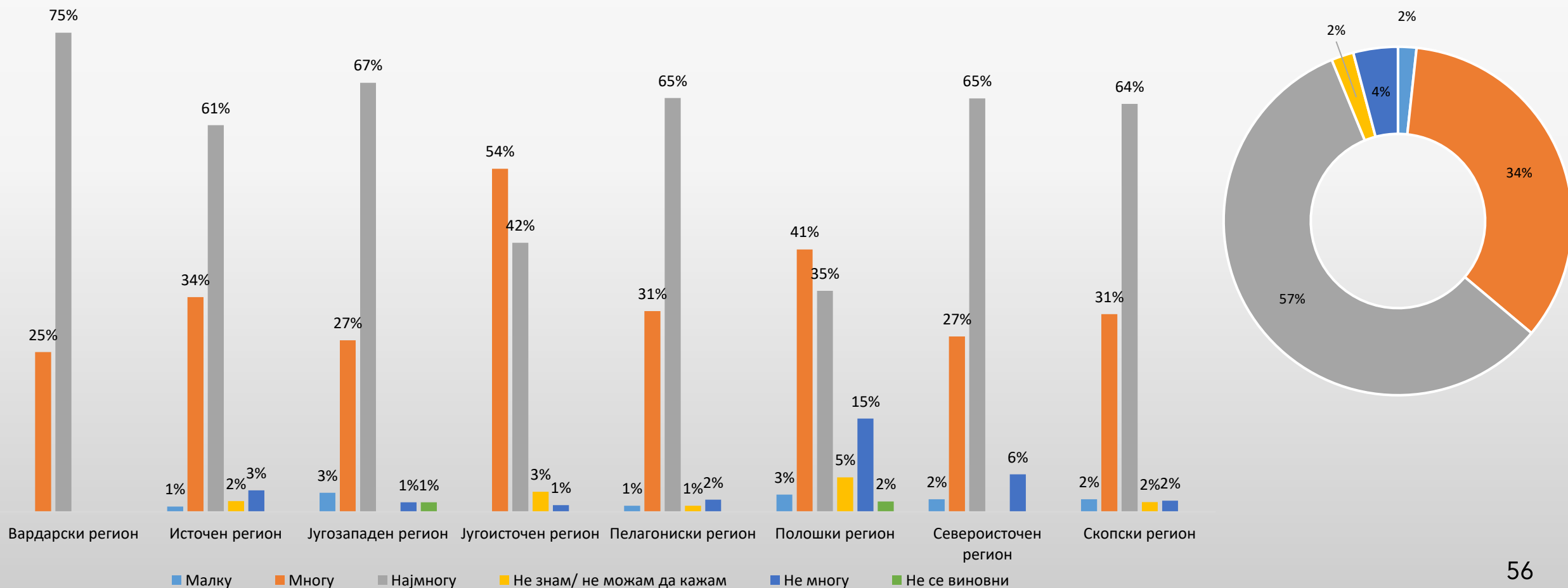
Речиси половината од испитаниците од сите региони сметаат дека „најмногу“ или „многу“ одговорни за состојбите со шумите се граѓаните со своето однесување односно неконтролираната сеча и палењето на шумите.

7.3. Колку државата и нејзините институции кои се одговорни за заштита и управување со шумите се одговорни за состојбата со шумите во државата?

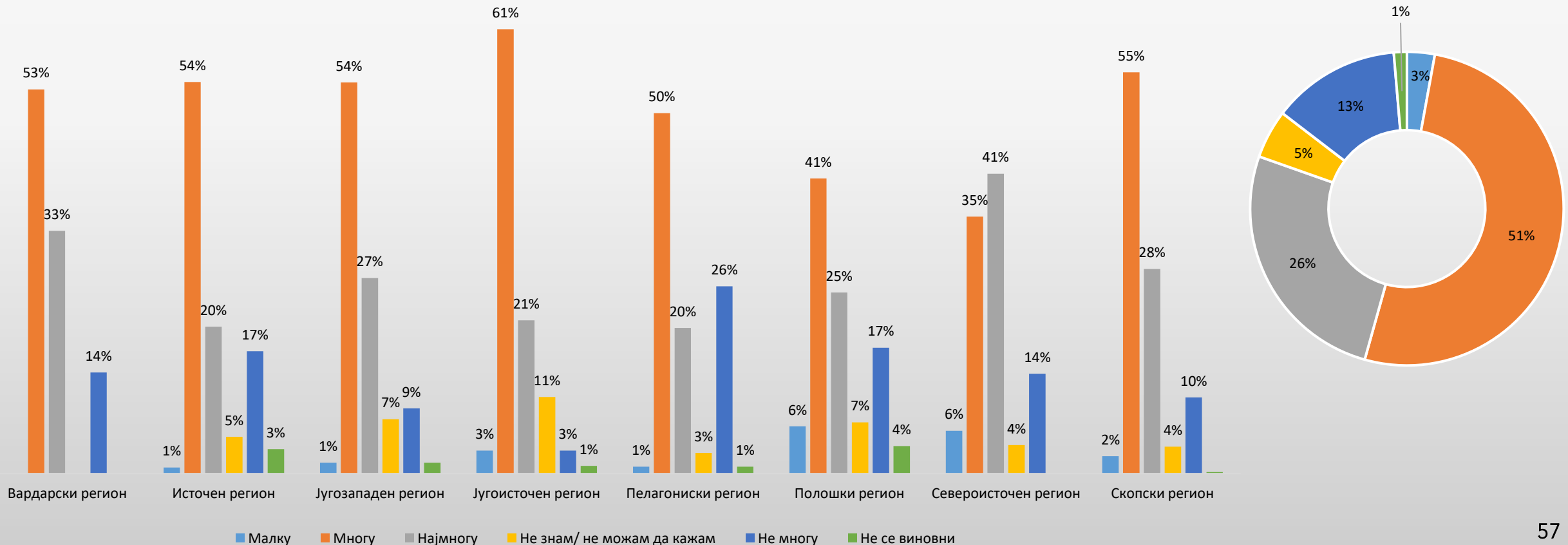
Државата се посочува како најмногу одговорна за состојбата со шумите кај испитаниците од сите плански региони и тоа со високо мнозинство.

7.4. Колку економијата, индустријата и компаниите, се одговорни за состојбата со шумите во државата? (по региони и вкупно)

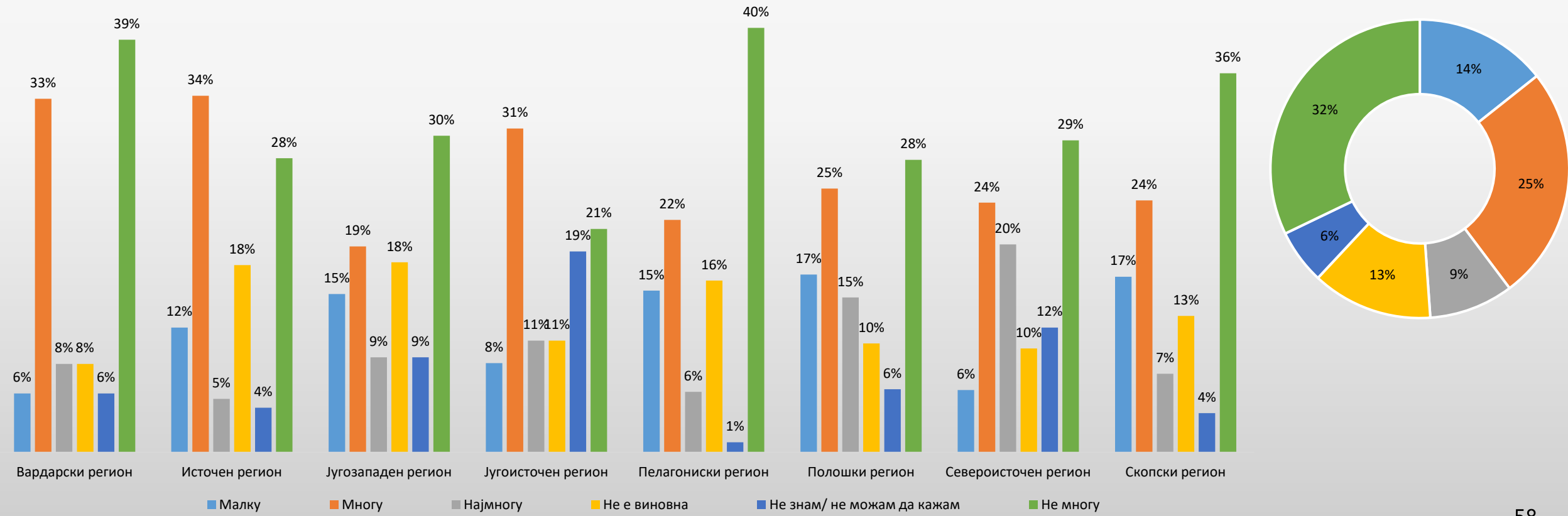
Во пет од планските региони најмалку половина од испитаниците сметаат дека економијата, индустријата и компаниите се „многу“ одговорни за состојбата со шумите во државата. Во Североисточниот регион пак највисок е бројот на испитаници кои сметаат дека економијата, индустријата и компаниите се „најмногу“ одговорни по ова прашање.

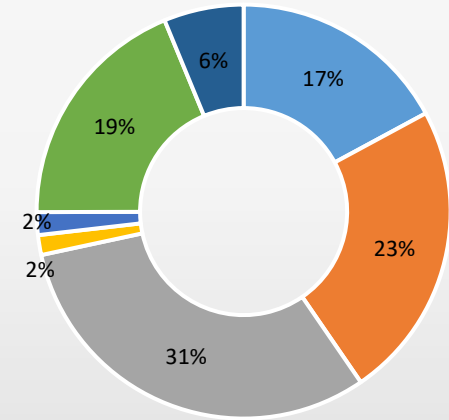
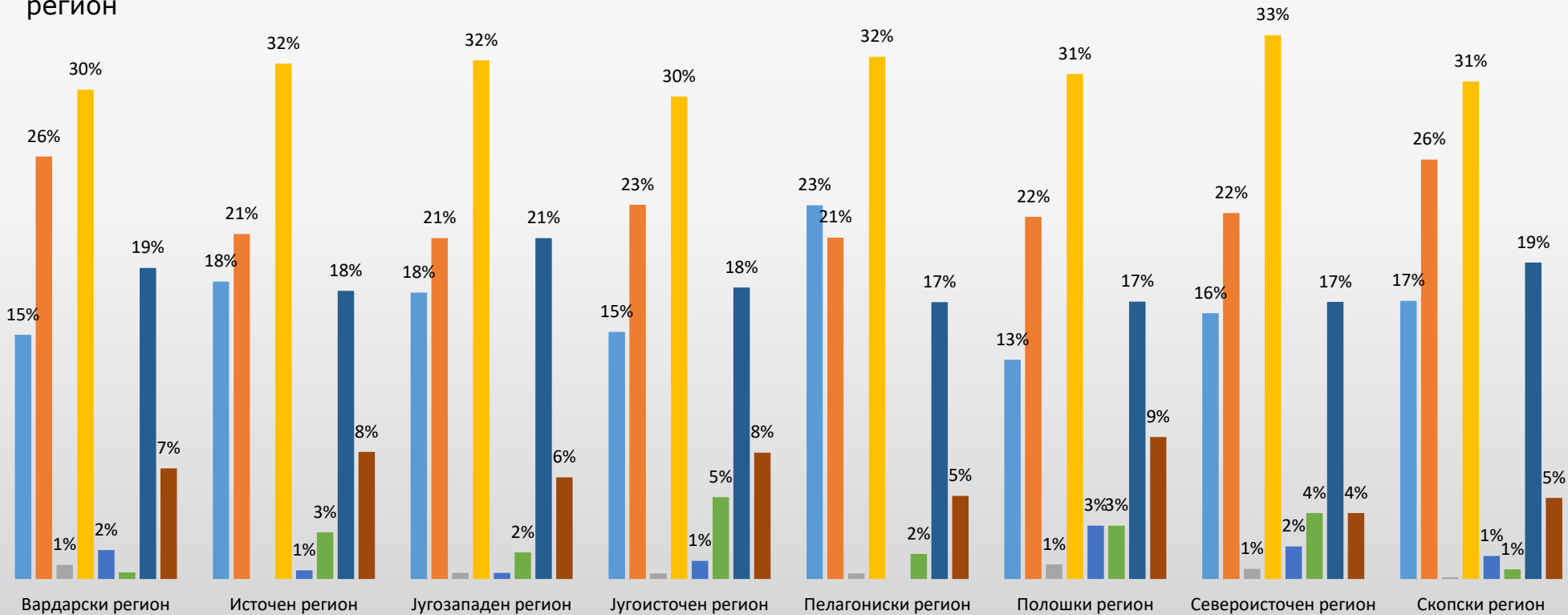
7.5. До кој степен самата природа, штетници, шумски пожари и временски непогоди се одговорни за состојбата со шумите во државата? (по региони и вкупно)

Одговорите “не многу” и „многу” се најчестите избори меѓу испитаниците кај сите плански региони, што укажува на одредена контрадикторност во изјаснувањето. Најголем дел од испитаниците во Источниот и Југозападниот регион тврдат дека природата не е виновна за споменатите состојби.

7.6 Три причини зошто шумите се важни? (по региони и вкупно)

Скоро во сите региони испитаниците одговориле дека најважните функции на шумите се обезбедувањето на кислород, намалување на температурите и улогата на живеалишта за голем број на видови. Загрижува високиот процент на одговори кои на шумите гледаат како ресурс за индустријата за мебел и извор за огревно дрво. Ова е особено изразено кај граѓаните од Југозападниот, Скопскиот, Вардарскиот регион

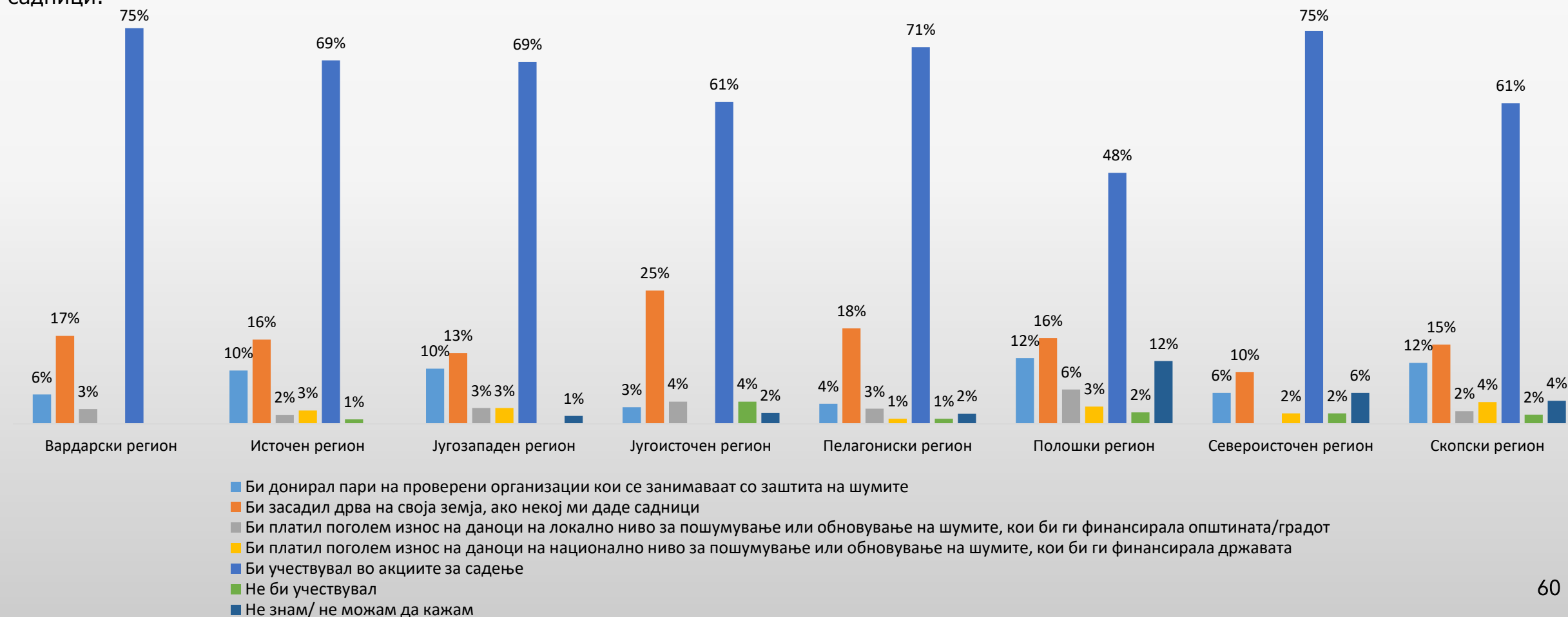

- Тие ги забавуваат порите од дождовите преку акумулирање на водата
- Не знам/ не можам да кажам
- Тие обезбедуваат дрва што е важен елемент во производство на мебел и градежништвото
- Тие се важни за живеалиштата на дивите животни и птици

- Ја намалува температурата на површината на почвата
- Произведуваат кислород
- Тие обезбедуваат огревно дрво
- Тие се убави и пријатно место за прошетка

7.7 Вклучување во процесот на пошумување или во процесот на обновување на шумите?

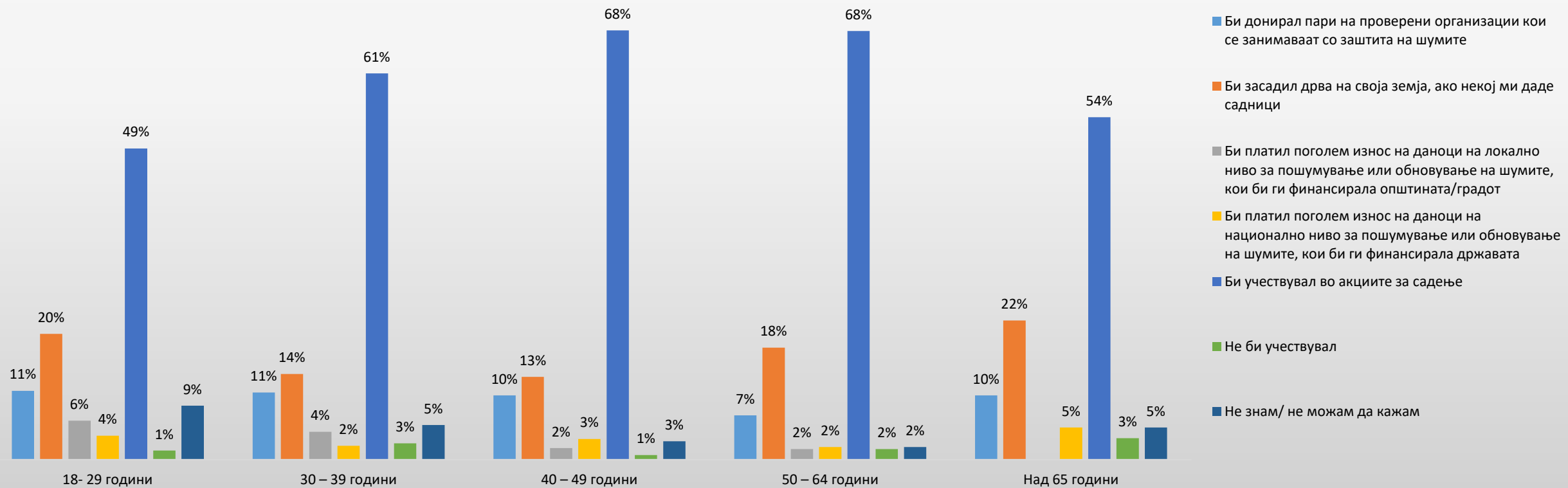
Во однос на личниот ангажман во обновата на шумите, најголем дел од испитаниците се определиле за учество во акциите за пошумување (најмалку половина во сите плански региони). Потоа следуваат оние кои би засадили дрвја на своја земја, доколку им бидат обезбедени садници.

7.8 Вклучување во процесот на пошумување или во процесот на обновување на шумите? (според возраст)

Во сите возрасни групи, најголем дел од испитаниците би учествувале во акции за садење дрва, со највисока поддршка кај групите 40-49 години (68%) и 50-64 години (68%). Засадувањето дрва на сопствена земја, доколку имаат садници, исто така добива значајна поддршка, особено кај оние над 65 години (22%). До 9% кај 18-29 години изразуваат неодлучност. Плаќањето поголеми даноци за пошумување има најмала процентуална застапеност, особено на национално ниво, каде што процентите се движат од 2-5%.

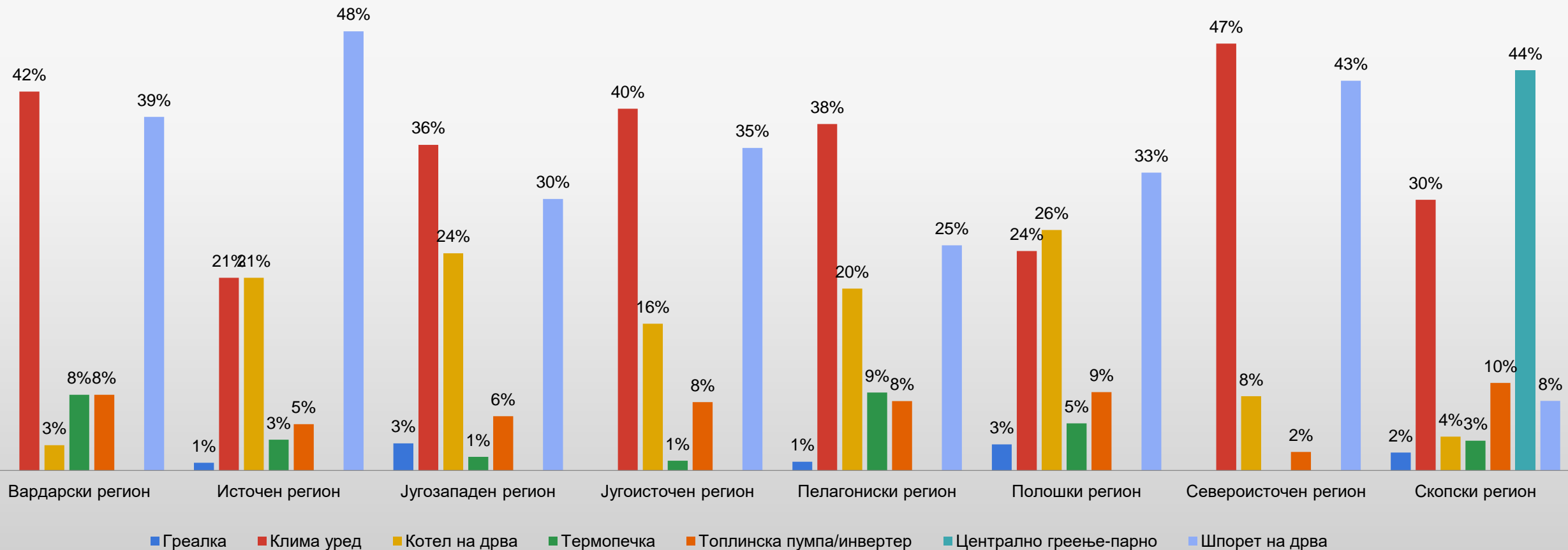
8. Енергетика и енергетска сиромаштија

- Шпоретите на дрва доминираат во руралните области (43%), додека клима уредите се најчести во урбаните средини (33%). Огревното дрво е најчесто користен енергенс, особено во Источниот регион.
- Најчести сметки за електрична енергија се помеѓу 2001 и 3000 денари. Југоисточниот регион има највисоки просечни сметки над 5000 денари.
- Повеќето испитаници не се подготвени да инвестираат во нови грејни тела или топлинска изолација поради недостиг на средства. 44% од анкетираниите би купиле нов уред доколку имаат 30% субвенција.
- Половина од испитаниците од Скопскиот регион често ги откажуваат активностите на отворено поради загаден воздух. Во сите региони доминира ставот дека државата е најодговорна за загадувањето.
- Над една третина од испитаниците во Скопскиот регион веќе имаат пречистувач на воздух. Повеќето испитаници од другите региони не планираат да купат поради високата цена
- Најчестата мерка за подобрување на квалитетот на воздухот е промена на начинот на греење и учество во пошумување.

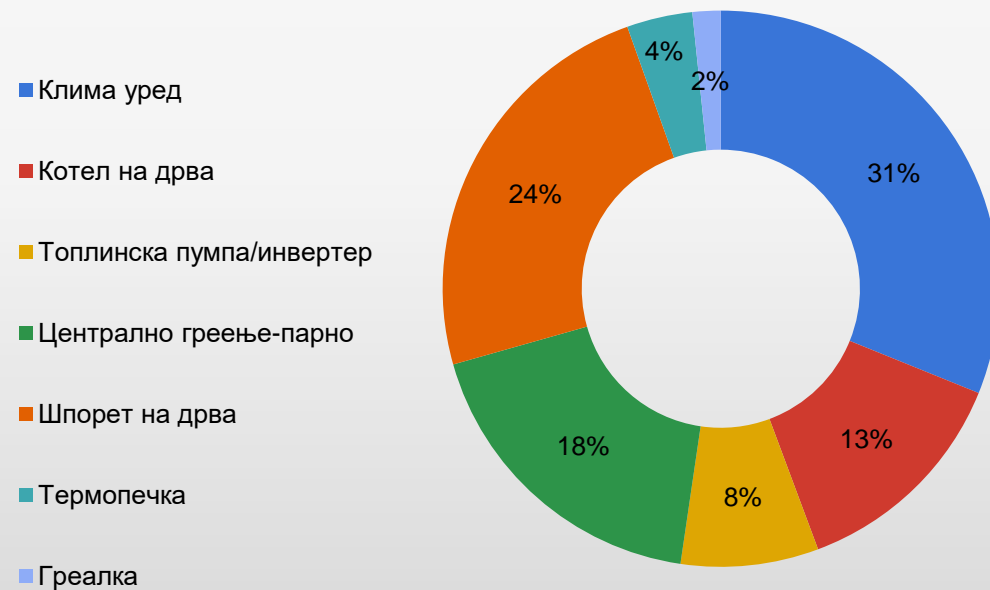
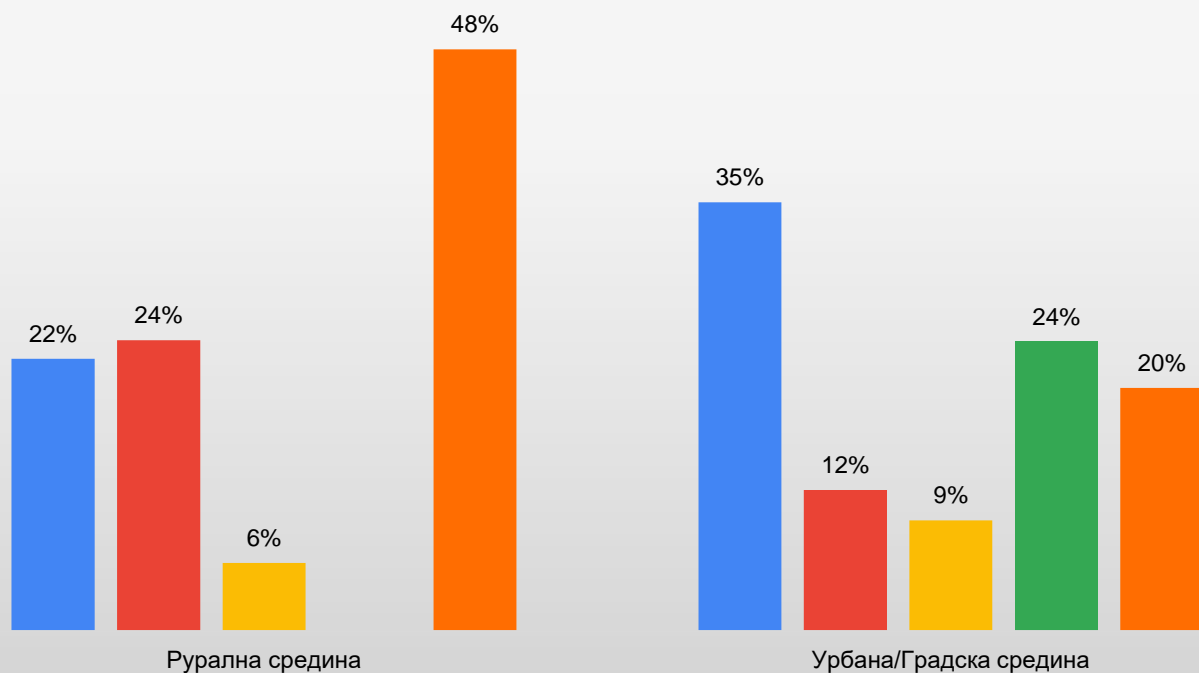
8.1. Кој е главниот уред што го користите за греење?

Речиси половината од испитаниците од Источниот и Североисточниот регион користат шпорет на дрва. Значителен е бројот на испитаници кои користат клима уред во Североисточниот и Вардарскиот регион, додека помалку од 10% во сите региони избрале топлинска пумпа/инвертер како уред на кој се грееат. Останува нејасно дали граѓаните прават разлика меѓу клима уред и инвертер.

8.2. Кој е главниот уред што го користите за греење? (по средина на живеење и вкупно)

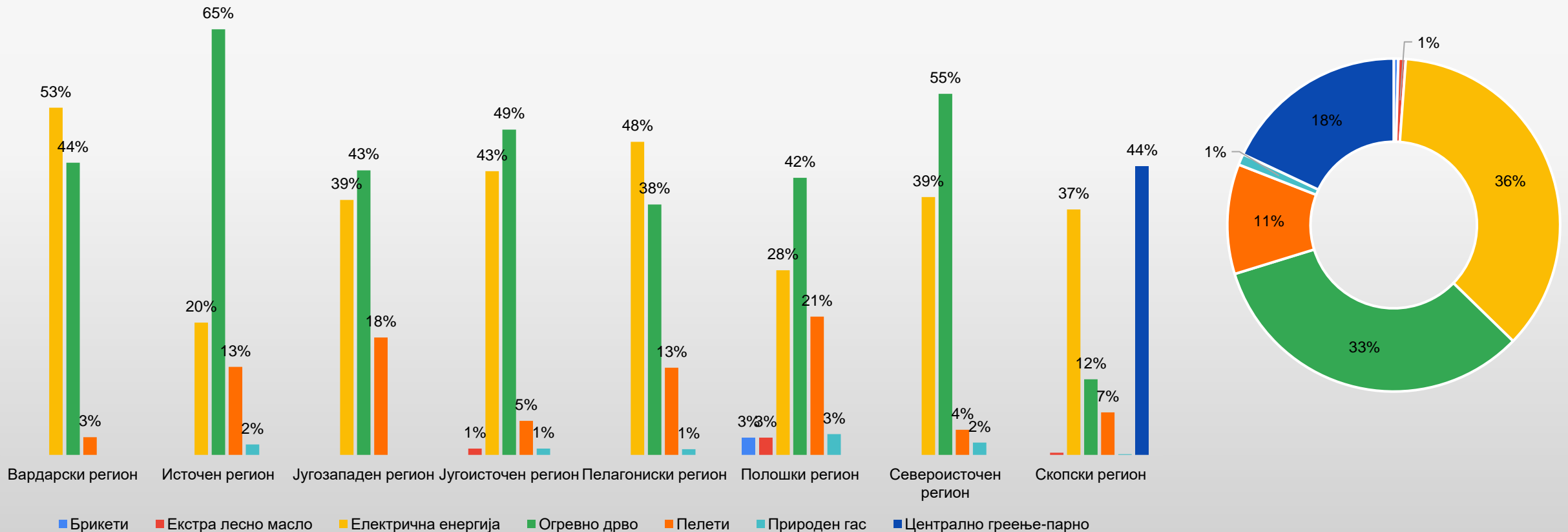
Во руралната средина, најчесто користениот уред за греење е шпорет на дрва, кој го користат 48% од испитаниците. Скоро, подеднакво популарни се клима уредите и котлите на дрва. Во урбаната или градската средина, клима уредите се најчесто користени, со 35%, под нив следува централното греење (парно) со 24%.

8.3. Какви видови гориво користите за загревање на вашиот дом? (по региони и вкупно)

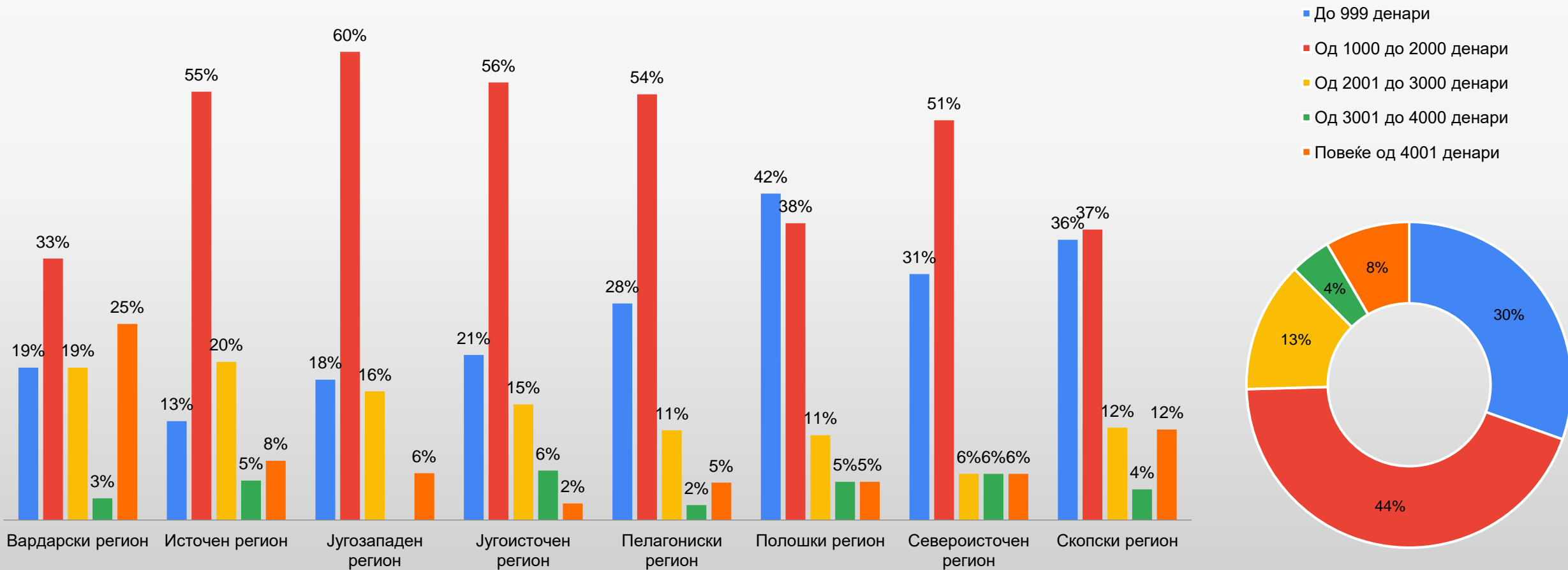
Повеќе од половината од испитаниците во Вардарскиот регион, користат електрична енергија за загревање на домовите. Висок е процентот на огревно дрво во речиси сите плански региони – највисок во Источниот (65%), а најнизок во Скопскиот регион. Пелетите се најзастапени во Полошкиот регион, а централно греење - парно во Скопскиот регион.

8.4. Колку во просек месечно плаќате за комуналии и вода? (по регион и вкупно)

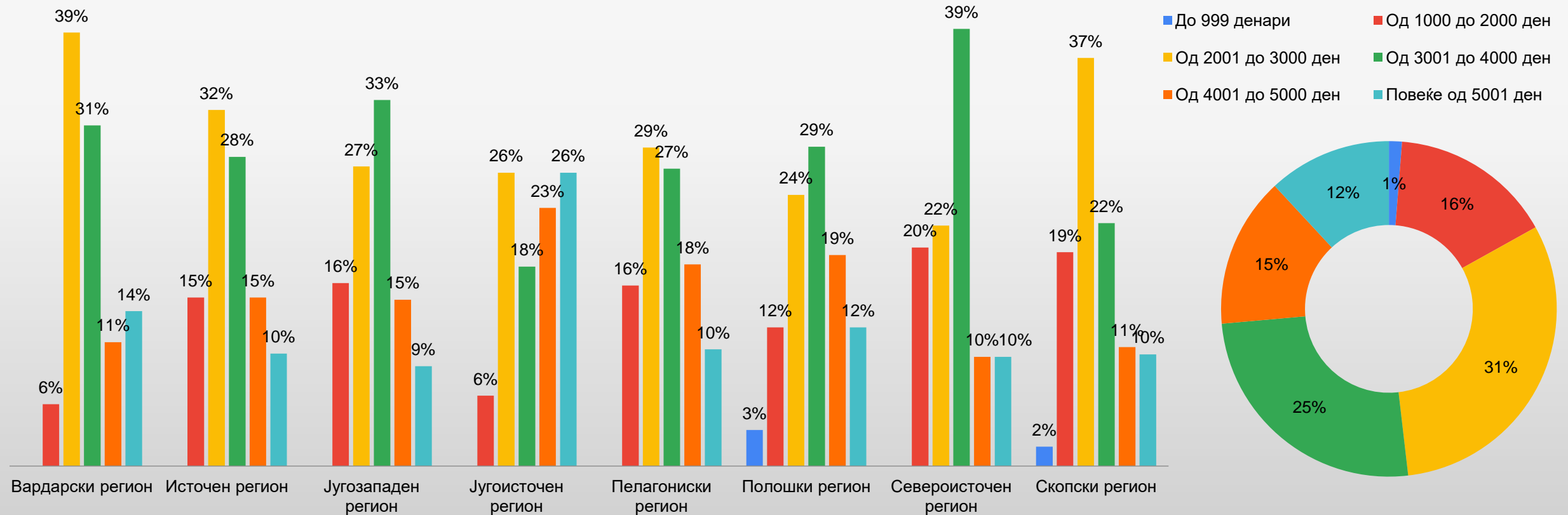
Во сите плански региони освен во Полошкиот, најголем дел од анкетираните плаќаат помеѓу 1000 и 2000 денари месечно за комуналии и вода. Во Полошкиот регион, најголем дел од испитаниците плаќаат до 999 денари за овие услуги.

8.5. Колку во просек месечно плаќате за електрична енергија (струја)? (по региони и вкупно)

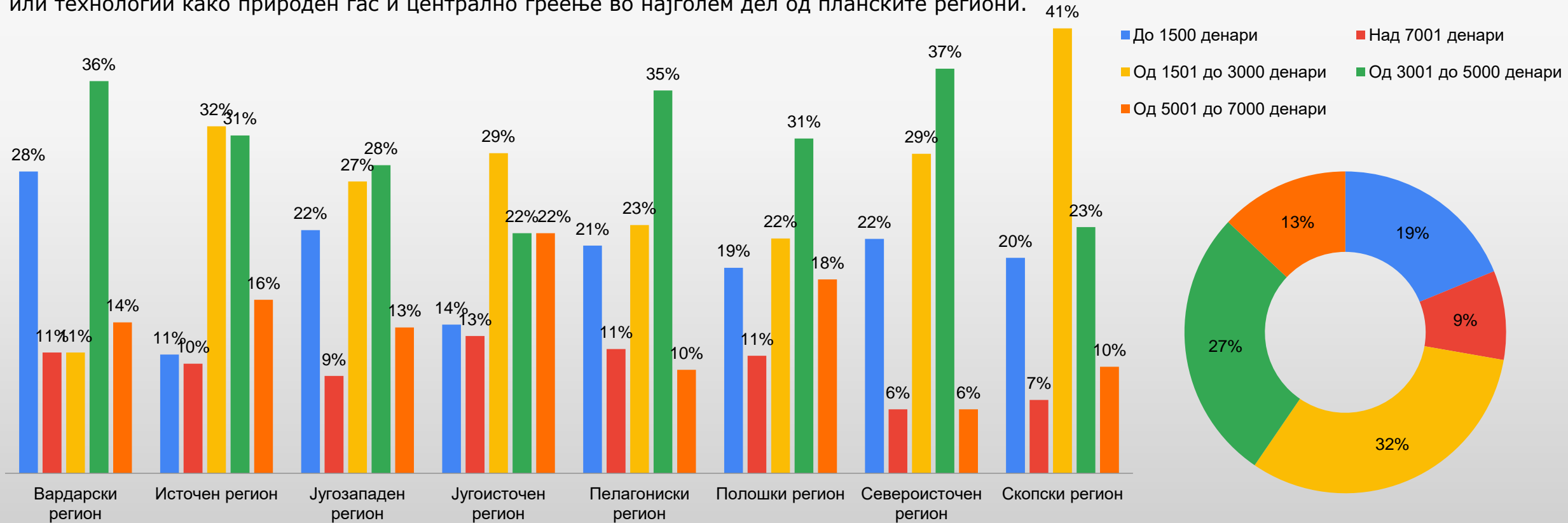
Во Североисточниот и Југозападниот регион, најголем дел од испитаниците плаќаат за оваа услуга помеѓу 3001 и 4000 денари. Југоисточниот регион е единствениот во кој најголем дел од анкетираните плаќаат најмногу за електрична енергија – над 5001 денар, додека во останатите региони најчесто сметките се во опсегот од 2001 до 3000 денари. Ова секако е во корелација и со фактот колку електричната енергија се користи за греење.

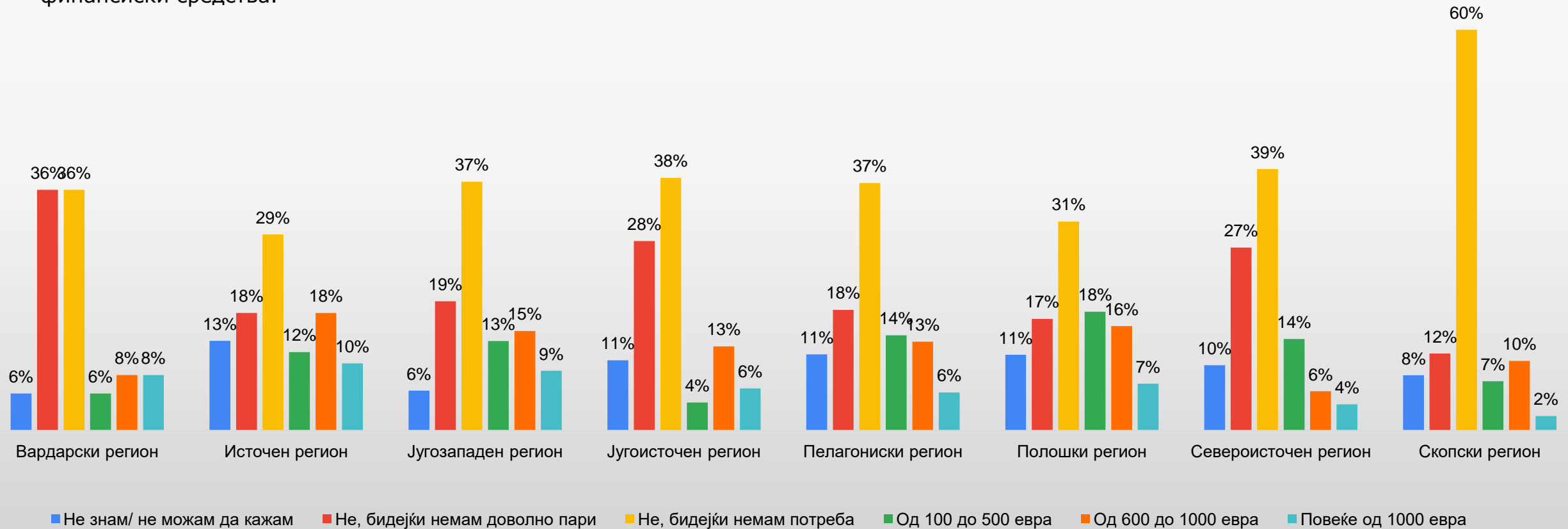
8.6. Колку во просек месечно плаќате за греење (парно, огревно дрво, пелети, нафта, плин и сл.) (по региони и вкупно)

Што се однесува до висината на месечните сметки за греење, во Скопскиот, Источниот и Југоисточниот регион најмногу се во категоријата од 1501 до 3000 денари, а во сите други региони мнозинството од испитаниците плаќаат помеѓу 3001 и 5000 денари. И овие трошоци се во корелација од видот на енергентот кој доминантно се користи, односно недостапноста на одредени енергенти или технологии како природен гас и централно греење во најголем дел од планските региони.

8.7. Дали би вложиле пари во купување на ново грејно тело, и ако да, колку?

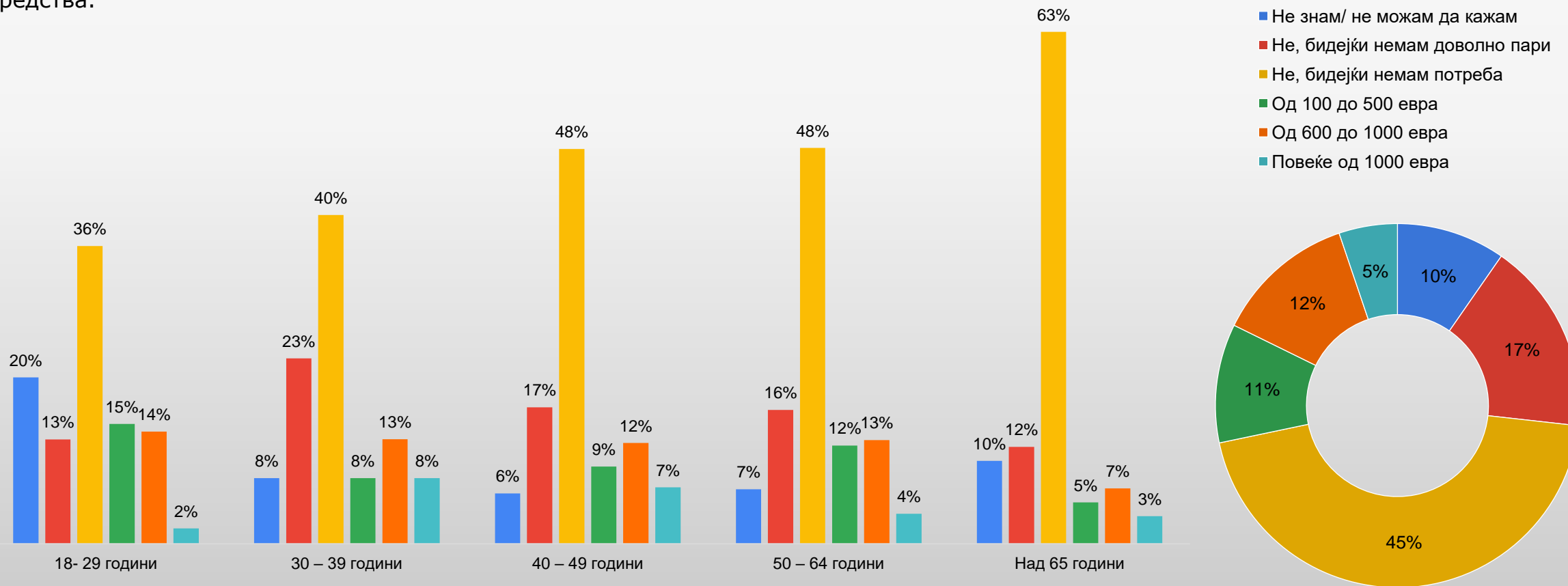
Најголем дел од анкетираниите во сите плански региони не се подготвени за ваков вид на вложување, бидејќи сметаат дека немаат потреба. Значителен дел од испитаниците во сите плански региони одговориле дека нема да го сторат тоа поради недостаток на финансиски средства.

8.8. Дали би вложиле пари во купување на ново грејно тело, и ако да, колку? (по возраст и вкупно)

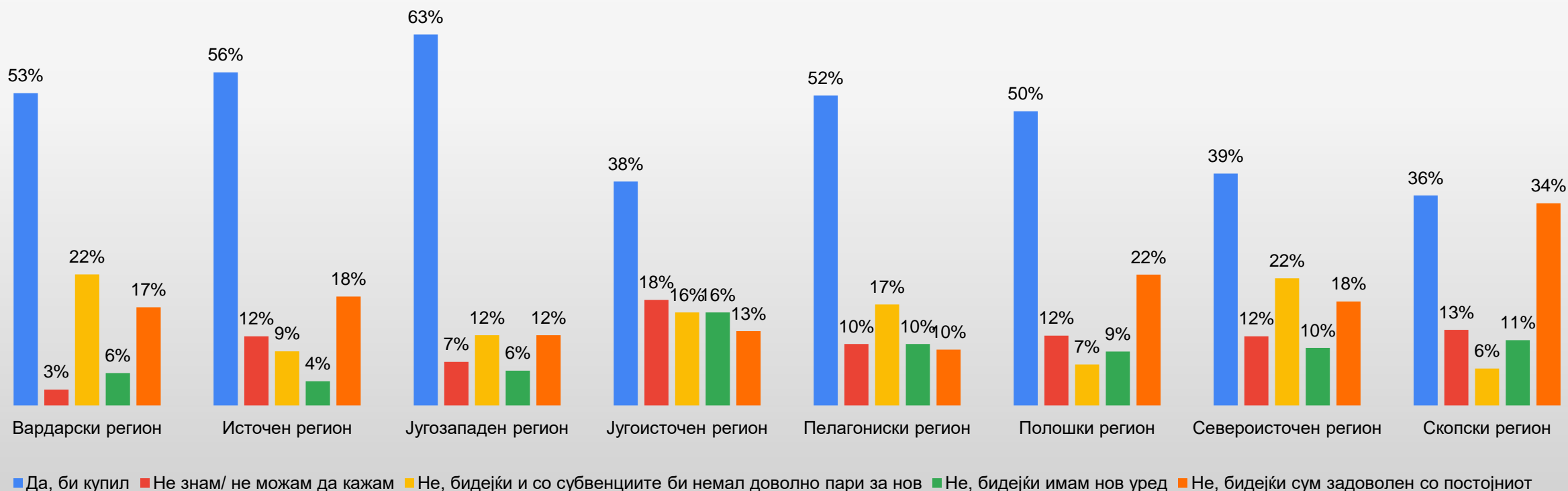
Најголем дел од анкетираниите од сите возрасни групи не се подготвени за ваков вид на вложување, бидејќи сметаат дека немаат потреба. Младите односно испитаниците на возраст од 18-29 година се изјасниле дека не знаат дали би вложиле во ново грејно тело додека пак значителен дел од испитаниците од останатите возрасни групи одговориле дека нема да го сторат тоа поради недостаток на финансиски средства.

8.9. Ако државата ви даде субвенции за купување на ново грејно тело за вашето домаќинство со 30%, дали тогаш ќе бидете подготвени да купите нов и посовремен уред?

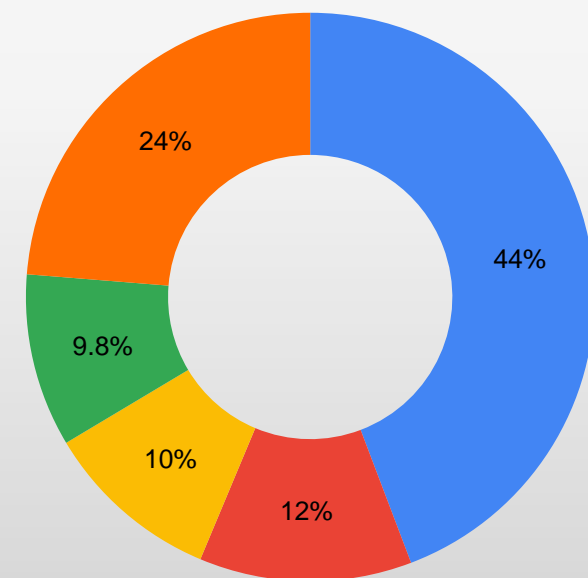
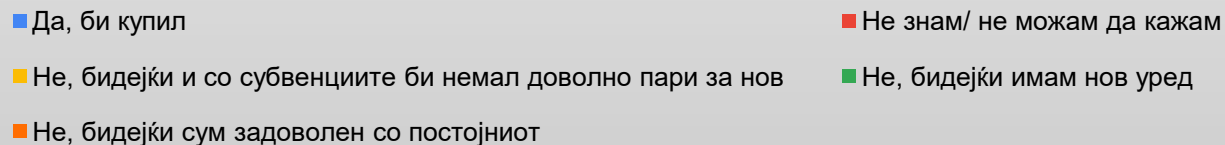
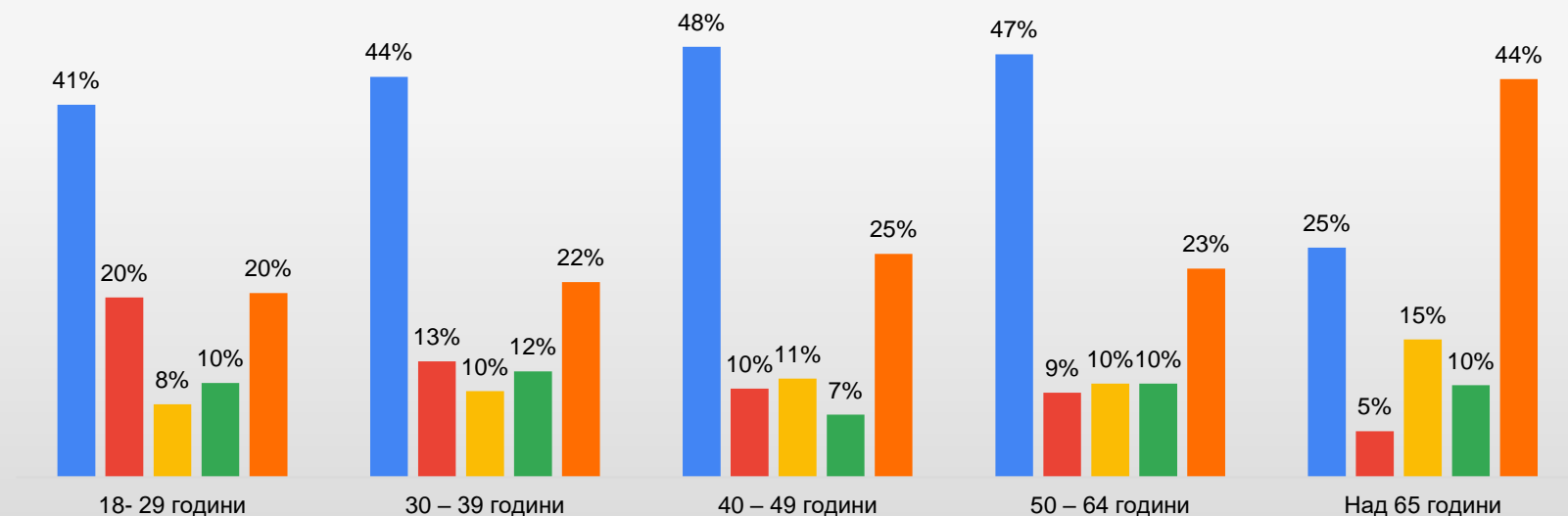
Обезбедувањето на субвенции за инвестирање во греењето на домаќинствата значително ја менува подготвеноста на граѓаните за инвестирање. Во ваков случај, значително мнозинството во сите плански региони освен во Скопскиот се изјаснува дека ќе инвестира. Достапноста на централен систем за греење во Скопскиот регион го објаснува доминантниот став кај овие испитаници дека се задоволни со постоечката состојба.

8.10 Ако државата ви даде субвенции за купување на ново грејно тело за вашето домаќинство со 30%, дали тогаш ќе бидете подготвени да купите нов и посовремен уред? (по возраст и вкупно)

Најголем процент од испитаниците (48%) од 40 до 49 години се изјасниле дека би купиле нов и посовремен уред, додека 44% од возрастна група над 65 години одговориле дека нема да купат бидејќи се задоволни со постојаниот.

Вкупно од сите испитаници 44% одговориле дека би купиле ново грејно тело доколку државата даде субвенции со 30%

8.11. Дали би инвестирале во топлинска изолација за вашиот дом, и ако да, колку?

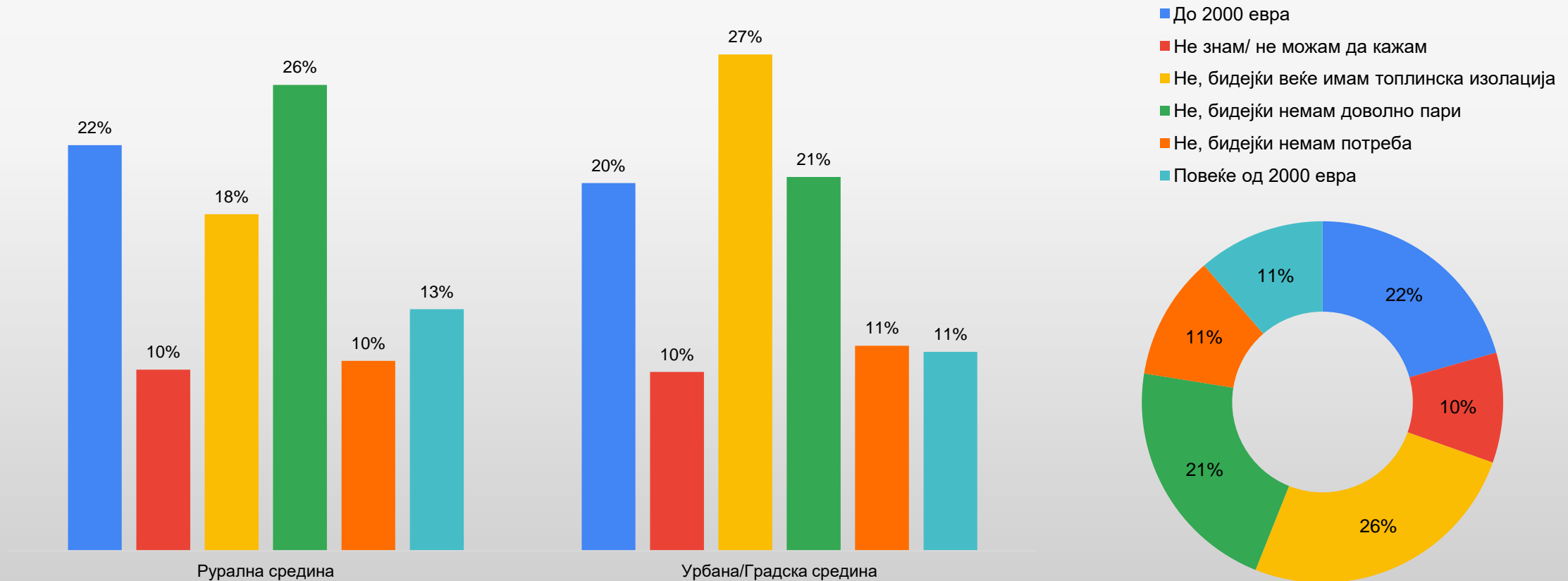
Само во Скопскиот и Североисточниот регион најголем дел од анкетираниите се изјасниле дека веќе имаат соодветна топлинска изолација (36% и 39% соодветно), додека мнозинството испитаници во другите плански региони велат дека немаат доволно средства за ваква инвестиција. 23% од испитаниците од Полошкиот регион истакнале дека би инвестирале до 2000 евра за топлинска изолација на домот.

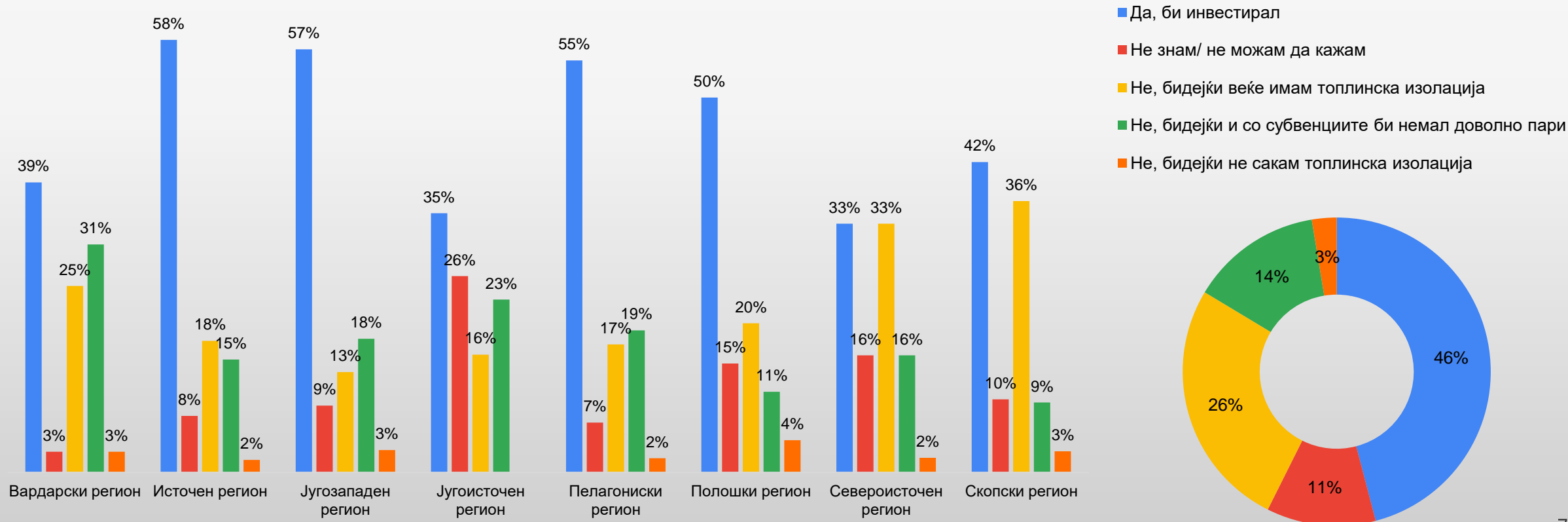
8.12. Дали би инвестирале во топлинска изолација за вашиот дом, и ако да, колку? (по средина на живеење и вкупно)

Испитаниците од урбана/градска средина (27%) се изјасниле дека нема да инвестираат во топлинска изолација, бидејќи веќе имаат. Од друга страна пак, со 26% од испитаниците од рурална средина одговориле дека нема да инвестираат, бидејќи немаат доволно пари.

8.13. Доколку државата би Ви дала субвенции за поставување на топлинска изолација до 30%, дали тогаш би биле спремни за инвестиција? (по региони и вкупно)

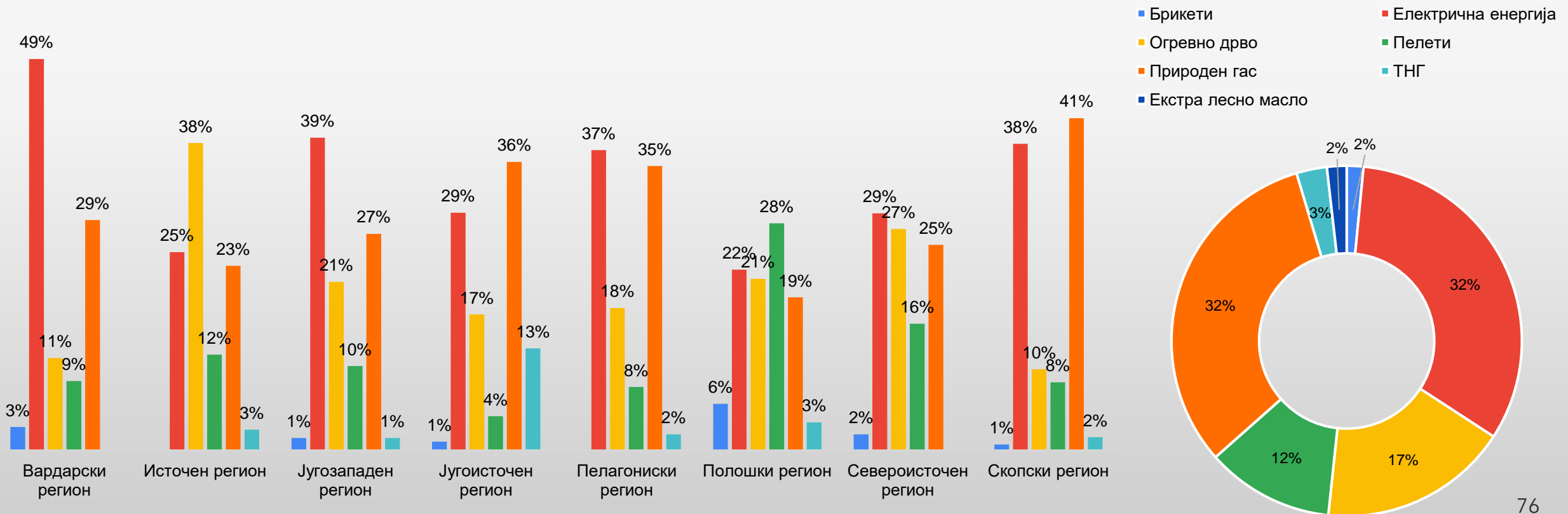
И во овој случај доколку постојат субвенции подготвеноста за инвестирање значително се менува и тоа е доминантно изразено во сите плански региони. Сепак, во Вардарскиот регион речиси една третина (31%) од испитаниците тврдат дека и покрај субвенционирањето не ќе имаат доволно средства за ваква инвестиција. Истото го мислат и 23% од анкетираниите во Југоисточниот регион.

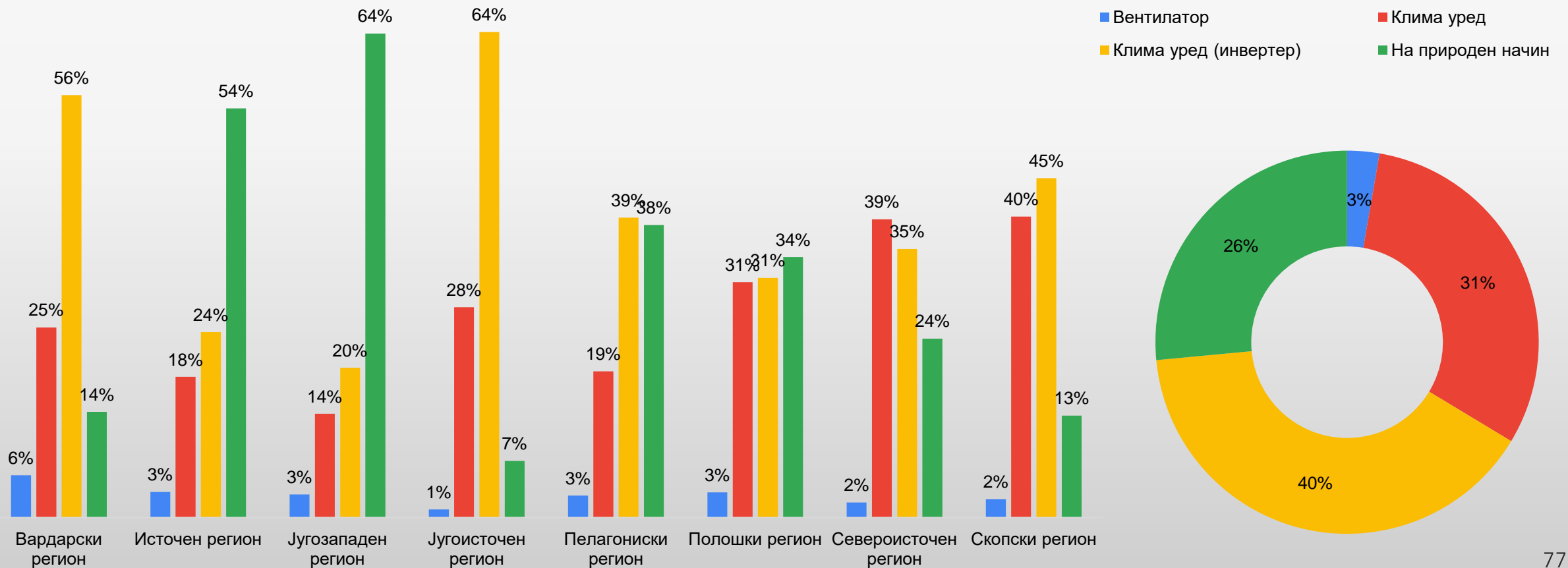
8.14. Кој тип на гориво сметате дека е најповолен и најекономичен за вашите потреби? (по региони и вкупно)

Загрижува фактот што за речиси половината од испитаниците во Вардарскиот регион, електричната енергија е најекономичната опција за греење. И во другите региони овој процент на испитаници е значителен. Во Скопскиот регион најголем дел од граѓаните смета дека најисплатлива опција е природниот гас, со оглед дека таму доминантно е централното греење кое го користи овој примарен енергент. Голем дел од испитаниците од Источен регион (38%) сметаат дека најекономично е да се грее на огревно дрво а во Полошкиот (28%) на пелети.

8.15 Како го разладувате вашето домаќинство? (по региони и вкупно)

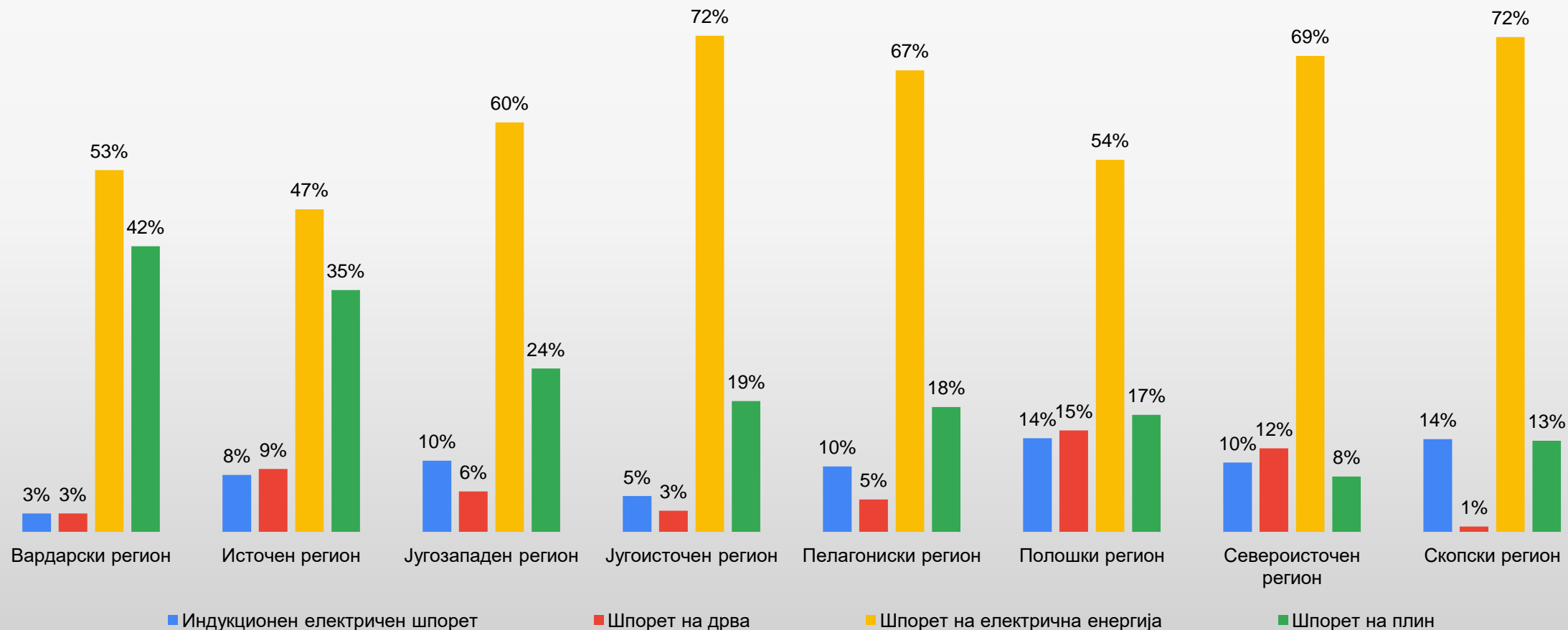
Во однос на опциите за ладење на домаќинствата, мнозинството од испитаниците во Источниот и Југозападниот регион одговориле дека тоа го прават на природен начин. Во сите други региони доминираат решенијата клима уред или клима уред (инвертер). Инвертерите највеќе се користат меѓу испитаниците во Југоисточниот, Вардарскиот и Скопскиот регион.

8.16 Каков тип на шпорет најчесто користите за подготовка на храна?

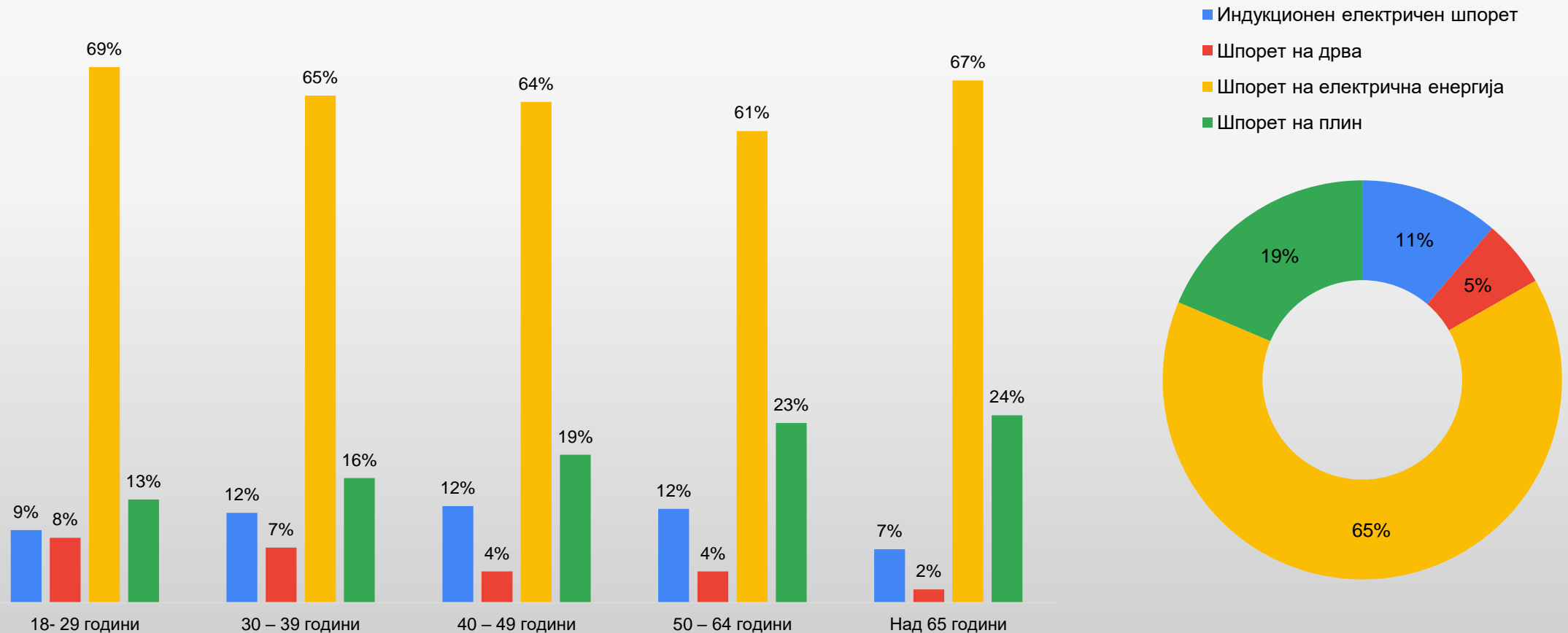
Убедливо најчесто користен уред за готвење во сите плански региони е електричниот шпорет. Единствено во Источниот и Вардарскиот регион, значителен е уделот на испитаници кои користат шпорет на гас (плин), иако и таму електричниот шпорет е најкористената опција.

8.17. Каков тип на шпорет најчесто користите за подготовка на храна? (по возраст и вкупно)

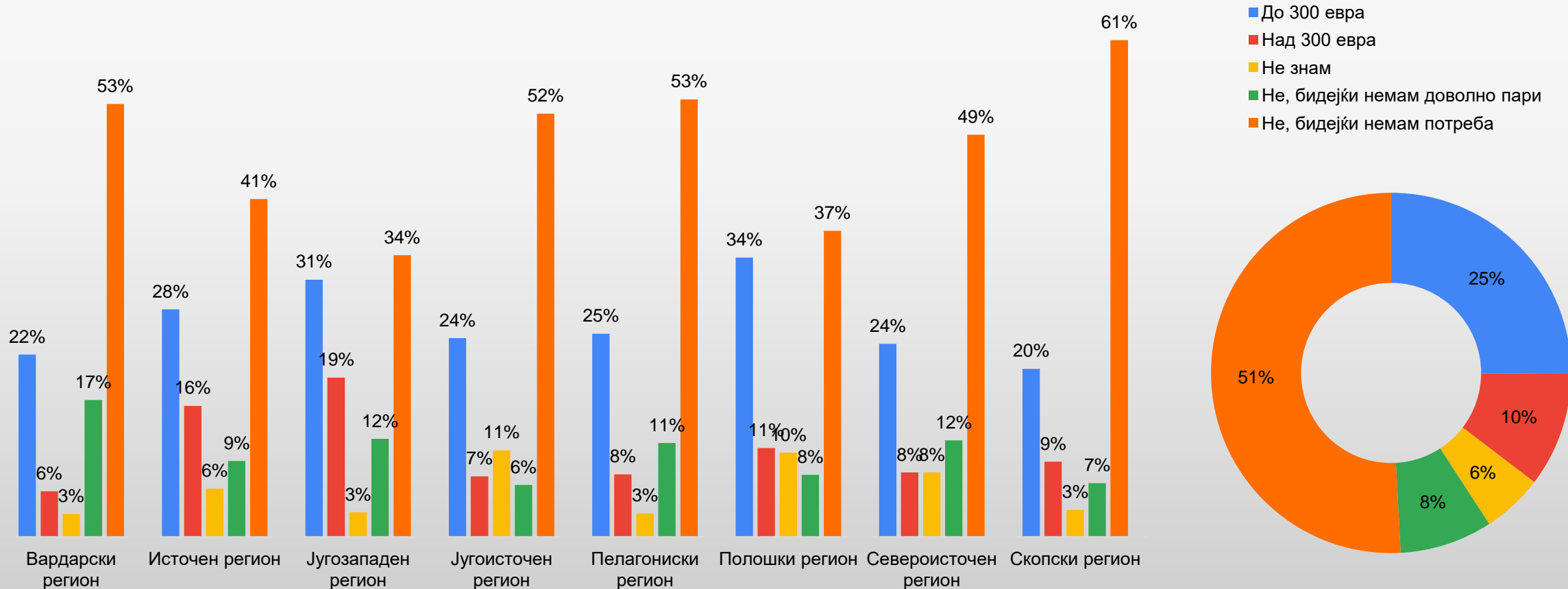
Најкористен уред во сите возрасни групи е шпорет на електрична енергија. После шпоретот на електрична енергија, како следно најкористен е шпоретот на плин.

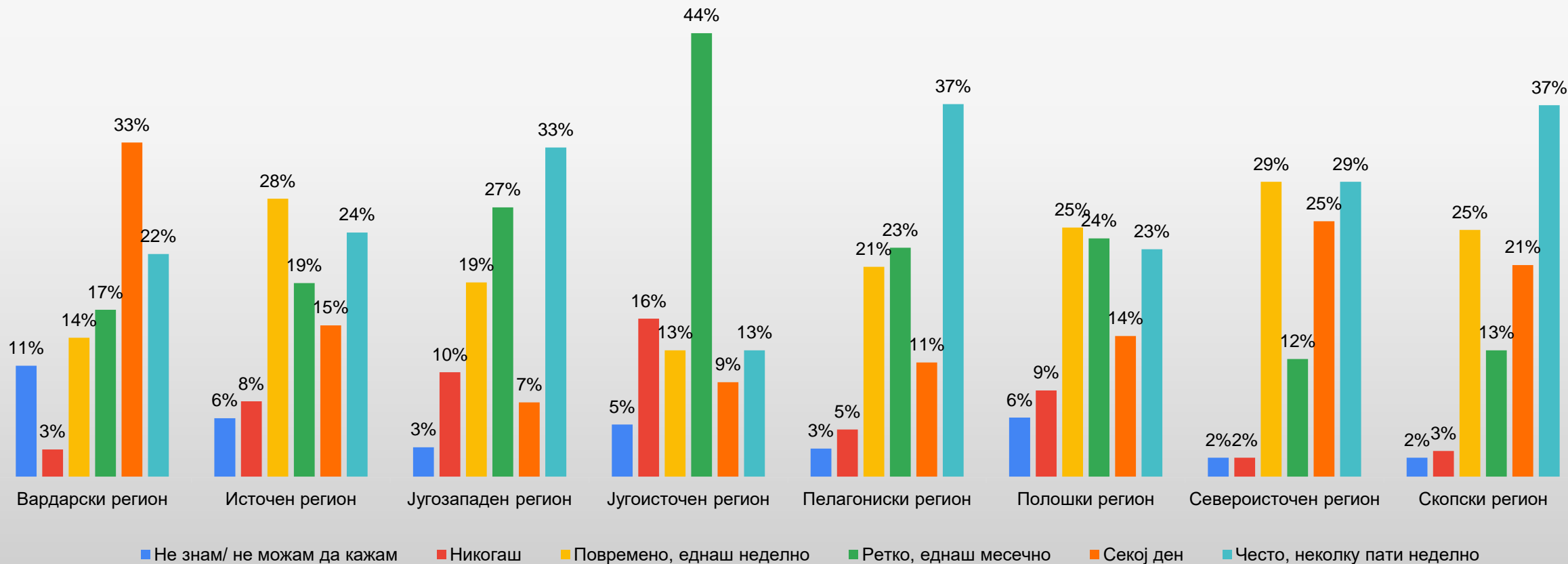
8.18 Дали би купиле нов шпорет за домаќинство и ако да, колку би издвоиле за него?

Најголем дел од анкетираните во сите плански региони одговориле дека немаат потреба од купување на нов шпорет, по што секаде следува групата на испитаници кои би купиле нов шпорет со цена до 300 евра.

8.19 Колку често ги следите информациите за квалитетот на воздухот во вашиот град?

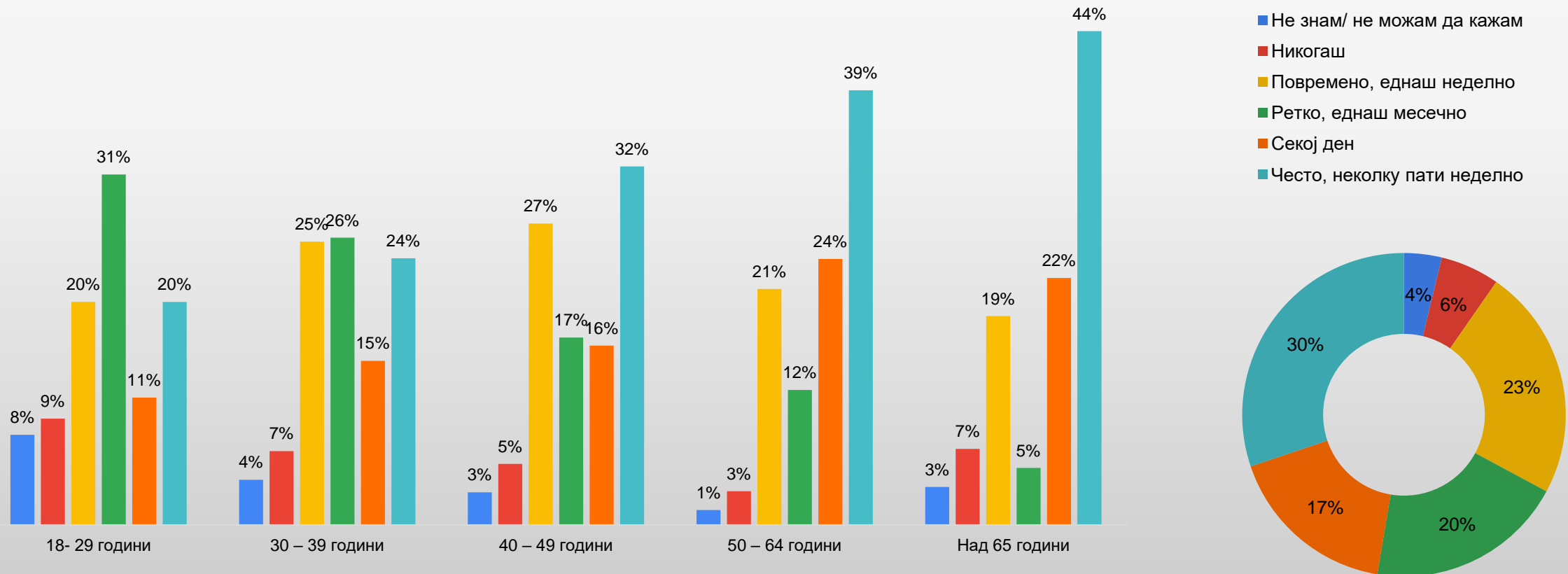
Дека секој ден ги следат информациите за квалитетот на воздухот се изјасниле 33% од испитаниците од Вардарскиот регион. Речиси половината од испитаниците од Југоисточниот регион или 44%, ретко ги следат информациите за квалитетот на воздухот на локално ниво, односно еднаш месечно. Често, односно неколку пати неделно тоа го прават мнозинството анкетирани од Скопскиот, Пелагонискиот и Југозападниот регион. Најголем дел од испитаниците во Североисточниот и Источниот регион тоа го прават повремено, односно еднаш во неделата.

8.20. Колку често ги следите информациите за квалитетот на воздухот во вашиот град? (по возраст и вкупно)

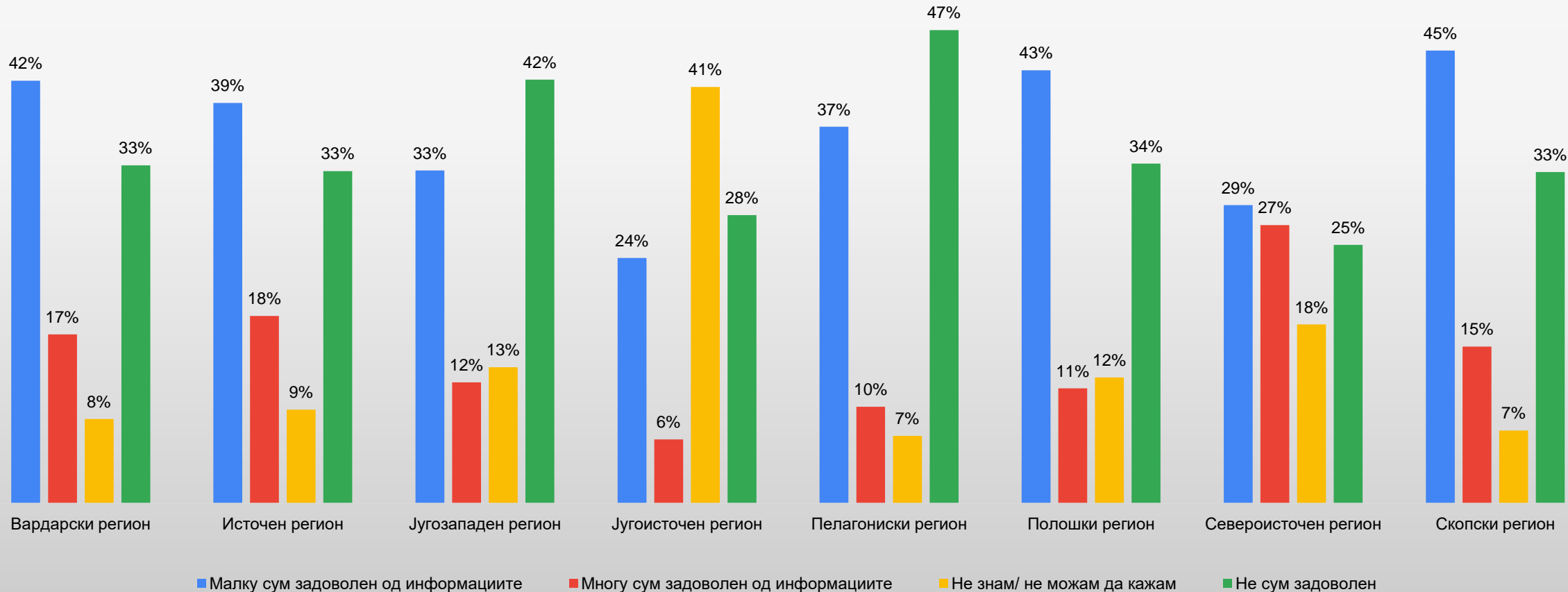
Возрасната група од 18-29 години со најголем процент (31%) одговориле дека ретко, еднаш месечно ги следат информациите за квалитет на воздух. Понатаму, најголем дел од испитаниците од 30-39 години еднаш неделно ги проверуваат информациите и возрасната група од 50-64 години често, неколку пати неделно ги проверуваат информациите за квалитетот на воздухот.

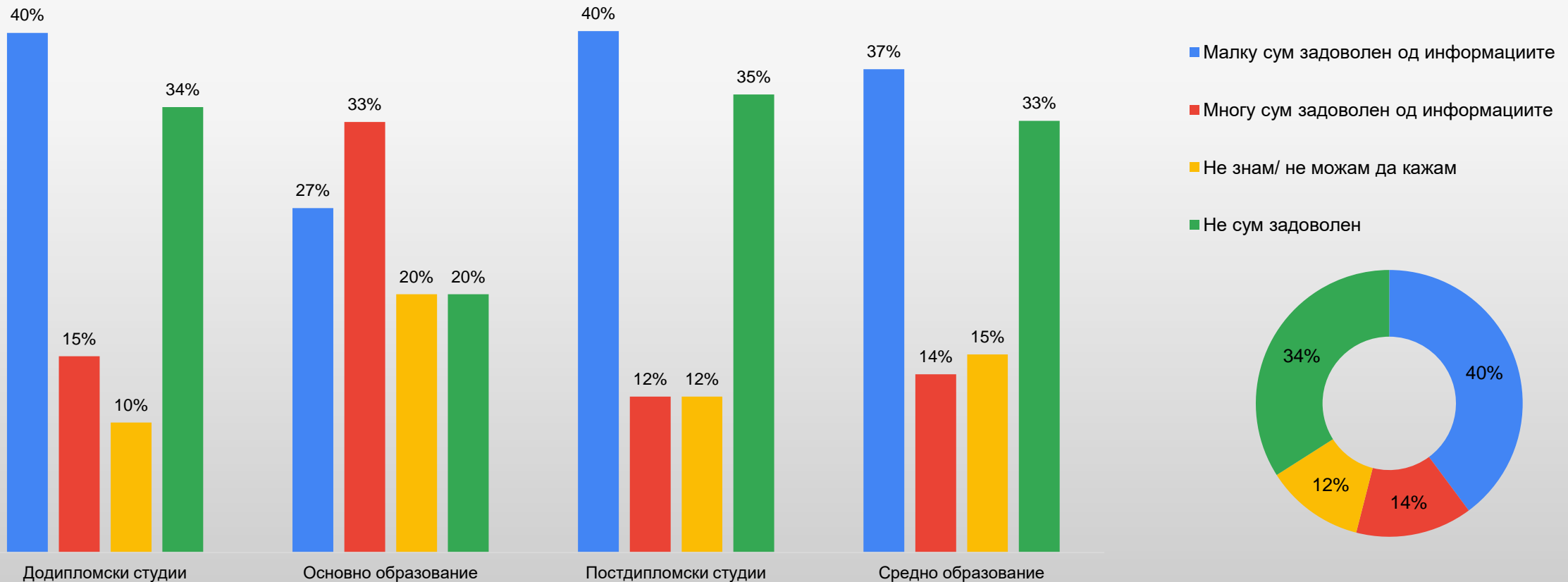
8.21. Колку сте задоволни од информациите што ги добивате преку медиумите за загаденоста на воздухот во вашиот град?

Во сите плански региони, испитаниците главно или не се задоволни или малку се задоволни од квалитетот на информациите во врска со загаденоста на воздухот. Највисок процент на испитаници кои се многу задоволни од квалитетот на овие информации е регистриран во Североисточниот регион 27%, додека во сите други региони, процентот на задоволни испитаници од информациите е под 18%.

8.22. Колку сте задоволни од информациите што ги добивате преку медиумите за загаденоста на воздухот во вашиот град? (по образование и вкупно)

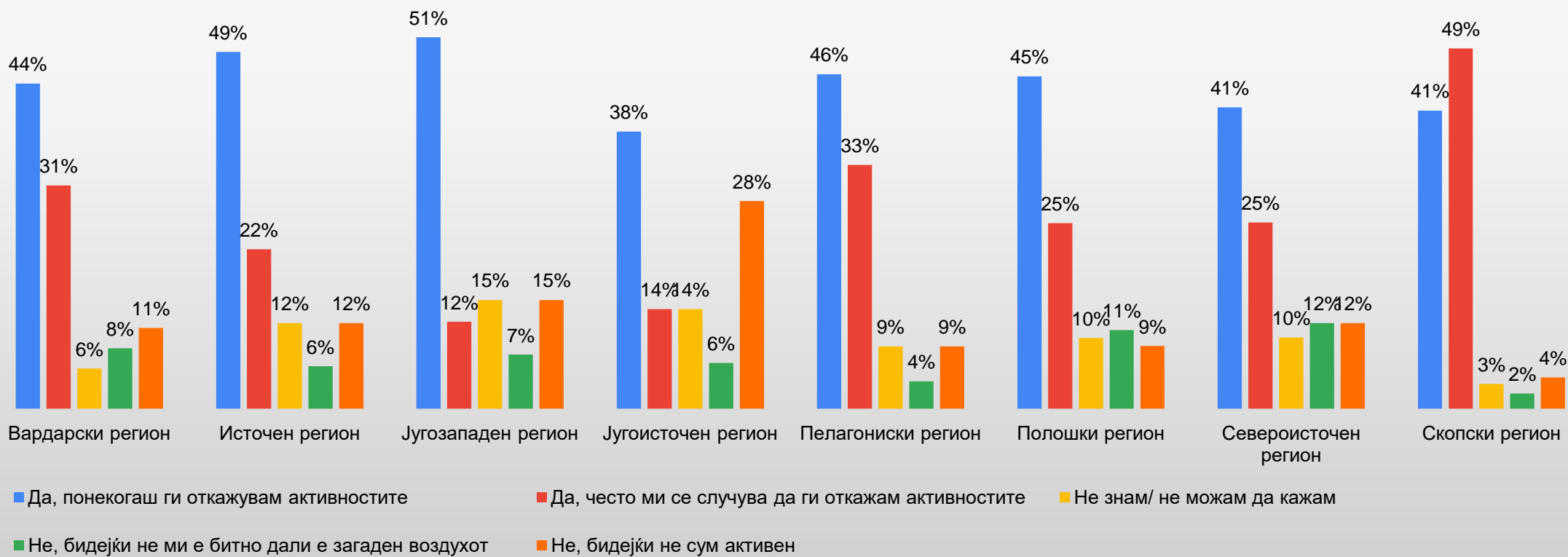
Во сите плански региони, испитаниците главно или не се задоволни или малку се задоволни од квалитетот на информациите во врска со загаденоста на воздухот. Највисок процент на испитаници кои се многу задоволни од квалитетот на овие информации е регистриран во Североисточниот регион

8.23. Дали ви се случило поради загадениот воздух во вашиот град да одлучите да се откажете од активностите на отворено (спорт, рекреација, пешачење, планинарење...)?

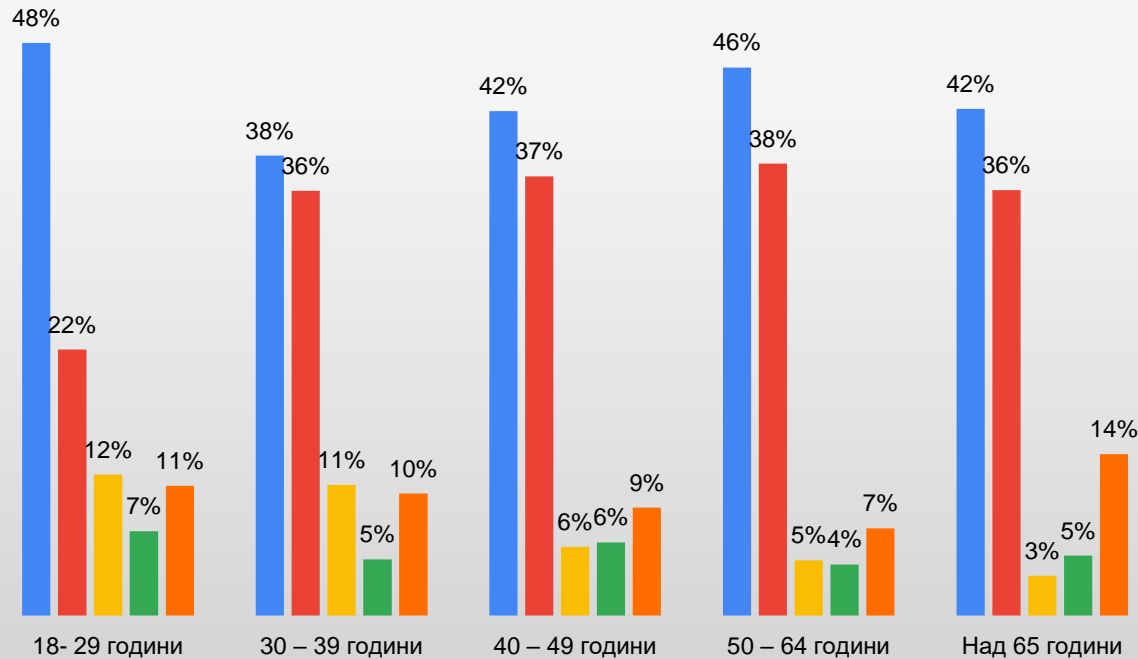
Половина од испитаниците во Скопскиот регион велат дека често се случува да ги откажат планираните активности на отворено поради загадениот воздух. Во сите плански региони, речиси половина од анкетираните одговориле дека понекогаш се случува да ги откажат овие активности поради наведените причини. За помалку од 10% од анкетираните во сите региони, квалитетот на воздухот не им влијае на нивните планови.

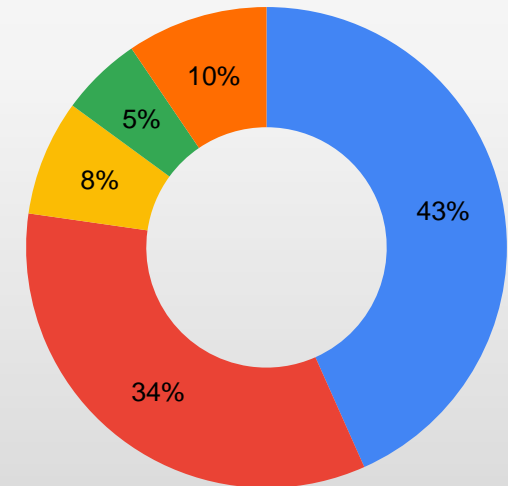

8.24. Дали ви се случило поради загадениот воздух во вашиот град да одлучите да се откажете од активностите на отворено (спорт, рекреација, пешачење, планинарење...)?

Најголем дел од испитаниците (48%) на возраст од 18-29 години одговориле дека понекогаш ги откажуваат активностите, а исто така и 46% од оние на возраст од 50-64 години, додека пак во сите возрасни групи процентот на оние на кои не им е битно изнесува под 7%.

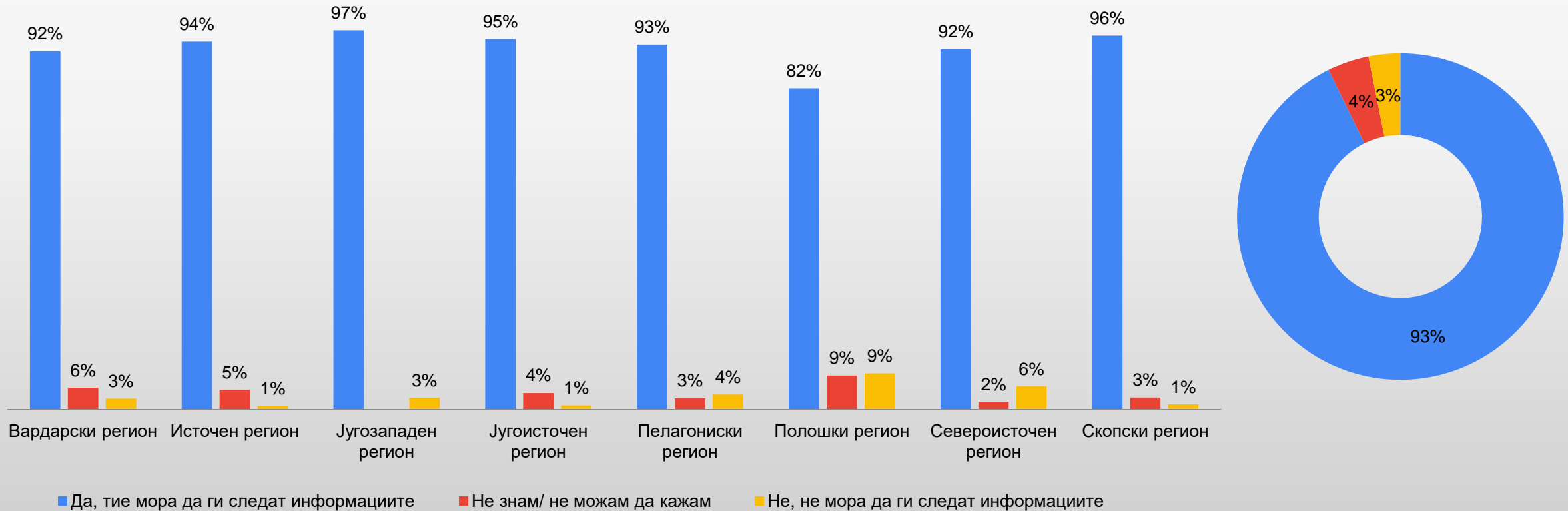
- Да, понекогаш ги откажувам активностите
- Да, често ми се случува да ги откажам активностите
- Не знам/ не можам да кажам
- Не, бидејќи не ми е битно дали е загаден воздухот
- Не, бидејќи не сум активен

8.25. Дали мислите дека училиштата и градинките треба да ги следат информациите за загадувањето на воздухот и соодветно да ги приспособат активностите на отворено на децата? (по региони и вкупно)

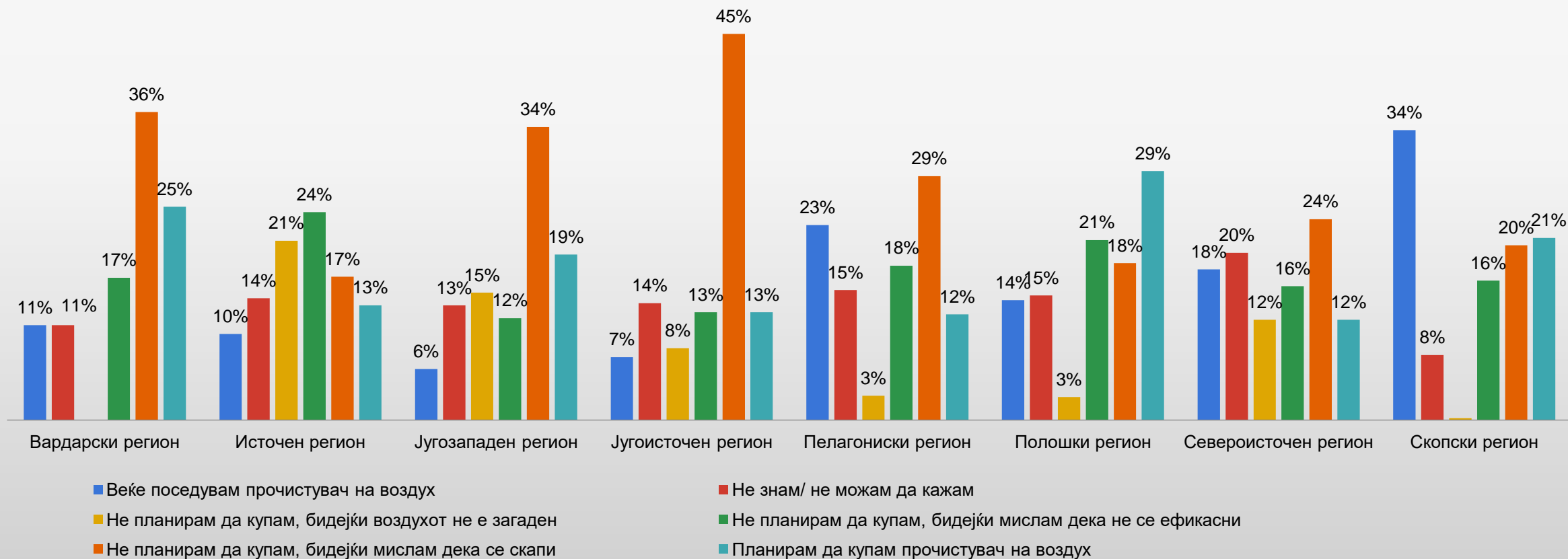
Убедливо мнозинство од испитаниците во сите плански региони сметаат дека училиштата и градинките треба да ги следат информациите за квалитетот на воздухот и соодветно на тоа да ги организираат активностите на отворено.

8.26 Дали веќе поседувате или планирате да купите прочистувач на воздух за вашиот дом или канцеларија?

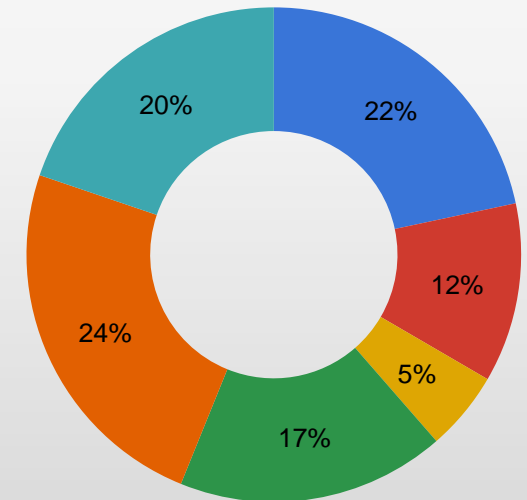
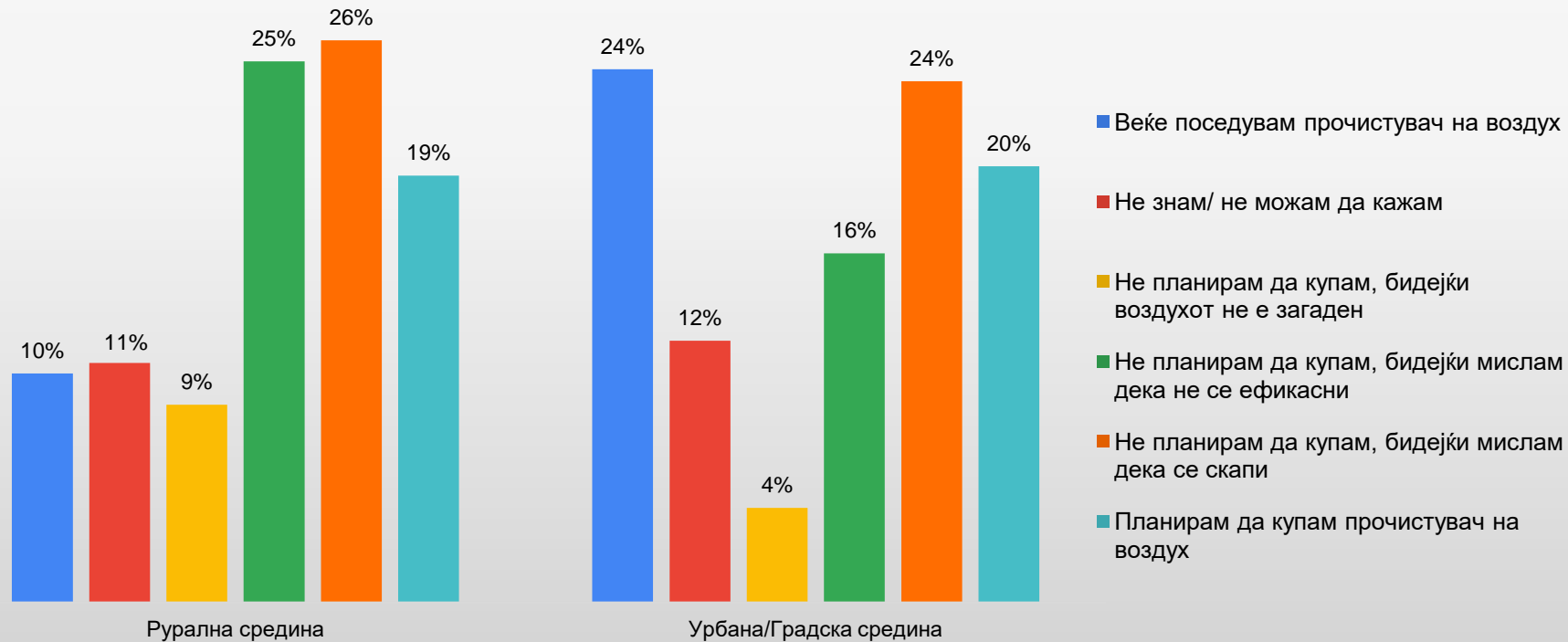
Во Скопскиот регион повеќе од една третина од испитаниците веќе имаат прочистувач на воздухот дома или во канцеларија, додека во сите други плански региони околу 30% од анкетираниите се изјасниле дека не планираат да купат поради нивната висока цена.

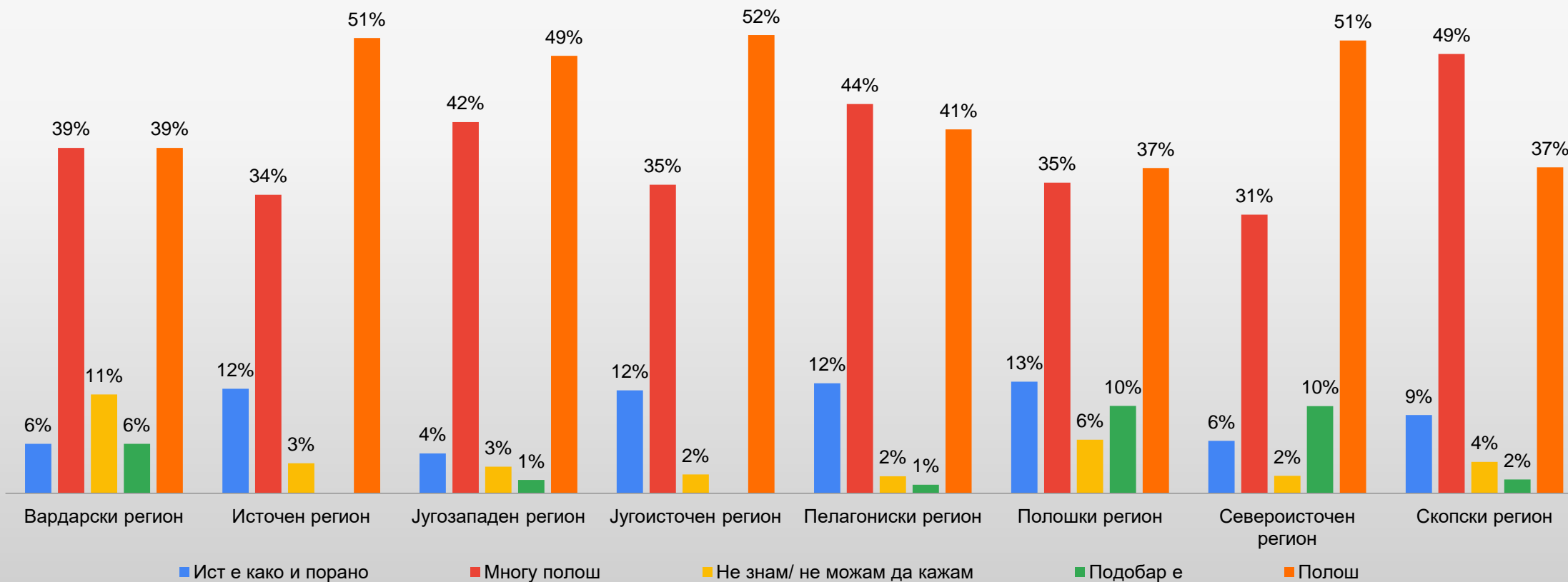
8.27. Дали веќе поседувате или планирате да купите прочистувач на воздух за вашиот дом или канцеларија? (по место на живеење и вкупно)

Во Скопскиот регион повеќе од една третина од испитаниците веќе имаат прочистувач на воздухот дома или во канцеларија, додека во сите други плански региони околу 30% од анкетираниите се изјасниле дека не планираат да купат поради нивната цена.

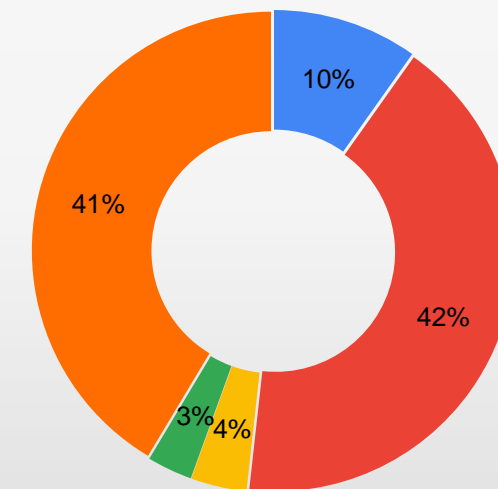
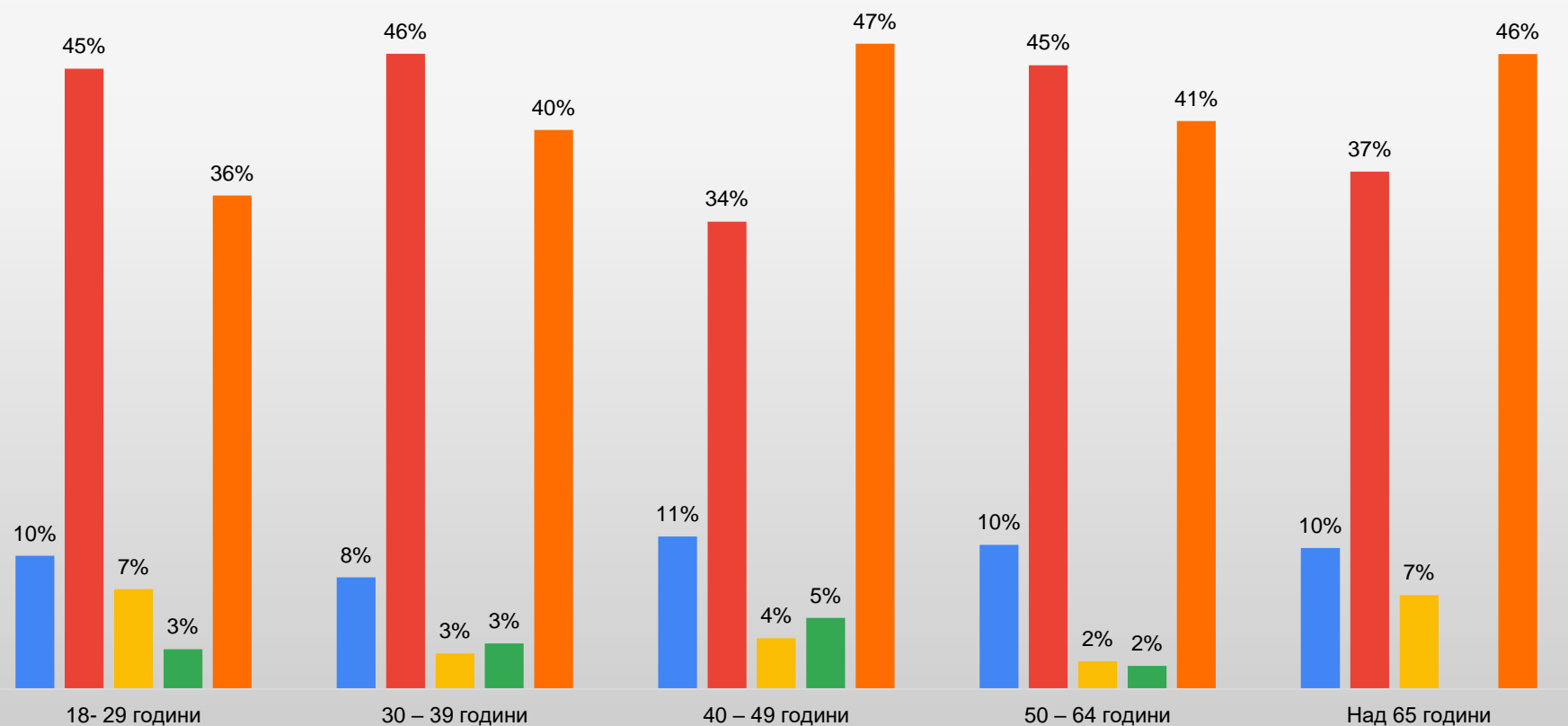
8.28 Дали мислите дека воздухот е подобар или полош во споредба со пред десет години?

Значителен дел од испитаниците, над 50%, во сите плански региони сметаат дека воздухот е ист како порано или полош. Во Скопскиот регион половината од испитаниците сметаат дека воздухот е многу полош отколку пред десетина години, што е највисок процент меѓу анкетираниите од сите плански региони.

8.29 Дали мислите дека воздухот е подобар или полош во споредба со пред десет години? (по регион и вкупно)

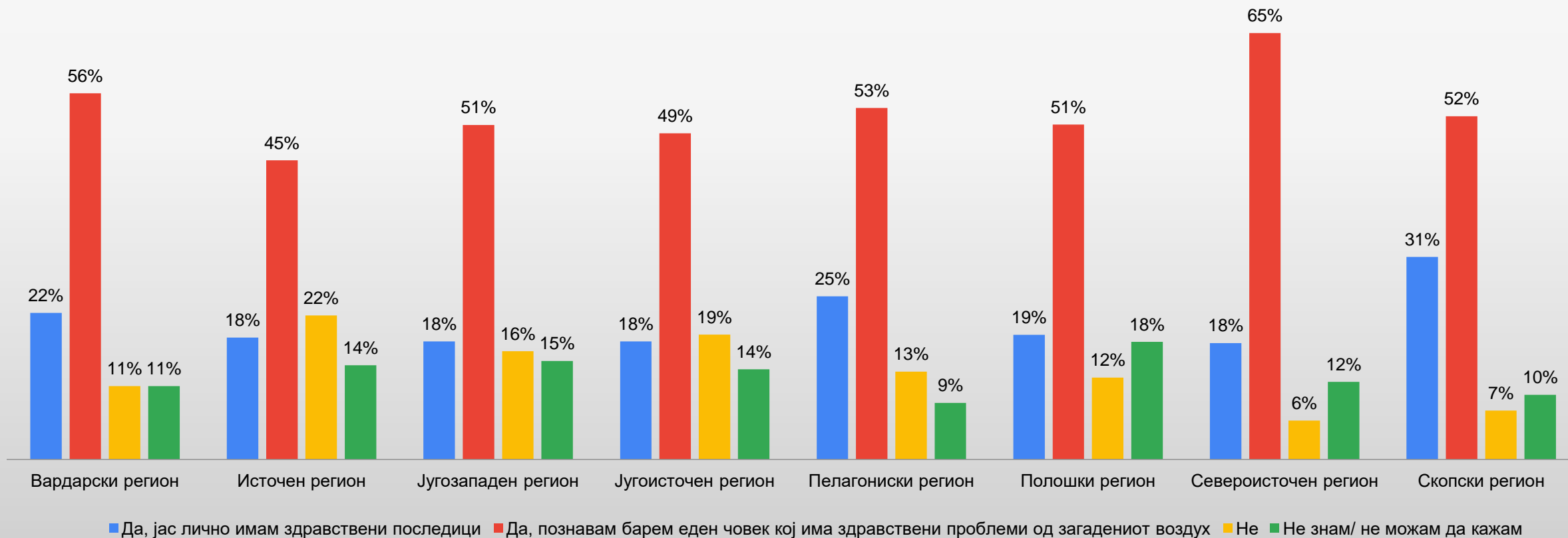
Значителен дел од испитаниците од сите возрасни групи сметаат дека воздухот е многу полош или полош. 46% од испитаниците на возраст од 18- 29, 30 – 39 и 50-64 години сметаат дека воздухот е многу полош. Значаен процент од 36-46% отпаѓа на полош воздух кај сите возрасни групи. Незначително 2-3% сметаат дека воздухот е подобар во споредба од пред 10 години.

- Ист е како и порано
- Многу полош
- Не знам/ не можам да кажам
- Подобар е
- Полош

8.30 Дали вие или некој ваш близок ги чувствувате здравствените последици од загадениот воздух?

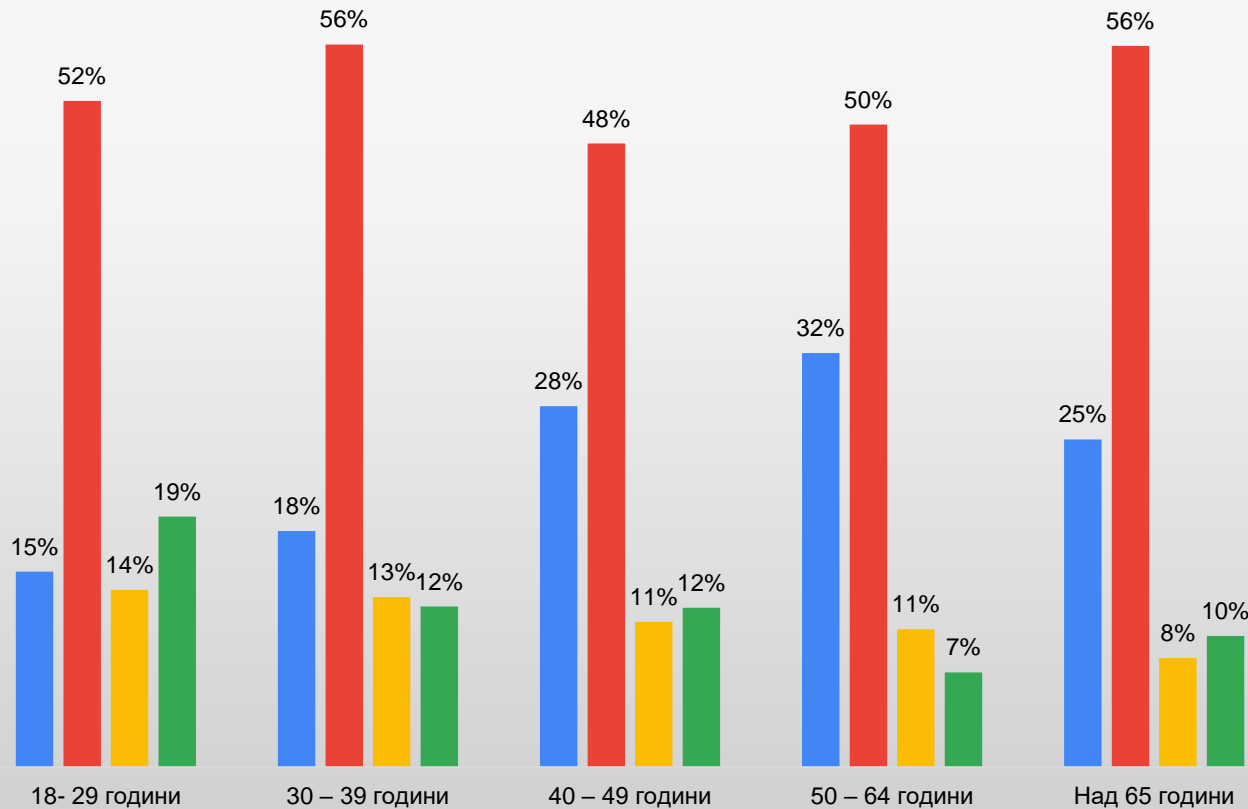
Просечно половината од анкетираниите во сите региони одговориле дека познаваат барем еден човек со здравствени последици предизвикани од загадениот воздух. Најголем дел од овие одговори се концентрирани во Североисточниот регион (65%). Потоа следува групата испитаници која се изјаснила дека лично има здравствени последици, чиј удел се движи помеѓу 20 и 31% во зависност од регионот. Највисокиот процент на вакви состојби е регистриран во Скопскиот регион.

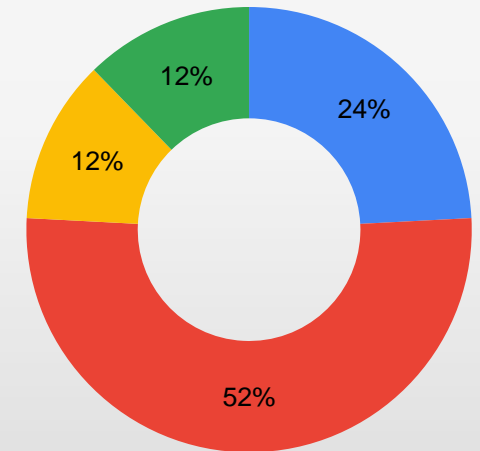

8.31 Дали вие или некој ваш близок ги чувствувате здравствените последици од загадениот воздух? (по возраст и вкупно)

Најголем дел од испитаниците од над 48% од сите возрасни групи, познаваат барем еден човек кој има здравствени проблеми од загадениот воздух. 32% од возрасната група од 50 до 64 години одговориле дека лично имаат здравствени последици

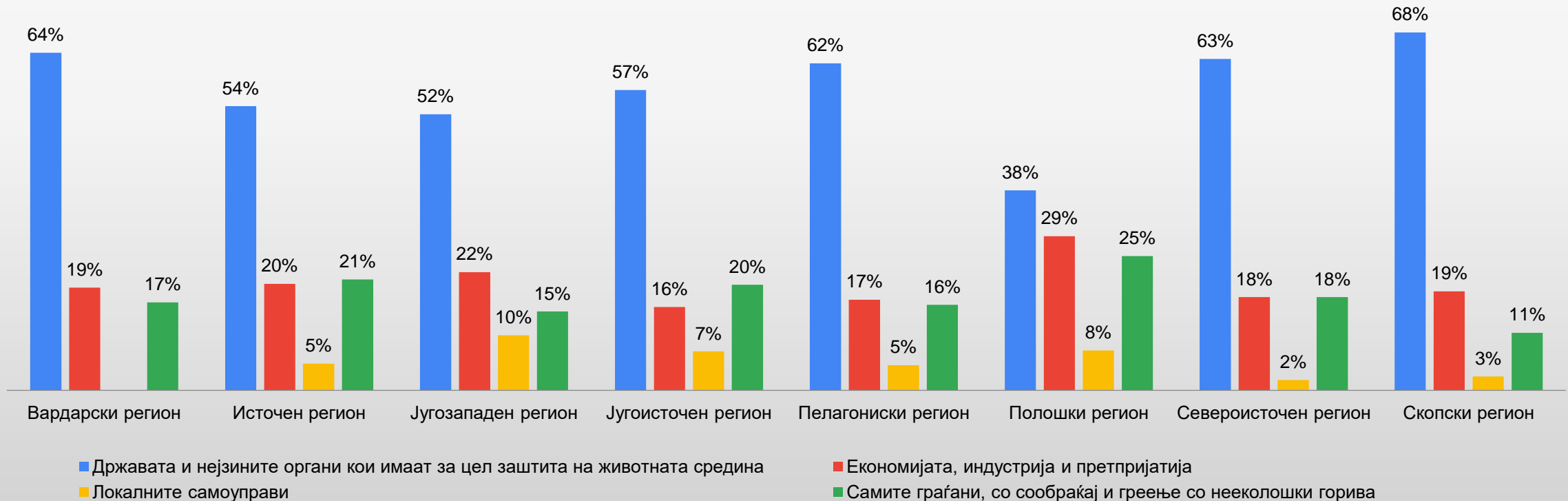
- Да, јас лично имам здравствени последици
- Да, познавам барем еден човек кој има здравствени проблеми од загадениот воздух
- Не
- Не знам/ не можам да кажам

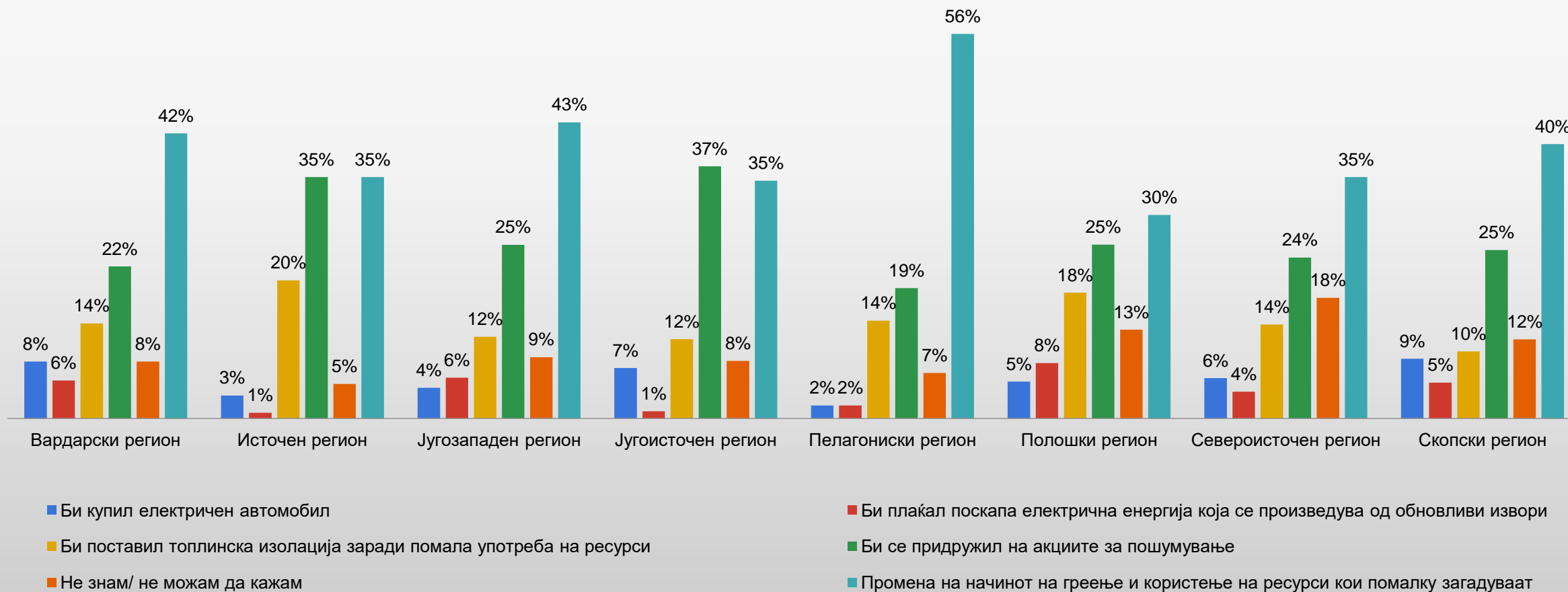
8.32 Според Ваше мислење, до кој степен се одговорни наведените актери за загадувањето на воздухот?

Доминантно, испитаниците одговорноста ја лоцираат кај државата и органите надлежни за животната средина. Ваквото мислење е најизразено во Скопскиот регион (68%). Интересно е што нема значителна разлика во бројот на испитаници кои ја посочиле економијата односно индустријата како одговорна, во однос на анкетираниите чиј став е дека одговорноста е кај самите граѓани со своите постапки и навики.

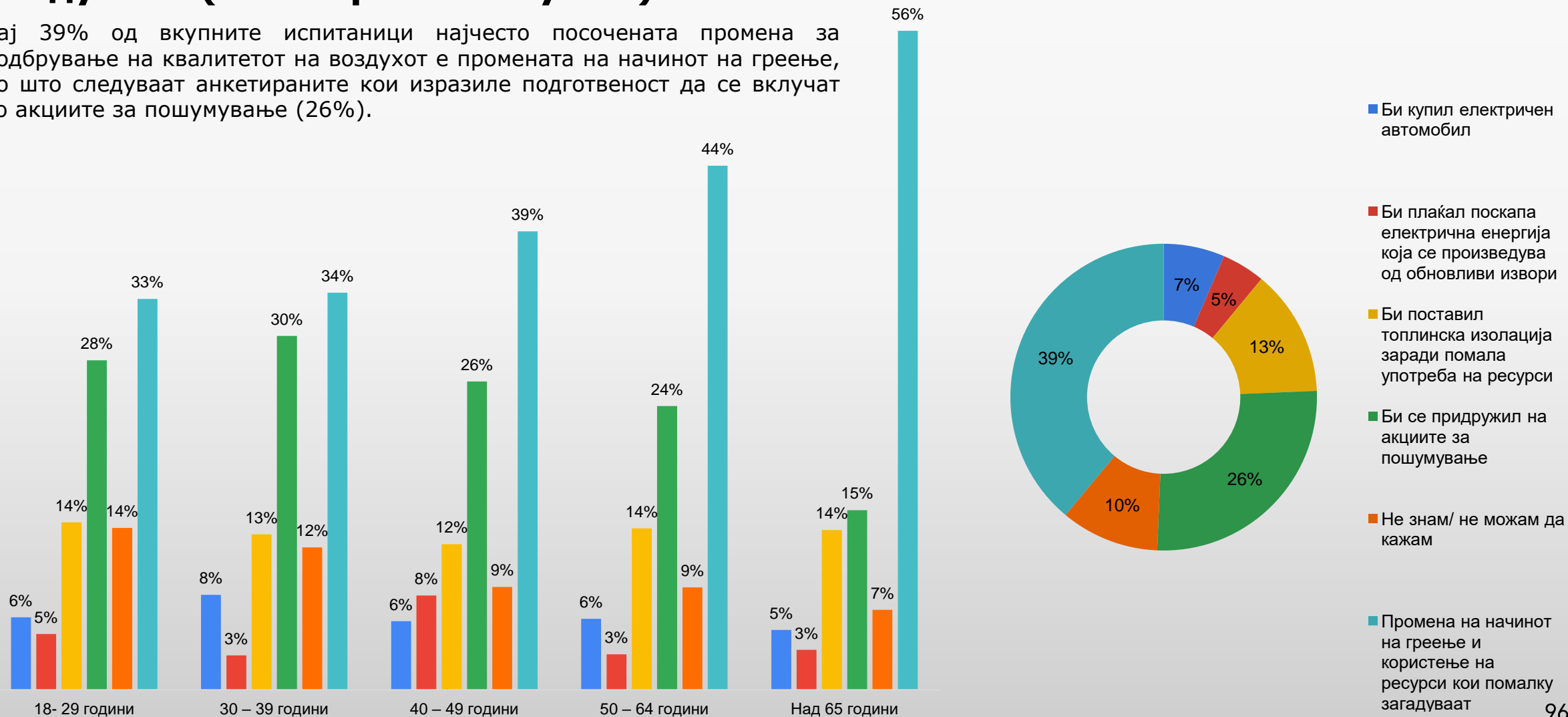
8.33 Што би промениле Вие лично за да го подобрите квалитетот на воздухот?

Најчесто посочената промена за подбрување на квалитетот на воздухот меѓу анкетираниите во сите региони е промената на начинот на греење, по што следуваат анкетираниите кои изразиле подготвеност да се вклучат во акциите за пошумување. Помалку од 10% од анкетираниите во сите плански региони се определуваат за купување на електричен автомобил и плаќање поскапа енергија од обновливи извори.

8.34. Што би промениле Вие лично за да го подобрите квалитетот на воздухот? (по возраст и вкупно)

Кај 39% од вкупните испитаници најчесто посочената промена за подбрување на квалитетот на воздухот е промената на начинот на греење, по што следуваат анкетираниите кои изразиле подготвеност да се вклучат во акциите за пошумување (26%).

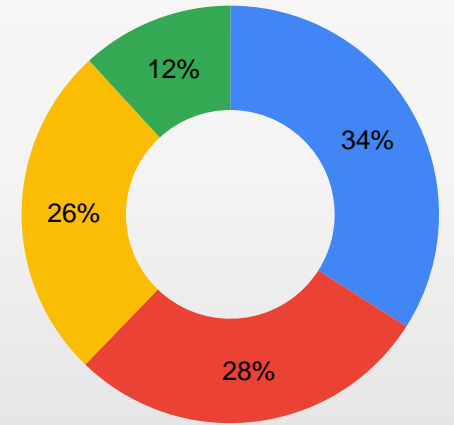
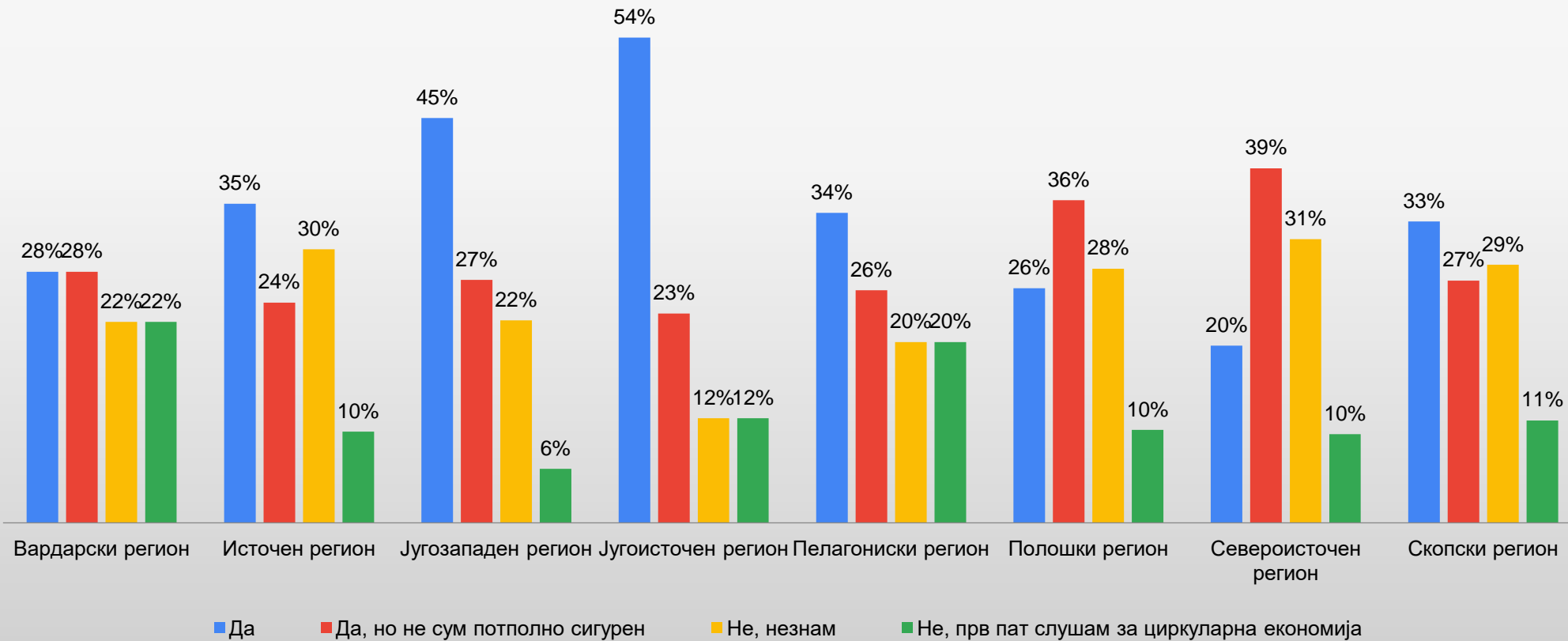

9. Циркуларна економија, отпад и рециклирање

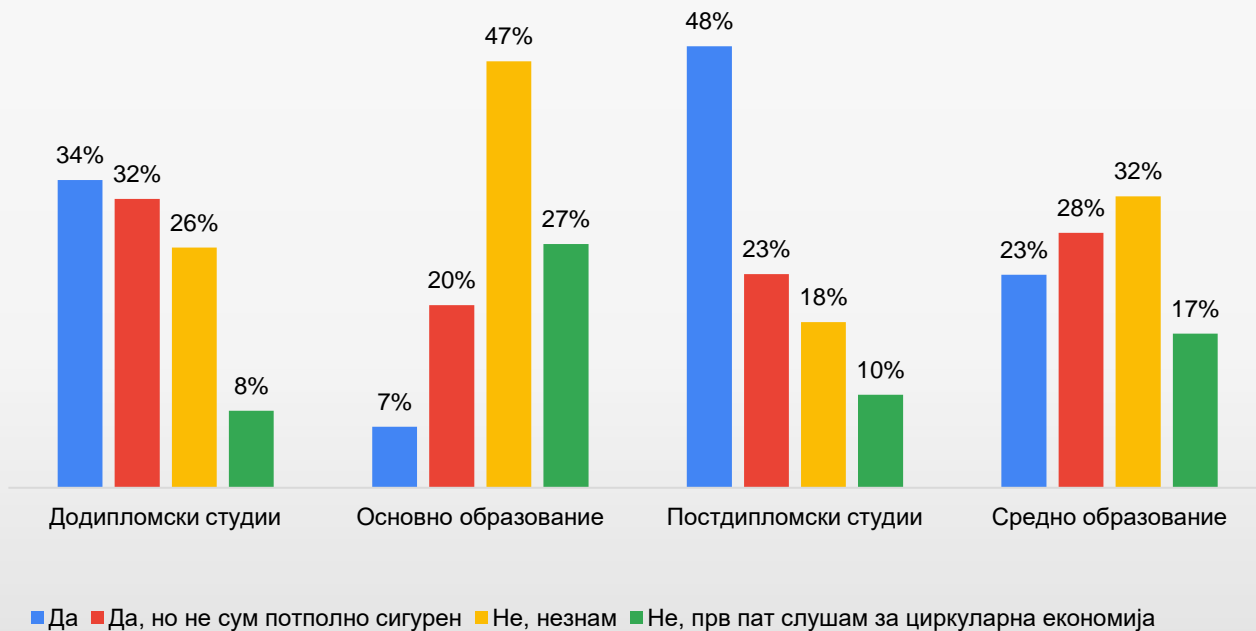
- Само 34% од испитаниците знаат што претставува циркуларна економија. Познавањето е највисоко кај лица со високо образование (48%) и најниско кај лица со основно образование (7%).
- Половина од испитаниците (50%) не го селектираат отпадот. Главен услов за селектирање е обезбедување на посебни канти (најмногу поддржано од испитаниците над 50 години).
- Испитаниците бараат државата да обезбеди услови за селектирање и рециклирање, со приоритет на контејнери и попусти за комунални услуги.
- Стаклената амбалажа е поприватлива во урбани средини (28%), додека пластичната има најмала поддршка (4%).
- 65% од испитаниците не обрнуваат внимание дали производите се направени од рециклирани материјали.
- Младите (18-29 години) се најмалку заинтересирани за селектирање и рециклирање, додека повозрасните групи (40-64 години) покажуваат најголем интерес за рециклирани производи (32%).

9.1. Дали знаете што претставува Циркуларна економија? (по региони и вкупно)

Една третина (34%) од испитаниците знаат што претставува циркуларна економија, но има и граѓани кои не се потполно сигурни (28%). Значителни 26% се изјасниле дека не знаат што е циркуларна економија. Само 12% истакнале дека прв пат слушаат за поимот циркуларна економија.

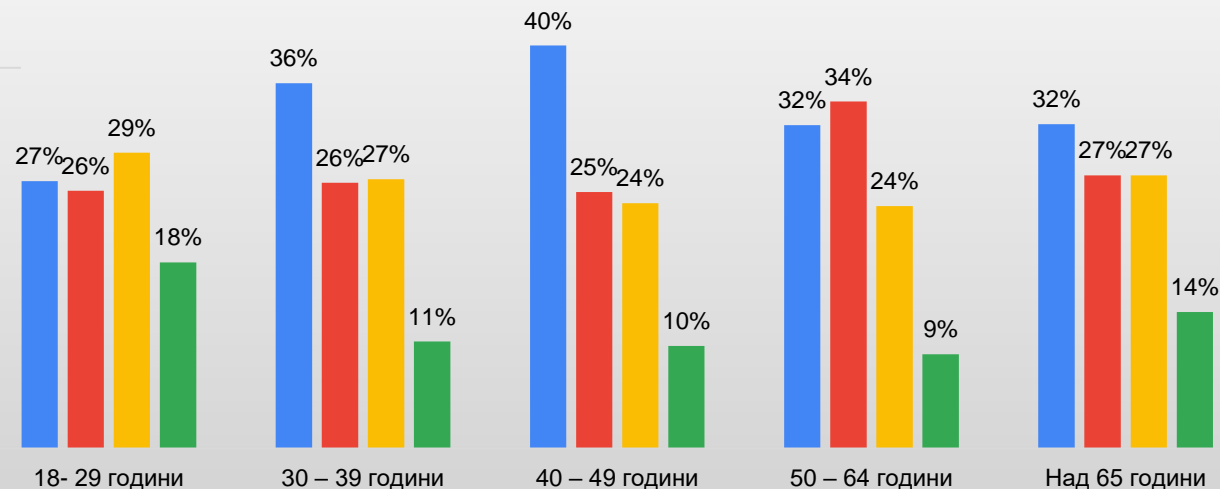

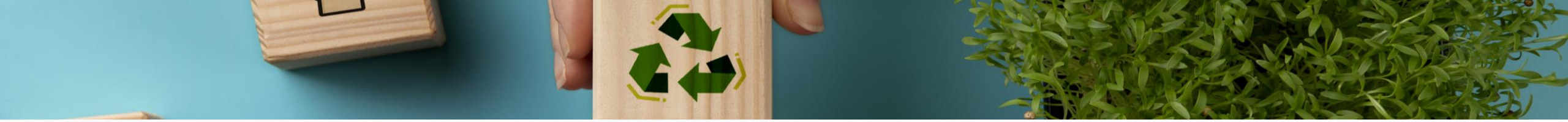
9.2. Дали знаете што претставува Циркуларна економија? (по образование и возраст)

Поимот циркуларната економија најмногу е познат кај возрасната група 40-49 години. Младите (18-29) и најстарите (над 65) имаат најмал процент на познавање, што укажува на потреба за дополнителна едукација, особено меѓу помладите генерации.

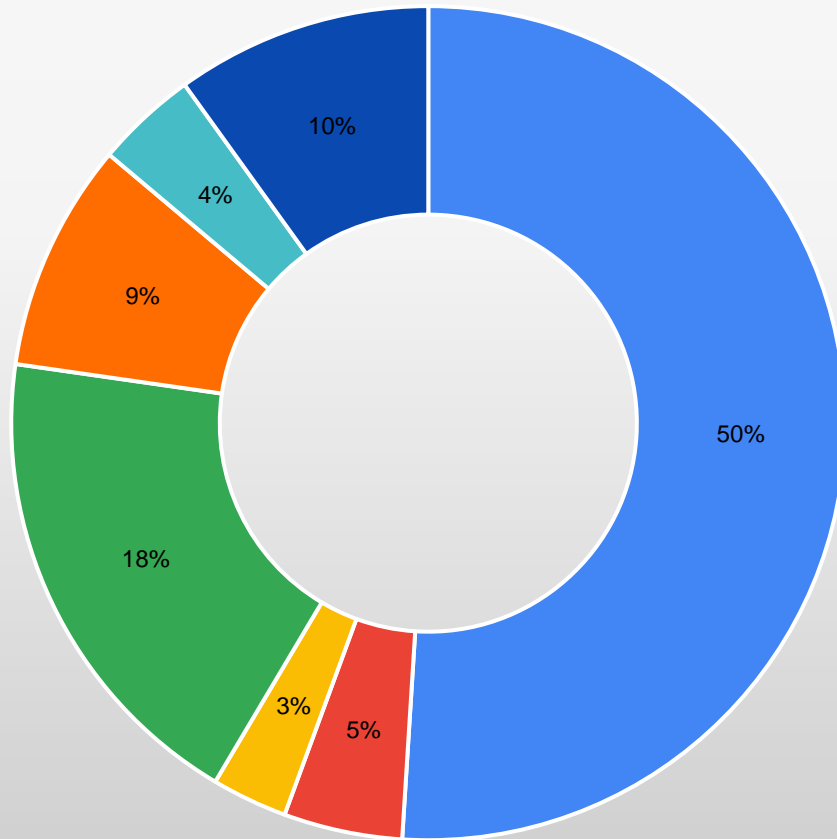
Познавањето на концептот на циркуларна економија значително се разликува според нивото на образование. Со повисокото ниво на образование расте знаењето за циркуларната економија, што укажува на потребата од нејзино воведување во образовните програми на пониски нивоа. Највисока информираност, со 48% кои целосно знаат што претставува циркуларна економија се кај групата со постдипломски студии. Најниско познавање со само 7% кои знаат што е циркуларна економија, додека 27% од оние кои првпат слушаат за неа се со основно образование

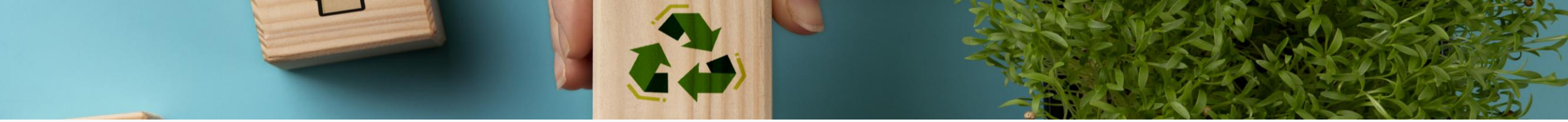

9.3 Што правите со отпадот?

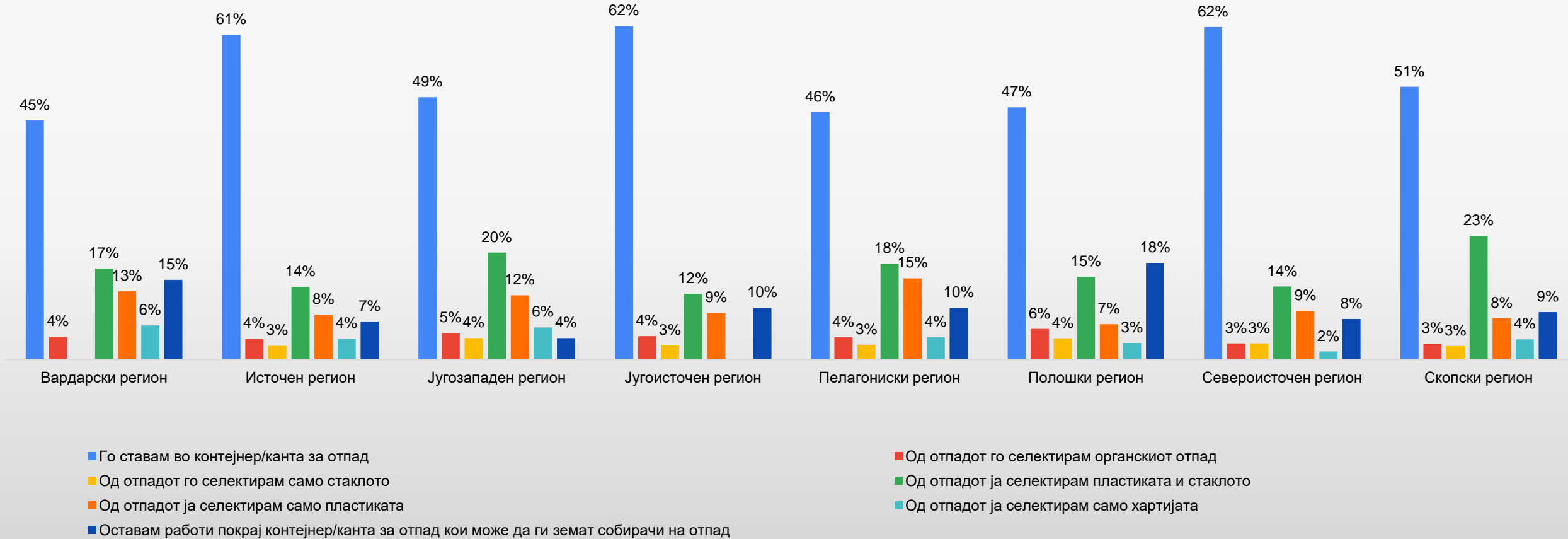
Половина (50%) од испитаниците не го селектираат отпадот односно се изјасниле дека отпадот го одлагаат во контејнер или канта за отпад. Само 18% од граѓаните одговориле дека ги селектираат пластиката и стаклото.

- Го ставам во контејнер/канта за отпад
- Од отпадот го селектирам органскиот отпад
- Од отпадот го селектирам само стаклото
- Од отпадот ја селектирам пластиката и стаклото
- Од отпадот ја селектирам само пластиката
- Од отпадот ја селектирам само хартијата
- Оставам работи покрај контејнер/канта за отпад кои може да ги земат собирачи на отпад

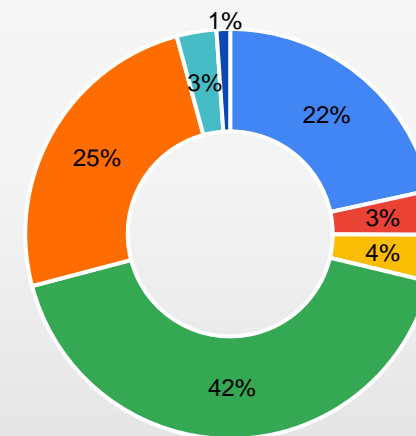
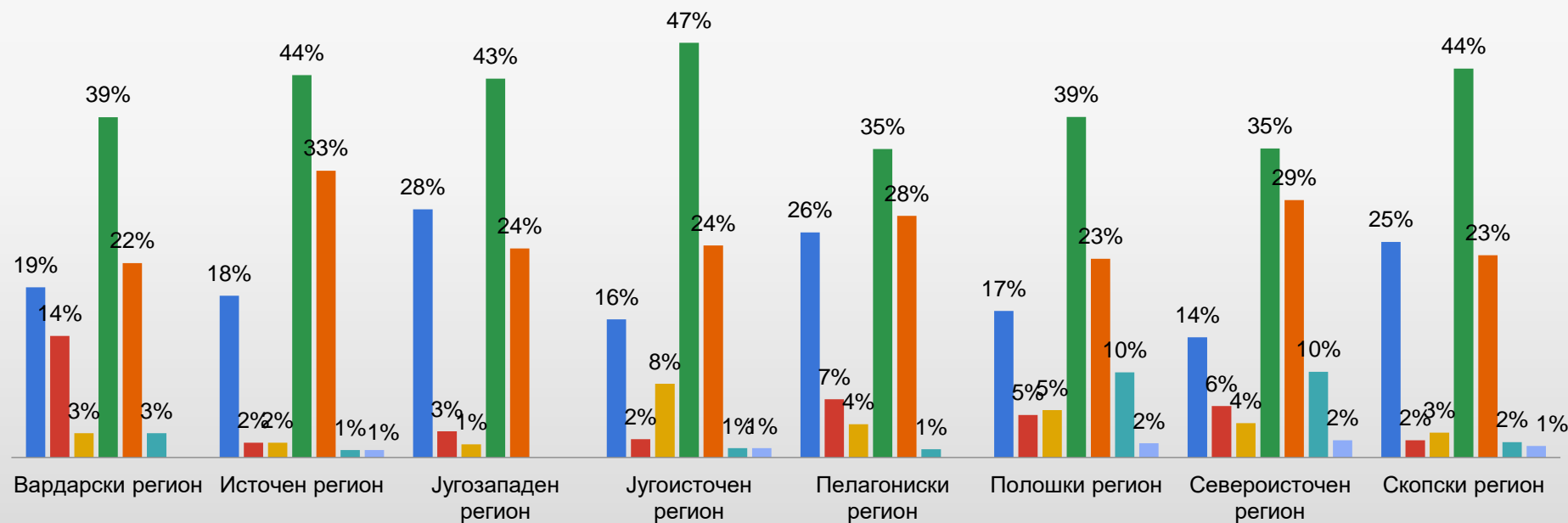
9.4. Што правите со отпадот?

9.5. Под кои услови би го селектирале отпадот? (по региони и вкупно)

Како услов кој ќе овозможи селектирање на отпад, мнозинството испитаници во сите региони го посочува обезбедувањето на посебни канти/контејнери за секое домаќинство. Интересно е дека монетизацијата на отпадот по пазарни цени не е често бирана опција кај анкетираниите во сите плански региони

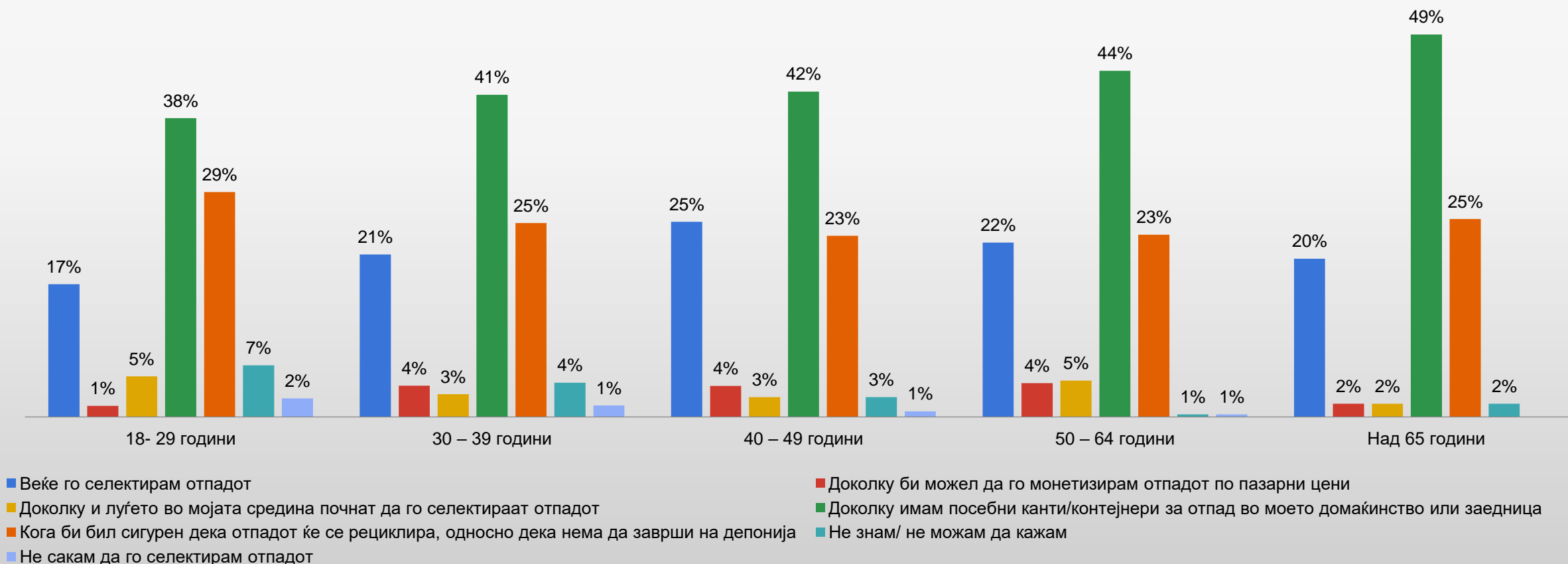

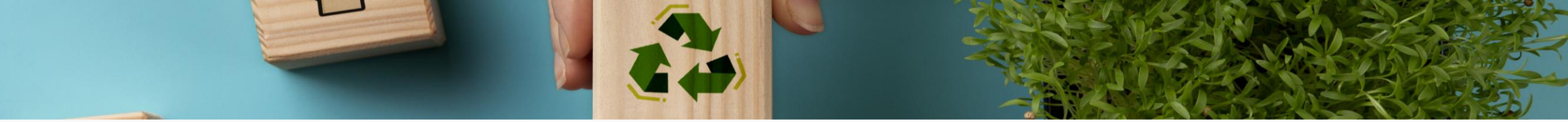
- Веќе го селектирам отпадот
- Доколку би можел да го монетизирам отпадот по пазарни цени
- Доколку и луѓето во мојата средина почнат да го селектираат отпадот
- Доколку имам посебни канти/контејнери за отпад во моето домаќинство или заедница
- Кога би бил сигурен дека отпадот ќе се рециклира, односно дека нема да заврши на депонија
- Не знам/ не можам да кажам
- Не сакам да го селектирам отпадот

9.6. Под кои услови би го селектирале отпадот?

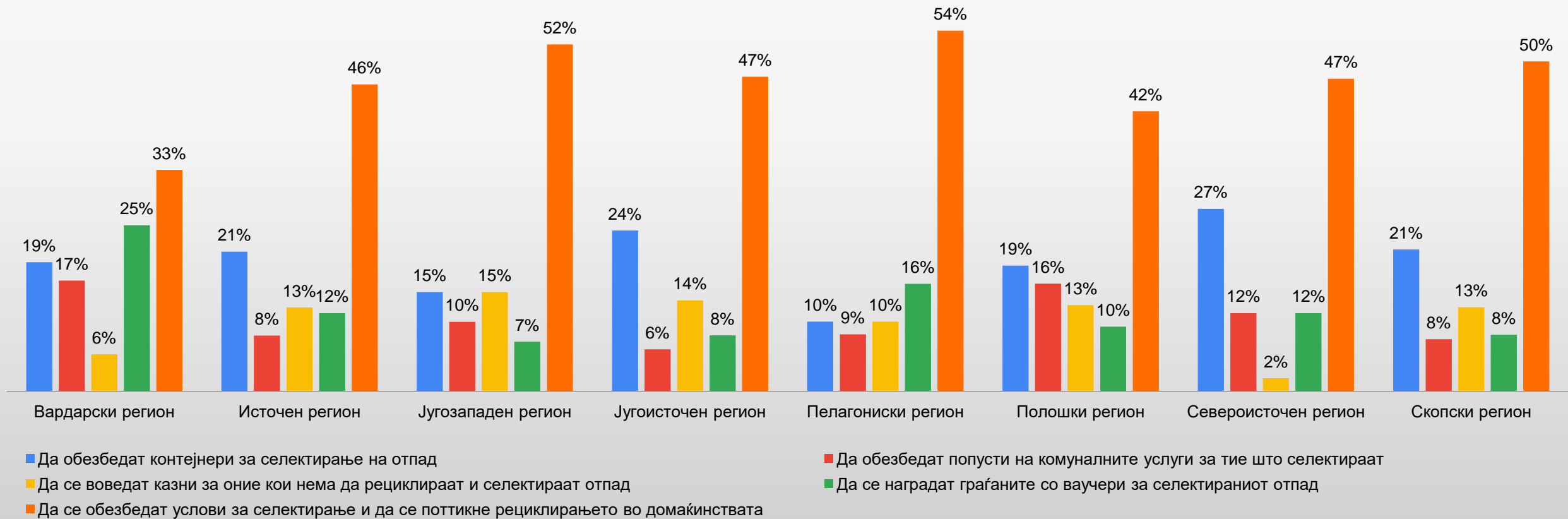
Постарите генерации над 65 години (49%) и 50-64 години (44%) се најмотивирани доколку имаат достапни посебни канти или контејнери за отпад. Овој фактор е најмалку значаен за 18-29 години (38%). Младите (18-29 години) имаат највисок процент на неодлучност (7%) и се најмалку подготвени да селектираат отпад (17%). Интересот за монетизација на отпадот е низок кај сите возрасни групи, што сугерира дека овој аспект не би бил главен мотиватор за промени.

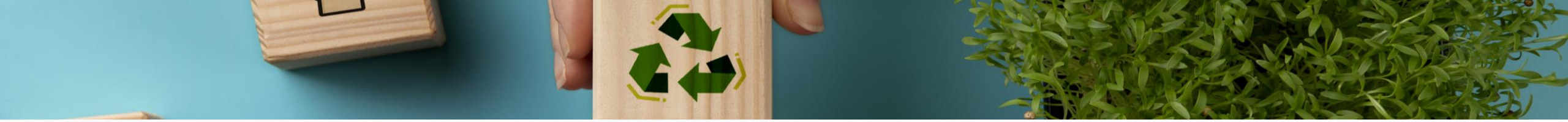

9.7. Што треба да направи државата за да ги поттикне граѓаните да го селектираат и рециклираат отпадот?

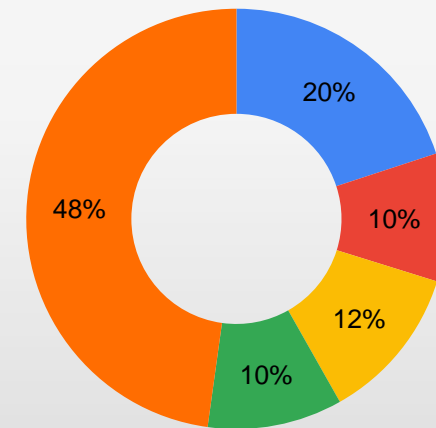
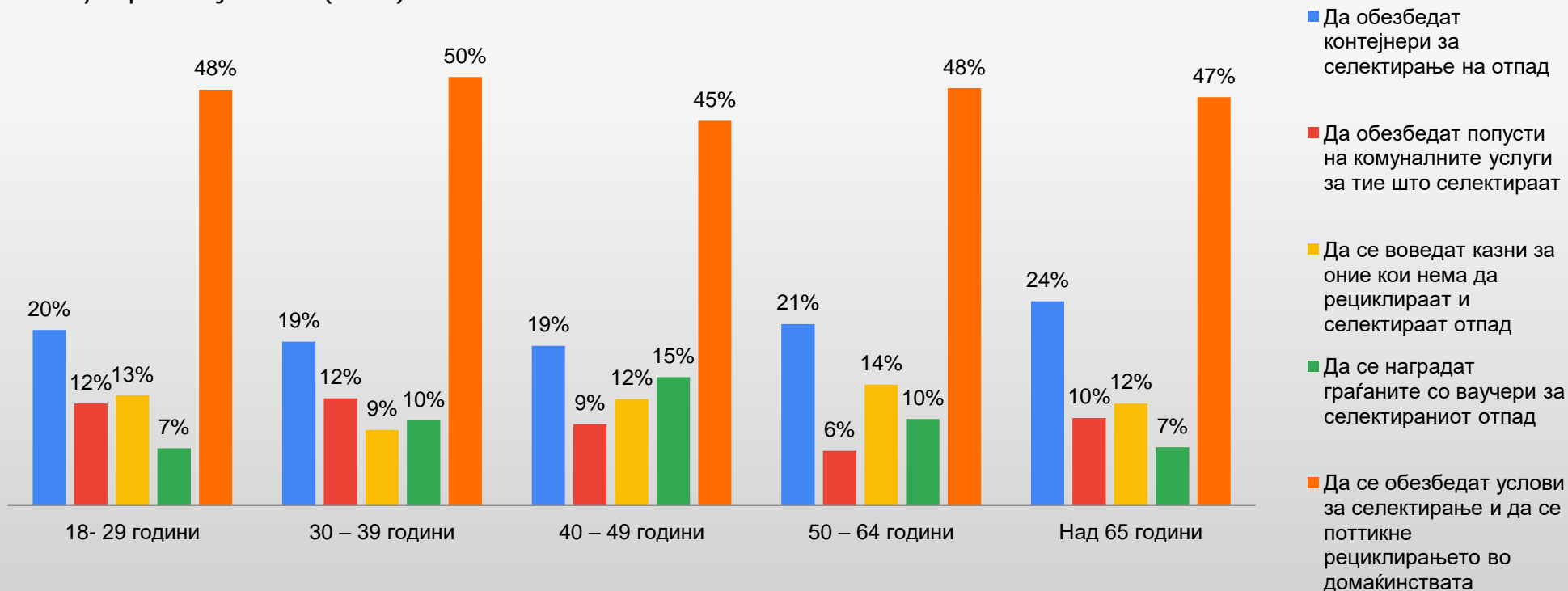
Обезбедувањето на услови за селектирање и рециклирање е најчесто бираната опција кај испитаниците во сите региони, меѓу мерките кои треба да ги преземе државата за поттикнување на селектирање/рециклирање отпад.

9.8. Што треба да направи државата за да ги поттикне граѓаните да го селектираат и рециклираат отпадот? (по возраст и вкупно)

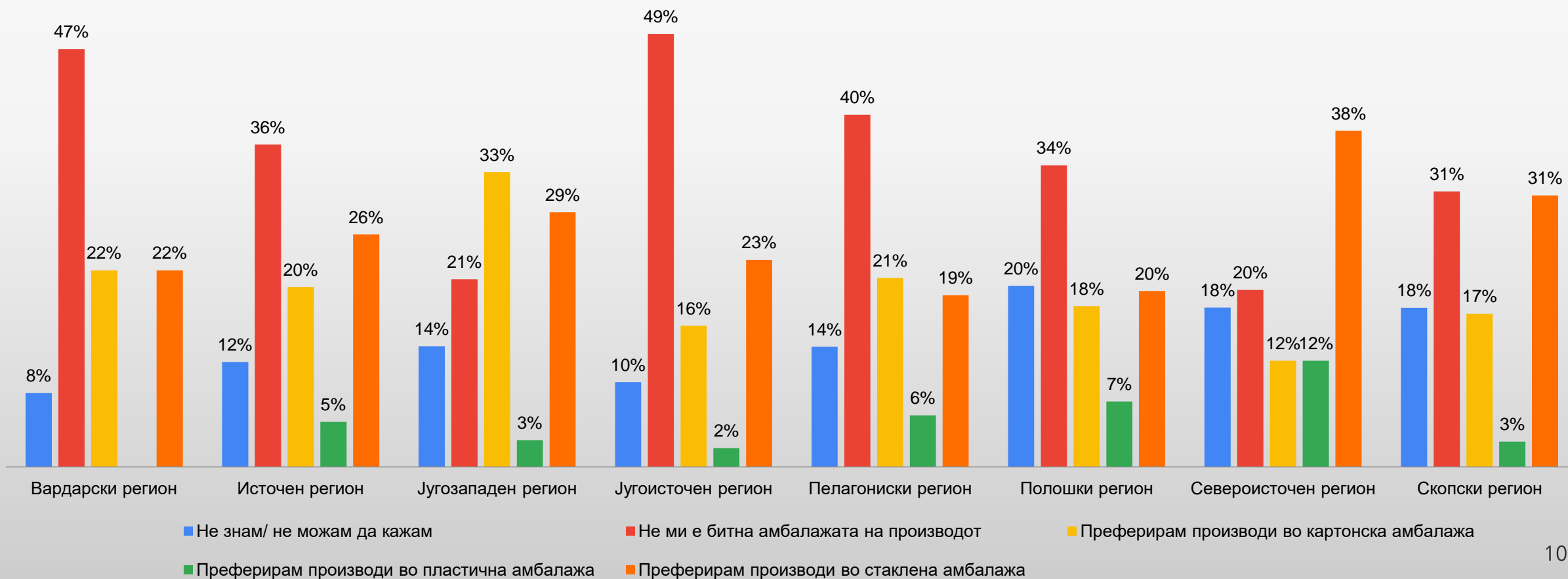
Најмногу испитаници од сите возрасни групи бараат државата да обезбеди услови за селектирање и поттикнување рециклирање. Обезбедување контејнери за селектирање е втор најважен приоритет 24% над 65, 21% кај 50-64. Попусти на комунални услуги имаат највисока поддршка кај 18-39 со 12%. Казни за неселектирање се најподдржани кај 50-64 (14%) и 18-29 (13%). Награди со ваучери се популарни кај 40-49 (15%).

9.9. Дали кога купувате производи внимавате на пакувањето во кое се наоѓаат?

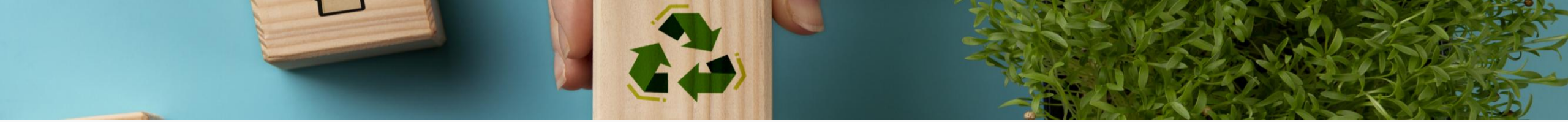
Единствено во Североисточниот регион, најголем број од анкетираниите одговориле дека преферираат производи во стаклена амбалажа, додека на мнозинството од анкетираниите во сите други плански региони не им е битна амбалажата на производот. Интересно е дека хартијата се избира пред пластиката како опција во сите плански региони.

9.10. Дали кога купувате производи внимавате на пакувањето во кое се наоѓаат? (по образование и вкупно)

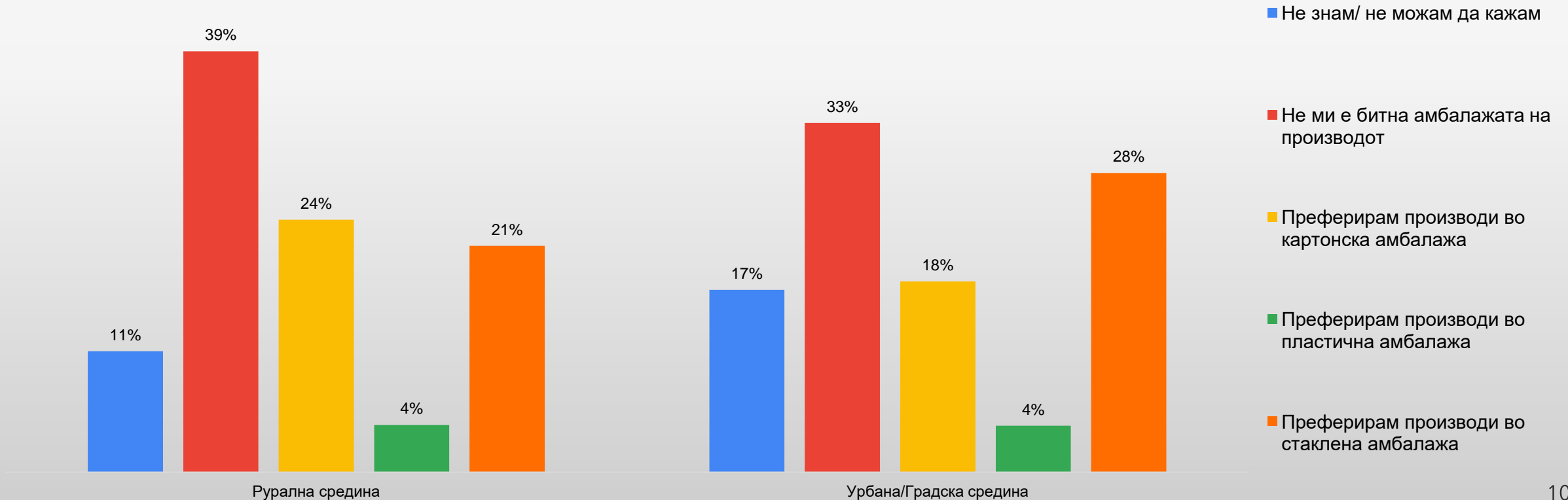
33% од вкупниот број испитаници одговориле дека не им е битно во каква амбалажа е производот а 26% претпочитаат стаклена амбалажа. Образованието не влијае на видот на амбалажата, односно кај сите видови образование слични се одговорите.

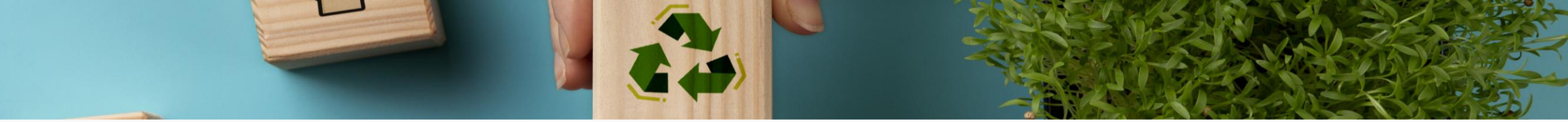

9.11. Дали кога купувате производи внимавате на пакувањето во кое се наоѓаат?

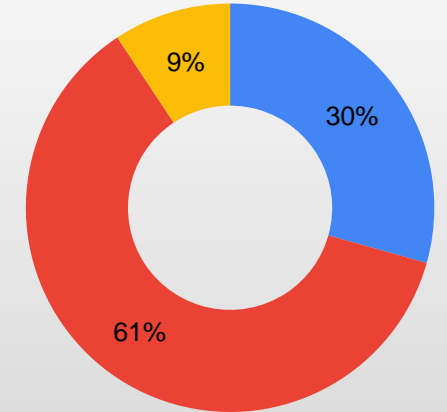
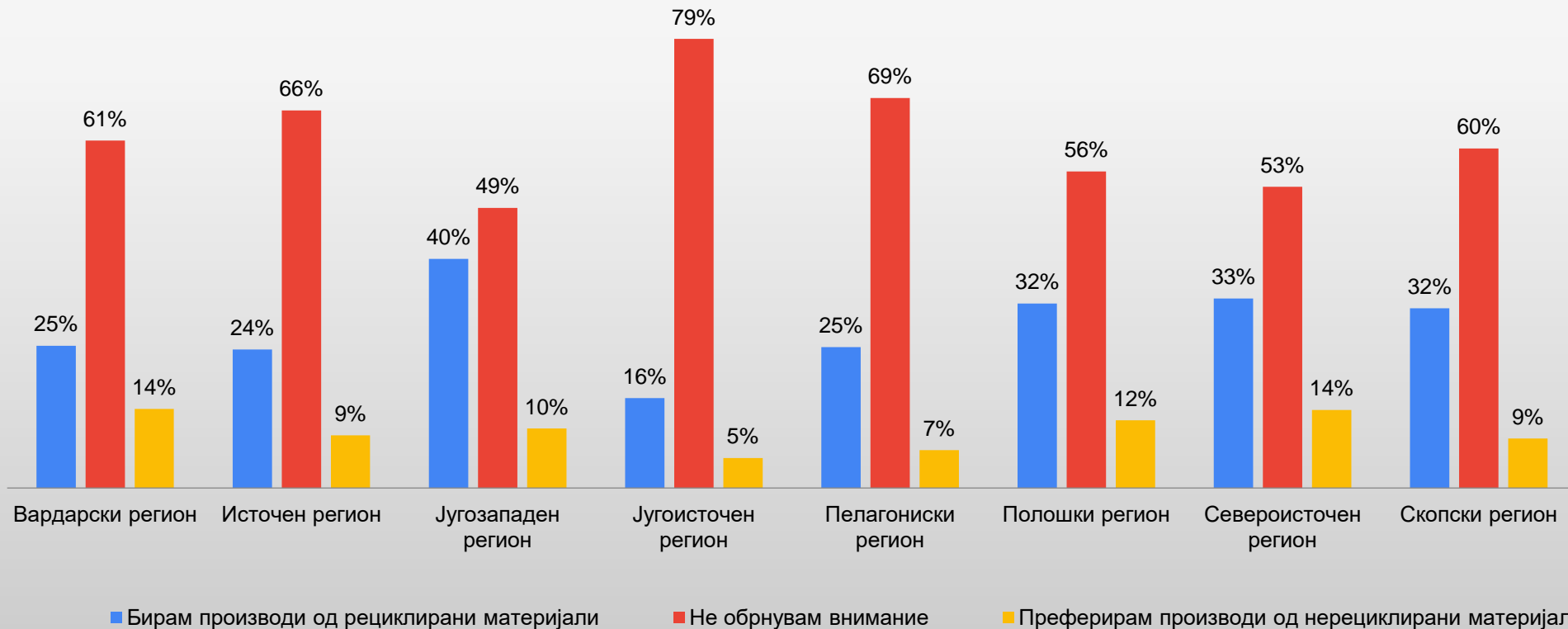
Испитаниците од руралните и урбаните средини покажуваат слични ставови во однос на амбалажата, со тоа што мнозинството не ја сметаат амбалажата за важна (38% рурална, 33% урбана). Сепак, во урбаните средини, стаклената амбалажа (28%) е поприфатлива во споредба со руралните (21%). Картонските кутии се повеќе популарни во руралните средини (24%) отколку во урбаните (18%). Пластичната амбалажа има минимална поддршка во двете средини (4%).

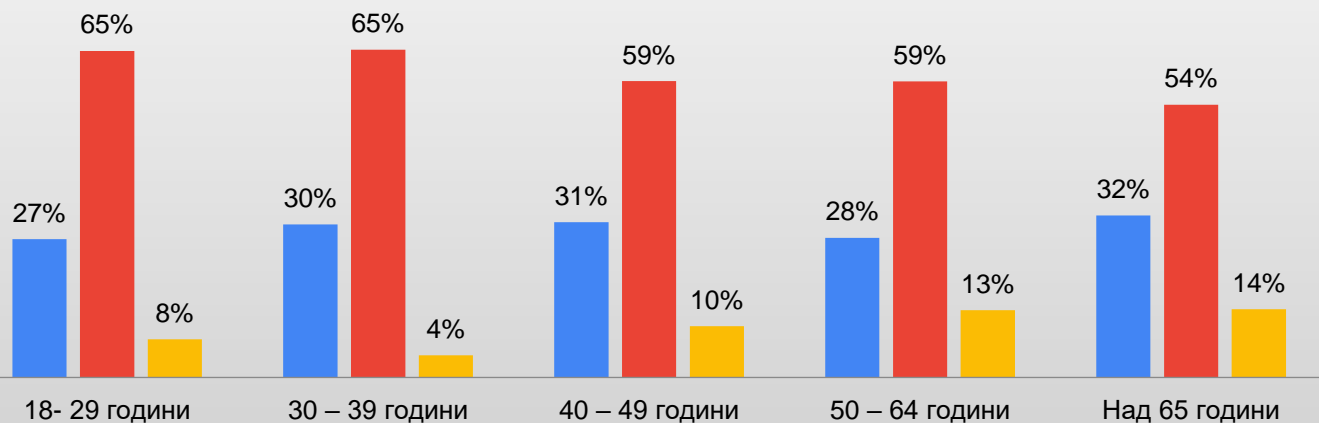
9.12 Дали претпочитате да купувате производи направени од рециклирани материјали? (по региони и вкупно)

Значајно мнозинство од анкетираниите во сите региони не обрнуваат внимание дали производите кои ги купуваат се направени од рециклирани материјали. Најголем дел испитаници кои бираат производи од рециклирани материјали е лоциран во Југозападниот регион, а најмал во Југоисточниот регион.

9.13. Дали претпочитате да купувате производи направени од рециклирани материјали? (по образование и возраст)

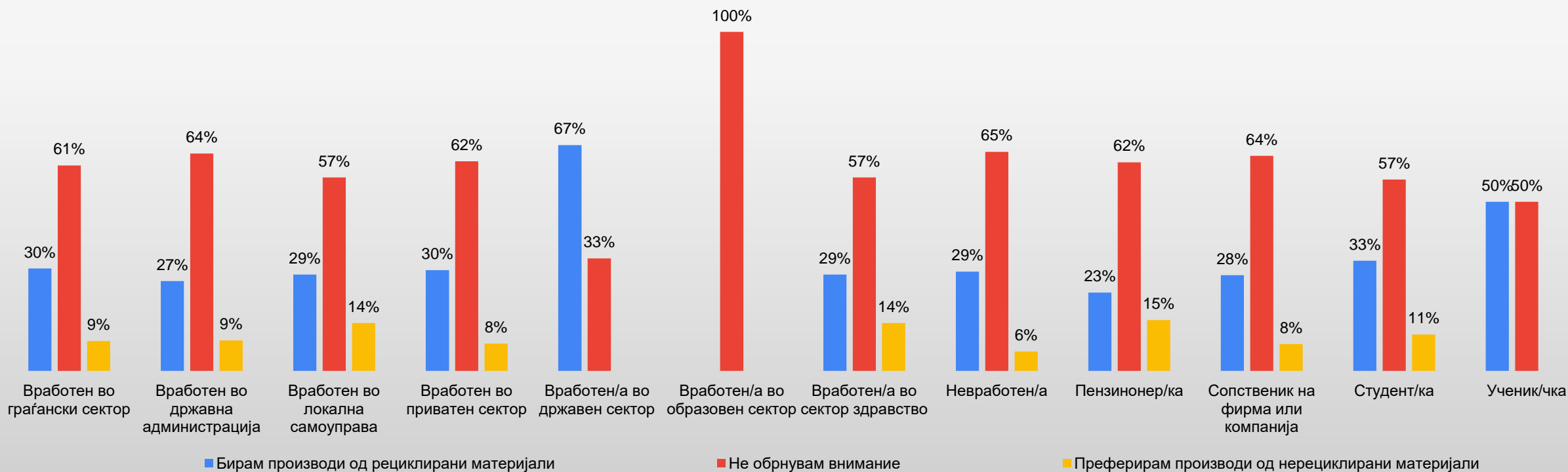
Кај сите групи, доминираат испитаниците кои „не обрнуваат внимание“ на тоа дали производите се направени од рециклирани материјали, со највисок процент кај оние со средно образование (63%).

Испитаниците генерално покажуваат ниска свест или интерес за купување производи од рециклирани материјали, со доминација на оние кои „не обрнуваат внимание“ (65% кај возрастните групи 18-39, 59% кај 40-64 и 54% над 65 години). Процентот на оние кои бираат производи од рециклирани материјали е умерено висок кај постарите групи, 32% (над 65 години) и 31% (40-49 години). Преферирањето останува значително низок процент во сите возрастни категории.

9.14. Дали претпочитате да купувате производи направени од рециклирани материјали?

Во однос на купувањето производи од рециклирани материјали, највисока свест е забележана кај вработените во државниот сектор (67% од нив избираат такви производи), додека во образовниот сектор никој не избира производи од рециклирани материјали, а 100% изјавуваат дека не обрнуваат внимание. Кај останатите групи, процентот на оние кои избираат рециклирани производи е сличен и се движи меѓу 23% (пензионери) и 33% (студенти). Најчесто, луѓето „не обрнуваат внимание“, со доминација во групите како вработени во државната администрација (64%), сопственици на фирми (64%) и пензионери (62%).

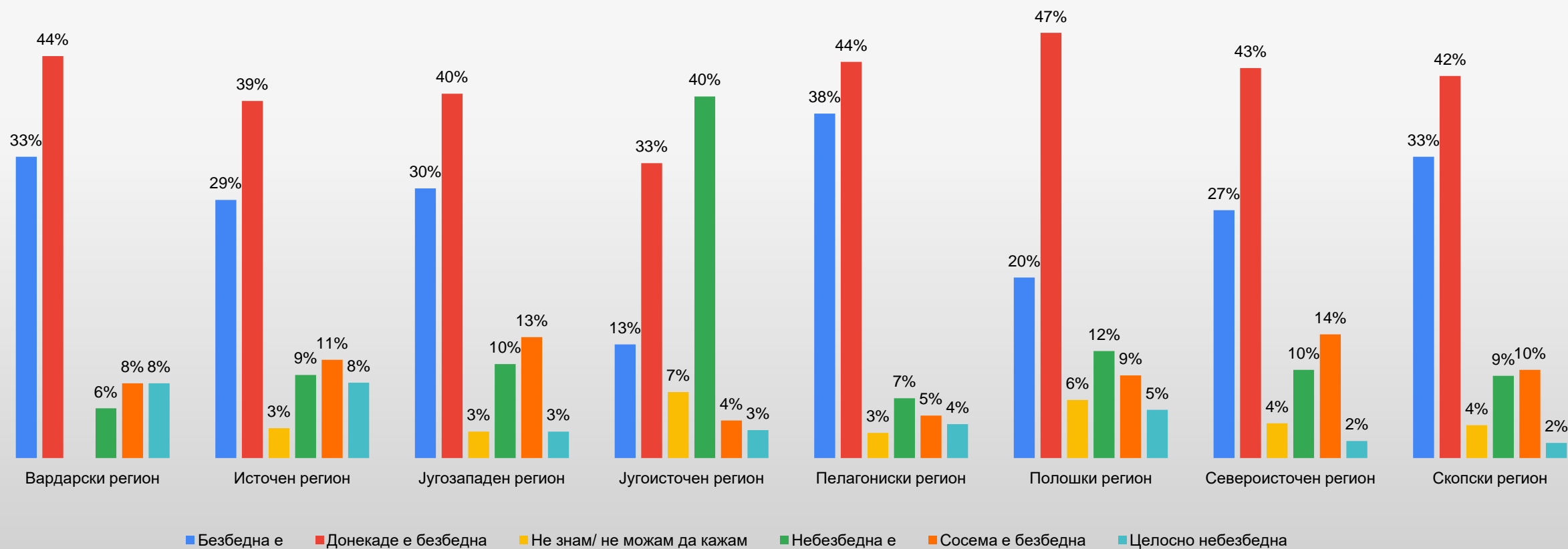

10. Вода за пиење

- Само околу една третина од испитаниците сметаат дека водата за пиење е целосно безбедна. Најголем процент на испитаници кои ја сметаат водата за небезбедна е во Југоисточниот регион (40%).
- Граѓаните, владата и индустријата се посочени како најодговорни за лошиот квалитет на водата.
- Загадувањето на реките и почвите со пестициди и други загадувачи се главни причини за потенцијални идни проблеми.
- Градскиот водовод е главен извор на вода за пиење (86% во Скопскиот регион), додека флаширана вода е најчеста во Југоисточниот регион (22%).
- Мнозинството испитаници не се подготвени да платат повеќе за подобар квалитет на водата.

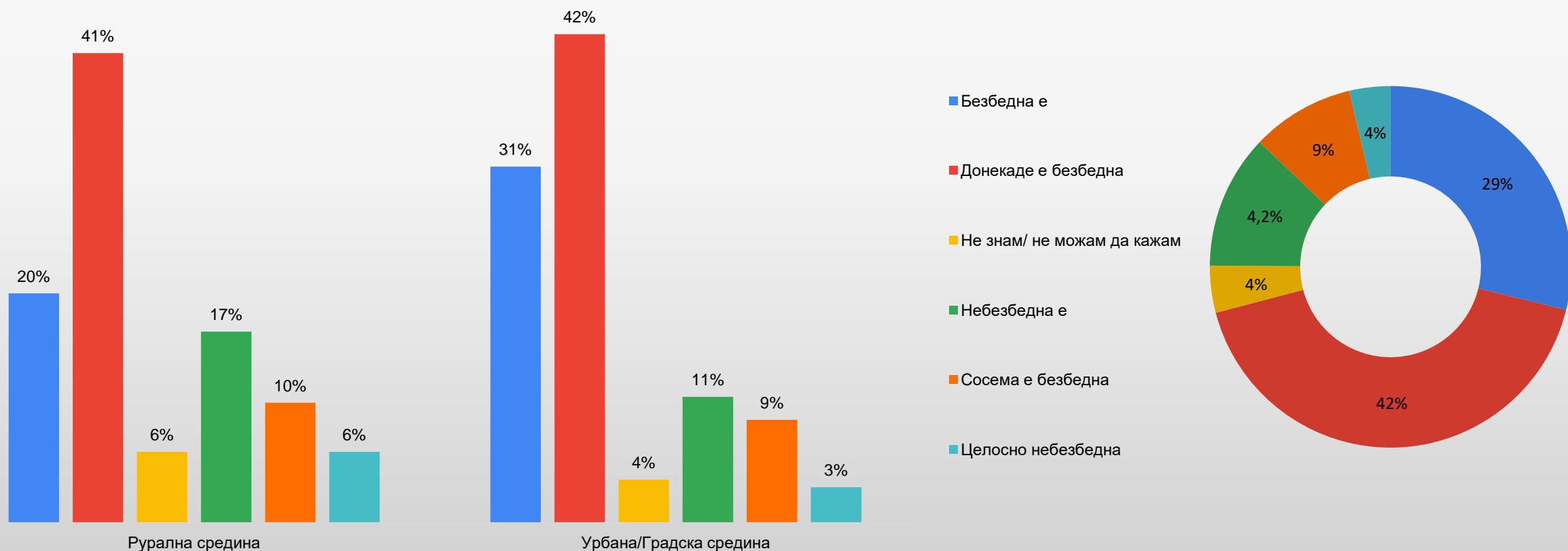
10.1. Дали мислите дека водата што ја пиете е генерално безбедна и погодна за употреба?

Само по околу една третина од испитаниците во сите плански региони сметаат дека водата за пиење е безбедна. Многу е повисок уделот на испитаници во сите региони кои одговориле дека таа е донекаде безбедна. Во Југоисточниот регион, мнозинството испитаници вели дека водата е небезбедна (40%).

10.2 Дали мислите дека водата што ја пиете е генерално безбедна и погодна за употреба? (по место на живеење и вкупно)

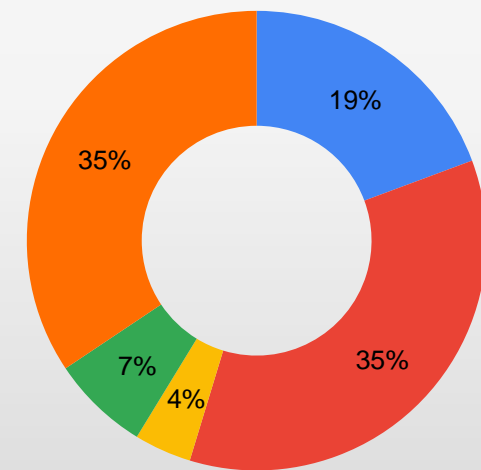
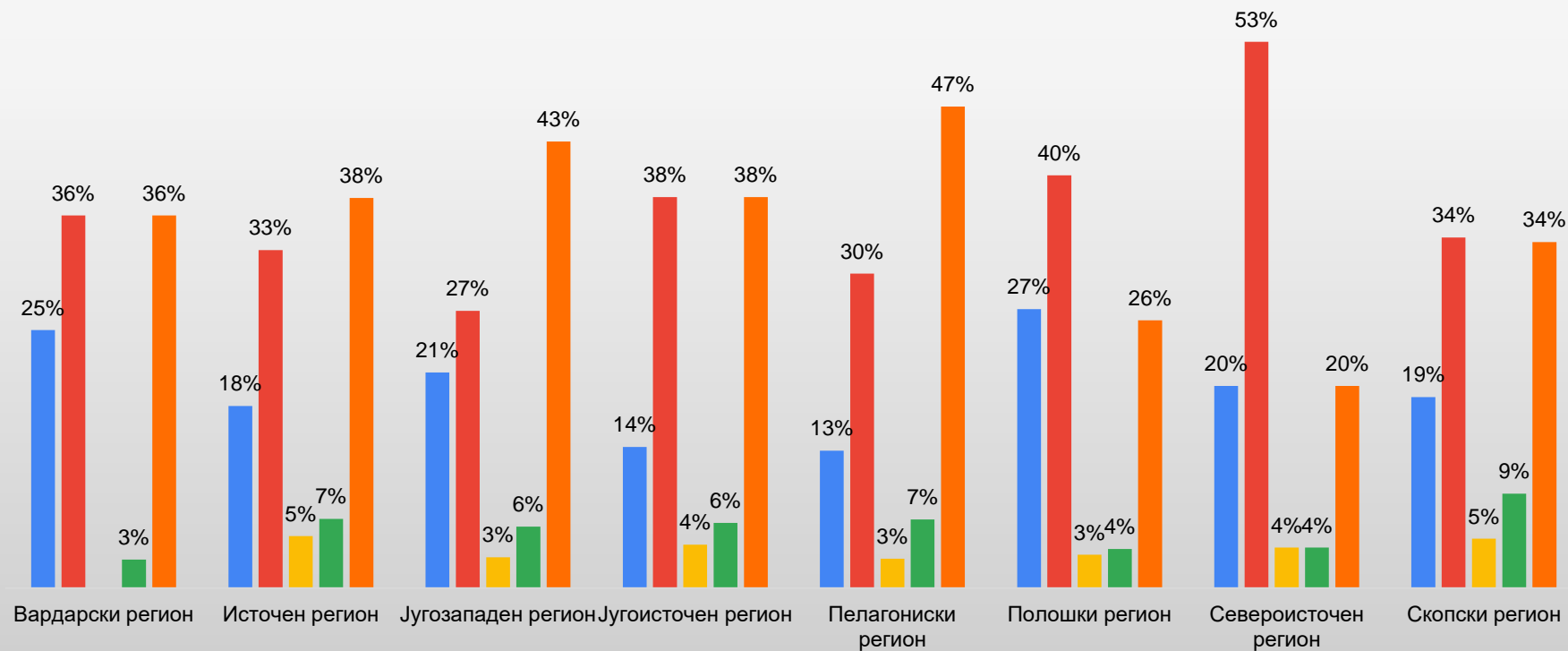
И кај испитаниците кои доаѓаат од рурална средина и оние од урбана, доминира ставот дека водата не е сосема безбедна (41%). Исто така и за 42% од вкупните испитаниците е донекаде безбедна.

10.3. Според Вас, колку следните актери се одговорни за лошиот квалитет на водата за пиење?

- Пошироката јавност, поради нивната употреба на транспорт и еколошки непријатни горива за греење (по региони и вкупно)

Пошироката јавност се посочува како екстремно одговорна за квалитетот на водата за пиење кај мнозинството анкетирани во сите плански региони, освен во Источниот и Североисточниот. Во овие два региони, доминира одговорот "многу одговорни", како поблага форма.

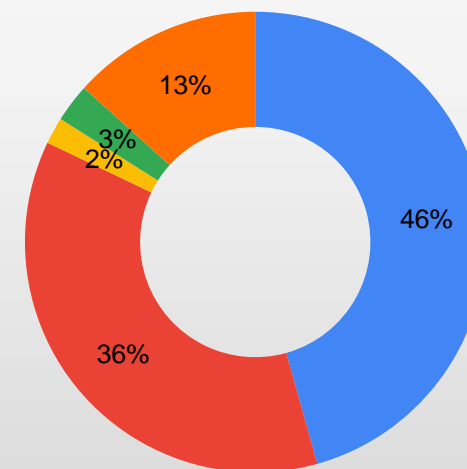
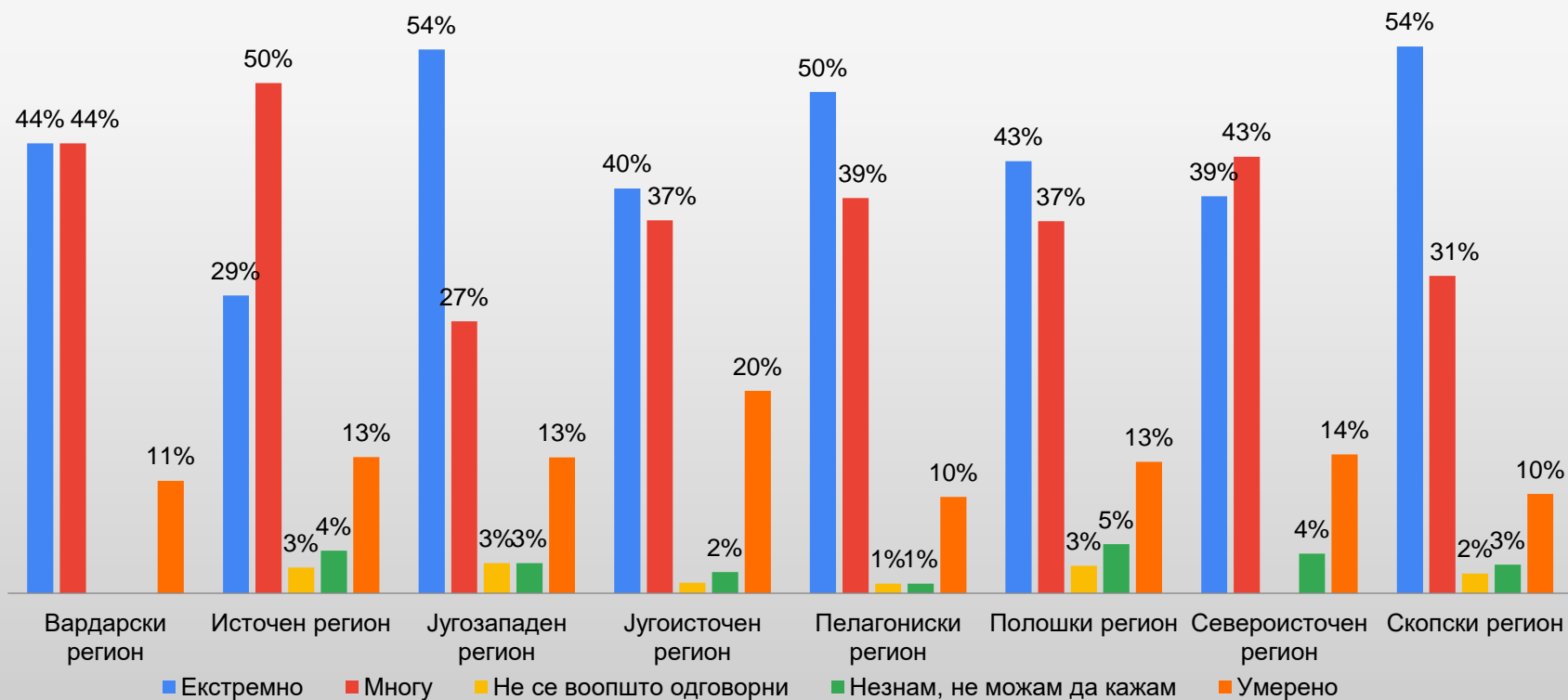

■ Екстремно
■ Многу
■ Не се воопшто одговорни
■ Незнам, не можам да кажам
■ Умерено

10.4. Според Вас, колку следните актери се одговорни за лошиот квалитет на водата за пиење?

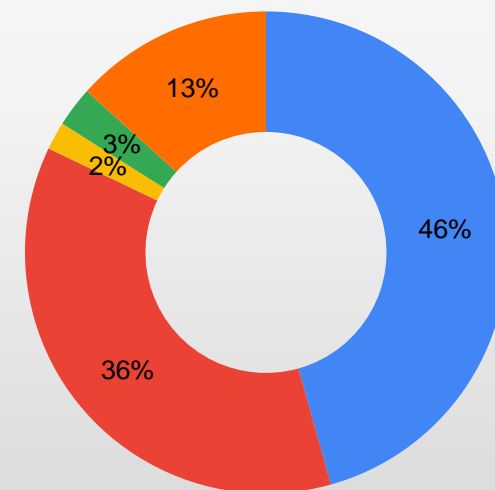
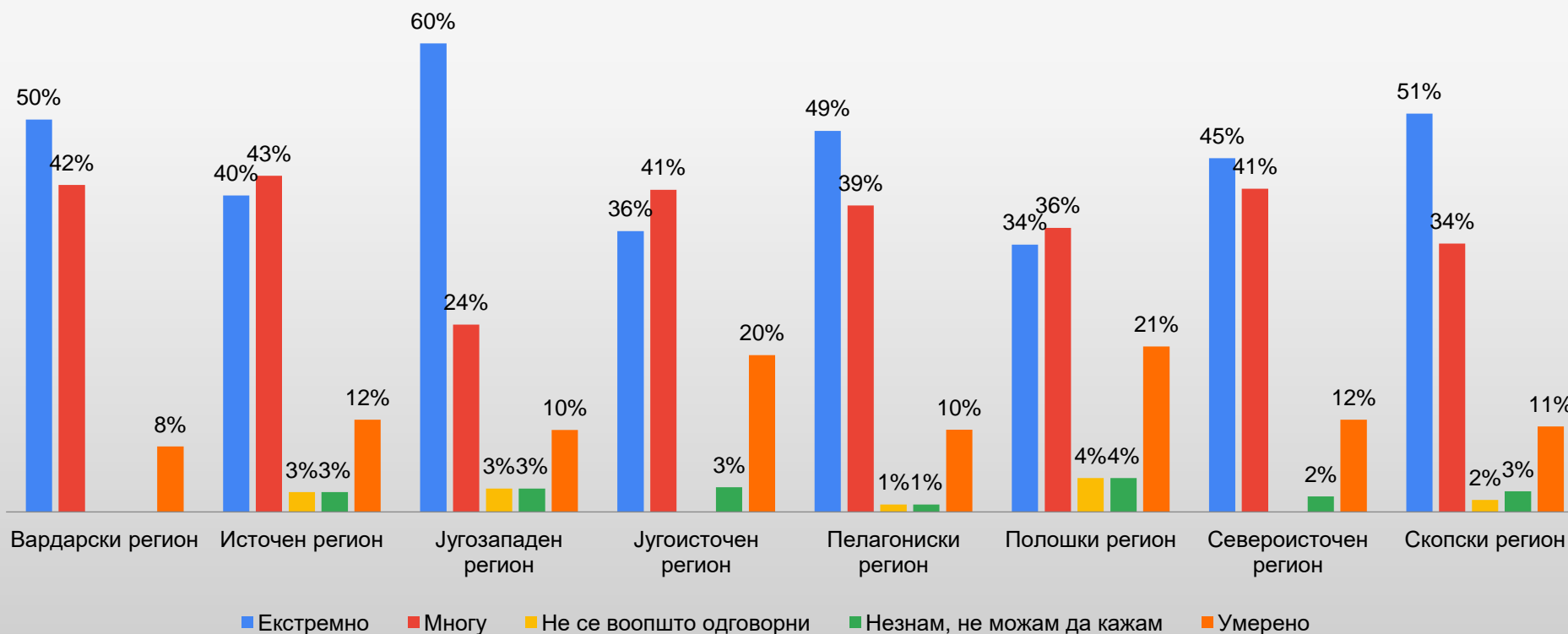
- Владата и властите задолжени за заштита на животната средина (по региони и вкупно)

Владата и надлежните за заштита на животната средина се исто така посочени како екстремно одговорни кај најголемиот број испитаници во сите плански региони освен во Источниот, Североисточниот и Вардарскиот регион. Во овие три региони доминира опцијата "многу одговорни", односно поблагата форма.

10.5. Според Вас, колку следните актери се одговорни за лошиот квалитет на водата за пиење? - Локалните власти (градови/градови и општини) (по региони и вкупно)

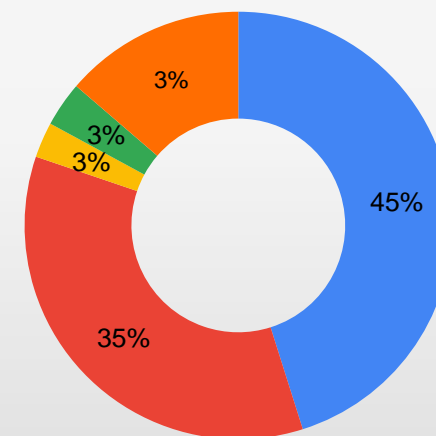
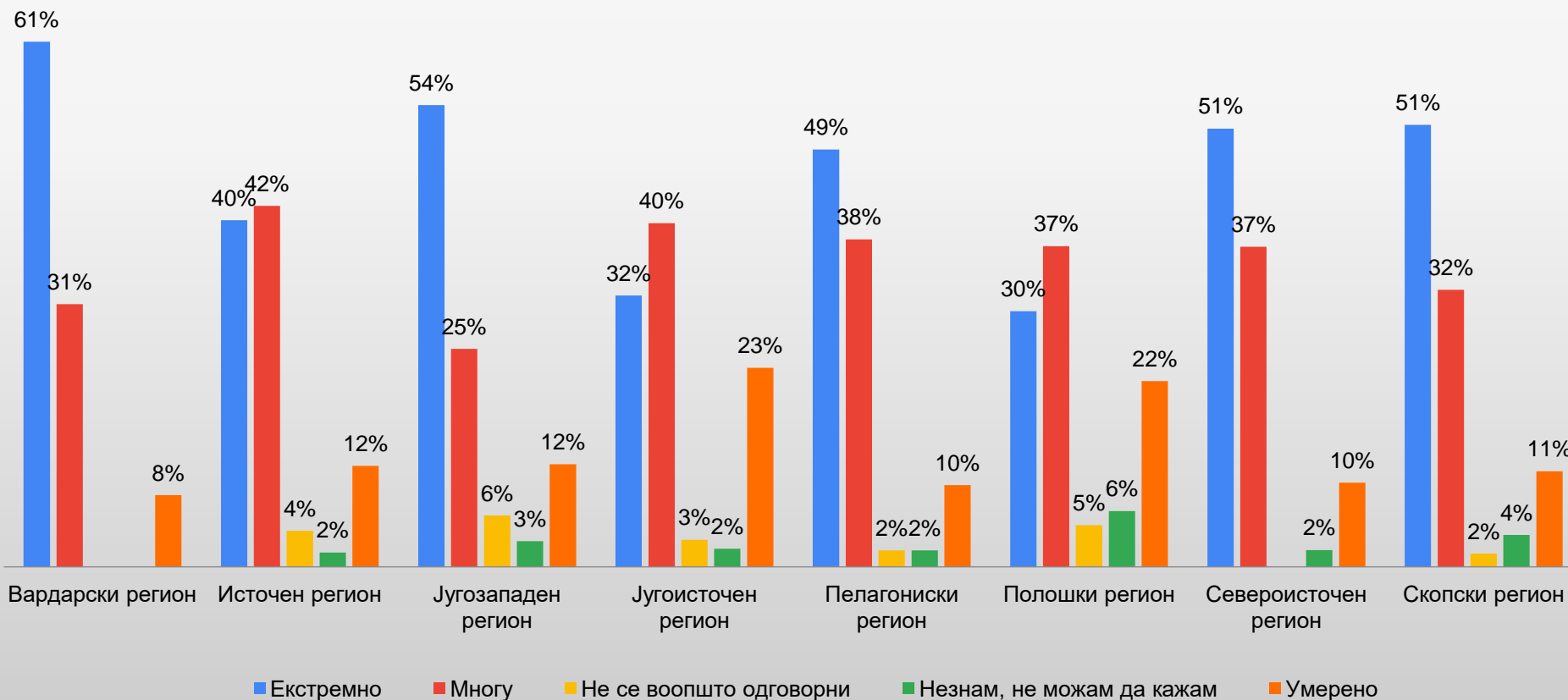
И локалните власти се посочуваат како екстремно и многу одговорни кај мнозинството испитаници во сите плански региони. Најстроги во однос на локалните власти биле анкетираниите во Југозападниот и Скопскиот регион. Според дадените одговори, најтолерантни кон локалните власти биле испитаниците во Полошки регион.

10.6. Според Вас, колку следните актери се одговорни за лошиот квалитет на водата за пиење? - Индустијата и бизнисите (по региони и вкупно)

Скоро во сите региони, особено во Вардарскиот регион, оваа категорија на чинители се посочува како екстремно одговорна за споменатата состојба.

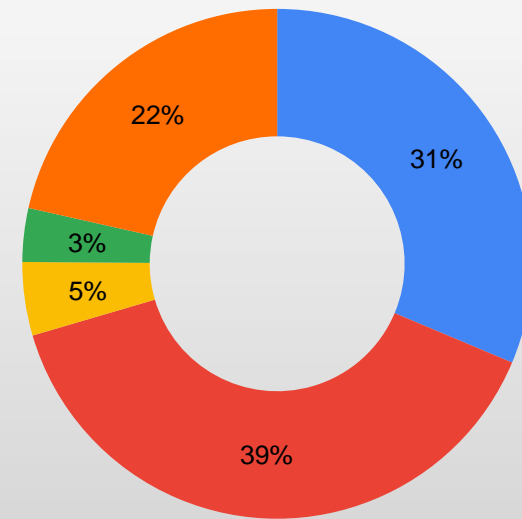
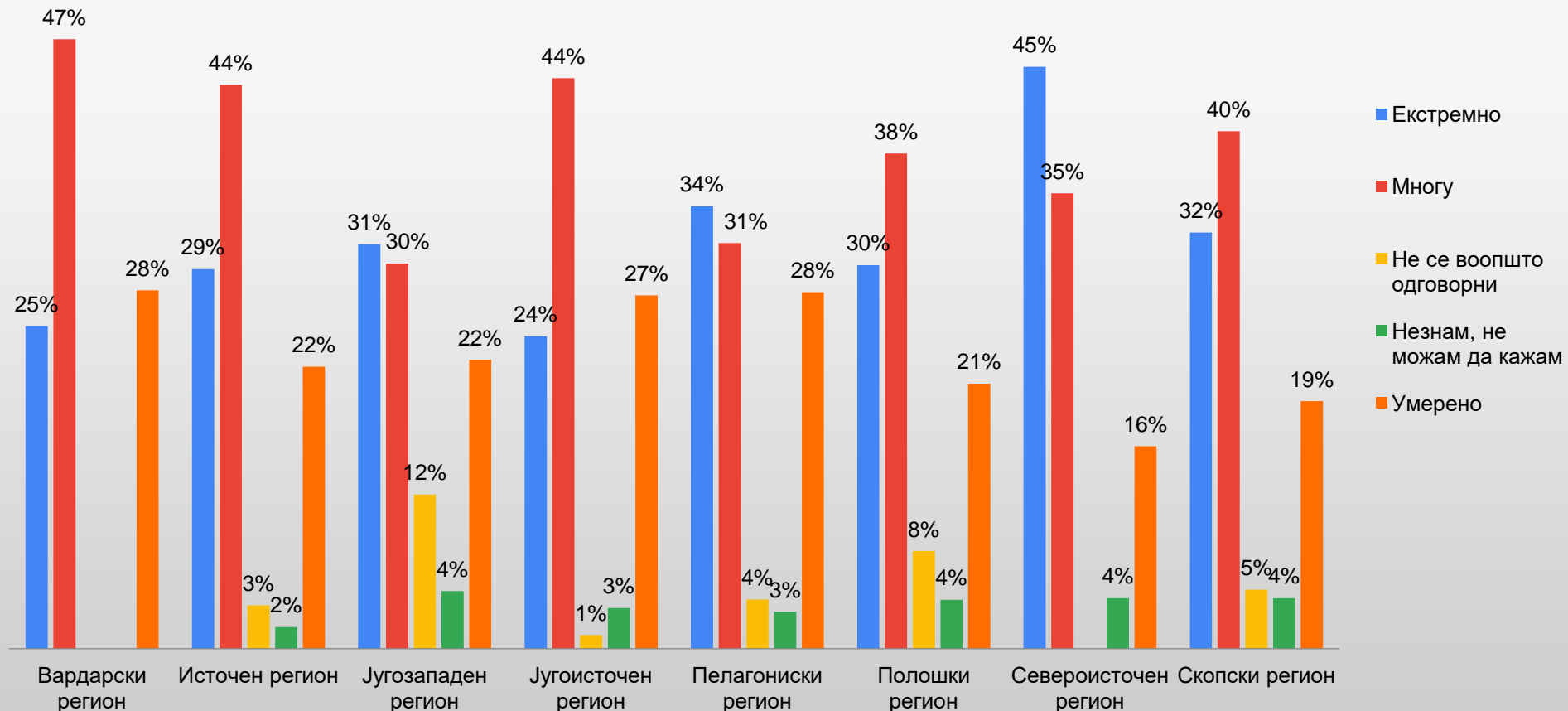

10.7. Според Вас, колку следните актери се одговорни за лошиот квалитет на водата за пиење?

- Граѓаните

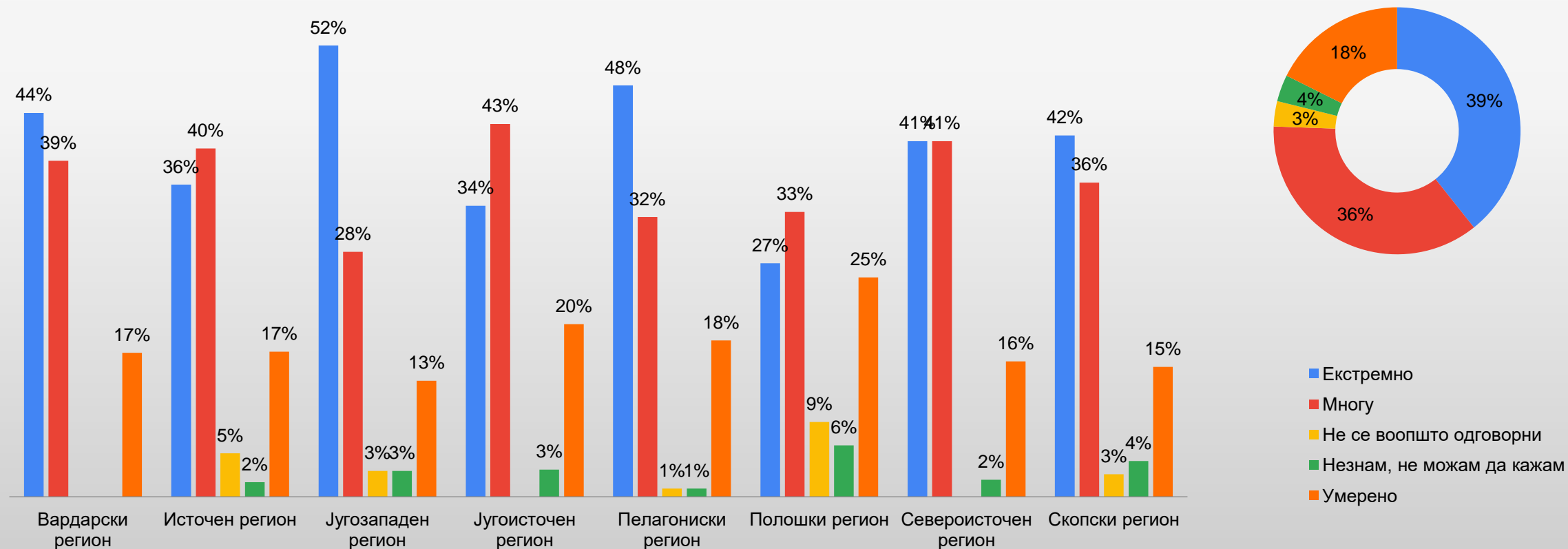
(по региони и вкупно)

Граѓаните се посочени или како екстремно или како многу одговорни за квалитетот на водата за пиење во сите плански региони, и интересно е да се посочи дека уделот на овие два избрани одговори е поприлично изедначен во повеќето региони.

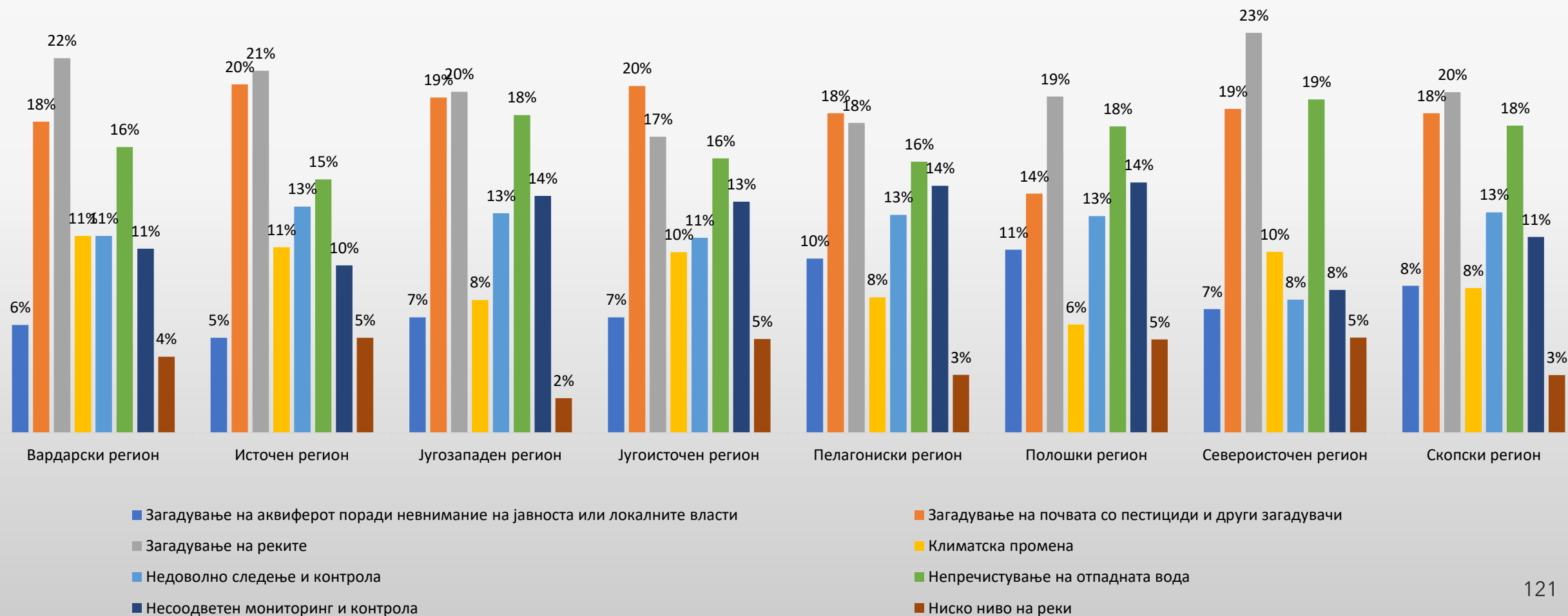
10.8. Според Вас, колку следните актери се одговорни за лошиот квалитет на водата за пиење? - Единиците на локалната самоуправа (по региони и вкупно)

Освен во Југозападниот и Пелагонискиот регион, каде доминира ставот дека локалната самоуправа е екстремно одговорна, во сите други плански региони испитаниците главно се изјасниле дека локалната самоуправа е многу одговорна за состојбите со водата за пиење.

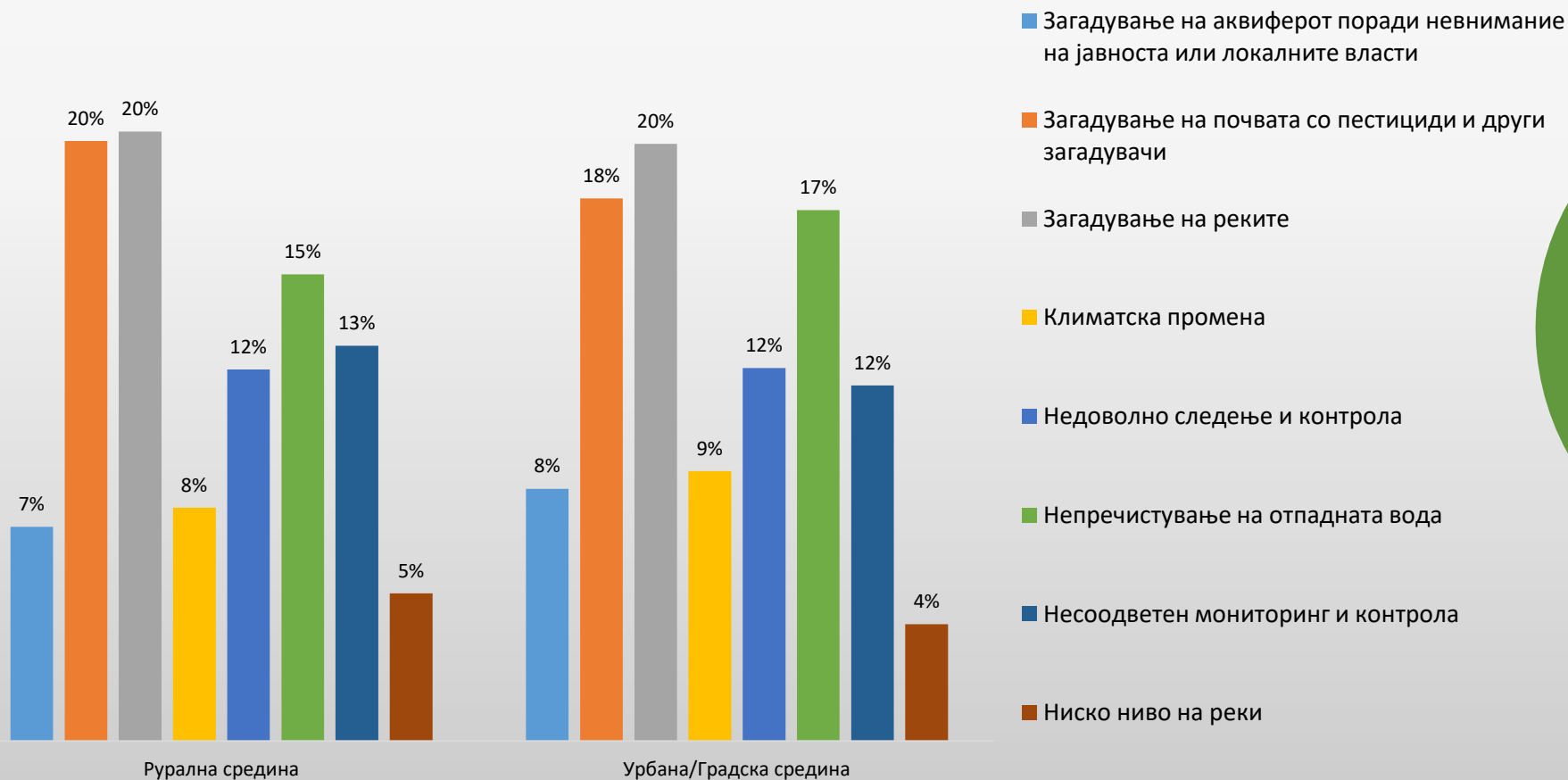
10.9. Проблемите со водата за пиење ќе продолжат или ќе се појават во Македонија поради?

Загадувањето на реките и загадувањето на почвите со пестициди и други загадувачи, се двете главни причини избрани од мнозинството испитаници во сите плански региони, поради кои проблемите со водата за пиење и натаму ќе постојат во Македонија. Сериозен е и уделот на анкетирани кои го препознаваат проблемот со непречистување на отпадните води како причина.

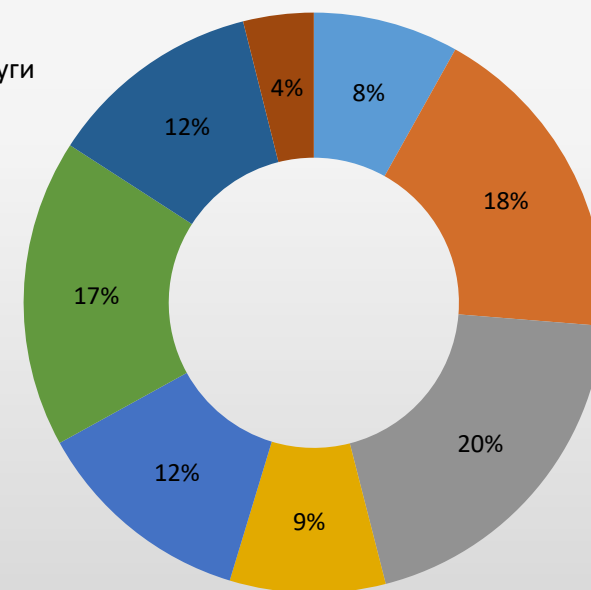

10.10. Проблемите со водата за пиење ќе продолжат или ќе се појават во Македонија поради? (по место на живеење и вкупно)

Главните фактори кои придонесуваат за проблеми со водата за пиење во Македонија се загадувањето на реките (20% и во рурална и во урбана средина), загадувањето на почвата со пестициди и други загадувачи (20% во рурална и 18% во урбана средина), како и непостоењето на соодветни мерки за пречистување на отпадната вода (15% во рурална и 17% во урбана средина).

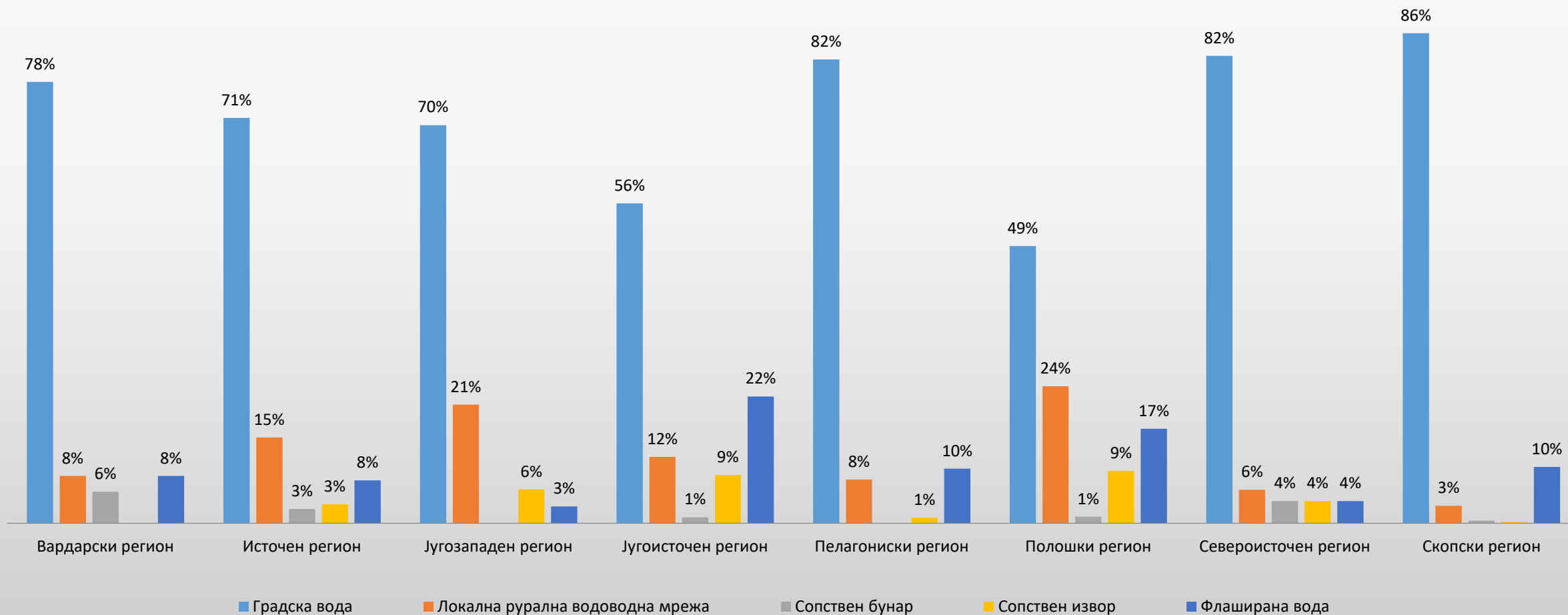

- Загадување на аквиферот поради невнимание на јавноста или локалните власти
- Загадување на почвата со пестициди и други загадувачи
- Загадување на реките
- Климатска промена
- Недоволно следење и контрола
- Непречистување на отпадната вода
- Несоодветен мониторинг и контрола
- Ниско ниво на реки

10.11. Како ја добивате водата што ја користите за вашите дневни потреби?

Значително мнозинство од анкетираниите во сите плански региони користи вода за пиење преку градскиот водовод. Овој удел е највисок во Скопскиот (86%) а најмал во Полошкиот регион (49%). Во Полошкиот регион, значителен дел отпаѓа на локална рурална водоводна мрежа (24%). Во Југоисточниот регион е највисок уделот на испитаници (22%) кои се изјасниле дека за пиење користат флаширана вода меѓу сите плански региони.

10.12. Како ја добивате водата што ја користите за вашите дневни потреби? (по место на живеење и вкупно)

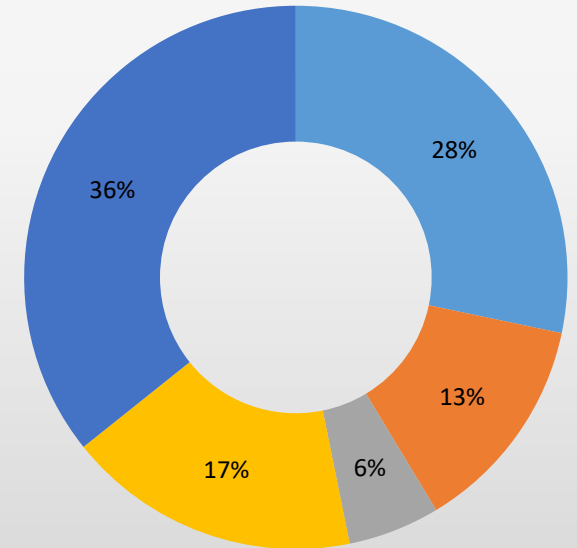
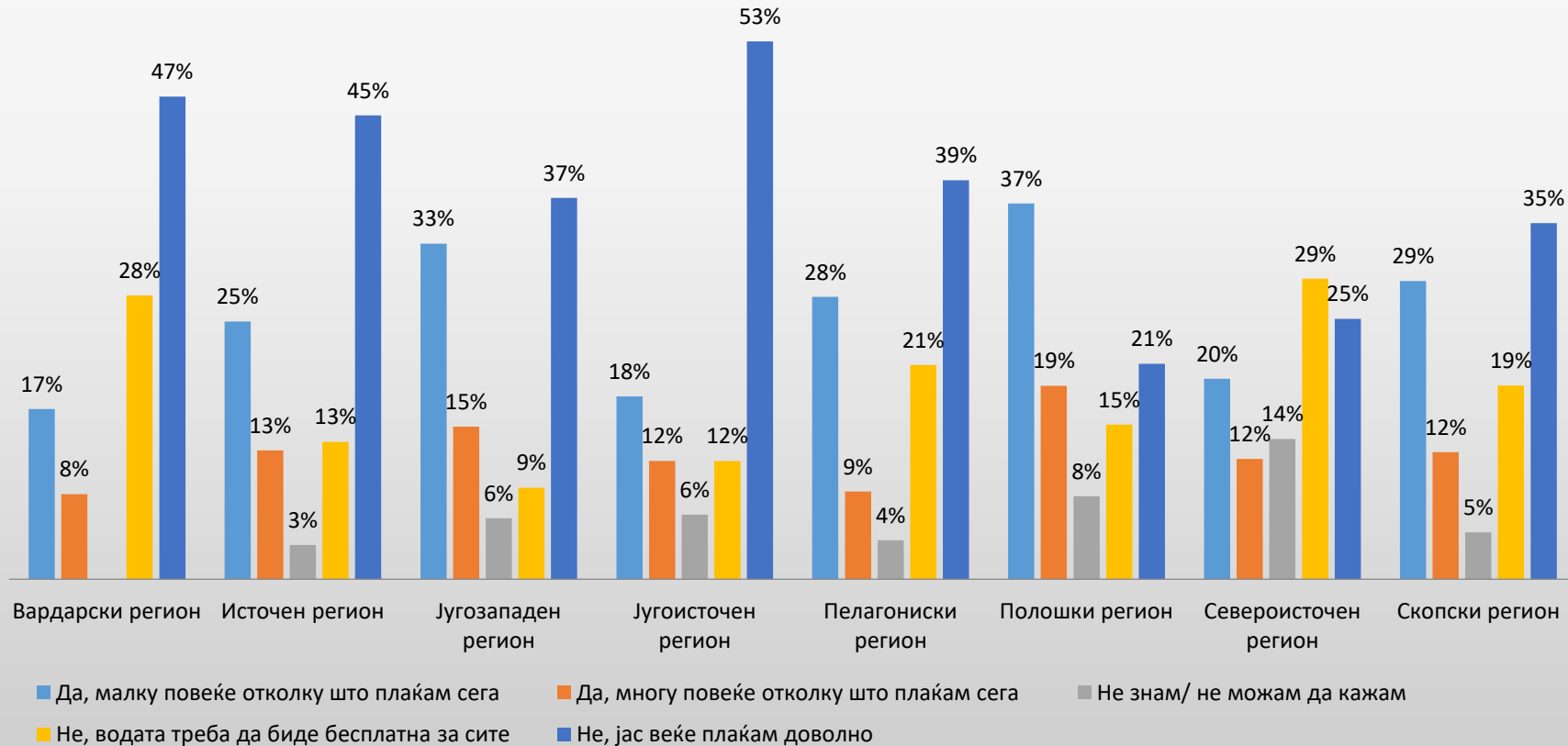
Во руралните средини градската вода и локалната рурална водоводна мрежа се подеднакво користени (по 39%), додека 12% се потпираат на сопствени извори и бунари. Во урбаните средини доминира користењето на градска вода (82%), што покажува подобра инфраструктурна покриеност. Забележително е дека во двете средини релативно сличен процент на население (околу 10%-11%) користи флаширана вода, што може да укажува на недоверба кон квалитетот на јавните водоснабдителни системи.

10.13. Дали би биле подготвени да платите дополнително за водата што ја користите доколку е чиста и погодна за употреба без дополнителна филтрација од ваша страна? (по региони и вкупно)

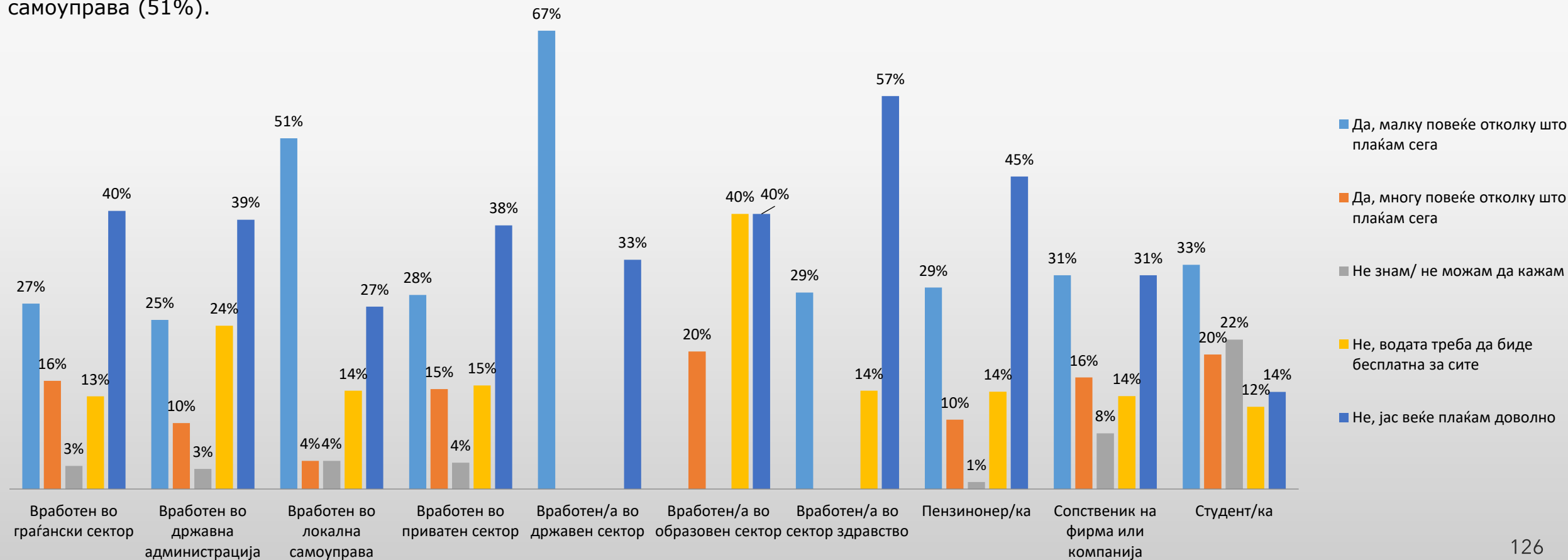
Најголем дел од испитаниците во сите плански региони, освен во Полошкиот, не се подготвени да платат дополнително за подобар квалитет на водата за пиење. Во Североисточниот и Вардарскиот регион значаен процент од испитаниците имаат став дека водата треба да биде бесплатна за сите. Мнозинството од испитаниците во Југоисточниот регион сметаат дека веќе плаќаат доволно.

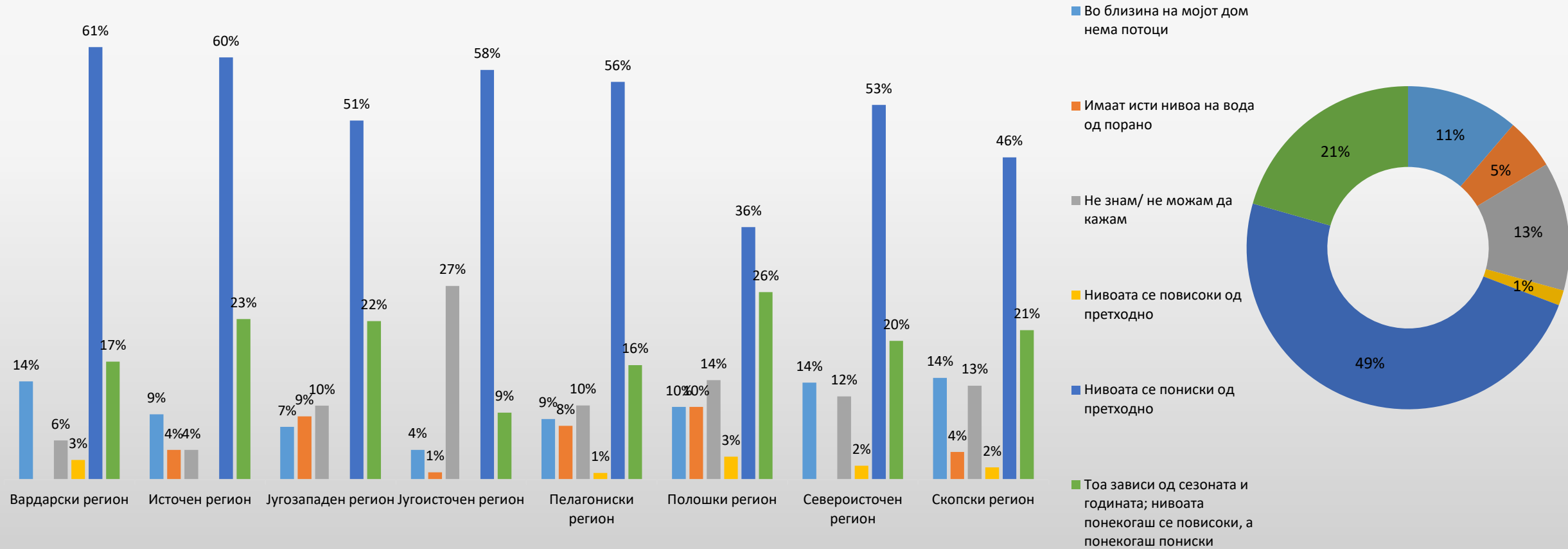
10.14. Дали би биле подготвени да платите дополнително за водата што ја користите доколку е чиста и погодна за употреба без дополнителна филтрација од ваша страна?

Според анкетата, најголем дел од испитаниците од сите групи не би сакале да плаќаат дополнително за чиста и погодна вода, и имаат став дека веќе плаќаат доволно. Ова е особено изразено кај вработените во здравствениот сектор (57%) и пензионерите (45%). Од друга страна, има категории кои покажуваат спремност за умерено зголемување на цената, како вработените во државниот сектор (67%) локалната самоуправа (51%).

10.15. Според вас, дали реките и потоците во близина на вашиот дом сега имаат исто ниво на вода во текот на целата година како пред 15 до 20 години? (по региони и вкупно)

Значителен дел од испитаниците во сите плански региони сметаат дека нивоата на реките и потоците во близина на нивните живеалишта имаат понизок водостој од претходно. Во Вардарскиот регион е највисок уделот на испитаници кои го делат ова мислење.

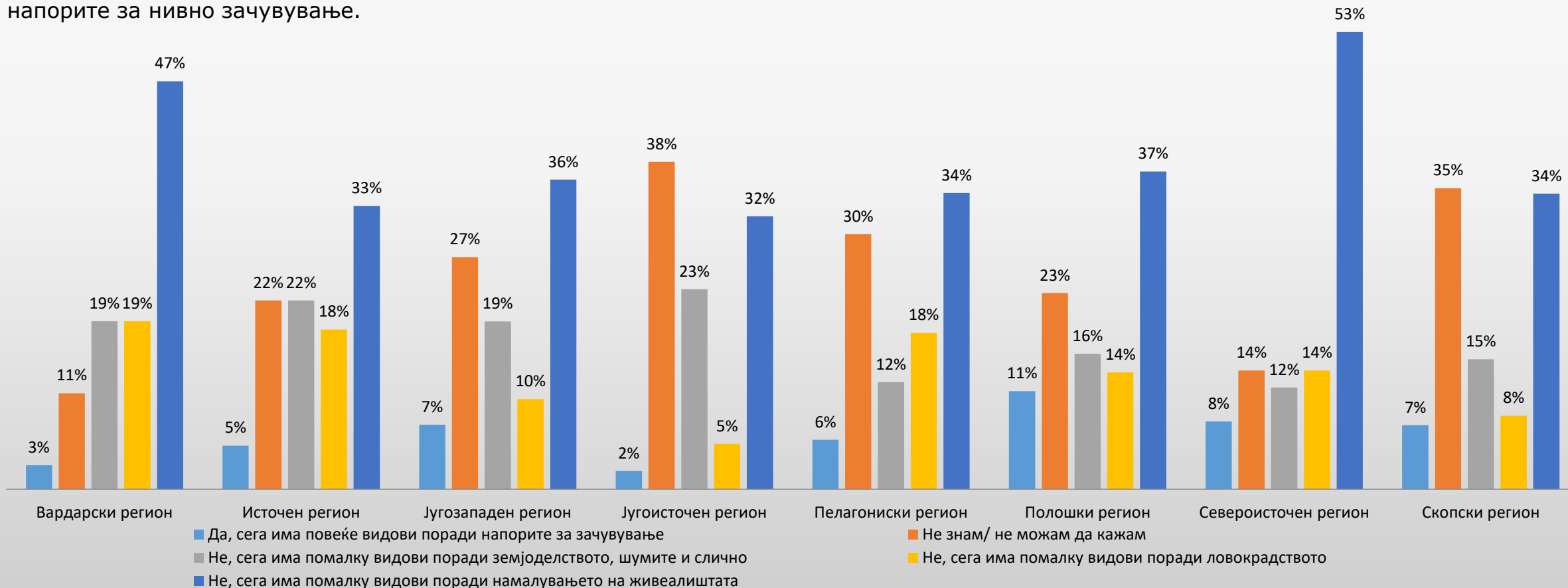
11. Биодиверзитет

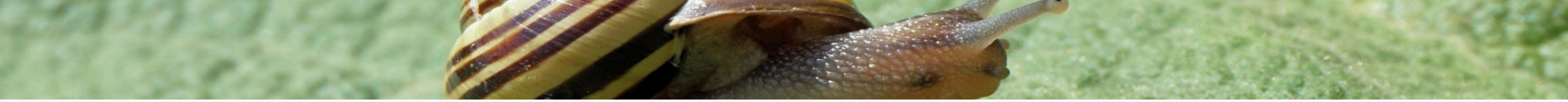
- Мнозинството испитаници сметаат дека бројот на диви животински видови се намалил поради уништување на природните живеалишта и влијанието на земјоделството
- Сепак, има и такви кои сметаат дека бројот на видовите се зголемил поради многубројните напори за нивно зачувување
- Перцепцијата е иста кај сите возрасни групи, освен кај најмладата популација, која во најголем дел вели дека нема сознанија во врска со ова прашање
- Човечките активности се тие кои највеќе влијаат негативно на биодиверзитетот согласно најголем дел од испитаниците (53%).

11.1 Според Вас, дали сега во Македонија има повеќе видови диви животни отколку кога бевте дете?

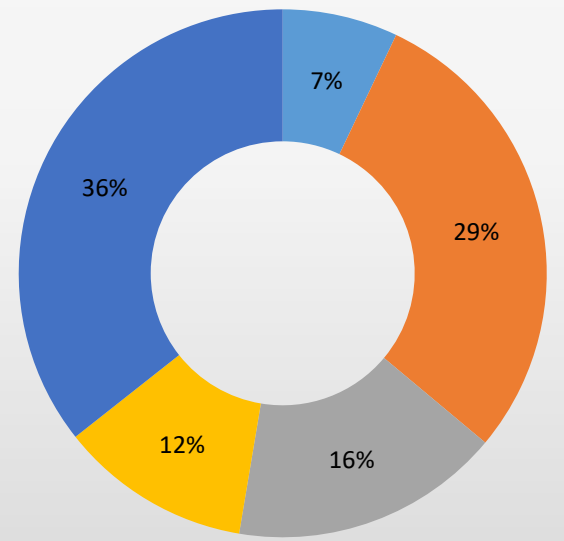
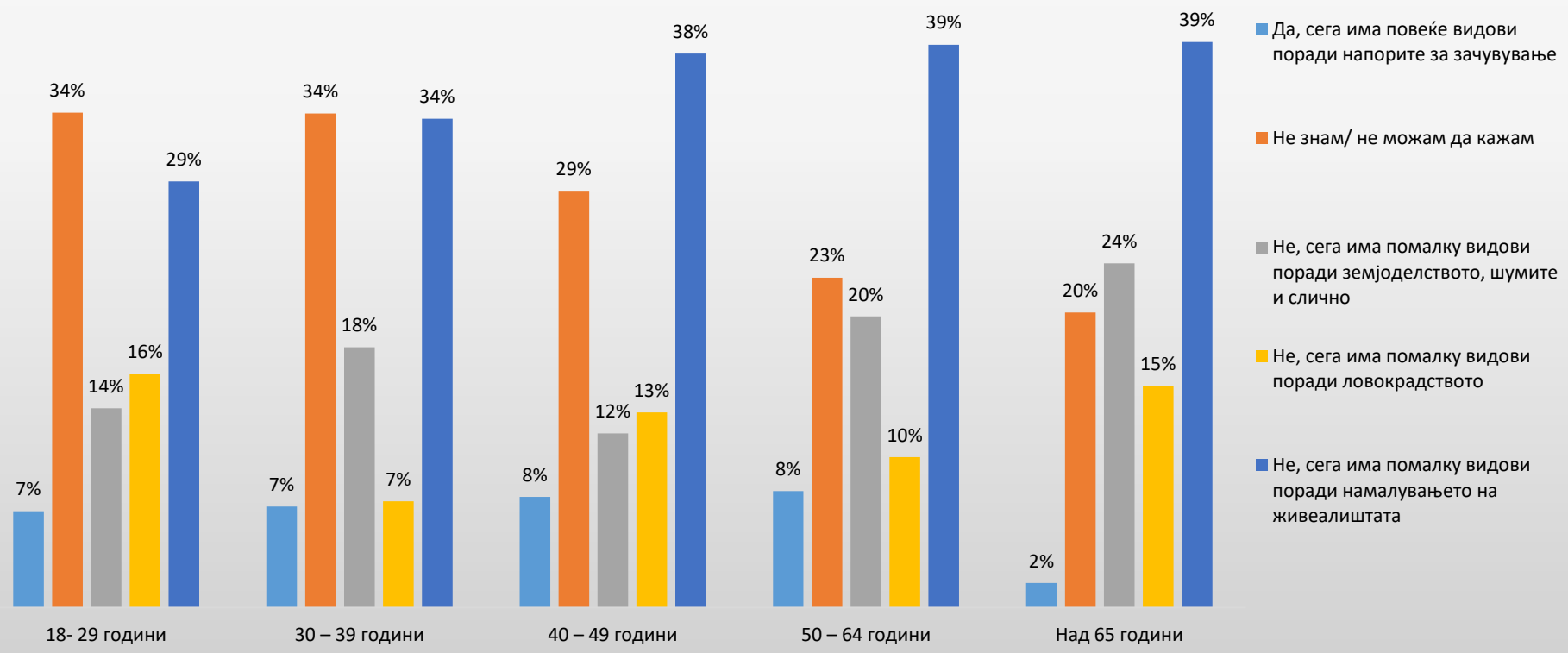
Мнозинството испитаници од сите плански региони освен Вардарскиот и Североисточниот, сметаат дека денес има помалку видови поради намалувањето на живеалиштата. Во споменатите два региони, анкетираните најчесто се изјасниле дека не можат да се изјаснат односно да дадат проценка за ова прашање. На последно место во сите региони е групата испитаници која смета дека сега има повеќе видови поради напорите за нивно зачувување.

11.2. Според Вас, дали сега во Македонија има повеќе видови диви животни отколку кога бевте дете? (по возраст и вкупно)

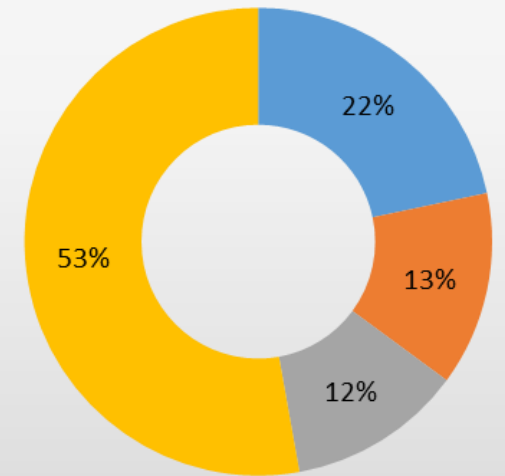
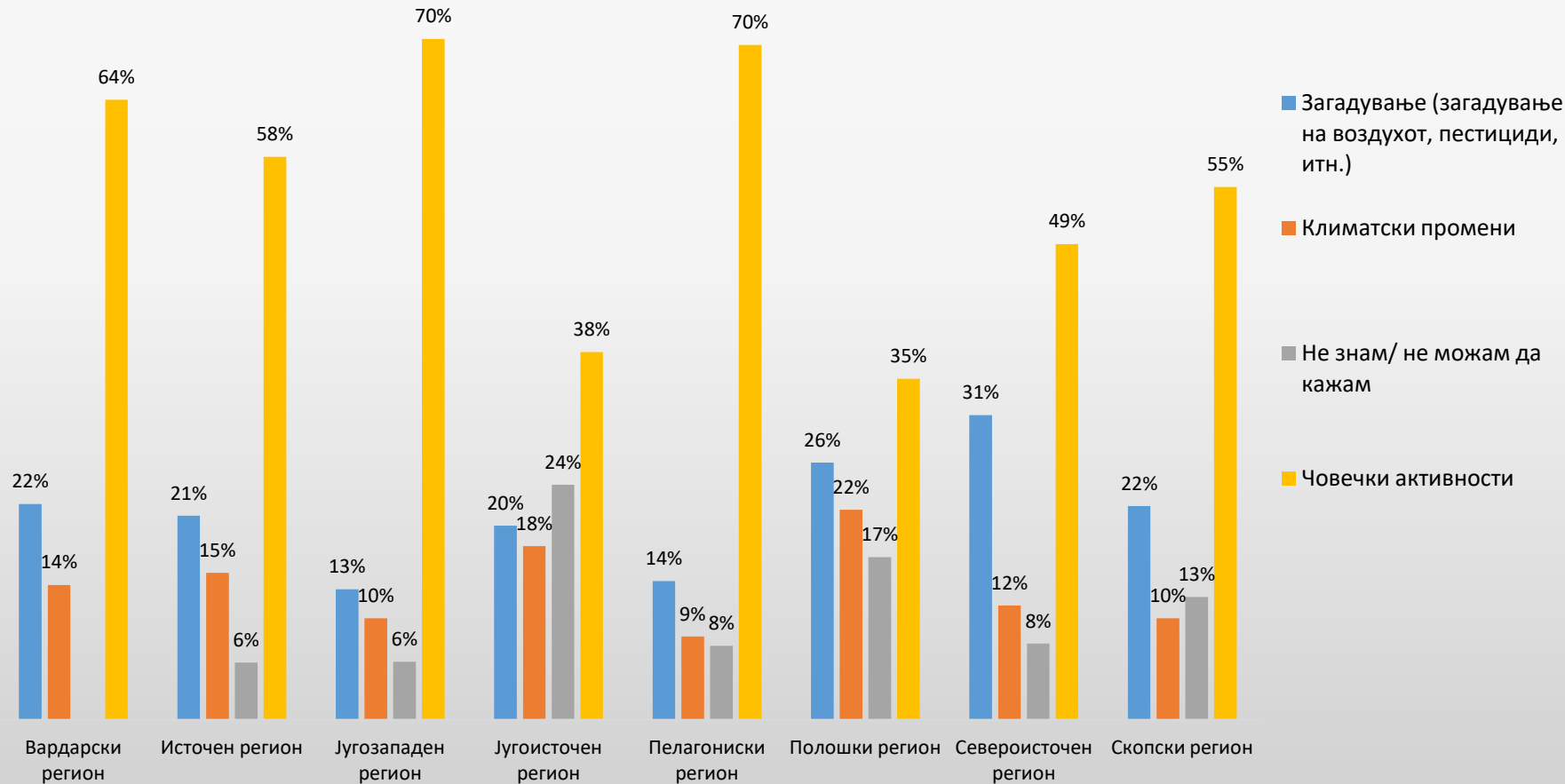
Резултатите укажуваат дека мнозинството испитаници од сите возрастни групи сметаат дека бројот на дивите животински видови во Македонија се намалил. Најчести причини за ова се намалувањето на природните живеалишта (29% до 39%) и негативното влијание од земјоделството и шумарството (10% до 24%).

11.3. Според вас, што најмногу влијае на видовите во Македонија? (по региони и вкупно)

Значително мнозинство во сите плански региони, ја посочува човековата активност како причина од која зависи опстанокот на видовите. Потоа следува загадувањето како втора причина по редослед во сите региони освен во Југоисточниот.

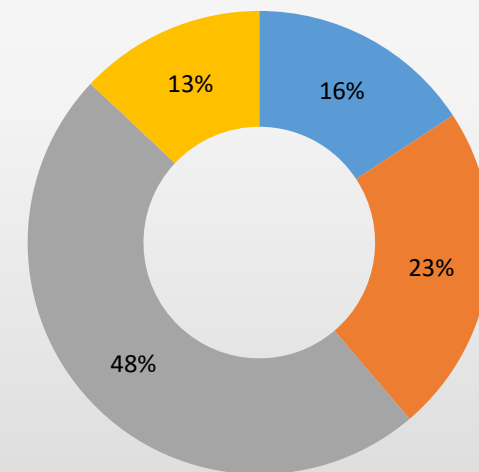
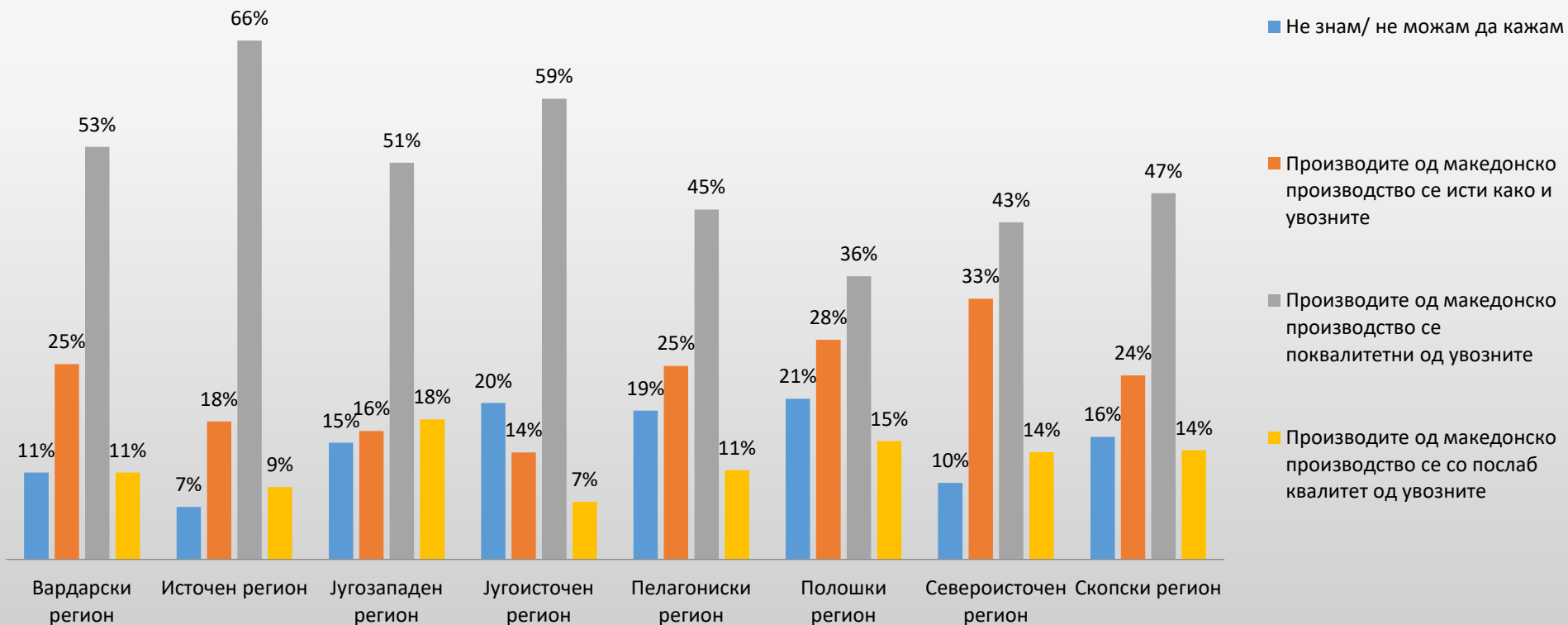
12. Одржливо производство на храна

- Македонските производи се сметаат за поквалитетни од увозните (48%), особено во Источниот регион (66%).
- Испитаниците подеднакво купуваат овошје и зеленчук од пазари и супермаркети. Пазарите се најпреферирани во Пелагонискиот и Источниот регион.
- Иако доминира ставот дека домашните производители се грижат за квалитетот, една третина од испитаниците сметаат дека грижата е недоволна.
- Испитаниците се подготвени да платат повеќе за поздрави и органски производи, освен во Североисточниот и Југоисточниот регион.

12.1. Како би ја оцениле храната произведена во Македонија во споредба со увозната храна? (по регион и вкупно)

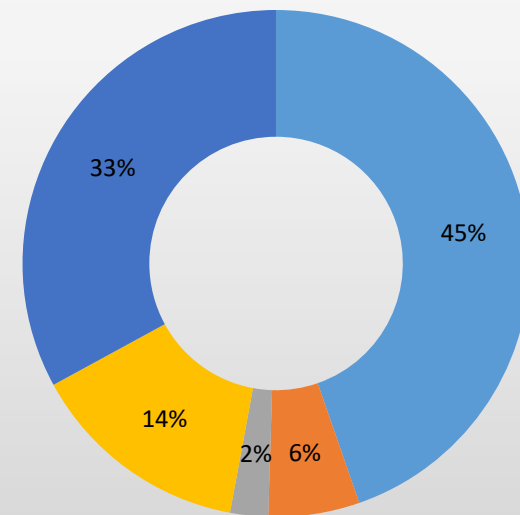
Најголем дел од анкетираниите во сите плански региони, посочиле дека прехранбените производи од македонско потекло се поквалитетни од увозните. Ваквите одговори се најбројни во Источниот а најмалубројни во Полошкиот регион. Потоа следува мислењето дека и домашните и увозните производи имаат ист квалитет, освен во Југоисточниот регион каде на второ место е групата испитаници кои не можат да се изјаснат по ова прашање

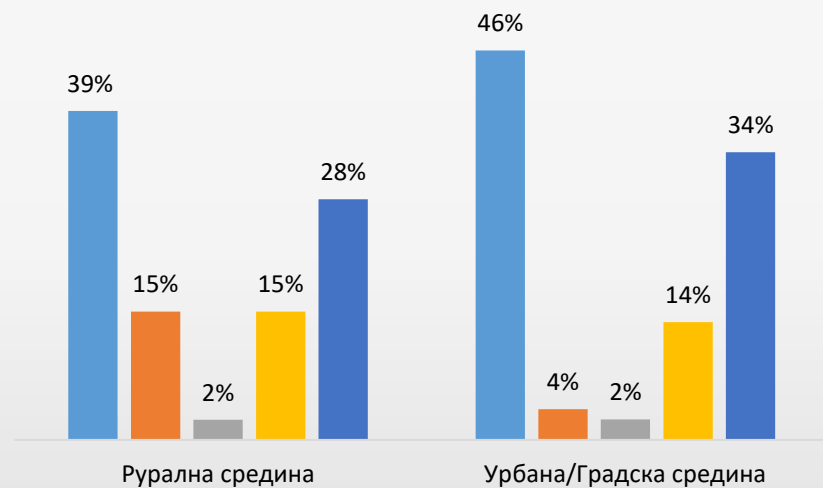
12.2. Дали претпочитате да купувате овошје и зеленчук на пазари од земјоделци или во продавници или супер/хипермаркети? (по регион и вкупно)

Во сите плански региони, мнозинството се изјаснило дека подеднако практикува и купување од земјоделци и од продавници супермаркети на наведените производи. Југоисточниот регион е единствен каде на второ место е изборот да се купува во продавници, додека Пелагонискиот и Источниот регион е највисок уделот на испитаници кои претпочитаат да пазаруваат на пазари како втора опција.

12.3. Дали претпочитате да купувате овошје и зеленчук на пазари од земјоделци или во продавници или супер/хипермаркети? (по место на живеење и возраст)

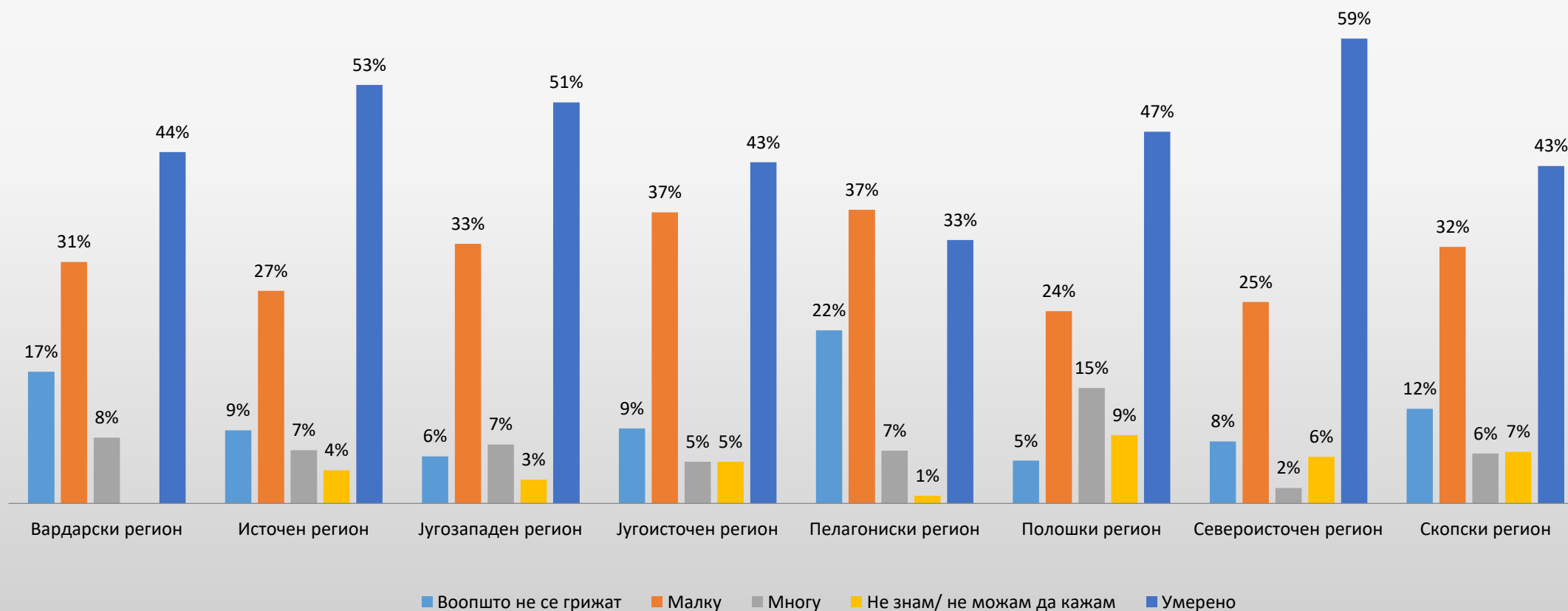

Преференците за тоа каде ќе се набави овошјето и зеленчукот не се разликуваат кај испитаниците од руралната од урбаната средина, а не се разликуваат и кај различните возрасни групи. Секаде двете опции преовладуваат, со исклучок на значајно повисок процент на испитаници во руралните средини кои одговориле дека сами си одгледуваат овошје и зеленчук.

12.4. Според вас, до кој степен македонските производители на храна се грижат нивната храна да биде безбедна за употреба?

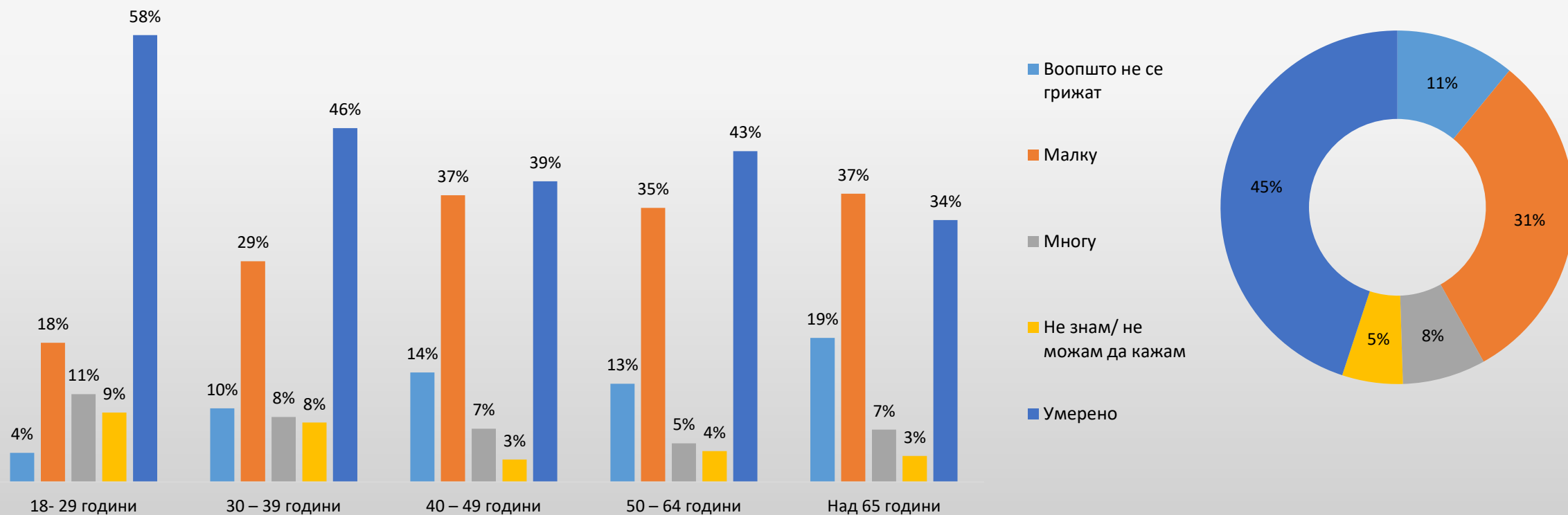
Доминира ставот дека домашните производители на храна се грижат за нејзиниот квалитет, но загрижува фактот што околу една третина од испитаниците во сите плански региони сметаат дека домашните производители малку се грижат за квалитетот.

12.5. Според вас, до кој степен македонските производители на храна се грижат нивната храна да биде безбедна за употреба? (по возраст и вкупно)

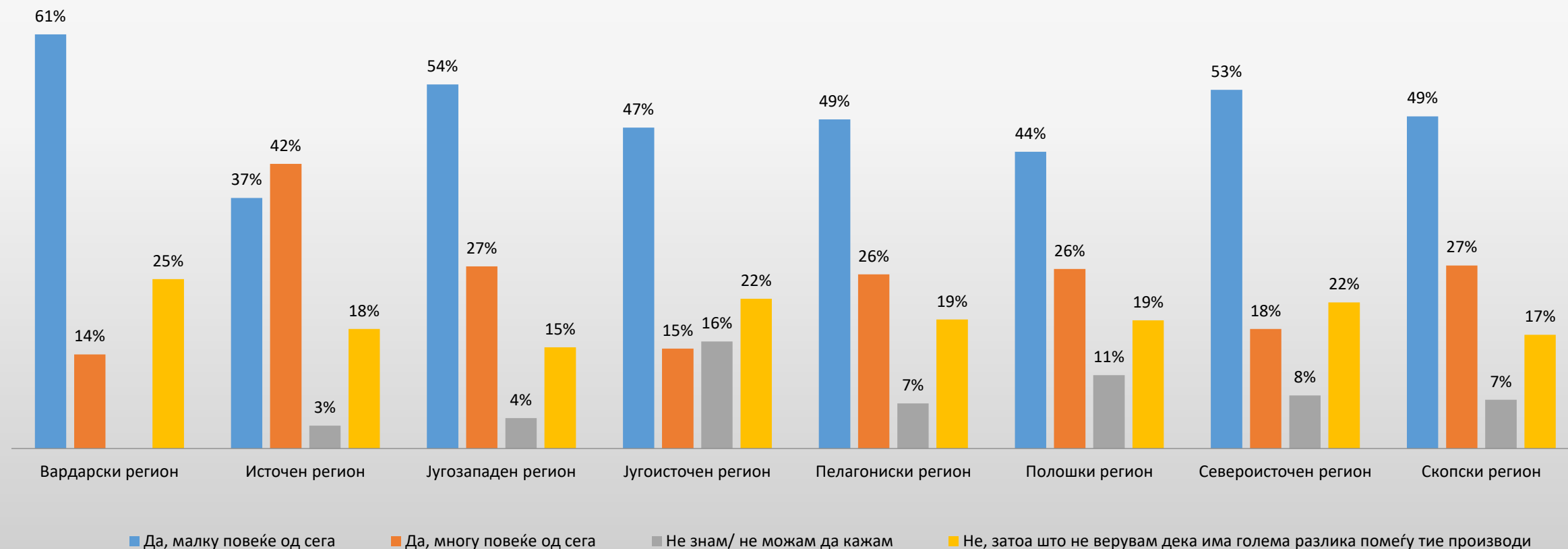
Кај најголем процент од вкупните испитаници (45%) доминира мислењето дека умерена е грижата за безбедноста, а значаен е процентот кај возрасните групи над 40 години кои сметаа дека македонските производители малку се грижат за храната да биде безбедна за употреба.

12.6. Дали би биле подготвени да платите повеќе за производ за кој знаете дека е поздрав и доверлив отколку за некој што не е?

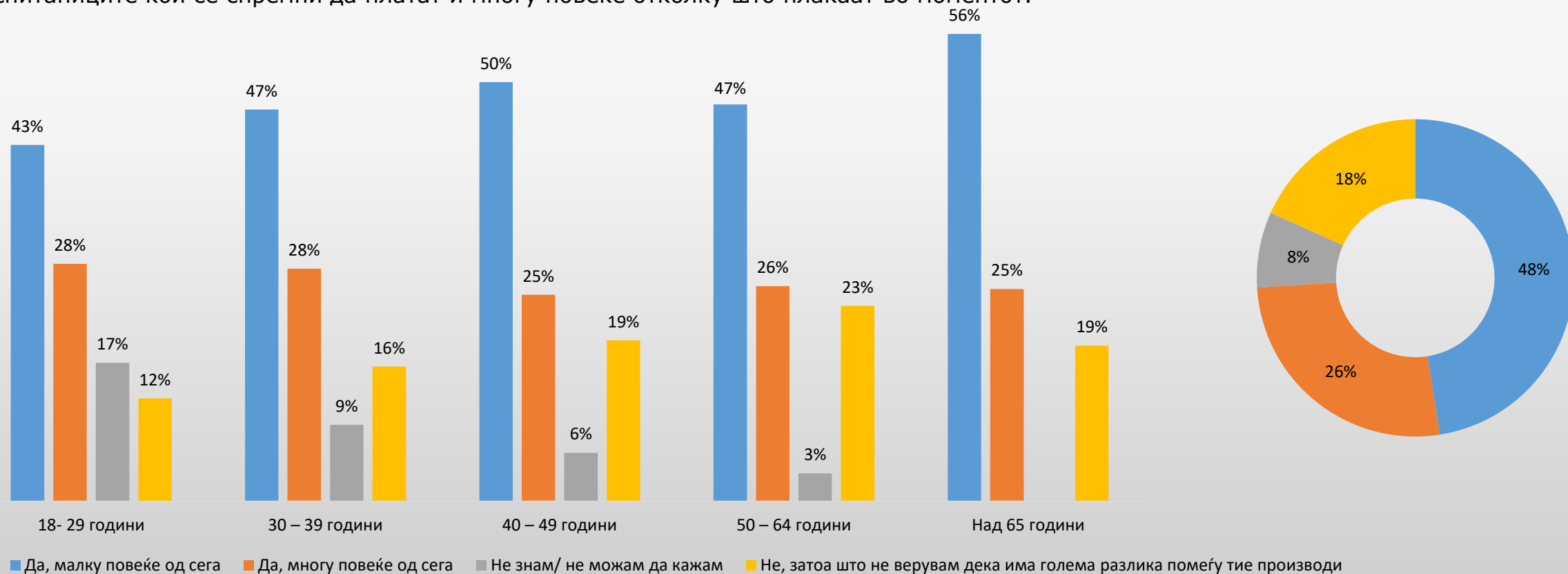
Сите испитаници главно преферираат да платат малку повеќе отколку што досега тоа го прават, за подобар квалитет на одреден производ. Само во Источниот регион, најголем број од испитаниците одговориле дека се подготвени да платат и многу повеќе за поквалитетен производ.

12.7. Дали би биле подготвени да платите повеќе за производ за кој знаете дека е поздрав и доверлив отколку за некој што не е? (по возраст и вкупно)

Кај сите возрасни групи се забележува дека мнозинството е подготвено да плаќа малку повеќе од сега, но има и значаен процент испитаниците кои се спремни да платат и многу повеќе отколку што плаќаат во моментот.

12.8. Дали сте задоволни од количината на информации што ги добивате при купување храна (хранлива вредност, состојки, рок на употреба, потекло и слично)?

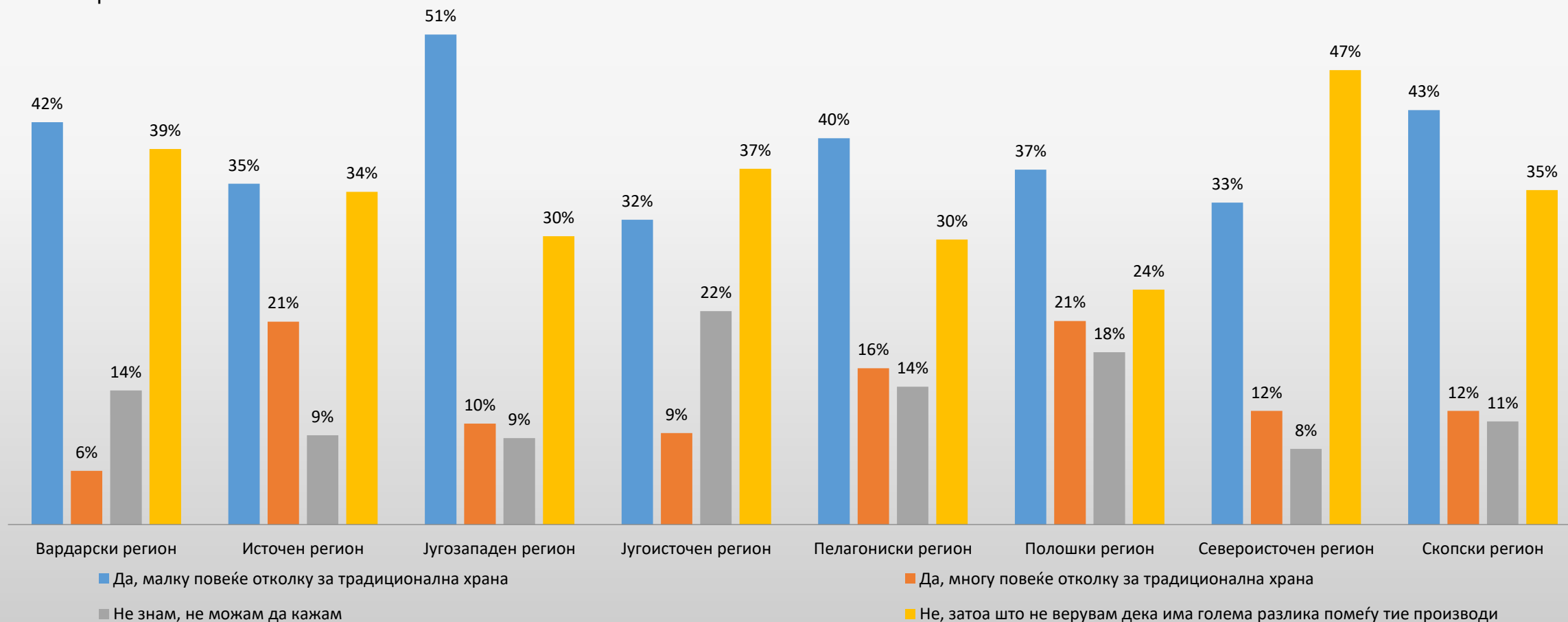
Одговорите покажуваат дека треба уште да се работи на подобрување на информираноста на потрошувачите во врска со хранливата вредност, состојките, рокот на употреба и други податоци за прехранбените производи. Само во Североисточниот регион, мнозинството анкетирани одговориле дека главно се задоволни од информациите кои ги добиваат, а голем дел од испитаниците во сите плански региони не можат да се изјаснат ниту како задоволни ниту како незадоволни.

12.9. Дали би биле подготвени да платите повеќе за органска отколку за традиционална храна?

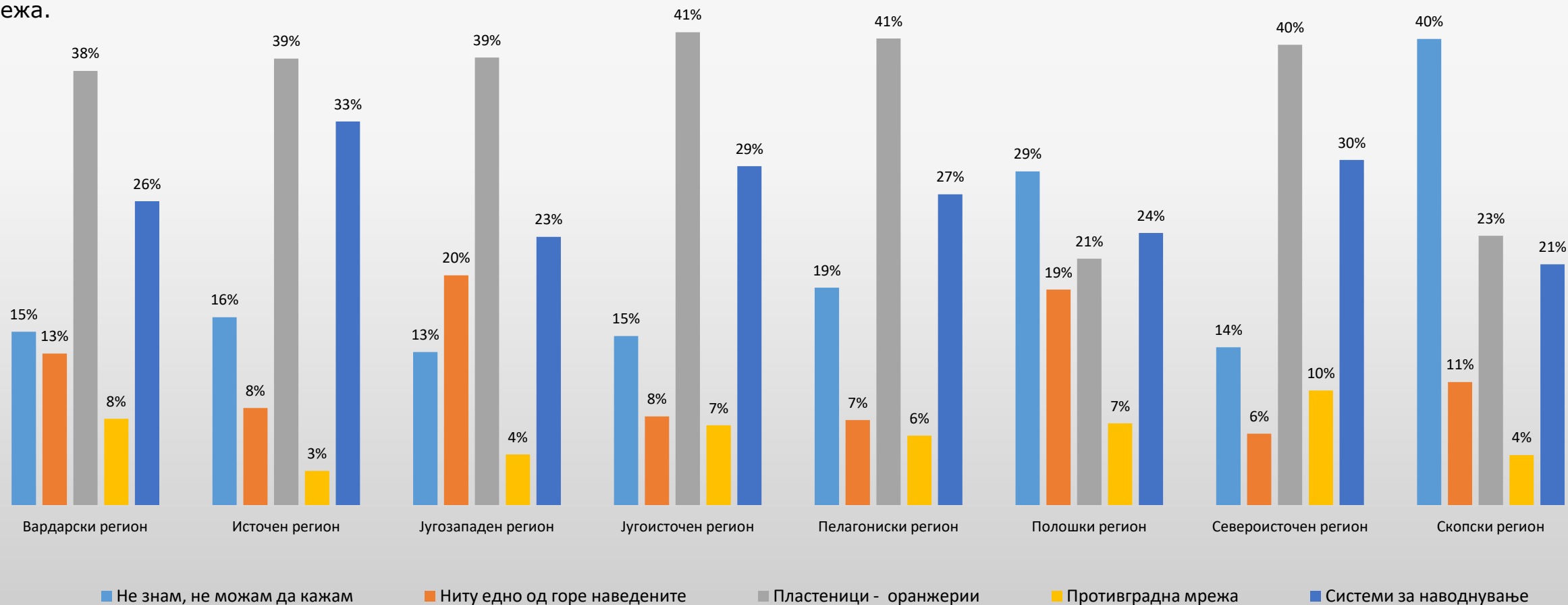
Најголем дел од испитаниците во сите плански региони освен во Североисточниот и Југоисточниот се подготвени па платат повеќе за органска храна.

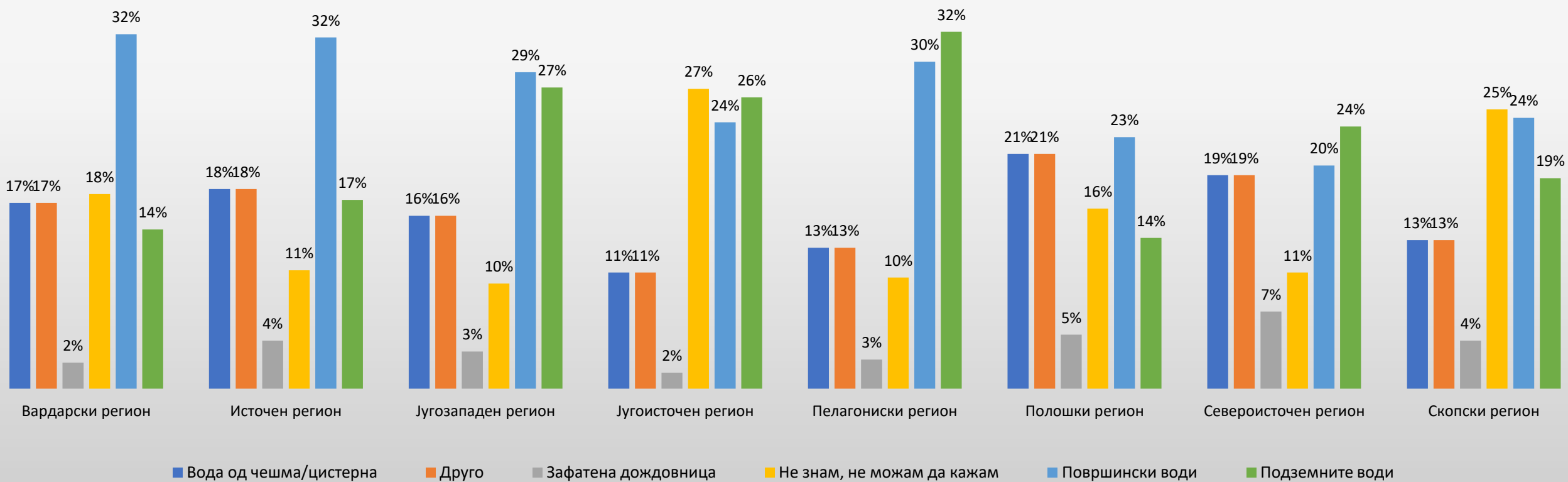
12.10 Дали сте слушнале за производителите на храна во вашето село кои направиле/изградиле нешто од следново?

Најчесто анкетираните имаат слушнато за изведба на пластеници во своите/блиските села. Единствено во Скопскиот регион, најчестиот избор е дека не можат да одговорат на прашањето. Потоа следуваат системите за наводнување, а најретко биран одговор е противградна мрежа.

12.11. Според вашето знаење, кои извори на вода ги користат земјоделците за наводнување?

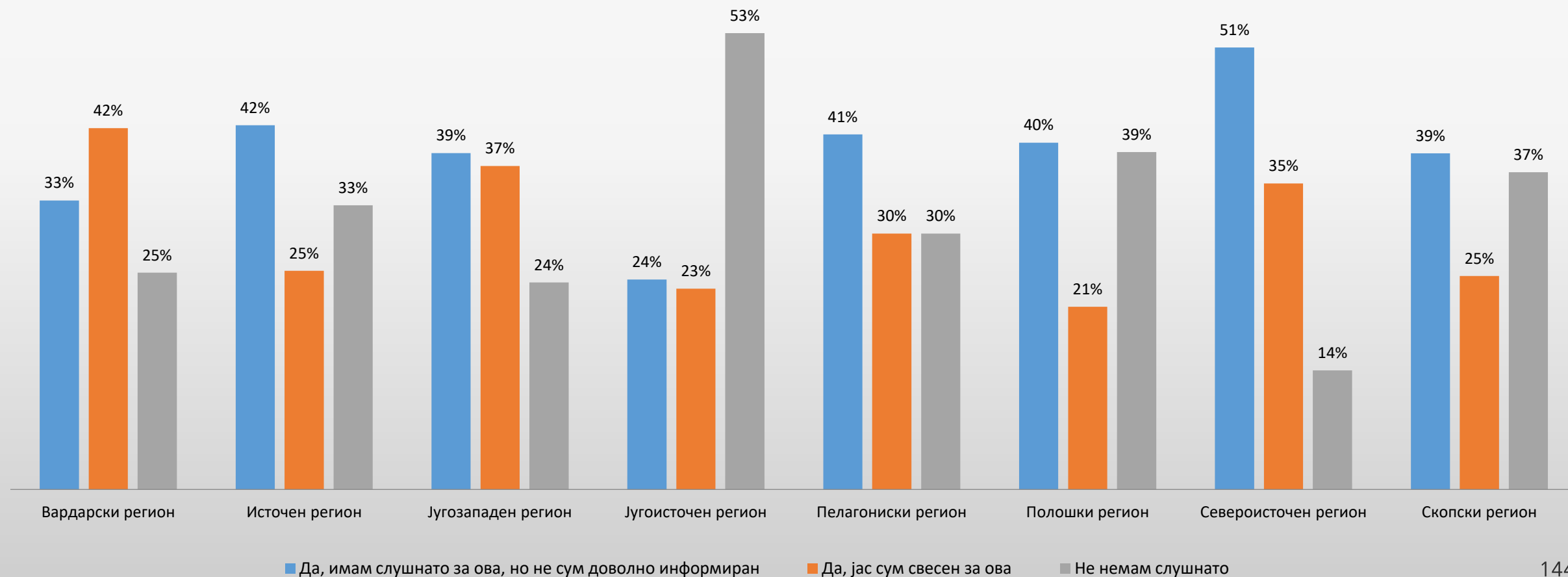
Во поглед на информираноста за начинот на наводнување кои го користат земјоделците, најчесто во сите плански региони тоа се површински води, додека во Пелагонискиот и Североисточниот регион најчесто се користат подземните води. Во сите региони, зафаќањето дождовница е последната опција.

12.12. Дали сте слушале за пад на квантитетот или квалитетот на подземните води во изминатите десет години?

Најголем дел од испитаниците немаат слушнато за квалитетот и квантитетот на подземните води или пак не се доволно информирани. Сепак, во Североисточниот и Југозападниот регион, повеќе од една третина од анкетираниите се изјасниле дека се свесни за овој проблем.

13. Заклучок

Ова истражување ги потврдува главните предизвици и приоритети во спроведувањето на Зелената Агенда за Западен Балкан во Северна Македонија. **Резултатите покажуваат дека граѓаните имаат висока свест за значењето на заштитата на животната средина, но истовремено и загриженост за ефективност на институциите во справување со еколошките проблеми.** Голем дел од испитаниците препознаваат дека климатските промени, загадувањето на воздухот, водата и почвата, како и уништувањето на шумите, се клучни закани за животната средина.

Во истражувањето се забележува дека **постои општа поддршка за одржлив економски развој кој не би ја загрозил животната средина.** Граѓаните сметаат дека **државата треба да преземе поактивна улога во решавање на еколошките проблеми, преку построги регулативи, зголемени казни за загадувачите и подобра имплементација на законите.** Сепак, **постои недоверба во тоа како се распределуваат средствата за еколошки политики, што влијае на подготвеноста на граѓаните да плаќаат повеќе за енергетски или инфраструктурни решенија со помал негативен отпечаток врз животната средина.**

Резултатите укажуваат и на тоа дека граѓаните имаат релативно добро познавање за Зелената Агенда, но се потребни дополнителни напори за нејзина подобра комуникација и примена. Разбирањето на концептот за одржлив развој расте со возраста, што покажува потреба од посилен фокус на едукација меѓу помладите генерации.

Во поглед на енергетиката, истражувањето потврдува дека традиционалните начини на греење, како дрвата, сè уште доминираат во одредени региони, иако постои интерес за алтернативни и поеколошки решенија доколку државата обезбеди субвенции. **Понатамошните активности треба да бидат насочени кон подобрување на пристапот до финансиски механизми за енергетска ефикасност и обновливи извори на енергија.**

Истражувањето покажува дека е **неопходно континуирано вложување во јакнење на институциите, градење на административни капацитети, подобрување на механизмите за транспарентност и учество на јавноста во носењето на одлуки поврзани со животната средина.** Само преку соработка помеѓу државните институции, граѓанското општество, академијата и бизнис-заедницата, Северна Македонија ќе може да ја забрза својата транзиција кон одржливо, јаглеродно неутрално општество.

Оваа анализа претставува значаен придонес во процесот на спроведување на Зелената Агенда за Западен Балкан, давајќи увид во ставовите, приоритетите и потребите на граѓаните. Таа може да послужи како основа за креирање на поефикасни политики и мерки за заштита на животната средина, кои ќе бидат прифатени и поддржани од јавноста.